

1134

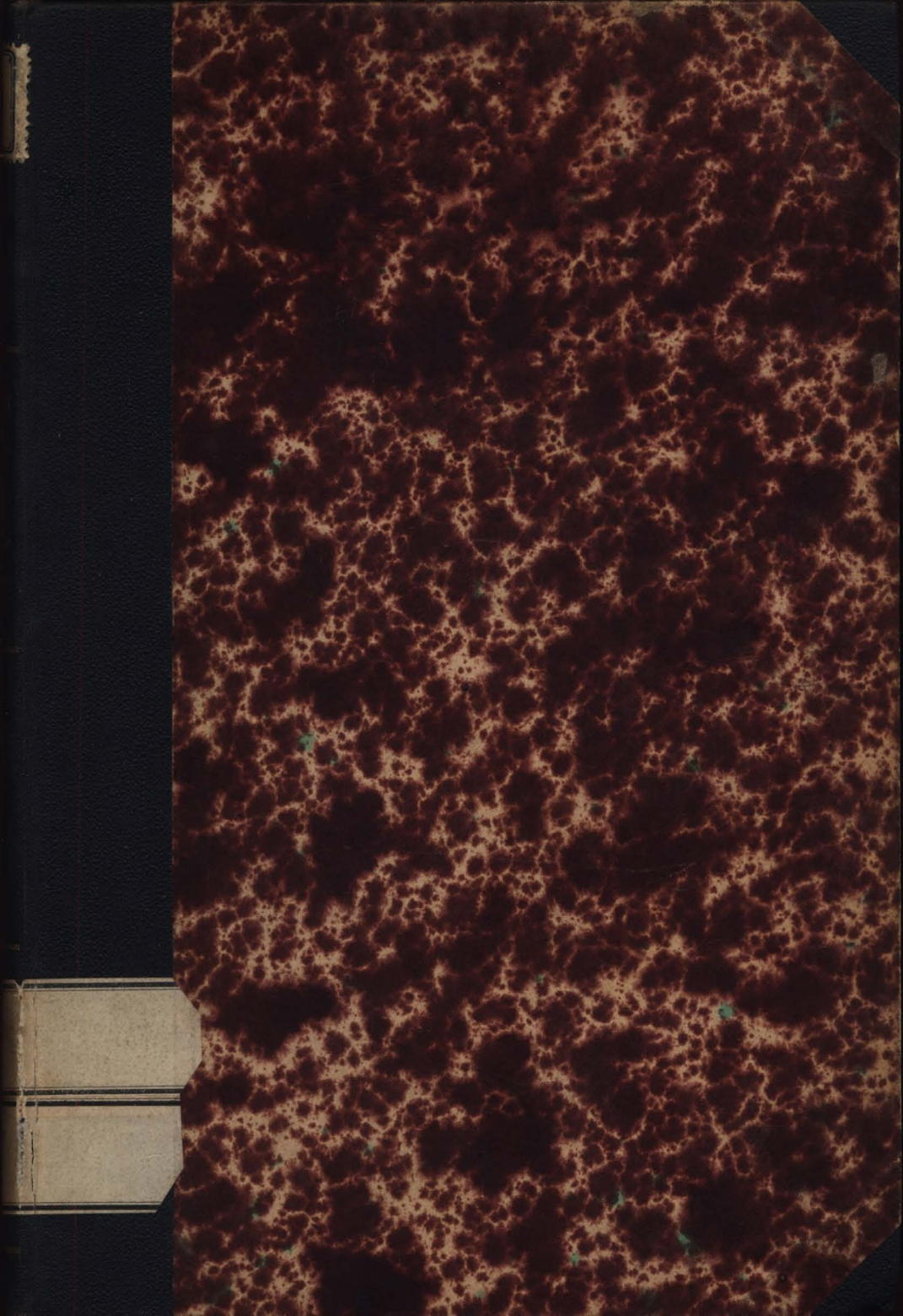
Hanvay

Zoltán,

Sport-
szilán-
kok.

H

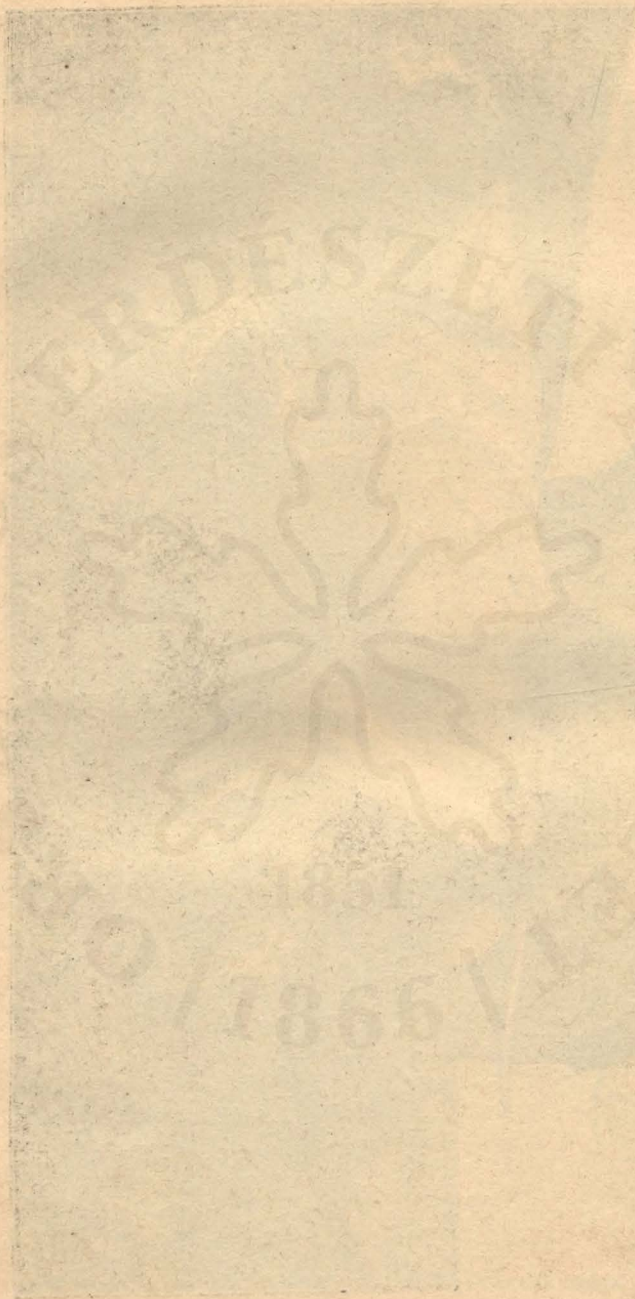
78

OEE Könyv
Áll.Ell. 20

SPORT-SZILÁNKOK

A

VADÁSZAT-TERMÉSZETRAJZ ÉS VIZSLÁSZAT
KÖRÉBŐL.

IRTA

HANVAY ZOLTÁN.

A. k. 665.

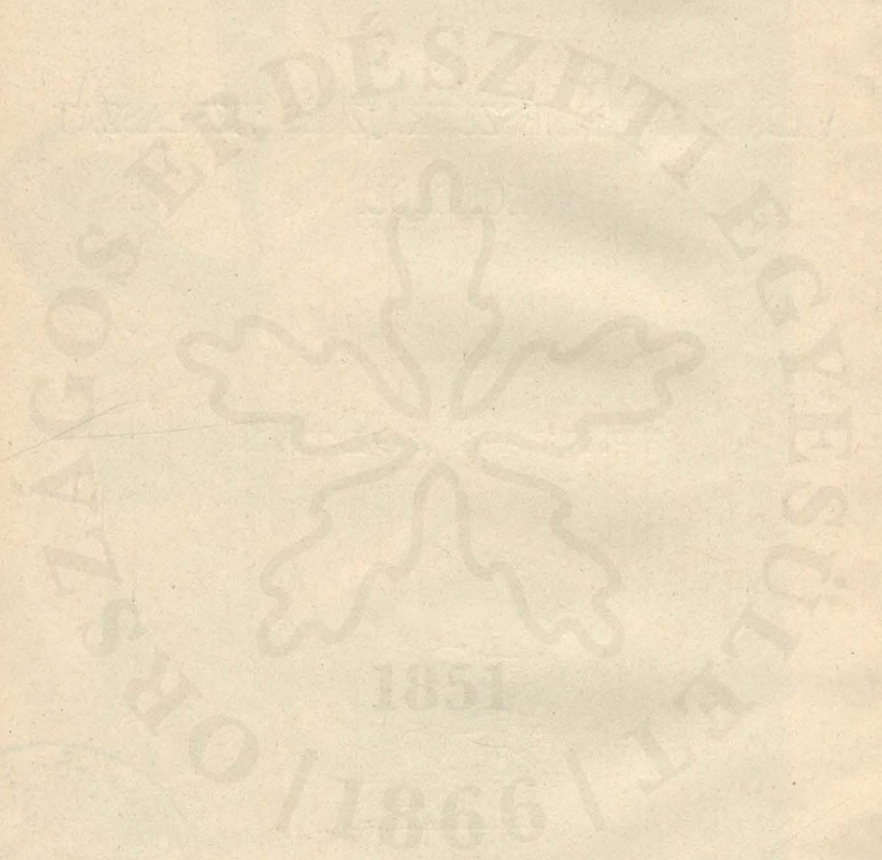

BUDAPEST.

GRILL KÁROLY CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉSE.

1891.

KÖNYVTÁR

Brózsza Ottó könyvnyomdája, Budapest.

ŐSZINTE TISZTELETE ÉS BARÁTSÁGA JELÉÜL

AJÁNLVA

GALÁNTAI GRÓF ESZTERHÁZY BÉLA

ÉS

GÖMÖRI HAVASS IMRE

URAKNAK.

AJÁNLÁS.

Önöknek, tisztelt barátaim, ajánlom igénytelen művecskémét. Fogadják azt oly szívvel, mint az általam Önöknek ajánlva van.

Ön, igen tisztelt gróf úr, barátom! azon időben, midőn egymás mellett ültünk a „magyar vizsla-verseny-egyesület“ elnöki székén, annyi meleg buzgalmat tanúsított a, fájdalom! ez idő szerint elaludott — adná Isten, csak szunnyadó — ügy iránt, mint a milyen lekötelező barátságot irántam. A Sportot csak nemes lélek űzheti nemesen. Önnél ez mindig így volt. Hálátlanságot vélnék elkövetni, ha most, midőn vadászélményeim talán nem egészen érdektelen részét, valamint csekély természetrajzi tanulmányaimból s a vizslásatról annyit, a mennyit „az angol vizsla“ megírása óta szükségesnek láttam, elbeszélek, — Önről megfelejtkézném. Legyen Ön a Sportnak ezután is oly lelkes apostola, mint volt eddig!

Furcsa ellentétekből áll az élet. Árny és fény váltakozik mindenütt s igyekszik elnyelni egymást. Kedves barátom Imre! legfrappánsabb bizonyítéka ennek a Te hivatalos állásod. Bűnnek kell lennie, hogy annál fényesebben tündökölhessék az erény. De bűnnek kell lennie azért is; mert különbül nem lennének királyi főügyészek sem. Ismerem: mily magasztosan fogod föl ebbeli hivatásodat is? Hogy követed az Irás szavait: „Inkább szabaduljon száz gonosz, mintsem elveszszen egy igaz.“ De éppen azért, midőn lelkiismeretesen óvod s őrzöd a társadalom erkölcsi rendjét, ha ezen sisyphusi munkában testi

embered kidőlt s lelked kezd elfásulni ; hová fordulsz ? Ott van a szent természet, ott van a hű fegyvered ! ott van a Sport ! S ime ! a lehangolt ideg újra aczélossá válik, a lélek visszanyeri üdeségét s helyre áll a kedély megzavart összhangja ! Sokat köszönhetsz Te ennek ép úgy, mint én ! Lelkem rokon barátja ! Ki a sors csapásainak keserű poharát ép úgy fenékgig ürítetted, mint én, ki Neked : családi s nyilvános életem tövises pályájának oly sok válságos pillanatában, jó részben Neked köszönhetem, hogy lelkem a bánat súlya alatt egészen össze nem roskadt ; fogadd hálám jeléül ezen megemlékezésemet !

Mivel mindez így van, midőn e sorokat is írva nyom a kétségbeesés és remény küzdelme ; e művel foglalkozva is, midőn bánatos lelkem azért folyamodott, hogy a Sportról írván szabaduljon keserves phantómjaitól, a munkához ; szabadjon ismételve művemet őszinte, igaz barátságom, tiszteletem és nagyrabecsülésem igaz jeléül Önöknek ajánlanom !

Hanván, 1890. december 1-én.

Hanvay Zoltán.

TARTALOM.

Ajánlás.

1. Vadászati törvényhozás.

I. A vadászati törvény revisiójához	1
---	---

2. Vadászat.

II. Hanvai vadászlevél 1872-ből	27
III. Tátrafüredi karczolatok	31
IV. Egy szép nap a gömöri magas hegyeken	45
V. A Tiszolcz-klenóczi hegyekről	49
VI. Kárpátalji vadászatok	52
VII. A hetes szám elvégre is szerencsés volt	62
VIII. Apróságek	73
IX. Egy igen szerény lőjegyzék	79

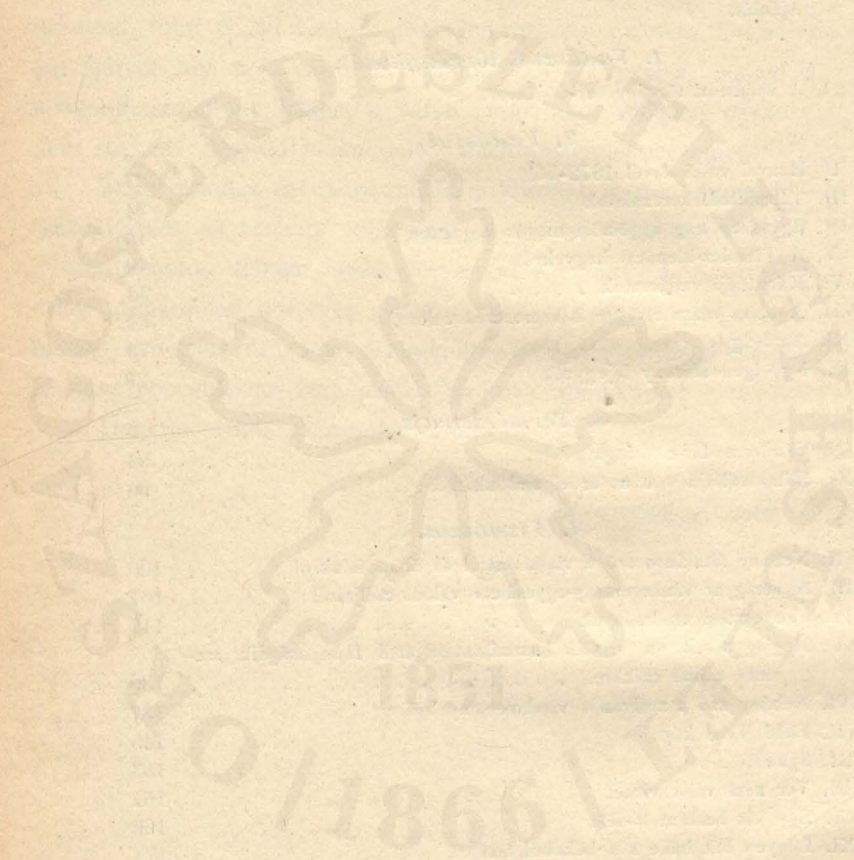
3. Természetrajz.

X. Vándormadár-e a fogoly ?	84
XI. Hány válfaja van az erdei szalonkának	90

4. Vizslászat.

XII. Nehány általános szó a vizslászatról és állapotainkról	100
XIII. A »magyar vizslaverseny-egyesület« valódi céljairól	107
XIV. Tenyésztési eredmények	117
XV. Megjegyzések »a vizslák használhatóságáról fajsajátságaik szerint« című cikkekre	130
XVI. Nehány szó a nyilvános vizslaversenyekről	137
XVII. Field Trial kép.	145
XVIII. Syke	153
XIX. Vér nem válik vízzé.	161
XX. Egy kis beszámoló-féle	166
XXI. Legyen hát béke s a békéből üdv.	174
XXII. A hanvai Pointer Kennel catalogusa	179
»Syke« és »Ralf of Hanva« képe Weinbergtől (»Ralf« all »Syke« secundál).	

CONTENTS

1.

VADÁSZATI TÖRVÉNYHOZÁS.

I.

A vadászati törvény revisiójához.

1883-ban revideálta, s mondhatni jórészen javította a vadászati s az azzal összefüggő ügyekre vonatkozó törvényt törvényhozásunk. Nem feltolakodásból — ebben a rút bűnben sohasem leledzettem —, de felhíva a „Vadász- és Versenylap“ szerkesztőjétől, a „Vadászati Érdekeink“-ben s a „Vadászlap“-ban elmondtam nézeteimet. A mennyiben a törvény újabb revisiójára egyhamar kilátás nincs — talán feleslegesnek látszik a vonatkozó czikkeknél ezen könyvbe való felvétele. Azonban akkor, a mikor — azt hiszem — ismét eljön az ideje az új javításnak, s hogy akadjon valahol nyoma a némi tekintetben eltérő nézetnek a törvény jelenlegi némely szabványainak tartalmára — felvettem azokat. — Ha érnek valamit eszméim s a tapasztalás igazolni fogja — mint jórészen már is igazolta —, úgy nem végeztem felesleges munkát; ha nem — hát akkor sem ártottam vele az ügynek.

„Megalakult tehát — írtam a „Vadászati Érdekeink“ 1-ső számában — az „Országos Vadászati Védegylet“, ezen force majeure, melyet szívem mélyéből üdvözlök a százbérczü Gömörből. (A címe talán helyesebben szólna így: „Vadászati érdekeket védő egyesület“ — bővebb és marquansabb fogalomnak felelne ez meg, míg a mai nagyon is szolgál fordítása a német, szintén nem correct „Jagdschutzverein“-nak.) Sokat várunk ez új egyesülettől s méltán, látván, hogy élén oly országosan tisztelt vadász-úr áll, mint gróf Nádasdy Ferencz s mellette oly táborkar, mint az igazgatóság tisztelt tagjai. Legyen áldás fáradozásukon s teremtsenek ázsiai állapotainkból elvégre törhetlen buzgalmukkal oly viszonyokat, hogy a magyar vadászsport üzése ne csak a vak szenvedély okszerűtlen kielégítése — vulgo törvénszegés — de az, a minék lennie kell: a va-

dászt, tenyésztőt s természetbarátot egyiránt gyönyörködtető culturintézmény legyen.

S ez úgy lesz, ha kívülről a provinciából megnyerik a kívánt számbeli s erkölcsi támogatást; ha a magyar ember oda fog emelkedni, hogy nem fog álfogalommal birni a jogbitorlók elleni nyílt föllépésről, ha ezt többé össze nem téveszti a rút, alattomos delátióval; ha mindnyájunk megteszi az ilyenek ellen kötelességét s ugyanakkor azokat, kik megteszik a vadászati sport érdekei körül kötelességüket, s e téren érdemet szereznek a központnak az egyén s viszonyai szerint erkölcsi avagy anyagi kitüntetésre ajánlja.

Ne vegyük a tisztelt urak, kikkel szemben — érzem — az én csekélységem elvész, rossz néven, ha bátorkodom fölemlíteni azt, hogy az alapszabályokban egy fontos momentumról megméltóztattak felejtkezni. Tudom — ösmerem a külföld alapszabályait, hogy erre ott nincs provisió; de csak azért nincsen, mivel az ottani rendezett viszonyoknál fogva erre nincs szükség. De nálunk nagyon is rendezetlen viszonyok vannak, kell tehát, hogy ezeknek megszüntetésére éppen ezen egyesület lobogtassa fennen a zászlót, s magas piedestálján ő legyen a kormánynak természetszerű szakenquête-je. Értem a vadászati törvénynek helyes alapon leendő mielőbbi revisióját. Ez irányban szerves előmunkálatok kellene. Ki lenne erre inkább hivatva, mint az új, országos egyesület? S vajjon nemesebben, hasznosabban inaugurálhatná-e működését.

Indokul erre talán elég annyi, hogy helyes, szerves és czélszerű intézkedhetésnek egyedüli alapja a jó törvény s semmi más egyéb nem lehet.

Ezek után indítványozom: adandó alkalommal vitessék be az alapszabályokba kiegészítőleg: „a vadászati törvény feltűnő hiányainak javítására czélozó indítványok s munkálatok szerkesztése s azok életbeléptetésének a kormánynál leendő szorgalmazása“.

Ez — azt hiszem — a helyzet categoricus folyománya. Attól tartani, hogy a kormány e testület nézeteit erkölcsi méltatásában ne részesitené, ok nincsen. Ott van már a praece-

dens. Mélyen tisztelt barátom: b. Kemény Gábor miniszter úr egy szűkebb körű vidéki egyesületet tisztelt meg a törvényrevisiójához szükséges adatok s javaslatok bekérésével. Hogy azon államférfiu, a ki így járt el, egy országos egyesület véleményére ne fektetne súlyt — az kívül esik a képzelhetőség körén.

Jókora elbizakodottság kellene ahhoz, hogy valaki privátgyárban készült szerves munkálattal akarjon az egyesület elébe kerülni. Ily vádtól menten érzem magamat, ha csak úgy per tangentem szólok a tárgyhoz, s ezt annál jogosabban vélem tehetni, mivel éppen a t. szerkesztő barátom ma hívott fel levélben arra, hogy egy eltévedt levelemnek *) a vadászati törvényrevisiójára vonatkozó részét küldeném be.

Tehát annak, hogy egy is, más is előzőleg mondja el nézeteit — helye van. Nem történik ez által más, minthogy a készitendő munkához hordjuk a téglát, meszet, kitől éppen hogy telik. Ott fekszik már egy becses anyag: a hatvani Sportegyesület munkálata; nagyon természetes, hogy megjegyzéseimet a konkrét műhöz fűzőm. Méltóztassék ezeket, t. szerkesztő ur, bölcs belátása szerint fölhasználni.

Nem kritikát akarok írni; csupán imitt-amott ellennézeteket koczkáztatok.

Én a munkálatot minden részleteiben nem ösmerem. Lehet, hogy a „Vadászlap“-ból a szerves egész nem tükröződik vissza világosan; lehet azonban az is, hogy én nem értem annak minden intenióját helyesen. Azt azonban kénytelen vagyok beösmerni, hogy az összirány helyes — az ut azonban a cél elérésére, nézetem szerint, nem mindig olyan.

Csupán eltérő nézeteimre szoritkozom. Még így is félek a vörös iróntól.

a) Az, hogy a minimális terület 100 avagy 200 hold legyen-e? végeredményében mindegy. Mert, hogy például vizs-

*) Ezen levelet ama felhívásunkra nyertük, midőn mélyen tisztelt barátunk elfoglaltsága miatt a báró Podmaniczky Géza úr által összehívott országos értekezleten meg nem jelenhetvén, felkértük, hogy legalább írásban fejezze ki a dolgok mélyére ható fürkésző szellemének nyilvánulásait. E levél azonban eltévedvén, most ujlagos felkérésünkre szíves volt ez ügyben nyilatkozni.

Szerk.

lával vadászhattunk, arra 100 hold is elég; arra, hogy valaki csak apró vadat is tenyészthessen, 200 is kevés, vagy, ha célunkat e részben elérhetnők is — azt, hogy az epret a szomszéd ne szedje, meg nem akadályozhatjuk. Szomszéd és szomszéd közt pedig óriás a különbség.

Részemről tehát nemcsak a 200 hold mellett vagyok, de ezt én határozottan keveslem.

A „Pester Lloyd“ a vadászati védegyesületről szólván, azon bókot mondja: „Szó sincs itt a vadászati jog megszorításáról, sem pedig valamely aristocraticus exclusivitásról.“ Igaza van. A szavakat közönséges értelemben véve nincsen aristocraticus allures-ekről, jogmegszorításról még kevésbé, exclusivitásról pedig sehogysem. Hanem a vadászatot a szó nemes értelmében aristocraticus jellegéből kivetköztetni nem szabad, s éppen a szó e nemesebb értelmében, mely alatt a modort és nem a születtség praerogatíváját értjük — oda kell azt visszavezetnünk. S akkor nyerve van a játszma. Legyen kérelmelhetlen harcz a vadászati sansculottes-ok ellen; a hadsereg tagja pedig a küzdelemben minden tisztességes honpolgár.

Nincs tehát javaslatomban sem a nagy vagyonnak a kisebb elleni törése, sem a jogoknak szűkebb körre való szorításának törekvése involválva. A kinek nincs annyija, béreljen maga vagy társaságban.

Ezen az uton lehet éppen ott is, hová a nagybirtokosnak a keze nem ér, vadállományt teremteni, s az ily szomszédokat a nagybirtokos is szívélyesen üdvözli. Éppen ezen ut, a bérlés az, mely a törvény ama betűjét: hogy a vad a birtok járuléka, nem engedi holt betűnek lenni; de a vadat a birtok nemzetgazdászatiilag jövedelmező ágává emeli.

b) Ezen eszmének ad szép kifejezést a munkálat harmadik pontja. Az intentió a leghelyesebb; de — ha a közlés helyes — épp a főmomentum az, a mely elmaradt.

A lényeg, a fő az, hogy a bérbeadás legyen kötelező. Ezt nem látom hangsúlyozva. E nélkül pedig minden más csak szentelt víz. E nélkül vadtenyésztésre gondolni sem lehet.

Ezért indítványozom: „A törvényes minimumot meg nem ütő birtoktestek kötelezőleg bérbeadandók.“

c) A 16. §. szerkezetét, úgy a mint az közölve van, határozottan hibásnak s a revideálandó törvény idevágó szakaszánál rosszabbnak tartom.

Szerintem — s most belőlem nem a fajbeli tisztatenyésztés törhetlen híve, de az élet embere szól — az, hogy valamely eb a Linné, Fitzinger, Stonehenge avagy Idstone osztályozása szerint a vadászebek fajához tartozik-e avagy nem? teljesen irreleváns. Gyakorlatilag, eltekintve attól: többé vagy kevésbbé alkalmas-e arra fajilag? vadászebbé minden eb az által válik: használtatik-e az vadászatra avagy nem? Kit mi elégít ki, az elvégre izlés dolga. Az azonban kétségtelen, hogy saját területén, ha valakinek úgy tetszik, akár juhász-kutyával vadászhatik. Vaddisznókra a többek között, probatum est. S Szentmiklóssy György e czélra bizonyosan nem cserélné el híres Zsobri kuvaszát az én Garnet-Thirsk telivér pointeremért.

A törvény szerint — s szerintem helyesen — azt, hogy meg szabad-e a területemre átváltott ebet lőnöm avagy nem? nem az határozza meg: vizsla, kopó avagy kuvasz-e az illető eb? hanem az, hogy annak tulajdonosa bir-e vadászati jogosultsággal avagy nem?

Férhet ugyan rabulisticus uton ezen distinctióhoz is szó. Az azonban már bizonyos, hogy a törvény ama famosus kopófelfogási rendelkezése mily absurdum? azt mi felföldi vadászok tudjuk legjobban. De ha már egyszer ilyenek ellen a puska használata tilos — úgy el kell ezt fogadnunk; de csakis úgy, hogyha az eb vadászaton jogosult egyén tulajdona. E distinctió nélkül belefulnánk a törvény intentiója elleni számtalan anomália tengerébe.

Ezen distinctió mellett a legnagyobb lelki nyugalommal agyonlőttem a jogosulatlan iványi gányó vizsláját, s nemcsak az alsó s felső bíróság mentett fel, hanem az illető még vadász-terület s fegyverjegy hiány való kihágásért busásan el lett marasztva; de nem jutna eszembe a fentnevezett Zsobrit agyondurrantani; habár az kuvasz, mert tulajdonosa vadászatra jogosult egyén.

A munkálat ezen szerkezeténél: „Vadászat alkalmával idegen területre általment kutya“ jobb, mert precisebb, elvileg s szerkezetileg helyesebb a törvény idevágó szabványa s én

ennélfogva azt úgy a mint van: „A vadászatra jogosult ebei, ha azok vadászat közben“ s. a. t. meghagyni indítványozom.

d) A vadászati jegy adó, mely más, mert természeténél fogva pénzügyi törvénybe tartozik: marad-e 12 frt, vagy 6 frt lesz? ha csupán a vadászati érdekeket nézzük — egyre megy. Csak egy bizonyos, hogy azt emelni nem lenne okszerű dolog.

A ki passióját akarja kielégíteni, az épp úgy megfizeti a 12, mint a 6 frtot; de legnagyobb része az uraknak csak úgy, ha muszáj. (Csunya szó s nem is magyar, de a helyzetnek teljesen megfelel.)

A ki pedig orvvadászkodik, vagy orvvadászkodhatik, az már éppen nem fizet, ha nem muszáj, ha pedig kifizeti magát, megfizeti a 12-öt, ha nem, nem a hatot sem.

Azonban az effajta népség nemcsak fizetni nem fog, de vadászni sem, ha lépten-nyomon igazolnia fog kelleni vadászati jogosultságát.

Nagyon téves ama hit, hogy a temérdek vadászjegy nélkül vadászók számának oka a 12 frt. Azért szaporodik ezek száma, mivel boldog, boldogtalan űzhette mesterségét akár volt jegye, akár nem. Ha ez úgy marad továbbra is, éppen ott lennénk a hat forinttal, mint a tizenkettővel.

A baj oka az ellenőrzés hiánya. Ezen kell sürgősen sgyőkeresen segíteni. Ha ez meglesz, ritka lesz az orvvadász (én ennek nevezem nemcsak azt, a ki a más területét — de ki az államot is lopja). S annyival inkább, mivel felteszem, hogy az új vadászati védegyelet a controlleriát anyagi segélylyel is elő fogja az alantas közegeknél mozditani. Conditio sine qua non azonban, hogy az ellenőrzés legyen vasszigorú s két oldalra kiterjeszkedő, t. i. úgy a vadászjegyre, mint a vadászterület birására is irányított.

Ez irányban indítványozom: „Magános vadászatnál az illetékes közegek felhívására a vadász úgy fegyverjegyét felmutatni, mind területi jogosultságát igazolni tartozik.“

„Társas vadászon a vadászat területi jogosultságának igazolásával csak a vadászúr tartozik; a vadászjegyet azonban valamennyi résztvevő tartozik felmutatni.“

e) Kellő ellenőrzés mellett én az állam zsebére a 6 frtos jegyet sokkal előnyösebbnek tartom. S e mellett nem látom

át, miért ne gyakorolnók a leszállítással az olcsó patriotizmust; miért ne csináljanak az állammal hasznót ott, hol magunk is csak nyerhetünk. Ezen oknál fogva ajánlom a hat forintos jegyet.

f) De aztán segítsen az állam is rajtam annyival inkább, mivel, ha ezt teszi — magán is segít; különben a törvény csak önmagának élő gúnya marad: A mód erre igen könnyű; annál sajnósbban nélkülözöm azt a Sport-egyesület elaborátumában.

Fennebb azt mondtam: minden helyes intézkedésnek alapja a jó törvény. Ehhez hozzáteszem: minden törvény gyakorlati hasznosságának egyedüli criteriuma a végrehajthatóság s végrehajtás. Ez utóbbira mulhatlanul közegek kellenek. E részben indítványozom: Szerkesztessék egy külön szakasz, melyben kimondassék: hogy „a közigazgatási hatóságok, u. m. a rendőri közegek — falusi bírák, szolgabírák, polgármesterek, al- és főispánok — necsak permissivus joggal mint eddig, de felelősség alatt kötelességgel birjanak minden adandó alkalommal úgy a vadászjegy, mint a területi jogosultság ellenőrzésére.

Ez szerintünk a Columbus tojása.

Előttünk az élőpélda. Kövessük azt, habár némettől jön is. Nem rég történt, hogy Németországban egy társas vadászaton a Feldpolizei előkérte a vadászjegyeket, s bár erre kötelezve nem volt s a policista nem is kérte volna — a ki azt legelőször felmutatta, az nem volt más, mint az „Ole Willem“ s azt hiszem, hogy ezzel szebb példát statuált a törvénytiszteletre ő felsége, mint sok prűszkölő magyar téns Mokány Berczi — mert hát a törvénynek mindnyájunk felett kell rang- és álláskülönbség nélkül állnia.

Ily fajta ellenőrzés nálunk is nagyon elkelne — s bizonyos, hogy az Ole Willem példáját itt is koronás királyunk követné legelső sorban — s ez igen hasznos is lenne, mert egyik emeltyűje lenne ez az annyira meglazult törvénytisztelet helyreállításának s így ethicai czélnak is szolgálna.

Ezen czikkemre Eőri Farkas Kálmán úr a „Vadászati Érdekeink“ következő számában következőkben reflectált:

„Hanvay Zoltán úrnak a „vadászati törvény revisiójához“ czimű cikkében kifejezett ohajtásaira nézve ezen szak-

avatott s a vadászati kérdésekben régen buzgólkodó tisztelt bajtársunk megnyugtatóra legyen szabad röviden kinyilvánítani, miszerint óhajtatási a Sportegylet által a m. kir. földmívelési ministeriumhoz benyújtva, s ott már teljesen referáda alá készített javaslatban immár kedvező megoldást nyertek.

Csakis a vadászjegyek kiadására nézve nem osztozhatunk abbéli nézetében, hogy mindegy akár 12. akár 6 forint lesz azok ára. Mert a vadászati törvényjavaslatban a lődíjak fizetésének szükségessége nagyobb dúvadak elejtésénél kimondatván, ezen összegekből leszen törlesztve, így a 12 frt szükségessége indokolva van.

A mi a törvény végrehajtására vonatkozó óhajtatását illeti, azt hisszük: az a küszöbön levő államrendőri intézmény által fog teljesülni. Teljes mérvű elintézés csakis a mezei rendőri intézmény által történhetik.

A vadász-védegylet alapszabályaira tett megjegyzésekre szintén megnyugtatóra kijelenthetjük, hogy az alapszabályok 2. §. a) pontja alatt jelezve van ama törekvés, melylyel a vadászati törvény javítását a kormánynál szorgalmazza. Az általunk szerkesztett javaslatban precisebb alakban volt kifejtve ezen célszerűség eszméje, mennyiben abban kimondatott, hogy a vadászati törvények s helyhatósági rendszabályok végrehajtását támogatni, illetve ezek javítását a törvényhozásnál szorgalmazni az egyet főfeladatát képezze. A szövegezésnél azonban ez kihagyott.

Reményünk van, hogy jövőre akár a vadászjegyek kiadásáról szóló törvény, akár a vadászati törvény revideáltatni fog az illető szakministeriumok nem mulasztandják el a vadász-védegylet véleményét kikérni.

Őszintén sajnálnunk kell, hogy épp most, midőn az országgyűlésen a vadászati viszonyok rendezése tárgyalatni fog, czikkiró úr nem iparkodott a képviselők sorába jutni. Ily szakavatott egyén az ország javára értékesithetné az országházban mindazon nézeteit s véleményeit, melyek által ezen mostoha gyermeknek apjaként, vagy legalább nevelőjeként hasznos szolgálatot tehetne a hazai vadászvilágnak. Ezen kérdések csakis szakavatott munkások által oldathatnak meg akképp, hogy egyszersmind országunk közgazdasági szempontja

is nyerjen, s így kétszeresen sajnáljuk, hogy H. Z. urat a megválasztott képviselők sorában nem üdvözölhetjük. Talán még nem késő. Vidéken akad talán egy üresedésbe jövő kerület; szállja meg a hazafiság érzülete e tekintetben és szállja meg a kerület választóit is, hogy egy competens emberrel többet küldjenek a képviselőházba. Azon éljenek közé, melyeket ott a választásnál nyerne, mi is szívünk mélyéből küldenénk egyet.“

Eőri Farkas Kálmán úr által csekélységem iránt a megszégyenítésig kitüntetőleg adott felvilágosításokat megköszönve, kijelentem, hogy a mit Isten tudnom adott, a vadászat terén épp úgy, mint másutt, köznap számos gyanánt szívesen a közügy szolgálatára bocsátom. De tündökölni vágyam soha sem volt — épp úgy nem kerestem a felsőbb tizezer kegyét, mint az ő népét — s mivel, fájdalom, kitünőség, melyet önmagáért keresnének, nem vagyok, a mandátumért pedig őseim által szerzett vagyonkamat — nem lévén a honatyaság úgy sem ambíció, hanem inkább gyermekeimnek megóva azt — elfecsérelni semmi hajlamom — úgy eme kérdés, mint sok más, majdcsak nálam nélkül fog elintéztetni. De a szíves felvilágosítások némely pontját — nehogy félreértessem — megjegyzés nélkül nem hagyhatom.

Azt méltóztatik a t. szaktárs ur mondani, hogy a 12 frtos vadászjegy, miután a tagliák abból fognak fizettetni, indokolva van.

Én ugyan abban, hogy az e című jövedelem e célra fordítassék Tamás vagyok; de ha úgy lenne, én örülnék annak legjobban. De bocsásson meg nekem a t. értekező ur, ezen argumentum is csak az én álláspontom mellett szólna. Ugyanis, mennél több lesz a correct vadász — s a vadászjegyes vadászok legnagyobb részét ide kell számítanom — annál több dúvad pusztíttatik, s ezek legnagyobb része megelégszik a dicsőséggel s nem kér tagliát. A cél tehát az, hogy mentül többen váltsanak jegyet.

Pénzügyi szempontból pedig a kérdés úgy áll helyesen: melyik uton, mennyi folyik be az állami pénztárba? Minden bővebb magyarázat nélkül utalok a postai pennyrendszerre, habár más tapasztalatokra is hivatkozhatnám.

Azonfelül nem kell azt szem elől tévesztenünk, hogy vadásztársaink túlnyomó része szegény sorsu. Én részemről nem szeretném azt, ha ezen testedző s léleknevesítő sportból a szegényebb osztály ki lenne zárva, épp azon osztály, melytől a kedvezőtlen sors annyi örömet, a melyben mi vagyonosok dúskodunk, megvont.

Attól ne méltóztassék félni, hogy a vadászjegyes vadászok száma ártana az ügynek. Ellenkezőleg, az lenne a megőző betű, ha úgy maradna, a mint volt, hogy: van jegy — nincs jegy, boldog boldogtalan vadászhatik.

A vadászjegy váltása első lépés a törvénytiszteletre.

Ha áll az, a mint áll, hogy hazánkban a szegény emberek száma túlnyomó, úgy áll az is, hogy azok számával arányban fog állani a vadászjegyek váltása a szerint, a mint az ár 12 vagy 6 frt lett.

Vegyünk hazánkban kerékszám 12,000 vadászt. A legkedvezőbb esetben ebből 3000 vagyonos — 9000 szegény. Ha minden vagyonos váltana jegyet 12 frttal — $12 \times 3000 = 36,000$ frt. Ha az összes 12,000-ból 6 frtjával 9000 vált, úgy az eredmény $6 \times 9000 = 54,000$ frt. Ezen érv numeruson alapul.

Világos ebből, hogy a hat forintos jeggyel nyer az állam; nyer a taglia, nyer az ügy. A szegényebb osztály méltányos igazságban részesül, s a mi a fő, megszűnik az odium, mely különkül a kevésbé módosaknál a vagyonosabbak iránt inomisse fenállana, s a mi még főbb, nyer a törvény teljesítésével az ethikai érzület — s fogynak a lesipuskás.

Tehát becses engedelmevel t. tagtársammal szemben még egyszer indokolva ajánlom legfőbb gazdánk: a pénzügyminister ur becses figyelmébe a 12 frtnak 6 frtra való leszállítását.

A „Vadászati Érdekeink“-ben örömmel olvastam egy lényeges pontra való czélozást, melynek figyelmen kívül hagyása reparálhatlan hiánya lenne az új vadásztörvénynek. Ez a vadászati talalmi idő kérdése.

Azt méltóztatik indítványozni, hogy „az apró vadra hazánkban két zóna legyen“.

Bocsánatot kérek, én ezt el nem fogadhatnám. Az ország orographiai s más egyéb alakulása folytán ezen zónákat helyesen megvonni lehetetlen lenne. De más fontos okok is

határoznak. Így p. o. megeshetik az, hogy az alsó zónában, hová okvetlen tartoznék a Duna- s Tisza-alvidék kedvezőtlen időjárása megsemmisíti a foglyok első költését, valamint a nyulak első két havi szaporodását, míg a mi felvidékünkön a fogoly szerencsésen költött s az első hónapi nyulak is megmaradtak. Ime ily esetben a vadászat a felső zónákban hamarább megkezdhető, mert ott az első költésű foglyok már „gablerek“, míg amott a második költésűek még fürj nagyságúak, nálunk augusztus 15-én a márcziusi süldő már lőhető, amott a május s későbbi ellésűkre a jövő évre okvetlen szüksége van a szaporulatnak s. a. t.

E részben az új vadásztörvény számára az én indítványom így szólana:

„Az általános tilalmi idő marad, mint volt. Azonban megyénként a közigazgatás feje: az alispán, meghallgatva az országos vadászati védegyesület megyei albizottságának elnökét, a szükséghez képest az általános vadászati tilalmat két héttel, egész szeptember 15-éig meghosszabíthatja. Ezen intézkedést július végeig a szolgabírákkal s polgármesterekkel azonnali sürgős községenkinti közhirrététel köteleessé tétele mellett közli.

Van még egy kérdés, melyhez szólanom kell; habár ez darázfészkek, belenyúlok a csipések daczára.

A lapok hasábjain soha meg nem született farkasok ránk eszik az embereket. Ez ugyan nevetséges mûmus. Fontosabb ennél az önvédelem. Ezen szempontból fogják indítványomat megtámadni megspékelve még a saucé-t a szabadság korlátozásának ruganyos mennydörgéseivel.

Kétségtelen, nagy baj az, hogy néha a correct vadászteljességgel nem bír puskaforhoz jutni; míg mikor éppen a depót-n van; boldog boldogtalan szabadon kaparítja meg.

Elösmerem, hogy por kell önvédelemre is. Azonban erre édes kevés kell. Nem gondolva azzal, hogy s honnan támadatom meg, indítványozom:

„Vadászati jeggyel nem bíró egyén csakis lakásához legközelebbi lőporárudában kaphat lőport, mely egy évre a 100 grammot meg nem haladhatja. Ellenőrizhetés szempontjából a lőporárusok arról, kiknek adtak port rendes jegyzéket

tartoznak vezetni, úgy a vevő nevééről, mint a kiszolgáltatott mennyiségről. Az illető terület közigazgatási feje — szolgabíró, polgármester — havonként egyszer a lajstromot megvizsgálni s láttamozni köteles.“

Jól tudom, hogy indítványom nem liberális. De elvégre is liberalismusból magából más téren sem élünk ám meg, s különösen nem nálunk, hol a liberalizmus legtöbbszöri liberatinizmussá fajul, ha a kellő korlátok közzé nem szorítják.

A „Vadászlap“ 1882. évi 2. számában az országosan tisztelt „vasárnapi vadász“, mely nom de plume alatt tudvalevőleg Keleti Károly úr ír, a vadászjegy árának kérdésében írott cikkek közül egyedül az enyémet emeli ki mint olyat, a mely „erős kivételt képez, s melynek érvelése megérdemli, sőt megkövetelheti, hogy vele foglalkozzunk“. Tisztelt barátom aztán velem szemben a nála megszokott erős érveléssel a 12 forint mellett száll sikra. Kitüntetését hálás köszönettel vettem; mindazonáltal álláspontom megvédése szempontjából a „Vadászlap“ 4. számában következő levéllel válaszoltam:

Hat forint legyen a vadászati jegyadó.

»Meglehet, hogy nem közkívánatra;
de mindenesetre utoljára.«

Ajánlva gróf Andrassy Manó és Pulszky Ágost országos képviselő uraknak.

A vadászati törvény revisiója küszöbön áll. Szerves összeköttetésénél fogva a vadászjegyadónak is junctim kell tárgyalatnia, mert a vadászati ügy nemzetgazdászati fontosságában csak úgy rendeztethetik célszerűen, ha mindkét törvény a kívánalmaknak megfelelőleg amelioráltatik.

Miért ajánlottam ez értekezést az Önök becses figyelmébe? Azért, mert a szorosán vett vadászati törvényre nézve ugyan alig van nézeteltérés; a vadászjegy árára nézve két tábor áll szemben. Az egyik a 12 forint, a másik a 6 forint mellett kardoskodik.

A nagyon tisztelt gróf úr hajdani együtt hivataloskodásunk idejében annyi jóindulatot tanusított irányomban, hogy ösmerve őt mint nemzetgazdászt, s különösen mint szenvedélyes nemes vadászt, sértésnek tartottam volna a t. Házban máshoz fordulni. Te, kedves barátom Guszti szintén nemzet-

gazdász vagy ugyan — habár tudtommal nem vagy vadász; a te figyelmedet éppen ezen utóbbi oknál fogva bátorkodom e tárgyra fordítani. A te sokoldalú képességed megengedi azt, hogy ösmereteidet egy talán eddig előtted ösmeretlen téren szaporítsd.

Hogy miért fordultam két firmához? Megmondom. Nem korteskedésből; hanem mivel Keleti Károly úr a lap 2-ik számában a 12 forintos jegy mellett szólván, azt is mondja: „mintha politikai pártállásunk ide is átakarna vitetni“. Ugyanazon politikai párthoz tartozván, mint tisztelt ellenfelem: ne-hogy korteskedni láttassam — önökhöz s nem az oppositíó-hoz fordulok.

Nagyon tisztelt ellenfelem azt méltóztatik állítani, hogy „az én pártom szám- és súlyra inferior“. Daczára annak, hogy ennek bizonyításával adós maradt — azt mondja „az országos vadászati védegyelet opportunusan e tárgyban nem nyilatkozhat, mivel nem alakulván még meg a vidéki körök: nem ösmerheti az egyes vidékek irányadó férfiainak véleményét; daczára tehát annak, hogy még a „minoritás“ se, annál kevésbbé lehet az „inferioritás“ megállapítható; én a nekem kimutatott helyzetet a Keleti úr iránti őszinte tiszteletem folytán elfogadom annyival inkább, mivel tartok tőle, hogy — ha ma az országban nem is vagyunk minoritás — azzá leszünk az országházban a szavazásnál.

Jó-e ez nekünk, vagy nem? Én nem tudom. De hát parlamentáris életet élünk. Ennek szokása az, hogy a többség dönt, hol argumentummal, hol a nélkül; a kisebbség pedig — nem birván hatalommal — annál többet beszél. Ezen kisebbségi jogot tisztelt ellenfelem decretálta nekem, és én élek vele néhány helyreigazító megjegyzés s álláspontom igazolása czéljából.

Daczára ennek talán mégsem nyúltam volna tollamhoz, ha t. ellenfelem — érdemem feletti méltatásom mellett — nem közvetlenül ezen passus után „alig találkozik számbavehető ember, ki a vadászati adó üdvös voltát be nem ösmerné“ — említette volna, mondván „erős kivételt csupán H. Z. képez“ stb.

Ezer bocsánat! E részben én nemcsak kivételt nem képezek; de a vadászati adót nálam erélyesebben senki sem kö-

veteli, s a törvény kijátszása nálam senkinek jobban nem fáj. Ezen nyilatkozattal önmagamnak tartozom. Sőt e részben ellentáborom tisztelt táborkari főnökének: Keleti úrnak buzgóbb közkatonája aligha van, mint én. A félreértés onnan eredhet, hogy az én indítványaim több czikkben elszórva jelentek meg s t. ellenfelem csak egy tételt s nem is a leglényegesebbet, sőt önálló értékkel nem is bírót, csak azt, a mely csak előzőivel szerves összefüggésben ér valamit — méltatott nagybecsű figyelmére. Megjegyzem, hogy ennél nem elvi, csak mértéki különbség van köztünk.

Többiben a kitüntetést úgy vélem legjobban meghálálhatni, ha kitünő tiszteletem jeléül t. ellenfelem előtt meghajtom a zászlót; de tisztelve az ő meggyőződését, a magaméból sem engedek a nélkül, hogy meggyőzve lennék. Ezt pedig — bocsánat — egyik érvével sem bírván megingatni — ezuttal nem érte el.

Felveti s bonczolja t. ellenfelem az én számtani tételeimet. Mint fent említém ezen tétel s vele a pecuniáris eredmény csak consequentia s másodrangú érv volt, mely csak akkor válik nemcsak lehetségessé — de bizonyossá is, ha megelőző, életadó postulátumaim is életbe léptetve s szigorúan végrehajtva lesznek; ezek nélkül bármely számtani tétel nemcsak nem talál, de nevetségessé válik. Mig ellenben, ha indítványaimat nemcsak per excerpta, de szerves egészben méltatják figyelemre — a számtani arány aligha mathematicai bizonyosságot nem nyerend.

Az enyémmel szemben más számtani példát méltóztatik felállítani, mely az enyém felett mindazon előnnyel látszik birni, mely megközelíti a tényleges eredményt. Csakhogy ha a dolgot mélyebben vesszük bonczkés alá, aligha a látszólagos előny erősen össze nem olvad. Ugyanis, úgy az én, mint az ön 12,000 numerusa csak egy numerus certus pro incerto. Pusztán egy arányszám, mely épp úgy lehetne 3000 mint 30,000. Már most, ha az ön eredményét az utóbbi, nem valószínűtlen számhoz viszonyítjuk — aligha az az ön számát nem a fogyó hold képében fogja feltüntetni, s alighanem ama szomorú tényrt igazolja, hogy: a mint fogy e szám, épp úgy emelkedik a törvénykijátszók ál-

datlan seregének a száma. S a 12 forintos aranykorszak tapasztalatai után a mérleg erősen az én javamra billen. Méltóztassék megtekinteni az alispáni hivatalok igtatóit, s az évenkénti fogyás a jegyváltásnál megszűnik hypothesis lenni.

Szabad legyen itt közbevetőleg megemlítenem, hogyha ama nagyon is tág arányszámításomból, miszerint 12,000 vadászból 3000 vagyont s 9000 szegényt veszünk fel s ha a gazdagok valamennyije (?) s a szegények közül azok, kik szenvedélyükért áldoznak, vált jegyet az állam $12 \times 3000 = 36,000$ frtot kap; s ha a díj 6 forintra szállíttatnék — váltana 9000×6 , az állam 54,000 frtot kapna, még oly kitűnő elme, mint t. ellenfelem is azon következtetést vonhatta le, hogy:

„a számítás nem plausibilis, mert nem áll az, hogy a 3000 gazdag mind fizetne s a szegény 9000-ből egy sem, sem az nem áll, hogy 6 forint mellett mind a 9000 szegény fizetne“ — nagyon gyarlóan fejezhettem magamat ki, sőt ez utóbbit nem is állítottam, miután 12 frt mellett 3000 egyént vettem fel — 6 forint mellett pedig 9000-et az összes 12,000-ből, szegényt, gazdagot pèle mèle mindkét esetben. Valóban, ha az, a mit irtam, azt jelentené, a mire t. ellenfelem magyarázza: úgy magam mondanám ki magamra az anathémát, hogy „a figyelembe vételt én érdemlem meg legkevésbé“. De ha a tételek nem szakíttatnak ki erőszakosan az egészből; úgy a fennebbi magyarázatot abból senki sem olvashatja ki. A zavar csupán a 3000 és 9000 szám azonosságából mindkét számításnál eredhetett,

Mint mondtam, én a 12000-et csupán arányszámmal vettem fel esetleg, s mivel ezen számot, nem tudom mily alappal? mások is említették mint numerus certus pro incerto, mely a valóságban bizonyosan sokszorta magasabb, csak puszta véletlen, hogy a plausibilis quotális arány az $\frac{1}{4}$ és $\frac{3}{4}$ -nek felel meg. Erre, hogy ez egy felhasználható Achillessarok, nem számítottam. Hibáztam.

Hagyjuk hát ama generális számot, s tegyük a vadászok számát egyszerűen X-nek — az esetleges váltási eredményt pedig az X quotájának. Igaz, hogy ez némileg udvariatlanság tőlem, mert így elveszem az alkalmazott számtani kritika s vele a hozzákötött consequentiáknak mégcsak valószínűségét

is. De, bocsánatot kérek, a félreértés helyreigazítása s álláspontom világossá tételére kötelességem volt.

En csupán annyit akartam mondani, hogy a mostani díj magas, hogy azt viszonyaink között vadászaink legnagyobb része meg nem bírja, s ha ez marad, történjék bármi is, több nem fizetheti meg, mint igen, s ebből logice folyik az, hogy e miatt a szegényebbek közül sok még olyan sem fog törvénytelenesen vadászhatni, a ki akarna. Ezt lehetetlenné tenni pedig részemről, minden aristocraticus sympathiáim mellett, a vagyoni jogosulatlan praerogatívájának tartom. Mig ellenben, ha a törvényhozás előző indítványaim alapján, ennek folytán a rendőri s közigazgatási közegek s talán maguk a vadászurak is az erélyes ellenőrzés, a bíróságok pedig példás büntetések által szegényt-gazdagot egyaránt odakényszerítenek, hogy vadászni csak a törvény szigorú betartásával lehessen, s ezek mellett szállítatik le a díj hat forintra; akkor nem kell idealismus annak biztos állítására, hogy annál többen fognak váltani jegyet, mennél többnek engedünk arra lehetőséget. S inkább idealismus jelenleg felvenni 25, mint akkor 75%-et. Ennyit, se többet, se kevesebbet nem jelentett ezen képlet: 12.000-ből 3000 így, 9000 amugy, jelen X. tételemből $\frac{25}{100}$ a mint van, 75% a mint ajánlom. Igaz, hogy így számtani precíssióban vesztett tételek; de annál többet nyert a calculus arra nézve, hogy az plausibilitás helyett positivitással birjon.

A vagyonosabb — feltehető — többet áldoz, tehát többet áldozván, jogosan is követelheti az államtól a védelmet; de nincs ahhoz joga, hogy csupán azért, mivel vagyonosabb s mivel könnyebb áldoznia a testet s lelket edző sportból monopóliuma legyen, a miből aztán sem az államnak, sem a közerkölcsnek nincsen haszna, s eo ipso kizárják kedvéért a szegényebbeket (nem a semminélkülieket értem, kik ugy se vadásznak, vagy ha igen, ebben meggátolandók) abból, hogy ezek — még ha akarnák is — meg ne hozhassák a nekik leszállítás mellett is terhes áldozatot. Ily eljárás culturállamban nem képzelhető. Ez értelemben, ily módon én a legultrább democrata vagyok.

Beösmérem, hogy a létezett bajoknak nem a 12 frt az egyedüli oka. Sokkal mélyebben rejlik az, mint azt előző

czikkeimben kimutattam. Azonban ezen okok az összeggel semmi összefüggésben nem állanak s ellenük az óvszer a hat forintban csak másodfokulag rejlik.

Megengedem, hogy a pennyrendszerre való hivatkozás, mint minden hasonlat, sántit; hogy ennél az általános műveltség s az üzlet hatalmas factorok. De azért ama hasonlat mégsem annyira absurd, mint a milyennek t. ellenfelem bemutatja, ha tekintetbe vesszük, hogy a mi ügyünknel is van egy hatalmas motor. S ez a szenvedély hatalma. E mellett arról kell gondoskodni, hogy az csak törvényesen gyakorolthassék, s erre a legjobb út a díj leszállítása s a szigorú controlléria.

Én eszméimet — távol lévén tőlem ama bizonyos bonhomia, sőt számot vetve az emberek gyengéivel — következőképp csoportosítottam s ily logikai egymásutánban kérem azokat figyelembe venni:

A cél vadászjegy-adó nélkül absolute el nem érhető, de sem a segítség, sem a csodaóvszer nem fekszik a vadászjegy-adó számmennyiségi egységében.

A főbaj: a törvénytisztelet csekély, hogy úgy mondjam semmi mérve s az, hogy az ellenőrzés s büntetés hián mindenki szabadon vétkezhetik a törvény ellen s ha ez így marad, annál rosszabb lesz a helyzet, mennél magasabb a díj.

Az én ajánlott óvszereim — s nem hiszem, hogy köztünk, a díjtételt kivéve, egyébben különbség volna — következők:

1. A vadásztörvény azon módosítása, hogy a törvény által nem önálló területet képező minden birtok hatósági közeg közbejöttével kötelezőleg bérbe adassék.

2. A vadászjegy törvényhez: a) senki vadászjegyet nem kaphat, ki saját, avagy önmaga vagy társaival bérelt vadászterülettel nem bir; b) vadászjegy nélkül vadászni tilos; c) ha ez mégis megesik, az illető a rendőri stb. közegek által könyörtelenül üldözendő s a bíróság által szigoruan büntetendő, ugyanily eljárás alá esvén az, ki a vadászati tilalmi idő ellen vét; d) a vadászjegy ára hat forintra leszállítandó.

3. Társadalmilag (ez már nem a törvénybe való) minden tisztességes vadász tartsa erkölcsi köteletségének, hogy a

törvény ellen vétőket ne feladja — e rút bűn nem magyar —, de nyíltan bejelentse. Németországban ez a vadászati védegyletek alapszabályaiban van.

Ezek betartása mellett ritka madár lesz az, a ki jogosulatlanul vadászik s még ritkább az orvvadász. Fehér holló az olyan orvvadász, kinek vadászterülete van bérelve. De önmeglopás (pedig az, ha jogosult vadász dőrien puffogatja le vadjának a magvát is) a bűnügyek statistikájában alig fordul elő. Pedig ilyen is van.

Ezekben van a baj gyógyszere; legyen a díj magasabb, vagy alacsonyabb, habár az alacsonyabb nagy segítség.

Önként folyik ebből, hogy, ha vadászjegy vadászterület nélkül nem kapható, vadászni pedig jegy nélkül nem szabad, de nem is lehet, mert az ellenőrzés erős, a büntetés kemény; nem ama bonhomisticus, tehát nevetséges feltevés folytán, de a szenvedélyek kétségtelenül erős volta folytán s a büntetéstől való félelem miatt lassan, néhány példa után megfizetik — ha bírják — a vadászjegy árát azok is, kik eddig szabadon gázoltak a tilosban, s annál többen, mennél — cum grano salis — alább szállítják a jegy árát.

Állításaim beigazolására t. ellenfelem szolgáltatta a leg-hatalmasabb érvet — fogadja érte köszönetemet —, állítván, hogy: „nem azok száma fogyott, a kik vadásztak, hanem azoké szaporodott, kik jegy nélkül vadásztak“. Hogy jegy nélkül vadásztak, ez igazolja a szenvedély magas fokát; tessék azonban ennek kielégíthetését a törvényen kívül meggátolni, meglesz a remedium minden nationális foku jegydíj mellett.

A jelen helyzet t. ellenfelem szerint is a fenti. Hogy miként szólt ez a 12 frt mellett? Nem érthetem. Csak annyit értek belőle, hogy 12 frt mellett is akadnak a törvényt spon-tan tisztelők; de a 12 frt a törvény kijátszása ellen nem óv-szer. Azt hiszem: a hat forint azokat, kik a 12 forintot fize-
 tük, meg nem rontja. De tessék más helyzetet adni, más lesz az eredmény is. A kik eddig nem fizették, részint azért nem tették, mivel a díj magas, részint, mivel jegy nélkül is lehe-tett vadászni. De ha nem lehet fizetés nélkül, vagy nem fog-nak vadászni, vagy fizetni fognak. Azt pedig mindenki belátja,

hogy 12 frt tanár s más efféle tiszteletreméltó állású uraknak — kivált, ha családostok — kissé sok.

Legtávolabbról sem szólok pro domo mea. Az én kedves fiam még kicsiny. Mikor ennek vadászbélyeg fog kelleni, én már valószínűleg a mennyei vadászterületeken cserkészem, s azonfelül rám 12 vagy 6 forint mindegy. Ha szólok, tessék közérdekben azért, hogy használják s a nélkül, hogy kétes értékű democratico-humanisticus firmára vágnám. Tessék elhinni, hogy, miután nálunk a democrataság többnyire — mokraság, irtózom ettől a genretől. De megvagyok győződve, hogy indítványom — csak ne tessék kiforgatni — a legjobb ut az ethikai cél elérésére s ha úgy tetszik: teleologic practice is.

Kétségtelen az, s ez szomorú haladás a culturában, hogy kevés ember fizet, ha nem muszáj; de ha másként nem fog lehetni vadászni, úgy az elvitázhatlan, hogy azok száma, kik a hat forintot megbirják, úgy áll azokhoz, kiktől a 12 telik, mint az alapszámhoz annak harmadik hatványa.

Ha áll ez, úgy áll az is, hogy mennél többen váltanak jegyet, annál több lesz a correct vadász. Mennél több ismét ez, annál több a vadóvó s tenyésztő.

Ha mármost a correct vadászok száma is, a vad is szaporodik, kész a nemzetgazdasági haszon.

Ha erre az emberek a controllória által szoríttatnak, el van érve az ethikai cél is, mert másként nem lehetvén, a szokás természetű válik, s éppen ez által megizmosodik önként a törvénytisztelet s mások jogainak respectálása s ez egy térről áthat a másokra. Privát bene-m pedig az, hogy correct, vagy — ha úgy tetszik — azzá kényszerített szomszéd mellett nem vesz el az én fáradságom gyümölcse.

Hogy álltunk e részben a 12 frtos üdvszakban? Beszéljen a sok kiirtott fáczányos, ez éppen alkalmas — nem a dicsőítésre — de a stigmára. Az állam keveset kapott, az úgy csak vesztett.

Igaza van kitűnő ellenfelemnek, hogy Németországon 20 márkáról beszélnek. Ennek okairól ugyan különféle verziók forognak föl, s az én forrásaimat pedig — Németország sport-köreivel való sűrű érintkezésem folytán — talán mál-

tán tarthatom authenticusabbaknak; de legyen bármelyikünké, én parit ajánlok arra nézve, hogy a beszéd csak beszéd marad. Azonban legyen ott 20 márka, hát mivel méltóztatik azt indokolni, hogy Magyarországon legyen Európában a legdrágább vadászjegy? Hát annyira gazdagok vagyunk-e mi? Ha így lenne, nagyon boldog lennék; de hát még bolder lenne a pénzügyminister, nem panaszkodnék a közép osztály pusztulásáról. De a tárgyra. Ha Önök bármily magas díjjal el bírják érni azt, hogy a „peccatum“ nálunk csak annyi legyen, mint Németországon a 3 márka mellett, azonnal leteszem a fegyvert.

Szégyennel vallom be, hogy Franciaország ebbeli viszonyait nem ösmerem exacte. Ausztriában azonban 3 forint a vadászjegy-adó, pedig van vad annyi, hogy évtizedekre a hetedik égben volnánk tőle. Angliában 5 shilling, pedig a fegyvernek csak ott is van dolga.

Ez mutatja, hogy a summa magasságában nem rejlik a panacea. Az ily magas díjat a legtöbb ember nem bírja, a hatot a legtöbbje.

De ha állana is az ellenkezője, miután a ki akart, meggyőződhetett róla, hogy a 12 frt nem hozott üdvöt; bocsásson meg t. ellenfelem, én fajomat minden szarvas hibái mellett sem merném annyira depreciálni, miszerint veszedelmet látnék annak már csak megkísérlésében is: valjon nem lehetne-e salvo detrimenti reipublicae a szegényebb magyar embert is a correct vadászatra — hangsúlyozom — kényszeríteni. Optimista nem vagyok, barátaim pessimismusomért szidnak, de annyira utóbbi sem vagyok, hogy reményleni se mernék. Miután azonban a kényszerítésnek nagyobb eredményét látom ott, a hol többeket lehet kényszeríteni; a többtől kisebb összeggel is több jövedelmet jósolok, s azért is kardoskodom a hat forint mellett.

Most szíves engedelmével recapituláljunk kissé.

Ha vadászterület nélkül — nincs jegy;

ha e nélkül — nem lehet vadászni;

ha pedig mégis úgy tetszenék — annak contrátvág a rendőrs a bíró;

ha minden nem a papirokon figurál, de hus és vérben él; fogadást ajánlok K. urnak, hogy ez esetben, de csakis

ebben, a hat forintos jegy tetemesen többet hajt be, mint a 12 frtos. Ha pedig mindezt kérlelhetlenül végre nem hajtják, úgy a 12 frt fogyó holdja is teljesen elfogy, vagy ha nem egészen is, bizonyosan nem menti meg sem a jövedelmet, sem a vadat, sem az ethicai czélt.

A mi a saison-jegyeket illeti, sem igen bírok magamnak oly t. Házat gondolni, a mely bármily tiszteletreméltó osztályok számára e téren kedvezményeket adjon. Egyszer, s nagyon helyesen, történt ilyen a virilista-intézménynél, s méltóztassék visszaemlékezni, pedig a magyar államiság érdekében történt, mily orkán zúgott fel ellene talmidemokratáink részéről. Különbül is túllőne ez a czélon. Törvénytisztelem daczára magam felett in similibus másnak jogot nem engedek; de akkor én is s velem együtt az óriás többség, mely csak apró vadra vadászik, saison-jegyet váltanánk, vajjon nem rosszabb lenne-e az a hat forintnál?

Bevallom, hogy e vitánál nehéz az én szerepem kitűnő ellenfelemmel szemben. Mert ha minden nem csal, az egyszerű K. betű alatt országunk első statisticusa rejlik, kinek könnyű laicus számaival elbánni, s azon „vasárnapi puskás“, kiblen én a vadászok correct prototypját tisztelem.

Engedje meg t. ellenfelem, hogy „nom de plume“-je egy jó s megtörtént adomát juttasson az eszembe. Felejtethlen Tompánk Graefenbergben volt. Történt, hogy egy őrnagy, ki czukorbetegségben szenvedett, felkötötte magát. Ez mal à propos catholicus lévén, a cath. pap nem akarta eltemetni. A fürdői közönség pedig sehogy sem akart belenyugodni, hogy a szegény őrnagy csak „amúgy“ dugassék a sánczba. Végre valakinek eszébe jutott, hogy itt van egy magyar kálomista pap, temesse el az. S úgy lőn. Tompa kanyarított oly beszédet, hogy a hallgatóknak elállott szemük, szájak. Egy ott álló germán odafordult Mocsáry Lajoshoz s kérdi: „hát csakugyan Önöknél akad ily okos pap?“ „Mit, ilyen“ — vág vissza Lajos bácsi — „oly sz . . . r ez, barátom, a ki otthon számba sem jön.“ Persze e geniális ötletért Tompa szorított vele legmelegebben kezét.

Mit akarok én ez anekdotával? Hát csak azt, hogy én a „vasárnapi puskást“ ép oly kitűnő „Waidmann“-nak tartom,

mint a mily kitűnő pap volt Tompa Mocsáry aranyélcze daczára.

De minden tiszteletem daczára sem érzek kedvet arra, hogy keze alatt az eltemetésnél az őrnagy szerepét játszam.

Tisztelettel hajtom meg búcsúra a zászlót, de legyőzve magamat éppen nem érzem, s habár, hála a kegyelem Istenének, honatya nem vagyok, mégis, talán más incidensből, de épp úgy, mint ama perhorrescált képviselők, ujjal azon kisebbség nevében, mely igen nagy kérdés, hogy az-e? ajánlom a 12 frt helyett a hatot.

A vadászjegy ára maradt 12 frt, s így csakugyan kisebbségben maradtam. De — fájdalom! — azért állításaimat igazolta a tapasztalás. Vajha az ország magasabb érdekű kérdései megengednék, hogy törvényhozásunk e kérdéssel mielőbb foglalkozhatna s Wekerle Sándor behozná a Barossnál anynyira bevállott zónarendszert, vulgo leszállítást a vadászjegyekre nézve. A mi azóta a controlleriát illeti, az javult „valamit“, de ott, hol lennie kellene, ma sincsen. Én csak két esetet tudok, hol a vadászjegyet kérték; de csak annyi urat ösmerek, kik jegy nélkül vadásznak, mint Anno cikkírás. Nem vadászatnál, de — a mi végre egyre megy — horgászatnál történt velem Lucsivnán, hogy a mint a fűzes közt állok, jön egy csendőr. Tiszteletteljesen köszön s kérdezősködik . . . az eredményről. Látom, hogy a jegy fúrja begyét, de nem mer kirukkolni. Végre én kérdelem: „ugy-e jegy kellene?“ Szerényen felel: „ha szabad?“ Én válaszolom: „nem csak joga, de kötelessége“, felmutatom s kérdelem: „látott-e már ilyet?“ „Bizony, ez az első“, válaszolá a halászejegy második évében. Pedig bizonyosan rajtam kívül a boldog Zipsiában más is horgászott. Fiat applicatio!

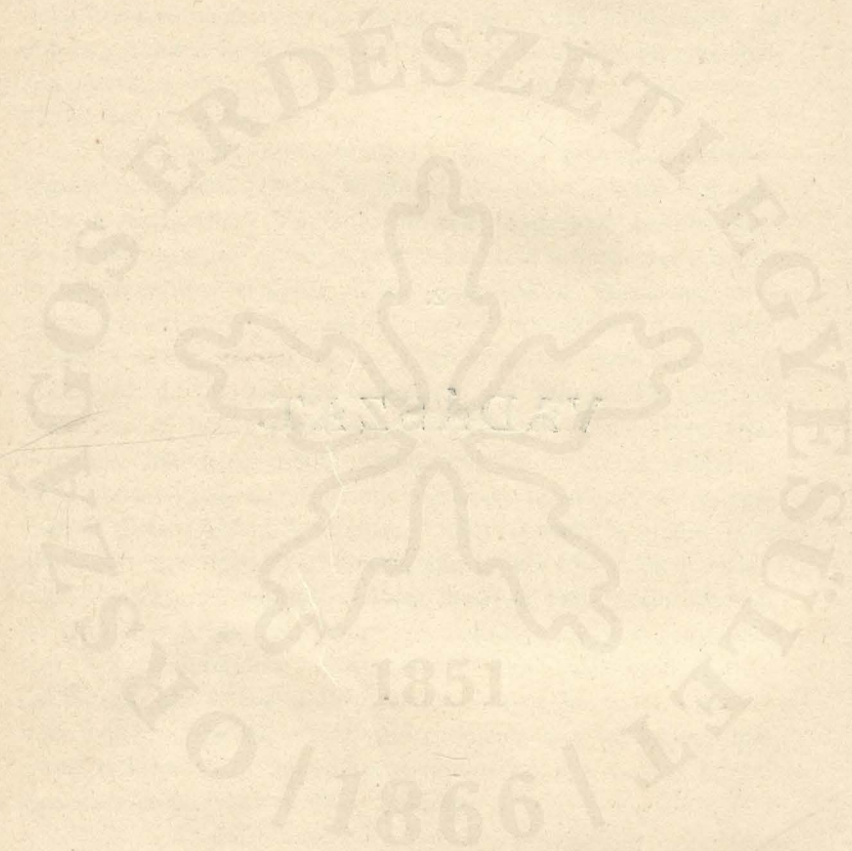

2.

VADÁSZAT.

1851

/1866/

II.

Hanvai vadászlevél a „Vadászlap“-nak 1872-ből.

Az annyi oldalról hiányosnak kimutatott vadásztörvényre nézve lehetetlen meg nem jegyezni, hogy — legalább vidékünkön — a törvény jó oldalainak is édeskevés hasznát látjuk in praxi, minek oka természetesen már nem a törvényben fekszik.

Azt mondják: új seprő jól söpör. Talán itt jobban illik az, hogy: új szita falon függ.

Közigazgatási közegeink felkötötték ugyan az éles sarkantyút s fulminans rendeletben kiadták az utasítást a vadásztörvény végrehajtására, különösen megparancsolván a panduroknak, hogy minden koloncztalan kóbor kutyát könnyőr nélkül lőjenek agyon. Azonban a pandur urak legkevésebbé fordúlnak meg a legelőinken — a kutyák pedig nem igen szoktak az országuton vadászni. Azután minden járásban van vagy hat pandur s legalább 1000 koloncztalan kutya. Egy-egy pandurnak van a rablók ellen, s önvédelemre talán, 12 patronja, mi jusson ebből a kóbor ebekre? Végre egyik juhász koma, a másik sógor; ergo dicső világa van nálunk a canis familiaris Linnéinek.

A községekre is ráparancsoltak: nyilatkozzanak területük bérbeadása iránt. Azután történt egy nagy semmi, melybe vitéz Hány János mint az óperenciás tengerbe lógathatná — ha élne — a lábát.

Ezt irtuk 1872-ben. Az utolsó alineát kivéve; vajjon állunk-e ma, 1890-ben, jobban?

A vadállományra itt a Sajó völgyében panasz nem lehet.

Fürj és haris ugyan nincs annyi, mint tavaly. (Tizen-nyolcz év mulva azt mondhatnók: kiveszett. S ez nem is lehet

másként, tudva, hogy tavaszi s őszi vándorlásaik alkalmával a földközi tenger szigetein milliószámra fogdossák a gyámol-talan, kifáradt állatokat. Maga a caprii püspök egész hajó-rakományokat küld Angliába. Épp úgy a szalonkákból. Hogyne pusztulnának ki szegények végképpen?)

Erdei szalonka ott is, hol máskor ritkán, bővében van. Baraczhai reviremben, hogy az eredmény százakra nem rug, oka csupán, hogy a fegyver nem fogott jól s azután a cholera morbus, mely, ha nem volna — egész télen folyhatott volna az élvezetes sport.

Azt mondja Brehm, hogy „ezen kedves vad, kedvező időben, kétszer is költ. Hajlandó lennék elhinni, hogy az idén, midőn a fák kétszer virágoztak s részben gyümölcsöztek, ezen kedves hosszúcsőrűek háromszor is költöttek talán? Annyi bizonyos, hogy a vadász évtizedig sem nyert általuk annyi élvet, mint az idén.

Foglyot az idény derekán elvétele lehetett találni; most a földből látszanak új csapatok kinőni.

Nyúl volna! de mihaszna, ha a szomszéd területeken több a lesipuskás gányó, mint a bokor.

Szerencsésen vadásztunk Okolicsányi Gáspár sógorom-nál Ráhón őzekre. Török László, Ossko Lajos barátaimmal s az én spiritus familiarisom: Marczy jágeremmel kimentünk az erdőre. Még ott sem voltunk jóformán, midőn az eső kezdett szakadni, úgy, hogy nem győztem eléggé áldani a gummi-köponyeg feltalálóját. Hősiesen kiállottuk. Két órakor kipillan-tott a nap. Egy vágás s lábas erdő szélén állva, le, alattam a völgybe egy meredek út. Felhangzik a Fordits mély hangja s jön egy tapsi fel az úton a szájamba. Én azonban úgy gon-dolkozom: egy nyomorult nyúlért kár volt ázni. Elbocsátom. Hátha Fordits őzbakot ver fel s visszahozza? Jönnek a czim-borák. Az öreg Török kérdi: mi volt? Nyúl. Merre ment? A lábam közt, válaszolám. Az öreg bácsi szidott, mint a kölest. Én csak mosolyogtam. Ne haragudjál, édes bátyám. Kálvinista létemre mondom neked, hogy ma raesküszöl, ha soha sem hitted is, a transsubstantióra. A nyúl még ma őzbak lesz, mig ha lelövöm, a kutya nem megy az őzes oldalra. Várunk egy órát, semmi, s ismét rám zúdul a jó öreg haragja. Indulunk

hazafelé s egyszerre — hallga — Fordits vakkant. Szétszaladva elállunk s öt percz mulva utolsót lehel előttem egy gyönyörű bak. Az öreg kibékülve csak annyit mondott: „A kálomista, igaz, hogy nem ördög, de bizonyára ördöge van“.

Másnap haza akartam utazni. Öt órakor bejön Marczi. Láttam, hogy valami fúrja a begyét. Mi kell, Marczi? „Gyönyörű idő van, nagyságos uram, ne menjünk haza.“ Hallgass, Marczi. „De kérem alássan, már én Varboczón is jártam, Oskó ur mindjárt itt lesz.“ No vigye hát a manó; teljék kedved. Azonban a gyönyörű napfényen nincs semmi hang. Addig gyönyörködöm a szép természet bámulásában, míg végre elől az álom. Egyszerre kopóhangra ébredek. Ideje volt. Jön a bak s utolsót szökik. Leülök s rágom a kenyeret. Ujra kopó. Jön egy fiatal bak. Fekszik az is. Társaim mit sem láttak s én szívesen átengedtem volna szerencsémét, csak ne kellett volna örökös morgásukat hallanom.

Végre álljon itt egy eset, mely ritka példája az eb intelligenciájának. Ösztön-e vagy értelem? kérdi az ember önként.

Az, hogy az állatnál csupán ösztönről beszéljünk, rég meghaladott álláspont. Igaz, hogy nincs annak fejlett s a végtelenbe fejleszthető értelmisége; de több-kevesebb durványa okvetlen.

Az értelem sehol sem nyilatkozik jobban, mint a midőn rendkívüli körülmények között hirtelen kell határozni.

Ha igazam van e tétel ilyen felállításában, úgy az elmondandó eset, mely már semmiképp nem fejlesztetett dressúra által, de mondhatnám az önkéntes, mondhatnám fajilag az állattal született combinativus értelem, s ismét mondhatnám: ítélőtehetség csálthatatlan bizonyítéka, s mi semmiképpen nem vezethető arra, mire a fejlettebb mai tudomány, mint exclusivus sajátságra rája sem ad semmit: az ösztönre.

Velem történvén, a garantiát a legapróbb részletekig magamra vállalom.

Évek előtt volt nekem egy „Pique“ nevű angol pointerem. Ez kölyök korában con amore hajtott a kopókkal, míg — szüksége lévén reá — tulajdonosa elővette s a hajtó kutyából rövid nap alatt a legtökéletesebb vizslát csinálta.

Előregedvén, Pique-t bátyám nekem adta. Ez, angol vérénél fogva, távol keresett, de valahányszor a kukoriczában

vadra talált — értem jött s reá vezetett. Ezt ugyan más eb is megtette már.

Egy deczemberi napon kimentem Marczival s a Pique-
kel a Sajóra kacsázni. Nem levén semmit, hazafelé fordúltam.
Még akkor nagyon fiatal legény voltam, nem sokat törődtem
azzal, hogy? csak sokat lőni. Az Ipolnok patakjához közel
meglátok a hóban sok fekete pontot. Megkerülöm, odagyújtok
s duplázásomra leesik öt fogoly. Kettő kimúlva, három sza-
ladva.

„Pique“ apportirozza a két halottat s lege artis leteszi
lábaimhoz. Ekkor leül, s már homályosuló szemével reám néz,
s — bocsánat e jól átgondolt szóért — látom, hogy valamin
gondolkozik.

Én mereven várom: mi lesz most? Erre Pique felszedi
magát, egyenkint elhozván a három élő foglyot, de minden-
ket elébb a befagyott patakhoz vive, fejét a jéghez ütötte.

Most már megértettem őt s világosan felfogtam okos
combinációját. Az öregben összeütközésbe jött a kötelesség-
érzet s önmaga iránt tartozó önzés. Így gondolkozott: ha hir-
telen el nem bánok a futó foglyokkal, jaj a nagy hóban vén
csontomnak; ha agyonszoritom, jaj lesz pogány uramtól“.

És ő meglelte a Columbus tojását. Erre már csakugyan
nem tanította senki.

Én erre ma is bámulattal gondolok vissza. 24 telivér-
vizslám volt azóta. Sok kitűnőség. De oly okos, mint Pique,
egy sem volt.

Jó kutyám! Nyugodjál békében. Én soha sem felejtelek
el, és a sok általad nyujtott vadászélvezetért ezennel megörö-
kitem emlékedet!

III.

Tátrafüredi karczolatok.

(Ajánlva Blásy bácsi emlékének.)

1873-ban július 10-étől szeptember végeig a szomoru choleras nyarat Tátrafüreden töltöttem. Mint szenvedélyes természetbarát s vadász az idény megnyitáig a vad életmódjának megfigyelésére fordítottam a gondot; annak megnyitja után pedig — a mennyire ezt t. i. vaskezű hydropatha doctor: Szontágh Miklós barátom megengedte, igyekeztem a vadászat hevélyeit élvezni derék protectorom: Blásy bácsi aegise alatt.

Őzvad, császármadár, siket fajdkakas s többefféle — mind meg lett próbálva. Az őzek nem akartak puskavégre jönni. A siketfajd, melyre párszor Ketzer Miklós barátommal hajtattunk, mindig lőtávolon kívül mutatkozott. A császármadár nem akart a sípra jönni. Egyetlen egyszer sikerült volna; de a nap duplán „peches“ volt. A kuglinál egy úr oly ügyesen dobott, hogy — habár kívül állottam a pályán — kiugró golyója jobb térdemet úgy érte, hogy alig birtam haza mászni. Délután azonban sípommal kívánszorogtam az „Aussicht“ felé. Javában fújom — a kakas felel, mind közelébb-közelébb jön s én készen várom, midőn hátam mögött amaz ügyes kuglizó ur torkaszakadtából oda kiált: „Mi a manót csinál ott?“ Persze, erre az én császármadaram ajánlotta magát; én pedig rámordulva akaratlan gignomra: „inkább ütött volna le a kuglinál még jobban, minthogy most meg itt ügyetlenkedik!“ — ajánlottam őt az ördögnek.

Mint feljebb említettem, a gyakorlati vadászaton kívül a vadak megfigyelésével is foglalkoztam. A zerge mindig kedvencz vadam volt. S így főképp figyelemmel voltam ennek természetrajzi, életmód s egyéb viszonyaira s igyekeztem a Pod Bánszkrétól kezdve be Galicziába a Zakopaneig a statistica

adatait — a mennyiben az éppen lehetséges volt — össze-szedni.

Nem mulaszthatom el, igen t. barátom: a nagyérdemű Blásy Eduard urnak, kihez a közelebbi ismerőket bizonyosan humanus valójának kedves emlékezete fűzi, s ki nemcsak mint egyik tátrai vadászati főtekintély, de mi vajmi ritka, egyúttal éles megfigyelő buvár és lelkiösmeretes vadóvó s tenyésztő — hálás köszönetemet nyilvánítani ama páratlan előzékenységért, melylyel úgy e cikk theoreticus részénél kezemre járt, mint a szabadban minden irányban tapasztalatainak dús tárházával kezemre járni sziveskedett.

Valóban bámulnunk kell azon nemzeti indolentián (irtuk 1873-ban, s ha ma e részben sok változott is, nagy egészben talán ma is elmondhatnók) mely azt, mi hazánkban — ha nem is olcsóbban, az árak ma is a *touristica* rákfenéi nálunk — kevesebb fáradsággal, némi részben azonban nem kisebb nagyszerűségben felfalálható, csupán azért, mert az csak hazai — a külföldiért passióval hanyagolja. Hiában! a gácsi gyár megbukik, mert a magyar ember cseh posztót hord, Nagy a mi politikai hazafiságunk; de talán ebből valamit engedhetnénk is s helyette többet érne a nemzetgazdasági hazafiságból egy csomó, No de tárgyunkhoz. Igaz! nagyobb-szerűek Helvetia hótakart tetői; tagadhatlan, hogy a vadász s turista ott nagyobb kényelmet s kiszolgálást találhat s nem kénytelen csupán a nagy természet nyers alkotó nagyszerűségével megelégedni. De hát hiába! én nem tehetek róla, midőn megengedem azt, hogy a hon is megtalálható élvek nem elég ok arra, hogy a szellemi látkört tágitó külföldet kerüljük; ugyanakkor megbocsáthatlan bűnnek tartom az itthont csupán amannak fényesebb voltaért elhanyagolni és csupán azért, mivel az itthoni a mienk, vagy mivel amott nagyobb a komfort, elfordulni attól, mit az Isten kedvező kegyelme nekünk adott jókedvében.

E vidék valóban megérdemli a legszélesebb körű felkarolást.

Ha azon, geológiai szempontból már magában a gránit-kőzetnél szakadozott formációjánál fogva páratlan s egyetlennek mondható panorámán, mely Gletschereket nem tűr s a moré-

náknak nyomait is csak a Tarajkánál s a csorbai tónál mutatja — a Vág és Poprád völgyeiből mint a föld irtóztató vajudó revolútiójának óriás mementója mered az ég felé a Krivántól a bélai mészhegységig végigtekintünk, lehetetlen, hogy kebleinket a magasztosulásig felemelő érzés ne fogja el. És ha a schweiziai büszkék Alpeseikre, mi nemkevéssbbé lehetünk azok a mi kedves Tátránkra, melyek már a nemzet itt keletkezett bölcsőjét évezredekkel megelőzve dicskoszorú gyanánt öveztek s övezik ma is tejfel-vajjal folyó Kánaánunkat. És ha a külföldi turista végképpen el van ragadtatva, vagy néha dicső bérceinkre magunk is egy-egy lelkesült himnust mondunk — azzal azután minden meg van téve. Sok minden történt ugyan e czikk megírása óta, de még ma is el van rejtve s csak véletlen által föltárva számtalan szép pont. Az idő vasfoga által oly sok hozzájuthatás szétroncsolva — a szem s láb alól csak az nincs eltakarva, mit a sors szeszélye mutatni akar.

Nem kívánhatja senki, hogy a lomniczi csúcsra gőzsikló vezessen; hiszen éppen a küzdelem a feljutás fűszere; ne szentségtelenítse meg senki a természet örök szépségét kontárkezekkel; de azért bizonyos helyeket életveszélytelenné tenni bizony lehetne.

Azután igaz, hogy századunk jelszava a legfőbb fructificatio; s bizonyosan nem lehet azt követelni, hogy a tulajdonos erdejét soha se vágja, hiszen a mi kié, abból kell élnie, s elvégre, ha a fenyvest soha se vágják, akkor a mikor magától omlássá válik s a vegetáció helyét az enyészeté foglalja el. De már bocsánat, — ma, 17 év multán, e czikk megírása után sincs ezen mit változtatnom — midőn látjuk, hogy botorul 1000 holdakra menő területeken rágódik a szú-nál rosszabb fejsze a nélkül, hogy azután utánültetnének; — ha látjuk nemcsak az aestheticailag leverő eredményt, de a köves talajon a jövőt, hogy csinálnak e gyönyörű vidékből Karstot, s miután majd a kő, nem foghatván fel a záporokat s elbocsátva a vizet, az majd a csekély alföldeket is mind fogja tönkre tenni, s hogy miként vesz el majd e szegény, de hű nép kenyere, nemzetgazdasági szempontból is elfacsarodik az ember szíve s kénytelen-kelletlen azon kérdésre fakad: csakugyan culturállam-e hazánk, s ha igen, nem

álom-e, hogy nálunk valami létezik, a mit erdő-törvénynek hívnak?

Ezen kitérés után lássunk tárgyunkhoz. Legyen szabad a zergéről, hegyeink ezen kedves díszéről, Brehm, Blásy bácsi, Fuchs, a Kárpátok ezen alapos ösmerője s több tapasztalt zergevadásztól hallottakat összevetve, saját csekély tapasztalataimmal egyet-mást elmondanom, s ezek után első zergevadászatomat, annak benyomásaival, elbeszélmem.

* * *

A zerge (*capella rupicapra*; die Gemse; le chamois) az antilopokkal rokonfaj. A kecskétől tömör testalkatával s hosszú, rendkívül izmos lábaival különbözik. Hasított patái s talpainak szélei aczélkemények, közei s talpja pedig gummiszerűen ruganyosak, mely körülmény fejt meg azon biztosságot, melylyel néha több öles szökéseit minden sikamlás nélkül oly szűk helyen is képes eszközölni, hol igazán alig van nyolcz körme számára hely. Ezen szökések hosszóságára nézve saját tapasztalásomból mondhatok el egy pontosan garantizált mérést. 1876-ban a „Warze“ alatt ültem egy czukorsüveg tetején, mely onnan le a felkai tó lapályáig esik le. Előttem egy, mintegy 10 méter magas, keskeny sziklafal, jobbról, balról pedig nagy kőmezők. Ama sziklafal mentén egy padmalyszerű fal nyúlik fel a szekrényhegy tetejére. Ezen jött, általam észrevétlenül, egy nagy bak, szokása szerint, mit persze én nem, csak társaim láthattak, meg-megállva s szimatolva. A padmaly széléhez érve, neszt vesz tőlem, mellettem elsökik s egy közbeugrással úgy eltűnik czukorsüvegem oldalán, hogy már én csak akkor láttam távcsövemmel ismét, midőn a Lengyel nyergen felfelé száguldott. Igazán nem volt időm reá fegyveremet arcomhoz kapnom. Hajtás után a sziklafaltól azon pontig, hol a lejtőn egy közbeeső szökéssel eltűnt, pontos mérést tettem. A távol 42 lépés, tehát 14 öl volt, s így legalább 7 ölet szökött egy-egy ugrással. Nagysága: 2' 4" magas, 3' 10" hosszú. Színe változik az évszakkal. Télen feketebarna, nyáron — kivéve a mindig fekete öreg bakokat és a kis gidákat — paradicsom-mártás színű. A hátsó lábszár fehér. Füleitől arczélén osztva fekete sáv vonul közben fehéres fakófoltokkal. Sulya kinőtt példánynál 33—39

kgr. Azonban Schmeckszen évek előtt esett egy 58 kilós. A kárpáti zergék általában erősebbek s itt a súly 38—42 kilóra tehető. Ősszel igen sok a fagygyuja.

Tápláléka: a legzamatosabb alpesi növényzet. Télen a fűmaradványok, sőt szükség esetén az aljerdők mohái. Kemény teleken gyakran saját gyűjtött zsirjából tengődik. A jó ivóvíz reá nézve életszükség. Délután lefelé jönnek legelni, a hajnal hasadtával ismét fölfelé vonulnak s a napot a legmagasabb bérceken fekvő tanyájukon töltik. Rendes fekhelyük ugyan nincs, de azért lehet mondani állandó tartózkodási vidékük van. Ezt bőven trágyázva, előkészítik mintegy a talajt a jövő évi bővebb termésre. Ime, ismét egy adat a természet bölcs háztartásához.

Természetére nézve családosnak mondható, bár a bakok az üzekedési idő elmúltával elhagyják a csapatot. Az öreg, kiélt bakok pedig végképp magányba vonulnak komor természetükkel, s ellenkezőleg a többiekkel, a törpefenyő hozzáférhetlen tömkelegében tengetik kizavarhatlanul bús életüket.

Élettartamuk 20—30 év. A test növése három évig tart, mely időre esik a tenyészképesség, azonban teljes erőre csak öt éves korára jut s eltart 15 éves koráig. Jellemző, hogy a nőstények ritkán ellenek minden évben, mit némelyek a sóhiánynak tulajdonítanak. Nem tarthatjuk az okot kétséghatatlannak, mert a természet minden állat okvetlen természeti szükségéről gondoskodni szokott. Részünkről inkább azt volnánk hajlandók okul elfogadni, hogy az évenként hordott teher, a terepet s a fáradságot tekintve, könnyen végzetessé válhatnék. A Salamon — jelenleg hg. Hohenlohe-féle területen — úgy hallom, kísérleteket szándékoztak ez irányban a szóval tenni. Érdekes lenne tudni: megtörtént-e s mi az eredmény? Habár bajos ekkor is a végeldöntés, mivel nehéz constatálni azt: ugyanazonos-e a megfigyelt nőstény?

A nem távolabbról való megkülönböztetésére a kampók — melyek belől csövesek, s melyeket a zerge soha sem hánylel — szolgálnak. Ezek a baknál erősebben kifejtett nyakcsigolyai felett sokkal erősebbek s erősebben hátrahajtók, mint a nőstényekéi.

Az üzekedés ősszel kezdődik, a midőn ugyancsak vig élet áll elő s a szerencsés szemlélő órákig gyönyörködhetik a pajzán játékban s a nem annyira veszélyes, mint heves viadalokban. Hajlamuk inkább békés, mint veszekedő, bár állítják, hogy az idegen területre átváltók, ha nem is életbe kerülő, de mindig erélyes támadásra számíthatnak. Ugy látszik, hogy az enyém-tied kérdése náluk is megvan, s hogy a kommunizmus ott is utópia.

Husz hétre a nőtény rendesen egy gidát ellik, Brehm szerint nagy ritkán kettőt. Tátrai öreg vadászok soha sem láttak egy anyával kettőt. És nekem közelebb látszik ezek állítása állani a valóhoz s a természet bölcs előrelátóságához, mivel, ha a fajfeltartás ösztöne meg is kívánja a szaporodást okvetlen, tekintve a zerge fáradságos életét, két gida kihordásával nem igen terheli a nőtény úgy is nagyon igénybe vett erejét. Valószínűnek tartom, hogy a Brehm által említett ritka eseteknél az egyik adoptált árva volt.

A kis gida már pár óra múlva vigan követi az anyját, mely rendkívüli gonddal óvja, ápolja s tanítgatja kicsinyét. A gyönyörű, bár vastag lábai miatt kissé esetlen gida viszont — mondja szépen Brehm — szeretetteljes édelgéssel viszonozza az édesanyjai gondot annyira, hogy lelőtt anyját semmi áron sem hagyja el s fájdalmas bégetés közt magát meghagyja ennél fogni; pedig a vér iránti ellenszenve oly nagy, hogy csupán sebzett anyját kerüli. Szép látványnak mondják, midőn az anya félénk kicsinyét veszedelmesebb helyek megmászására tanítja. Eleinte megmutogatja a kellő szökéseket, a tanfolyam a mekegés sokat mondó nyelvén folyván. Végre az anya felszökik. A kis bamba próbálkozik, de még nem megy. Ekkor az anya eltűnik a túloldalon. Végre sok sikertelen kísérlet után felszökik a gida; de már most ismét leugrani nincs bátorsága. Ekkor az anya ugrik hozzá s rögtön le azon az oldalon, melyen a gida már fölment. A kicsi — talán már az éhség által is hajtva — végre lemegy s ezzel megtanult mindent, a mire szüksége van, csupán az egészen veszedelmes helyeken van új leczkére szükség, különül teljesen kész hegymászó.

Vándorlósaiknál mindig egy öreg nőtény vezet. Utána

a serdülő nemzedék, a felnőtt bakok, az anyák bambácska gidáikkal s a sort az öreg bakok zárják be.

A zerge az óvatosság s éberség megtestesülése. Rendkívül éles érzékei képessé teszik arra, hogy — szemérzékét kivéve — a többivel még éjjel is résen lehessen. Ritkán hever le s ekkor is úgy, hogy rögtön tovább iramodhassék. Előszerezettel dől oly sziklakiugrásoknak, hol a háta fedve van, látköre pedig szabad. A csapat fürge játékával semmit sem törődő vezérnőstény mindig résen van. Bámulatos ama közreműködése a látó-, halló- s szaglóérzéseknek, mely a gyanús körülmény észlelésénél mutatkozik és a nyugtalanság, mely addig egész lényüket elfogja, míg a veszély minémüségével tisztában nincsenek.

Tapasztalati tény, hogy nemcsak a vadász legkisebb óvtalan mozdulata meghiusítja az esélyeket, de egy völgyeletben eleresztett pipafüstgomoly elég arra, hogy a zerge inkább járatlan utakra törjék, vagy visszatérjen, mintsem a gyanus szagnak vegye különbül rendes utját.

Sajátságos a fülek mögötti két nyílás, hasonló a madarak fülnyílásaihoz, mely üzekedéskor megdagad s az u. n. üzekedési sipka (Brunftkappe) nevet visel, s mely ilyenkor kellemetlen bűzű zsiradékkal van telve.

Ha a vezér veszélyt érez, füttyel ad jelt. Ez azonban szerintünk helytelen elnevezés; valami közép hang ez a fütty s a rekedt prüsszentés között.

A zerge szellemi képességei Brehm szerint is igen magas fokon állanak. Minden mozdulatából mély kiszámítással párosult értelem tűnik ki. A zerge nem annyira félénk, mint inkább rendkívül óvatos állat; mielőtt cselekszik, mindig fontol és számít, de a kivitel azután annál gyorsabb. Emlékezőtehetsége rendkívüli: nemcsak pontosan emlékszik azon helyre, hol veszély fenyegette, s melyet gondosan kerül sok ideig; de általában a helyismeretnél bámulatos mathematicai ösmereteket árul el.

A zergének sok az ellensége. A vad természet zordon-sága és a veszélyes utak miatt nem sok vesz el ugyan, de a tavaszi lavínak annál inkább kiveszik a százalékot, valamint a kőszáli sas is, nem ritkán betegségek veszik elő, legfőbb

ellensége azonban mindenkor a minden veszélyt megvető ember marad, kivált ott, hol az orv- és pecsenyevadászok rut fájának gát nem vettetik.

* * *

A statistica azon tudomány, mely exact számaival együtt az élet s államok érdekei tekintetéből, kibontakozva a hypothesisek bizonytalan tapogatódzásából a legnagyobb megbízhatósággal bírván, egész új aerát teremtett. Még ott is azonban, hol a tudomány teljes apparátusával s minden képzelhető segédeszközökkel dolgoznak; minden megbízhatósága mellett éppen az emberi intézmények absolut tökéletesek nem lehetvén, csálhatatlanságra a végmomentumokig alig tarthat az számot. Annál kevésbé tehetik ezt az én számadataim márcsak a dolog természeténél fogva sem. Mindenesetre azonban azoktól bizonyos megközelítő becset eltagadni alig lehet. Azon értéke pedig, hogy e nemben tudtommal első kísérlet, mely azóta sem nyert folytatást, minden kétségen felül áll.

Czikkem keletkezése előtt néhány évvel valóban szomorún állott a dolog. Ezen királyi fővad kipusztulásának csaknem számtani biztossággal lehetett elibe nézni s közel állottunk ahhoz, hogy, a mint most arról tanakodunk: volt-e valaha Tátránkban kőszáli bak? egy későbbi nemzedék ezen találgatástól csak annyiban legyen megkimélve, hogy nagyon is fogyatékos sportirodalmunk imitt-amott meglevő poros actáiból tudhassa, hogy igenis e felséges vad Kárpátjaink szikláin nemcsak honolt, de a Schweitz, Tirol stb. havaşain lakó fajtestvéreit délczeg alkotásában, valamint nagyságában s súlyában messze túlhaladta. A vadászat, különösen az orvvadászat, a magyar s galicziai oldalon végpusztulással fenyegette a zergét. Csak maga a javorinai öreg Jonek egyedül többet pusztított el 300 darabnál, ádácz munkájánál természetesen nem annyira a löfegyver, mint a hurok és tör játszván a főszerepet. Pedig nemcsak természetrajzi és sport szempontból, de már csak azért is vétek volt e pusztítás, mivel, míg egyrésről a zerge egyáltalán semmi kárt nem okoz, más oldalról a hova tovább terjedő látogatottsága mellett hegyeinknek — minek a zergeállomány tulajdonosai természetesen legkevésbé

örülnek — a touristáknak is elragadó látvány imitt-amott vidám szökelléseikben gyönyörködhetni.

Blásy bácsi emléke e részben is ércznél állandóbban lett a Kárpátok évkönyveiben megörökítve. Nála nélkül ma már aligha olvasnánk a kárpáti zergevadászatokról. Nagy szíve egész mélyével csüggött ő kedves hegyein. S ha tapasztalatainak kifogyhatlan kincsei a szótalán embernek végre megnyitlak, felragyogott szép kék szeme s az öreg ember ifju hévvel beszélt s adta közre mindazt az ő szokott egyszerű, de a természet fiánál szokásos kellemes modorával, a mi fájdalom! vele együtt mind a sirba ment. A férfi s a vadász csodálatos vegyüléke volt ő. Soha még csak azt sem birtam belőle kivenni: hány zergét lőtt? Csak annyit mondott: „nem keveset, s még kevesebbet hibáztam el, mert a felséges vadra világba puffogatni nem szabad, de számot ne kérdezzem tőlem. Ha megmondanám, az egyik gúnyosan nevetne: csak annyit annyi év alatt; a másik azt mondaná, vagy legalább gondolná: no, az öreg most nagyot hazudott“. Valóban ez magában elég jellemző. Szeretném, ha tollam röpte megbírná, apothéosist irni felejtethlen barátom emlékére. Így azonban nem megy. Korunk a gőz s telefon kora. Azon járunk, ezen beszélünk s annak villámgyorsaságával élünk is. De azután az élet kaleido-, avagy még gyakrabban kakcskopja is oly gyorsasággal forog, s az emberek a mint élnek, úgy felejtnek is. Én nem vagyok a kordivatok fia. S ennek folytán örök hálával eltelve álljanak e sorok mint emléke föltartói, legalább addig s egyáltalán úgy, ha s mig ezeket valaki elolvasásra méltatja. Az ő szokott practicus eszméje volt az, s e részben azután követték mások is, hogy kerülőkül s vadóvókul éppen a legveszélyesebb vadorvokat fogadta fel jó díjazással, a menyit azok alig szereztek addig. A rendes vadászatoknál azután megengedte nekik a fegyvert, hogy vadászszenvedélyüket tisztességes módon kielégíthessék. Ezek azután tőle való félelmükben, nehogy jó fizetésüket elveszítsék, nem orvvadászkodtak többé, másokat pedig irigységből sem engedtek úgy cselekedni s rendkívüli erélylyel védték a pusztuló vadat. 1886-ban én is láttam Lucsivnán a hirhedt Jonekot, ki mint 86 éves ember egy lengyel társaságot kalauzolt a hegyekben s bűnlánólag emlékezett meg korábbi vadpusztításairól.

Jelenleg mind a kamara-liptói, mind a Szent-Ivány-féle, a Máriássy Ferencz, a Szontagh Miklós, hg. Hohenlohe s a zakopáni vonal a galicziai oldalon is a legszigorubb tilalom alatt áll, s örömmel constatálható, a legörvendetesebb eredménynyel, úgy hogy nem háborgatja őket senki, mint imitt-amott egy átváltott hiúz, melynek azonban, daczára a terep nehézségeinek, rendesen a bőre fizet s a turista, vagy mint az én kedves Szent-Iványi Józsi bátyám híja: a „turnista“.

Az általam 1873-ban megközelítőleg megállapítható a lehető leglelkiösmertesebb alapon a következő volt:

1. A galicziai oldalon: Zakopane-Wolossin halastó felett, — rojtoki völgy és Kosceliskó oldalon, hol 50 év előtt már híre sem volt 40

2. A javorinai Salamon, jelenleg hg. Hohenlohe-féle területen mintegy $1\frac{3}{4}$ □-mf. Kegll főerdész szerint 90

3. Az akkori Zsedényi által bérelt Kis-Tarpatak, Mittelgrat, Tempel stb. a lomniczi csúcs oldalát magában foglaló területen 40

Sajnosan kell itt megemlítenem cikkem megírásának idejéből, hogy ezen országosan tisztelt vadász-úr eme terület vadászati jogát megosztotta a választókerületbeli ó-lesznaiakkal, kik 1873-ban is tudtommal 11 darabot s közte 2 gidát s öt vemhes nőtényt pusztítottak el, s hogy itt a vad végkép ki nem pusztult, annak oka csak azon szerencsés körülmény, hogy a Tempel vidékének vad falait ember nem képes megmászni. Azóta természetesen e viszony is megszűnt s ma már gányó kézen nincs zergés terület.

4. A Nagy-Tarpatak, Szalóki csúcs, Szekrényhegy, Lengyelnyereg, Gerlachfalvi hegyes falak s a csúcs keleti oldalát magában foglaló s akkor Blásy, most Szontagh Miklós ur kezén levő területen, ebből mintegy 25 idei szaporulat 150

5. A gerlachfalvi csúcs nyugati részét, Osztervát, mengusfalvi csúcsot felölelő, Máriássy Fer.-féle terület 130

6. A Szentiványi József-féle Bastya, Szolyszko s a kamarai Kriván Podbanszková 200

Igy összesen 1873-ban az összes kárpáti állomány volt 650 azaz hatszázötven darab.

Midőn e statistica készült, régen volt. Azóta ismerek oly hölgyet, ki akkor született s ma már egy sereg ifju úrnak fejét csavarta el. Azóta e szaporodás nagyon örvendetes. Biztosan megnégyesződött az állomány s nincs okom Szentiványi Árpád úr szavain legkevésbé kételkedni, hogy a Bástyán 25—30 dbot egy csoportban láthatni nem tartozik a ritkaságok közé.

Áldja meg az Isten és óvja Szent Hubert azon nemes vadász-urakat, kiknek fáradságot s költséget nem kimélő buzgalma e gyönyörű eredményt létre hozta.

* * *

Szomorú egy év volt az az 1873. Ott fent Tátrafüreden, mely még akkor a régi patriarchalis Schmeks volt, s melyen nem is álmodtunk arról, hogy ma három világhírű telepre fog rajzani a Bábeltorony minden nyelvét beszélő emberek ezre mentek voltunk ugyan a bajtól. De lent az ázsiai rém grassált. Örökösen zúgtak a városkák s falvak harangjai, fájdalmasan hirdetvén, hogy az idegen ajkú, de páratlan magyar érzelmű s vasszorgalma által példányképül szolgálható jó népet sem kiméli a halál öldöklő anyala. S ez, s egyedül ez volt, a mi, de aztán alaposan megkeseríté a lélek ezen balzsamu légben kiegyenlített nyugalját.

Hanem hát a vadászt mindez vissza nem riasztja szenvedélyének hódolatától. Alig vártam, midőn Blásy bácsi bekoportat: „Fegyverre magyar!”

A zergevadászat sohasem gyermekjáték. Járatlan utakon, nyaktörős sziklákon, óriás vizmosásokon s hegyszakadásokon kell fel-, le- s átkúszni. Mindenesetre jó tüdő, biztos lábak, erős kitartás, sok lelkiereő s nem csekély nélkülözés kell hozzá. De a multság felséges — a díj pedig aztán királyi.

Szeptember 2-án virradt föl reám a nagy nap. Lázasan töltött éj után már kint vártam azt az elragadó pillanatot, a midőn a jóltevő nap megaranyozá szűzsugaraival a gyönyörű csúcsokat. Fél hatkor elindulánk a vadregényes Kolbach völgynek, hol a megelőzött esőszakadások után ugyancsak minden izmunkat igénybe vevő legényes lovagsport után, nagy reményektől dobogó kebellet, de nem minden lelki izgalomtól men-

ten indultunk neki a lelket s inat egyaránt igénybe vevő hegymászásnak.

A zergéknek alig szemmel kivehető rendes csapásaik vannak, mit a Szepességen Gemenbanknak neveznek. Minden völgyeletnek egy-egy hajtó megy neki, szédületes meredélyeken s nyaktörő úton teljes tájismerettel, egyöntetűen terelvén a zergéket a puskahegy felé. S mégis mennyi esélytől függ az eredmény. Ködereszkeedés, a soha ki nem számítható szélirány esetleges megváltozása — mind-mind szorongatja keblünket. Hol azután ama járatok összejönnek, helyet foglalnak a vadászok. Szabály: a csapatban jövő zergéket kibocsátani és csak az utolsókra lőni — rendszeren ezek az idősbakok —, hogy a nőstényekben kárt ne tegyünk s a többi vadász is lövéshez juthasson. Azonfelül teljesen mozdulatlanul kell állni. Lelki nyugalom nélkül feszengő vadász a zergévadászatnál átok magának s társainak egyaránt. Meg kell itt említenem, hogy, habár a megriadt zerge semmi akadálytól vissza nem hőkken, mégis az, hogy a vadászt megtámadná — a mesék országába tartozik. Megeshetett valaha e szerencsétlenség oly helyen, hol kitérni nem lehetett; de ez nem volt támadás.

Lux, ó-lesznai tanító egyszer a lomniczi csúcs oldalán három megriadt zergével találkozott oly helyen, hol a kitérés nem volt éppen könnyű. Azonban ezek, a helyett, hogy legázoltak volna, szépen megállottak, úgy, hogy kettőt lelőtt, a harmadik pedig a mélységbe szökött. Ha a támadás természetesen volna a zergének, vajjon kivételt tett volna-e Luxnál?

Két órai, valódi járatlan utakon való s olykor valójában négykézláb való mászás után a Nagy-Tarpatak két ága s a szalóki csúcs által képezett mintegy 70—80 holdnyi, a teremtés vajudása közben összehányt iszonyu sziklatömbök közötti görelyes talajon foglaltunk állást. Állásom éppen 26 zergeút összeszegelésén volt, úgy látszik: Blásy bácsi ma csakugyan reám tette a célzt. Balra a gyönyörű tarpataki völgyön túl a megmászatlan Tempel, jobbra a Kohlbach és szalóki csúcs összekötő gerince, gyönyörű panorámával a kohlbachi hoszsútóra, előttem, mintegy még 500' magasban a szalóki csúcs meredt feledtem az égnek, hátam mögött egy 20' széles nyak

s mögötte egy, mintegy 1500' mélységbe zuhanó egyenes sziklafal, melynek élére állva, a még akkor meg volt óriás czirbolyák a völgy fenekén törpefenyűnek látszottak; ezen aethericus légben, közelebb az Istenséghez 7000' magasban, dobogó szívvvel vártam a történendőket. A nap gyönyörűen sütött; de mi ez? egyszerre post Phoebum nubila! a hőmpölygő köd kezdi nagy reményeimet tönkre tenni. — Alig hogy helyemen valék, míg Blásy bácsi s egy vadász másznak feljebb — a mint Blásy bácsi eláll s én mindig feszülve a hajtás irányában figyelek: halk pisszenést hallok Blásy bácsi felől. Én nem látok semmit, csak izgatottságom nő pillanatról pillanatra, midőn kőgördülést hallok, a hátam mögött ama bizonyos prüsszenés-szerű füttyöt, mely a felmenő vadász által felvert s mellettem villámgyorsan tovasikló zergétől eredt. Oda már nem volt időm lőnöm. Fel a sziklára, s midőn zergém ezt megkerüli, mintegy 60 lépésre eldördül fegyverem s zergém hanyatthomlok zuhan, de csak azért, hogy másik pillanatban lábrakapva, tovairamodjék. Én erre izgatottságomban talán a szalóki csúcsra lövök, míg a bak folyton tőlem Blásy bácsi irányában rohan. Az alattam álló Mehnersdorfer úr mintegy 400 lépésről két fegyvert süt el a tőlem is tovarohanó zergére. Én boszuságomban éppen kedves Kirneremet akarom a zergének felé sem nézve ütni, midőn Blásy bácsi kiált: „Mindjárt vége!“ — én erre felpillantok s látom, a mint bakom mintegy 500 lépésnyire egy sziklafalra ugrik és azon menten össze-rogyik. Odamenve megmértem e falat — éppen két öl magas volt. Ezt csak azért hozom fel, hogy kimutassam: mily óriási élet- s izomerő van a zergében. Az magas lapoczlövést kapva, még elég erővel bírt 500 lépésre rohanni s ott közvetlen kimulása előtt egy két öl magas sziklafalra felugrani. A bak tehát meg volt. De e szerencse mellett óriás pechem is kitűnt később. Ugyanis a hajtók előtt 26 darab zerge volt; de ezek éppen szemben lévén a Méhnersdorfer úr állásával egy völgyben, ennek durroztatására világul mentek. Furcsa az emberi természet. Jószívű embernek tartom magamat s mégis egy évvel később, hallva, hogy Méhnersdorfer urat egy maczkó — bár nem veszélyesen megfrizirozta; eszembe jutván a fentebbi accidens — első pillanatban csaknem örültem.

Lejövet, midőn ama furcsa eset történt velem, hogy egy körülbelül 45°-nyi lejtőn, mely volt mintegy 60 méter, s mely alatt egy óriási meredély tátongott, míg maga a lejárati térszíni szélességben rézsútt esett lefelé, nem bírtam másként lejönni, minthogy egy kötelet feszítettek ki a sziklafal mellett s azután két hajtó a kötéllel szorított a falnak, megkapván Blásy bácsitól az obligát felavatást — a fürdőbe érkezve, meg volt a nagy áldomás.

Ezután már csak a Whist folyt. Zsedényi, az országosan tisztelt Sparmeister, Grádwohl, eme kedves tábornok, a jó Blásy bácsi, Szontágh Miklós voltak a partnerek s néha muszajból én. A három első tetemeit immár a hideg föld fedi. Mikor következünk mi is, Miklós barátom?

IV.

Egy szép nap a gömöri magas hegyekben.

1879. augusztus 20-án a nyustyai olvasztónál nyolcz urvadásznak volt találkozója, hogy onnan részint a rimamurányvölgyi vasműegyesület 36,000 holdnyi példásan kezelt erdőségeit megvizsgálja, részint pedig Diannának hódoljon.

Fel a zólyomi határig, hol a kamara végtelen erdőségei Zólyom- s Liptó megyére dülnek; főispánunk, a polgári s sportmanérdemekben egyaránt gazdag Fáy Gusztáv, saját birtokával a fenti erdővel mintegy 40,000 holdnyi revirjében, hol az erdőcultura példányszerűsége mellett a természetben nevezett vadász ur által harmincz évi gondos ápolás s tenyésztés folytán teremtett oly vadállományban gyönyörködtünk, mely ugy szám, mint változatosságra ritkitja párját, holott ezelőtt az őrállomány 0 volt, ez ma csak a szelczei 8000 holdas revirben a 300-at felülhaladja, hol a siket- és nyirfajd mellett bőven tenyészik a császármadár, legutóbbi időben pedig a szarvas is szaporodik, s hol a kamara területéről a maczkó is átváltogat vendég gyanánt, hol az aethericus lég, a kedves fenyő-illat, a páratlan víz, a granitkőzet e végtelen becsű nedűje mellett a habár vad, de annál regényesebb kilátás a központi Kárpátokra, a Királyhegyre s Kakasra, a murányi hegyekre megtanít arra, hogy a költő Gömört százbérczű helyett bátran nevezhette volna ezerbérczűnek; ott néhány napot tölteni akkor is élvezet lenne, ha a vadászhevély nem felejtetné el az emberrel, hogy az örökös hegymászás egyaránt igénybe veszi a tüdőt s inakat.

Habár a valódi vadász s a kényelem nem éppen szükségépp együtt járó fogalom is, mindazáltal a culturállam fia nem neheztel azért, ha nagy fáradsága után egyszerü bár, de csinos vadászlak, barátságosan pattogó kandalló és a trois

frères provençaux pástétománál jobban eső gulyás mellett, pompás fenyőágyon hallgathatja végig a vadászkirándulásoknál csaknem elmaradhatlan Jaegerlateinnal fűszerezett anecdotákat. Morpheus, az edzett vadász iránt mindig kegyes és még az otthon magamforma álomzsák is örömmel szökik fel hajnalhasadtakor a kürtszóra; hiszen ott van az isteni forrás, mely idegeit megacézolja, s ott a remény, mely oly képeket fest minden jövőendő óráról elibénk, melyek épp azért, mivel a képzelet eredményei rendesen sokkal szebbek a rideg valónál.

Mindezek daczára nem mondhatnám, hogy néha nem bántam volna, ha a meredek hegyek helyett az én kedves alsó Sajóvölgyem szelid lankáin és gyönyörű rétjein sétálhattam volna Lawyerem után, gyönyörködve annak bámulatos tehetségeiben, de ha láttam, mint megy vadász nesztorunk prototyp alakja előre, mindannyiszor elszégyeneltem magam.

Mint említém, a föladat kettes volt. 4000 láb magasságig felhágó 36,000 hold erdőt megvizsgálni s vadászni. Ez utóbbi azonban nem lehetvén önczél, az eredmény sem lett az, a mi más esetben lett volna. A hajtásokat nem lehetett akként csinálni, a mint a vadász óhajtotta volna, ezt akadályozta ebben az igazgató tanácsosi kötelesség. Azonkívül, hol a maczkó s agyaras valószínű jelenléte parancsolta, illetőleg tiltotta, nem egy vadat riasztott el az erdőbecslő discursus. A sertevad természetesen még most a táplálékhoz közelebb, az aljakban tanyázik, az őz pedig a hosszú hajtásokat egyáltalán nem tűri. De hogy mennyi van, láthattuk a vaczkokból, s a tőlünk pár lépésre meg-megálló sutákból. S hogy mily nyugalma van itt a vadnak? hogy beszédünk daczára az uttól nem távol bakogta el magát nem egy bak.

Péntek délig egyetlen puskaszó sem zavarta az erdő nyugalmit. Midőn azonban a Vépor égbe nyúló sziklateteje alatt a Varta nevű vadászlakhoz közel az Oszipok nevű hajtás felé közeledtünk, egy erdei ut melletti sárfészekben világosan lenyomva láttuk a medve nyomát. Talán e jel semmibe vétele, talán az erőt vett kétely, talán a multak tapasztalásai, melyek folytán az előbbi főváltók kezdtek rosszakká válni, okozták, hogy az aljállásokra kerülők jutottak. S ime, a hajtás végén István erdővédre lovagol ki a medve csendes ügetve.

A dominus, hallván valamit arról, hogy a sebesen futó vadnak elébe kell lőni, a 10 lépésre czammogó maczkóval is úgy tőn, nem lévén a sűrű miatt több chancea, illetéknépp nagy lyukat lő az ártatlan levegőbe; a medve pedig ép bőrrrel menekül.

Negyednap Fáy Gyula, a vadászur derék edzett sportsman fia, húz le expresszel egy szép bakot.

Igy értünk az ötödik, utolsó naphoz. E napra medve lesz jelezve, mely a lehotai Bukovinkában szokta a málnázó gyermekeket bődülésével riasztgatni s a fáma szerint óriás példány. E napon az aljakhoz közeledvén, disznóra is volt kilátásunk.

Mindjárt az első hajtásban sógorom: Okolicsányi Gáspár húzott le golyóval egy bakot, melyet óriás agancsa után a sűrűben csapos szarvasnak nézve, már csaknem elbocsátott.

A szomszédos második hajtásban sejtettük a maczkót. Nagy remények közt álltunk el. Gyula oly helyre állított el engem, hol valóban nagy volt a valószínűség, hogy kijön a civilizálatlan fráter.

De a peczér, ki a netalán sebzett vadra egy kopót tartott vezetéken, hajtás közben közelébb rúkkol s a kopó ott vinnyogván; látván, hogy már akár hajtónak mehetek, lehevtem a fűre.

Mindazonáltal, mint dressirozott vadász, nehogy a mások esélyeit is zavarjam, nem mozdultam, de annál nagyobb érdeklődéssel figyeltem. Egy jó óra múlva hallom harmadik szomszédom lövését, s rövid időn nyolcz lövést. Hajtás után — semmi. Kérdem az urakat: mi volt? Disznók és malaczkok. Az első lövést Gáspár sógorom tette. Azután szomszédom: Dapsy Victor, kinél különös kézmozgást látva, áttör egy sor malacz. Első duplázása után ugyanis lezárta óralánczát s nem birta fegyverét hirtelen szétnyitni. Gáspár pedig tévedésből kacsasréttel lőtt, s ezzel durrant a rá pofáját kitoló disznóra, mely átlőtt orral s kilőtt szemmel megy tovább, hogy egy kerülőtől megkapja a kegyelemlövést. E közben Dapsy még mindig küzd lánczával; végre sikerül, tölt s elhibáz egy rókát. Ez azután óriás szerencse s pech együtt. Sógorom disznóját hozzák, de egyuttal szól Gyula barátunk expresse a hajtók sorában. Kiváncsiak vagyunk az eredményre, mit Gyula így

ad elő: „Jöttem a hajtók után. Egyszerre óriás kiabálás: medve! medve! Örömmel közeledtem, egyuttal egy vergődő disznót látok a sűrűbe vonszolódni, lövök s elhibázom — de itt hozzák.“ Constatálva lőn, hogy az express nem talált, továbbá az, hogy, kivéven azt, melyre Dapsy lőtt, több vissza nem tört, valamint azt, hogy ez a sűrűbe visszatörve rögtön nagyot szántott ormányával — biztos jele a találásnak — átvettem a közvádó szerepét, miután Dapsy semmi áron sem akarta beösmerni, hogy a disznót meglőtte, bíróvá kérvén fel a háziurat. Előadván minden egyes részletet, indítványom ez volt: „vagy meglőtte Dapsy a disznót, vagy elhibázta állva 10 lépésről. Első esetben nem lövén meg jobban, kérek számára 6-ot, másodikban 12-őt. Kétségen kívül állván, hogy a lövést tőle kapta, háziurunk hat ramácsiütéssel felavatta. Gyakran láttam, midőn más lövését magának követte valaki, de arra még példát nem tudok, hogy a magát oly makacsan eltagadta volna. Medve sehol nem volt.

Rövid időn következett a kétórás utolsó hajtás. Több mint másfél óráig néma csend. Ekkor Gáspár lő egy koczát s hármát akarván lőni, a sűrűbe bocsát három malacot. Ezek Dapsyra jönnek ki, ki hibázta s így nekem jutott alkalom egy szép süldőt lelőhetnem. A jobb szárnyon esett szintén egy kan. Bámulatos, mit képes e vad bejárni. A legközelebbi hely, hol kukoricza terem: Pongyelok s ez két mérföldnyire van, s minden disznó bensője kukoriczával volt tele. Az eredmény tehát összesen: 3 bak, négy öreg disznó s egy süldő s az utolsó hajtásban két őzbakot kivéve mind.

Vigan nyujtottunk erre búcsúkezet, s megköszönve a vadászur szivességét, kiki ment hazafelé.

V.

A tiszolcz-klenóczi hegyekről.

Ismét itt vagyunk. Fájdalom! ez időszerint nem mosolygott Dianna kegye. Öt nap sovány eredménye két őzbak s négy róka. A ki ezt olvassa, furcsa fogalma lenne az itteni állományról. Azonban ebből következtetést vonni határozott hiba lenne. Van itt őzbak, mint a csirke. Magam egy állásomra kissé elkésve érve, négy darabot láttam lőtávon kívül elosonni. De különkül sem lőhettem volna, mivel medve és disznó volt a jelszó. Ezekre hosszú hajtás kell. Az őz ebben rendesen visszatör. Azután furcsa a szerencse szeszélye: hol lőni nem szabad, jön a bak. Hol szabad lenne: nem mutatkozik.

Hogy ennyi róka s egyetlen hajtásban három öreg eshetett, ez kétségtelenül baj, s annál csodálatosabb, mivel a vadászur épp úgy elkövet minden lehető a hasznos vad óvására, mint a dúvad pusztítására. Mult (1879.) évben is 50 darab fizetett bőrével. A negyedikkel nekem volt casusom, mely ismét mutatja: mily szivós élete van a komának? Mintegy 40 lépésről lapoczkán löve, összerogyott az uton. Kötve higyj komának — gondoltam — s szemmel tartottam néhány perczig. Meg sem mozzant. Közbe a hajtók közelednek, s midőn oda érnek, az én rókámnak hült helye, csak az óriás vértócsa van ott. Egy eleresztett kopó hirtelen felveszi, de ott lévén közel lyuka, elveszítettük. Hiszem azonban, hogy azóta gonosz őseinél átkozódik reám.

Nem mulaszthatom el, hogy egy felette sajnós jelenségre ne mutassak itt reá.

A józan és helyes democratiának nálam melegebb barátja nem lehet senki; de midőn ennek szent köpönyege alatt aristocrata-hetz búvik el, ez már baj. Bizonyos tiszolczvidéki,

hazafi tekintetből sem valami renommirt firmák tollal s szóval nagy zajt ütöttek, hogy a főispán, illetve a rima-murány-völgyi egyesület terepén gonddal tenyésztett (sic!) vaddisznók a szegény tót népnek (mely pedig tulajdonképp ur a nevezett egyesület gyárainál s erdeinél való keresményéből) nemcsak krumpliját, de ide s tova füleit is megeszik. Ezen uraknak begyét persze az is bántja, hogy a nevezett terepen nem űzhetik szabadon gonosz vadpusztító szenvedélyüket, s aligha az őzpecsenye „orrod tőle fokhagymás” illata nem csiklándozza őket jobban, mint a vaddisznó iszonyu pusztításai. Csodálatosképen főhös lett a népveszedelem eme furcsa nemében a csendbiztos ur. Talán jobb lenne a bitangokat kissé jobban üldözni? A hatóság bővebb utánjárás nélkül hallgatva a Szvatopluk ékes nyelvén elzengett panaszra, ki lőn mondván az anathéma. Persze, a jó uraknak ott Tiszolczon csak ugy tetszett volna a tréfa, ha a vadászat költségeit a főispán viselte volna. Sonst haben die Herren keine Schmerzen?

Kétségtelen, hogy e 40.000 holdas revirben van vaddisznó. Tagadhatlan, hogy e vadból csak egy pár is tetemes kárt képes okozni. De hát tessék ezeket saját terepükön bátran lőni, hiszen a főispán ur idegen területen el nem tilthatja. Hanem persze, e fekete csuhások nem jártak még csak a tiszolczi akadémián sem és a rossz nyelvek azt mondják, hogy megesett már, hogy az egyik panaszlóra rá ment az agyaras, s ez, lutheránus létére, ugyan hányta magára a keresztet. Bizony! rossz mód a vaddisznó exorcizálására.

Hogy e zeter és mordiónak mennyi az alapja? kitűnik a következőkből. Tűrhetően hiteles adatok alapján 1879-ből maradt 50 db, mondjuk, hogy ennek egy harmada szaporított s mint a koczák emlője mutatta, 3—4-et szaporított, e szaporodás új 50 db. Mondjuk, hogy nem veszett gonoszul egy sem a télen, meglövetett 25 db, fagyva találtak 15 malaczt, maradt tehát circa 60 db. Ez tehát 40.000 holdon ama Landplage? Azután miért nincs panasz a szintén szomszédos Coburg-féle vaddisznók ellen? Talán ezek civilizáltabbak? Továbbá itt gát, hogy makk ez idén nincsen; de a szomszédos Okolicsányi Gáspár-félén bőven. Ott is teljes a nyugalom, s még sem rajzott ott a disznó. Végre, stúdió hajtottuk a leg-

jobb helyeket, hogy az egyesület közgyűlésére legyen vad-disznópecsenye, s nem birtunk kapni egyet sem. Hajtásban csupán a zólyom-polhorai határon volt egy konda; ez is kitört s a Teplicznón egy egyes. A polhorai határon egy medve is szerencsésen megmentette az irháját.

Engem is üldözött a malheur. Állásom egy sziklán lett volna, hová minden veszély kikerülése végett töltetlen puskával másztam fel. A hajtók korábban indultak s mellettem még felmenőben elrohan egy gyönyörű bak. Utánna az immunitás tiszta érzetében két suta sétált tőlem Fáy Gyulához, ki, hogy a sűrűséget jobban dominálhassa, egy fán foglalt állást, s onnan vissza. Gyula barátom ezekben gyönyörködött, midőn két disznó surrant át alatta; de lőni már késő volt, annyival inkább, mivel az iszonyu szélben a fán még nem fordulhatott.

A következő hajtásban egy bakőz esett, mit csak azért említek, mivel oly sajátágos lapátalaku agancsa volt, mely gyanut keltett: nem volt-e anyjának valami dāmvdabikával sora?

A szarvasok szépen szaporodnak, de még nem lövetnek.

Siketfajd szépen mutatkozik ott is, hol eddig nem volt. Szalonkát szept. 26-tól okt. 1-ig nem láttunk még. Vasárnap utánna azonban baraczai reviremben kettőt lőttem.

VI.

Kárpátalji vadászatok.

(Ajánlva gróf Keglevich Gábor urnak.)

A ki magas Tátránkban a természet teremő nagysága mellett az örökszép alkotást dideregve akarja élvezni — ha ugyan, mint a zergéket, nem zavarja a touristák ezreinek örökösen változó képe —, menjen a kárpáti tavak tündéréhez: a csorbai tóhoz.

A ki a havasi lég és fenyőillat edző hatása mellett azon önámításban akar élni, hogy megszabadult a főváros zajától s annak köznapi alakjaitól, a ki gyönyört talál a hiúság piacra vitt vásárjában s a király-utca zsivajában, keresse föl a nagyvilágivá vállott, de előttünk épp ezáltal becsében nagyot veszített három Tátrafüredet.

A ki a petite bourgeoisie kicsinyes mindennapiasságában és az ut porában leli örömet, az szálljon meg a Huszparkban, hol olcsó pénzért más egyéb boszuságot is szerezhet magának.

A ki azonban contemplativus séjournban akar a Tátra gyönyörű panorájában gyönyörködni, s ezt a sport különböző nemeivel akarja élvezni, az álljon meg a minden magasabb igényeknek talán egyben-másban meg nem felelő, de kétségtelenül a kárpátalji nyaralók legidyllicusabb oázisánál: Lucsivánánál. Régi szabásu, magyaros vendégszeretet a gentleman tulajdonos család részéről, distinguált társaság, követelődzés nélküli művelt fesztelenség az, mit talál; ehhez még rákaszat, halászat, vadászat s az idén ezen felül még a méltán világhírű s minden érében magyar költő s zongoravirtuóz, s a kifogyhatlan jótékonytság példányképe: gróf Zichy Géának ott létele; mindezek után méltán kérhetjük: „szivem, mit kívánsz még?”

A gróf szokott szeretetreméltósága nem vonta még a fürdő közönségétől sem a magas élvezetet, művészi játékában gyönyörködhetni. Kit fejedelmi kegyek részesítettek méltó elismerésben, meg vagyunk győződve, hogy nem kevésbé szívesen fogadta a kis társaság elismerésének önkéntes adóját. Zenéjéről irni felesleges szárnyprobálgatás lenne, mi azonban — bármily élvezettel csodáltuk is azt — még jobban elbámultunk, a midőn alkalmunk nyílt látni, mily virtuozitással kezeli egy kezével a riflet. Egy alkalommal, a midőn hajtások közben kiürült a karcsúnyaku boros palaczk, a gróf széles jó kedélyével azon kérdést intézte hozzám: „no, ki lövi el 100 lépésről ennek a nyakát szál golyóval?“ Én felelém: „én nem.“ Gróf Keglevich Gábor erre incselkedve mondá: „Te sem, Géza.“ Erre én — kapva az alkalmon — Zichyre fogadást ajánlottam Keglevichnek, csupán azt kötve ki, hogy én nagyban nem fogadok. Két hatosban megtörtént a fogadás. Kessenheimer honvédfőhadnagy kiméri a lejtőn fel a 100 lépést, a palaczkot szájával a földbe illesztette. Zichy legkedvezőtlenebb világításban — a nap épen a zöld üvegre süttött — veszi 7 fontos riflejét, biztos kézzel célloz, a palaczkot nem találja ugyan, de közvetlen a földbe úgy, hogy a palaczk kifordul. Szó szerint a vesztes talán én voltam, de tényleg nyerve, kifizettem veszteségemet. A ki tudja, hogy földi a légy 100 lépésnyire a vékony üvegnyakat, velünk osztozott volna ezen két karnak is becsületére válandott lövésnek örömeiben.

Szenvedélye neki a vizslászat is, hogy a bécsi ez idei (1888.) kiállítás egyik kiváló alakját: „Tory“-mat megszerezte. Kedélyesen jegyzé meg: „ha Tory oly jó lesz, mint szép, symphóniát írok reá.“ Mire én szintén tréfásan viszonoztam: „akkor kikötöm, hogy ez nekem legyen ajánlva.“ „All right“, volt a válasz. Adna az ég a nemes vadásznak sok örömet Toryban, nekünk pedig a Symphóniában!

Nem kevésbé költötte fel a figyelmemet, mily ügyességgel kezelte a fűzbokrok közt felakadt horgot. Mellőzöm azt, mint emelte ki az angol vesszőn a gyakran $\frac{1}{2}$ kilós pisztrángot, csupán annyit, hogy pisztrángászatnál legszerencsésebb volt köztünk a kis Keglevich Miklós. Nagyságra még Lucsiznán oly pisztrángokat, mint az idén nem láttam. Baj azonban

az, hogy ismét nyomai vannak a vidrának, s hogy a szépesi közigazgatás elnézi, hogy a Poprádban nemcsak a pisztráng, de a marha s ember veszedelmére *con amore* áztatják a lent.

S most térjünk a vadászatra. Évek óta ösmerem a Baba, Polakova, Kovacsova, Jasko, Cserna, Panuskove Dolke, Pieszok, Schwimmberg, Szkalka, Za Szkalku, Gocsova, Valterova, Klim bérceinek minden váltóját. Dianna kegye nem egy bakot hozott ezeken puskám hegyére; de a legnagyobb örömmel constatálhatom, hogy míg másutt erősen megtizedelte a kemény tél az őzeket, itt örvendetes szaporodást constatálhatok, mihez nem csekély mérvben járult a rendes sózó a Szkalkán, s a rókák következetes irtása. Azelőtt gyakran találkoztunk e vörös frakkos rablóval; ez idén csak egy mutatkozott, fájdalom! ez is megmentette gonosz csuháját.

A rendes vadásztársaság következő urakból állott: az országosan tisztelt „az egy öreg vadász“ gróf Forgács Sándor, ki 74 éve daczára mindig vigan ugrott ki a Vollbadból, hol rendszeren „ha férfi lelkedet egy hölgyre feltevéd“ volt kedvenczdala a kürtszóra, a házi úr: Szakmáry Donát, 12 éves fiával, Adorjánnal — gróf Keglevich Gábor, kedves kis fiával, Miczuval, kinek, ámbár nem mosolygott reá Dianna kegye, ez soha vadászhevét le nem hangolta — gr. Zichy Géza — az én kedves cousinom s komám: Bornemisza István (a „Vadászlap“ elnémult Balogvölgyi-je) — kit mindig lőtávolon kerülgettet a bak s majd legázolta a suta, mi azonban áldott kedélyét soha meg nem zavarta — Dálnoky Lajos főispáni titkár, kinek ez idén görbe volt a serétje — Kessenheimer honvéd-főhadnagy, e derék vadászczimbora, ki, midőn egy opulens vadászebédnél gyanú támadt, hogy egy bak meg van puskázva, azonnal kész volt velem az utánkeresésre indulni — a háziúr derék honvédhadnagy fia: Gyuri, kinek mindnyájunk feletti nagy előnye, hogy minden lépése nekünk háromba került, a menguszfalvai derék evang. tanító s földim: Danis János s Dobsa József. Egyszer volt szerencsénk Bujanovich nyugalm. altábornagyhoz s látva ez ifju aggot s benne a vadászok prototyp példányát: fájdalomosan észleltem, mily másként termettek az öreg urak, mint mi s még inkább az újabb nem-

zedék, s Csáky Kálmán gróf honvédezredeshez. Ugy hiszem : derék cohors !

Az eredmény nem volt valami nagy. Két bakot Keglevich Gábor, hármat magam, egyet Johann, e hűséges peczér hozott terítékre, és egy vademse, melyet Dobsa úr lőtt lesben. Ha az urak nem lőnek oly virtuositással lyukakat a levegőbe, esnie kellett volna 13 baknak s négy vaddisznónak. De hiában ! régi vadászczimborám, Hámos József jól mondja : „Igen nagy ám Európa a vad körül“. Egyik disznót Szakmáry György erősen keresztüllőtte ; de intésem daczára ifju tüzzel azonnal üldözvén — elveszett az esős időben. Eshetett volna még egy maczkó ; de erről alább.

Habár a szaporodás őzekben örvendetes ; nem éppen mondható ez fejlettségükre s így némileg még sem maradt a szigorútél nyom nélkül. A Kárpátokban jellegzetes gyöngyös felrakodás az idén szerfelett gyöngö. Sajátságos az előtt, ki mindent megfigyel a táplálkozás minőségének befolyása az agancsképződésre. Négy agancs jutott gyűjteményembe. Három a magamé, egyik Keglevich gróf ajándéka. Ez s az én utolsó bakom legalább három éves hatosok. A más kettő villás. Testre mind középszerű. Nagy volt azonban az eltérés az agancs minőségében. A gróf hatosa s az enyém a Pieszek, illetve a Klimből való, mely erdőrészek aljtalaja homokkő s agancsuk nyulánk, vékony, sima. Egyik villásom a Panuskove Delkóból való, melynek aljtalaja dolomit ; a másik a Szkalkából, mely mészkő s ez agancsok sokkal erősebbek voltak, mint a hatosok s szépen gyöngyözöttek. A Szkalkai gyöngyei imitt-amott valódi fogak voltak. Ime a talaj befolyása a rajta nőtt tápnövény által a csontképződésre.

Ismét meggyőződtem arról, hogy a vadászaton nincs nagyobb átok, mint a vadászok örökös mozgékonyága, másrésről a tulságos óvatosság a fedezet keresésében. Az elsőre szép volt látni Dobsa urat, midőn a Klimben a kutya hajtásának iránya szerint futkosott egyik helyről a másikra s a vad azután mindig ott váltott át, hol ő helyét elhagyta. Ezen úr úgy látszik a vaddisznóvadászatról vesz példát, hol csakugyan oda kell futni, hol az ebek a vadat megállították. A tulságos fedezet akadályoz a kilátásban olykor, a lövésnél pedig

tíz eset közül nyolczszor ki kell ugrani vagy legalább lépni, hogy a fedezet ne akadályozzon a lövésben. Az oly fedezet, mely az embert szívtájáig fedezi, helyes; de én minden más-félét elvből kerülök. Rendesen tisztáson ülök tőkén, vagy vadász-székemen, hol szabadon látok és mozgok s mégis a legtöbb bak rám jött lövésre, a suták pedig majd megettek. Persze mozdulatlanul kell ülni, a fegyvert pedig a szükséges pillanatig úgy tartani, hogy ne villogjon. Szükségesnek tartom azonban a szemnek félig való bezárását, mert semmi sem árulóbb, mint épp a szem csillogása. Probatum est. Más vadnál, mint p. o. a vad disznónál sincs ez másként. Természetesen itt rendkívül kell ügyelni a szélirányra.

Arról is meggyőződtem, hogy csakugyan nincs fény árny nélkül. A mily hibátlanul lőttem a reám jött bakokat, épp oly gyalázatosan hibáztam egy óriási kőszáli sast, mely ölni túli röpszélességével — midőn az e nyáron oly nehezen nélkülözött meleget a földre czigánymódra leheverve élvezém egy meddő hajtásban — alig negyven lépésre úszott felettem a légben. Midőn második csövem is eredménytelenül sült, nagyot rikantott s láttam, midőn kiérdemlett honoráriumomat visitkártyájában lepottyantotta. Megérdemlett büntetésemül ezennel magam publicálom szégyenemet.

Nem hiányzottak a többé-kevésbbé boszantó intermezzók sem. Háziurunk a Babában egy erős bakot három lábon küldött el s el is vezett. Különben ez a hely valóságos nomen et omen. Három év előtt egy hajtásban három bakunk vezett el. Az egyiket, egy colossális bakot, én lőttem, azonban látva, hogy — habár felbukott — a seb nem halálos — nem akarván szétroncsolni — hozzá léptem, hogy letarkózzam. Éppen agancsát akarom megfogni, midőn az alattam álló Illés min. tanácsos gratulál. Én megfordulva, megemelem kalapomat; addig bakom fel- és beugrik a sűrűbe s a köves talajon örökre elvész. Meg is fogadtam ekkor, hogy jövőre előre végzem kötelességem s csak azután leszek udvarias. Utána való évben Engel József urat állítottam az Illés ur helyére. Kérdem a jó öreg bácsit: mire töltött? Nyúlserétre, volt a válasz. Hiba, mondom, — itt disznó is megakad. Hajtás közben lövést hallok s látom, hogy Engel bácsi felől ugyancsak nyargal egy suta. Megfe-

nyegeitem az öreg urat; de ő csak csóválja a fejét. Hozzá érve, kérdem: hát már sutára is lövünk? Az öreg úr azt mondja: „ő nem sutára, de vaddisznóra lőtt“ s mutatja a helyet tiz lépésre épp egy sűrű kiugrásnál. A peczér oda érven a kutyákkal, kerestetni akarunk; de ezek, megérezvén a disznószagot — nem rég frizirozván meg őket egy kan — világúl mennek. Magunk is hiában kerestünk egy ideig, se vér, se nyom. Két hét mulva ugyanoda mentünk. A helyhez közeledve, nagy bűzt érzünk, s ime ama kis sűrűben, hol nem kereskedtünk, ott van a már rothadt nagy kocza. Hiában baba tótul annyi, mint vén banya, s ez igazán soha sem hoz szerencsét.

A Kovacsova két oldalát állotta el a társaság. A Panuskove Dolke felőli meredeken állott az öreg vadász, Bornemisza István s én. Boreas úr rossz humorjában volt s két óráig egy kutyahangot sem hallva, lefelé indultam. Az én kedves komám már messziről kiáltott, hogy egy óriás medvét látott a gróf mellett alig huszonöt lépésre átváltani. Azonban az én kedves bátyám szerencsésen Morpheus karjaiban szendergett. Csoda-e ez egy 80 év felé járó öreg úrnál? Gonosz nyelvek ugyan azt mondják, hogy nem aludt, de a völgyben szénát gyűjtő tót nymphákban gyönyörködött. Honny soít, qui mal y pense! De az bizonyos, hogy a 150 lépés széles tisztáson a nyugvó öreg úr mellett a Kovacsovából a Panuskove Dolkéba az örvös bársony talpán át czammogott. Cousinom a völgy hajlása miatt már csak akkor látta meg, midőn a gróf irányában volt, de különben is 150 lépésről hiába lőtt volna futóval, a gróf veszélyeztetése nélkül pedig másképp sem lőhetett volna. Az állítólag 300 kilós medvét azután egy sunyavai tót paraszt lőtte meg. Hejh! az a Morpheus vagy Ámor de gyakran megtréfálja a vadászt!

Ugyanezen helyen állott négy nappal később Keglevich. Egy bakot Dálnoky Lajos s egy vadkant a háziúr már szerencsésen eldupláztak. Bornemisza s én állottunk feljebb. Egyszerre csaholás a Kovacsovából, de a Panuskove Dolkéban is, tehát elől-hátul. Dianka üresen átsahol a Kovacsovából. Keglevich a Panuskove Dolkéra ügyel, s oh comicum! a Dianka nyomán jön egy őz. Erre az megugrik, el a gróf mellett, s ő

— persze csak 20 lépésnyi téren — elhibázza a gyönyörű bakot. De annál szebben reparálta pár nap múlva a csorbát egy gyönyörű golyós lövéssel. Én még e hajtásban lőttem egy bakot. Ha nem hibáznak ez egyetlen hajtásban, esnie kellett volna 3 baknak s egy vadkannak.

Utolsó napon sajátságos körülmények között ejtettem el egy bakot. Őzbakot lőni oly közönséges dolog, hogy leírását csak az mentheti, hogy valóban váratlanul történt az. Reggeli nyolcztól eredménytelenül szólt a csaholás a Csernában. Lehangelve jöttünk össze: Donát bátyánk, Adorján fia, Dobsa s én. Én kijelentem, hogy ma bak nélkül nem megyek haza. Tizenegy óra lévén, s így ebéd ideje közeledvén: Donát úr nagyon elkedvetlenedett. Én azonban megnyugtattam, kérve: kocsizzék haza s pótolja 110 kilójának elvesztett súlyát. Én a két fiuval megcsinálom a haditervet. Azonban a sors ellenünk van. Hiában próbálkozunk a Gocsovával, Schwimmberggel. A vadat elnyelte ma a föld. No de hátra van még a Klím, hol Keglevich-csel két hét előtt 12 őzet számoltunk meg. De hogy álljuk el a 150 holdas vágást? Ejh! semmi; bizzuk a sorsra. Elállunk, s Johann alig bocsátja ki a borzas tacsókát; azonnal vígan szól a zene s én látok egy derék őzet, azonban a távolság miatt nemét nem bírom kivenni. Az őz megfordul s egyenesen a lábas Pieszeknek tart. Adieu, gondolám. De nem, az őz fordul s jön nekem egy rakottýáson által. Végre kiszökik 25 lépésre — egy nagy suta. Én salutálva neki — nézem órámat — hat óra. Fegyveremet s esőköpenyemet vállamra vetve s vadászbotomra támaszkodva indulok lefelé. De a természet követeli jogait. A gyönyörű számóczának nem bírok ellentállni; markostól szedem, s ekkor hátam mögött a sunyavai lábasból gyanús czuppanást hallok. Oda nézve, egy őzet látok, mely tőlem megriadva, kereket old. Köpönyeget le-, botot elvetve, a fegyvert felrántva, már csak Anschlagban látom meg, hogy bak. — A fegyver durran s a derék bak holtan terül el a lejtőn. Szerelmi mámore, vagy a legelő hajtotta-e halálába? Szavamat beváltva, kilencz órakor értem a derék bakkal a fürdőbe. 11 órai fáradozásra megérdemeltem Diánna kegyét.

Álljon itt még egy pár sor a Riedl-féle Angstgeschrei-Blatterről. Sok sípot próbáltam. Ügyetlenségem miatt-e vagy

mi okon? egygyel nem sikerült. Végre meghozattam ezt. Egy szombati napon tavaly kimentem a fürdő melletti Losziba. Egy szép helyen, kiszúrva kótámat, elkezdem fúni. S alig szólt a sip, gyanús lopakodó csoszogást hallok — s kibukkan — — egy ránczos képű tót anyóka, ki ott száraz galyat szedve, e szokatlan hang után indult kíváncsiságból. Én persze összehajolva mentem haza.

Másnap a fürdőközönség misére ment, hol nekem — eretneknek — nem volt mit keresnem. Mentem tehát át a falun a Kovacsovába. De a falu végén találkozom a teljes ornátusban már a miséről jövő igen kedves Frank piarista atyával. No, gondolám, lesz most meleg. Azonban a páter megfenygetve mondja: „Ne féljen, nem a pap jön, csak Frank“. Ily könnyen szabadulva mentem tovább a természet nagy dómjába, a fenyvesbe, mert reám legalább ez mindig ezt a benyomást teszi. De azért, ha nem is zudult reám a jó Frank átka — szerencsém nem volt. A Kovacsovában megfúvom sípomat. „Czupp-czupp“ — hallok s hátam mögül 40 lépésnyire a tisztáson megáll — egy suta. Átmegyek a Babába. Ismét suta ugrik. Kedvetlenül csapom puskámat vállamra, s megyek haza.

Délután mondom Havass Imre barátomnak: „menjünk a Losziba bakot csalni.“

„Tedd bolonddá a kitarasz, nem ér az semmit, nem megyek“.

„Dehogyan nem ér — jer legalább kedvemért.“

„Azért már a pokolba is“ — s elindultunk.

Egy szép, alkalmas helyen elhelyezkedünk háttal egymáshoz. Én felszúrom kótámat s sípolok. Alig fúvok, szól Imre: „Hagyj föl vele, már látom a bakot, jön“. Én elég ügyetlen vagyok felhagyni, s ime a bak azonnal leczövekelve megáll. Imre a 140 lépésre álló bakra rálő s daczára jó lövési képességének, elhibázza.

„Menjünk utána“ — mondá.

„Hová gondolsz? Én igazán nem tudom, mit véljek azon ministerről, ki téged kir. ügyésznek tett?“

„No barátom, csak menjünk, jön az százszor is, már most én mondom e veszett szerszámra.“

Elindulunk tehát. Mintegy ezer lépésre helyet foglalunk. Most én arra, merre a bak ment, kérdezve Imrét: „De hát hogy ösmered meg, hogy ugyanazon bak volt-e?“

„Lehetetlen a tévedés, oly nyomorult Schneider volt.“

Én elég ügyetlenül beállok egy borókabokorba, mely nálam magasabb volt. Imre kíváncsian hátrafordítja a fejét. Sípolni kezdek. S alig fúvok belé, Imre félhangon odaszólt. „Lőjj, előtted áll.“

„Nem látom, mondám, s nem mozdúlhatok, lőjj te.“

„Én nem — a te oldaladon van.“ Erre megharagszom — kihajlom a bokorból. Erre bakom visszaszökik s én szerencsésen elhibázom. Imre váltig állítja, hogy ugyanazon bak volt, s én nem kétlem.

Körülbelül itt van a pendantja az idénről. Ugyancsak a Losziba mentem csalogatni. Nem akar jönni semmi. Megkísérlem negyedszer. S ime örült vágatással jön a bak s tőlem tiz lépésre megáll. Constatálnom kellett előbb, bak-e? s ezután fegyveremet felkapom; de a bak már a csalitban van s én csuful elhibázom. Semmi, gondolám, enyém lesz te még. Egy hét múlva ismét kimegyek reá. Gondolva, hogy három patron egy bakra minden körülmény között elég — elindulok. A Loszi ritkás fenyves s nyírjes, egyszersmind pedig kaszáló. A tót atyafiak már kaszáltak; vissza akartam térni, de ellenállhatlan vágy hajtott előre. Egy aránylag csendes helyen sípolok. S ime jön egy szép sas. Rálövök, de csak második csövem sikeres. A megmaradt egyetlen patronnal megyek tovább azon hely felé, hol egy hét előtt utilaput adtam bakom lába alá. S alig fújom, midőn a csalit tisztása között mintegy 150 lépésre látok egy sutát s bakot lopakodni a menguszfalvi vetések felé. Lőni annyira nem lehetvén, megfordulok s ismét sípolok. Rövid időre lőtávokra látom a sutát átsurranni. Nyomban utána a bak. Kirnerem dördül, a sutát látom elvágatni; de a sűrű miatt lövésem eredményéről bizonytalan vagyok. Hallgatódzom. Semmi nesz. Fekszik, gondolám, s előre megyek. S ime! bakom ott áll mozdulatlanul. Ez engem confundál. Hol lőhettem meg? Nézem, nem reszket-e, talán gerinczét súroltam? Bakom mindig áll. Én hozzá lépek s megfogom agancsát. Vizsgálom, sehol sem vérzik. Agancsa tövén azonban látom az erős contusiót. No — ez csak megszedült, s mindjárt itt hagy, mint Szent Pál az oláhokat. Igen, de fegyverem üres. Tarkózó késem otthon, s zsebkésem sincs nálam. Mit tegyek? No itt

drága az idő. Óvatosan előlről megragadván agancsát, birkózunk — itt nincs más vég mint — bármily mészáros munka legyen — nyakcsigolyáját kicsavarni. — Az izzadásig hosszú időn át folyt a fájdalmas küzdelem, míg elvégre is én lettem, de bizony ruházatom árán, a győztes. A bak minden kétséget kizárólag az egy hét előtt hibázott volt.

Danis barátunkkal néha egy nap hármat is csaltunk ; de bizony egy sem jött lövésre. A csalsípnál bizonyos, hogy a hol nem ugrik a bak, vagy nincs, vagy a vadász ügyetlenül fújja. Van azonban egy veszedelmes oldala is, hogy bak, suta s gida egyaránt ugrik reá, s így csak tisztességes vadász kezébe való.

VII.

A hetes szám elvégre is szerencsés.

(Ajánlva Pfof Ferencz úrnak.)

A hetes szám — gonosz szám, tartja a példabeszéd — szerencsétlenséget hoz, mondják némelyek. Ennek ellenében nem akarok arra hivatkozni, hogy a hetes a régi népeknél mintegy szent szám volt; csupán egy történetkét óhajtok t. olvasóim előtt elmondani, melyből a bevezetésben említett állítás ellenkezőjéről győződtem meg s én a mondó vagyok, hogy a hetes szám szerencsés szám.

Nem igen hinném, hogy a zöld szín lelkesült hadseregében volna bárki is, kinek a vágya nem culminált volna abban, hogy a Hollák és az örök gyászában nagyszerű fenyveserdők mysteriosus királyi vadját: a siket fajdkakast önfeledt pillanataiban meglesve az eredményt vadásznaplójában aranybetűkkel jelölhesse meg.

Valóságos mythos veszi körül ezen nemes vadnak úgy élet- mint elejtési módját. Mind a kettőről a legcsodálatosabb regéket halljuk, a melyekben képzelet s valóság csodálatosan vannak összeelegyítve. Az mindenesetre kétségen felül áll, hogy nincs-vadnem, melynek vadászata annyi ingerrel birna. Már a terep nehézségei, az éj titokteljes homálya, — a melancholicus dalokat zengő fenyves — az alig legyőzhető izgatottság — az ezer és ezer változatú esély, melyet szabályba foglalni lehetetlen — s ezzel összeköttetésben annyi akadálylyal való küzdelem — a vágy, s a minden idegünket igénybe vevő izgalom — ezzel szemben a küzdés idegeink lecsillapítására, minden egyes csekélységnek látszó momentum scrupulosus megfigyelése; mindez elég arra, hogy egész lényünk szokatlan hangulat uralma alatt álljon.

A vadászat előtti éjjel Morpheus kerüli szempilláinkat. Ha a felmenetel — az egyszerű vadásztanyához, melynek fenyőgaly-ágyát azonban a világért se cserélnők fel a nagyvárosi paloták ruganyos matracaival, annyira meg is lazította izomerőnket, hogy a lehangoltság megkövetelné a természet jogát; mégis minden pillanatban fel-felrezzent a félelem, nehogy egyetlen pillanatot elveszítsünk s midőn zavart álmunkból fölriadunk, bámulva látjuk, hogy alig múlt el 10 perc, mióta ólomlábon járó óránkat megnéztük. S tulajdonképp mind ez aggodalom teljesen fölösleges, mert János vagy Pál, ezen minden bokrárt az erdőnek épp úgy, mint a vad sajátosságait pontosan ösmerő erdőőr pontosan felköltene, hogy az eredmény ki ne maradjon, helyesebben mondva, hogy ő el ne essék ama képecskétől, melyet az ő művészi érzéke legmagasabban becsül s melynél ő is e hasznos fogalmát köti össze a széppel, értem a szolgálataiért kifejezett elismeréstől egy nagyobb caliberű bankjegyben. A dürgés hetei, az ő aratási idejünk.

Végre két óra van. Ideje az indulásnak. Egyelőre még a tolvajlámpa fénye világít mint egy szent-János bogár a vadonban. De ha egy állhatatlan vén kobolddal van dolgunk, mely nehogy valamely élvsovár ifjoncz háremét megrabolja, s így, hogy azt a hetedik ég kapujából kikergethesse — folyton ide s tova kószál; az esetben lámpásról szó sem lehet.

Azonban a kietlen éjben való bolyongásnak is meg van a maga sajátos ingere. Egyszerre megszűnik a halál jelképe: az örök csend. Legelőször megszólal a havasi pinty csevegeése. Majd ittasan kurrogva húz egy szerelmes szalonkahim; míg szemérmes tojója lent pisszegve tudatja hollétét a kéjtől égő hosszúcsőrű Szeladonnal. Csaknem kalapunkat üti ez le fejünkről. Mily vágygyal lessük máskor e hangot! Most azonban, midőn kissé „paula majora canamus“, hidegen hagy az bennünket. Egyszerre „kap“ hang üti meg füldobunkat. Nem hallucinációja-e ez felizgúlt képzeletünknek? Nem. Következik a „kap-kap“; „kap-kap-kap“ s végre mindig hevesebben szól azután „ss-ss-ss“-szerű hanggal köszörülve önkivületbe esik tyúkfajok büszke királya, közben nem a legaestheticusabb műtét végeztével — mely azon badar mesére adott okot, hogy

a kakas így szabadul meg termékenyítő magjától, melyet azután a tyúkok úgy szednek fel — s ez az u. n. főütem: Hauptschlag. E közben a kakas csakugyan se nem lát, se nem hall, akár elduplázhatod; de jaj a vadásznak, ha a harmadik „ss“ már szobormereven nem találja. S most kezdődik a komoly munka, melynek vége vagy siker, vagy — minek nem mindig a vadász az oka — a kudarcz. Az alant váró s mindenre figyelő tyúkok — egy sas elsurranása — egy bagoly huhogása — egy véletlenül arra vonuló őzbak riadása — s talán egy ártatlan czinke röppenése is azon pillanatban, a midőn a nagy úr érzékeinek ura: — s vége a legszebben kifőzött haditervnek legalább mára.

Hatszor próbálkoztam már a kakasra a gömöri Kakas holláin — a Prásiván és a Tátrában. De habár soha — kivévén az első esetet — ügyetlenséget nem követtem el, mindig azon tudattal tértem haza, hogy az obligát hevélyeken kívül számomra e téren babér nem terem.

A magyar ember nagyon jól él. Csaknem a nagy Napoleon triviális mondata a jelszava: „Ventre c'est Dieu“. De azután nem is ad annyi proselitát egy nemzet sem Karlsbadnak, Marienbadnak és Koritnyiczának. 1868-ban én is Koritnyiczán szürcsöltem kénytelen-kelletlen az Albrecht-forrást. Ott velem időző barátim: Szentmiklóssy Pál és Dancs Gyula gyakran járták be a Prásivát. Egy délelőtt Szentmiklóssy csak úgy kutya nélkül barangolván, felvert egy folt siketfajdot s egy jó tyúk nagyságú fiatalt szerencsésen le is emelt. Délután ő, Dancs és én kimentünk. Én, kezemben a felhúzott puska, éppen egy tisztás szélére lépek ki, s a borókabokorból óriási zajjal repül fel s a tisztáson keresztül a nagy kakas — s én elbámúlva elfelejtem, hogy fegyver van nálam!

Azután Schmekszen hajtóval próbálkoztunk; de soha sem jött lövésre egy ravasz kópé sem.

Régen volt már. Ezer bérzczü Gömörünknek még sem nyugot sem éjszak felé nem volt vasútja, s gyapjúnkat more patrio tengelyen vittük Losoncra. Onnan haza jövet találok a fájdalom! oly korán elhunyt Marton Rudolfnak — a gömöri társasélet ezen felejthetlen emlékü alakjának meghívóját a következő napra a kakasra. Mit tegyek? Lovaim 49 kilométert

tettek. Abrak nekik — azután neki a szintén 49 kilometerű útnak. Ochtinára már estefelé értem. Az urak már elmentek. Én utánuk. Lehotáig, hol csakugyan a világ vége van, mert onnan tovább nem vezet út semerre, kocsin. Ott az egyetlen ember, a ki azon időben magyarul tudott: a korcsmáros volt. Ez szerzett két tót menyecske vezetőt — a férfiak mind a közeli nagyszlabosi papirgyárban s papirossal világúl járván — s egy lámpást. Az erdő széléig csak jól ment a dolog. Odaérve azonban elővett az éj és az óriás zivatar. Marczi jágeremmel, e szenvedélyes vadász és cigány classicus vegyülékű fráterrel meggyújtatom a lámpát; elalszik. Ismét. Magam is megkísértem; de ime épp úgy járok, s kitűnik, hogy a lámpának egyetlen üvegje sincsen. A koromsötétben, hófúvásokon, hogy jutottunk fel? az valódi Isten csodája. Elég az ahhoz, hogy én a tanyára szerencsésen elértem akkor, a midőn már az urak indulandók voltak, ki siket-, ki nyirfajdra. A siketfajdra Máriássy Andor volt a soros, Házi urunk oly indoklással, hogy még éjjeli két órakor jó lélek úgy sem ért soha oda — felszólította engedné át nekem. Máriássy Gentleman, s rögtön beleegyezik. Én nem fogadva el, de a sok zaklatásnak ellent nem állhatván, végre kérdem, mily távolságra van hát a kakas? Két óra, volt a válasz. Erre természetesen „non possumus“-sal feleltem s mentem a nyirdfajra. Fogvaczogtató hidegben, s még teljes sötétben egyszerre suhanás s kerítéshez oly közel, hogy akár megfoghattam volna; el kezd a nyirdfajdkakas suhúkolni. Mind távolabb hallom e kedves hangot; végre kissé dereng s én ki birom homályosan venni az örvöngőn ugráló kakast. Fájdalom azonban, nem látom a czélgombot. Midőn ezt megláttam, már akkor a kakas volt lőtávon túl — Csetneki barátom, ki alattam ült, braveur módon belopva; szerencsésen elejtette. Ez volt a nap egyetlen eredménye.

Nagy alvás, jó reggeli, nemzeti csöndes — azután őzbakhajtás a Bikárszki Stádlón — este szalonkahúzás s reggel ismét a tegnapi kísérlet. A nagy kakasra én mentem; de oly veszett zivatarban, hogy igaza volt tót ciceronémnak, hogy akkor sem hallhattuk volna, ha a kalapunkon dűrög. Láttam a hóban egy friss maczkönyomot — s azutánt semmit.

Utána való évben ismét oda mentem. Kezdeti már akkor a völgy társadalmilag új képet öltetni. Marton Rudolf bement Rima-Szombatba törvényszéki elnöknek; Szontágh Boldizsár (Csetneki, kinek a magyar vadászpublicum annyi élvezettel tartozik gyönyörű czikkeiért halálával) — Dobsinára készülöben; az öreg Martini bácsi jobb hazába költözött; Heintz Frigyes és Hornbacher, e pompás vadászczimborák más vidékre költöztek. Hol oly élénk és kedves volt az élet, hol a Pálnapi csetneki bálokon oly vígan mulatott a megye ifjúsága, hol oly vígan szólt a vadászkiáltás s csengett a barátság pohara; ma siri csend honol. Sic transit gloria mundi. Vagy talán csak a félszázad nyomása láttat e sorok írójával sötétebb képeket? Lehet, hogy úgy van.

Csetneki barátom azon örömhírral lepette meg „biztos a kakas“. Igen, bizonyítja a főerdész, de mindennap lejjebb dűrög a völgy felé. Két órákor indultam a Bikarszki Sztádló felé. Ki jön velem? kértem. Csetneki barátom reá mutat egy ranczos pofájú bocskoros magyarra, kit csudálatosan Paszternáknak hitták. Én ezt ételnek sem állhatom ki; azonfelül az öregnek átkozottúl ravasz pofája volt. Én azon aggodalmamat közlöm Csetneki barátommal, hogy e jó panye orvvadász. Bódi egyet nevet, s igyekszik megnyugtatni. Én kedvéért elhíszem az ellenkezőt; de mégis kértem: „mit adnának a jolsvai Basikok egy siketfajdért?“ Két forintot, volt a válasz. Én ígértem Paszternák úrnak ötöt, ha csak annyira vezet is, hogy a kakas kappogását meghallom. De uram fia! ő bámul, s kisül, hogy egy szót sem tud magyarul. Én meg nem tótul. No gondolom! most már jól vagyunk!

Elindulok zöldségnevű protectorommal. Csodálatos rossz az én emlékezőtehetségem nevekre s arcokra. Annál kitünőbb helyi emlékező tehetségem. Hol egyszer jártam, el nem tévedek. Söt sok hely, hol soha sem voltam, úgy tűnik fel előttem, mintha már jártam volna ott. Nem hiszem a lélekvandorlást; de ha ez áll, úgy azt kell hinnem, hogy valaha tökéletlenebb alakban kopó voltam, s innen ered az említett jelenség. — Ijedve veszem észre, hogy eltévedtünk. Váltig magyarázgatom ezt Szwatopluk barátomnak, ez csak bámul, míg végre nagy kinnal kinyögöm „nye dobre igyes“. Dobre, volt a buta vá-

lasz, az eredmény pedig az, hogy fél négy órakor ugyanazon pontra értünk, hol fél háromkor az erdőbe bementünk. Ekkor, bizva helyösmeretemben s megemlékezve az erdész mondásáról, magam mentem előre. Egy helyen vezetőm megránt, mutat egy fára s mindig hajtja a „ten szmerek“-et. Én nem értem, de úgy kombinálok, hogy tegnap a kakas ezen a fán dűrgött; tótotat lenyomom a földre, magam pedig indulok egy vakuton lefelé. S ime csakugyan hallom, mintha két száraz galyat súrolnának össze, míg azután világos lesz a kappogás. Minden óvatossági szabályt megtartva szököm lefelé, s észreveszem, hogy a kakas az úttól balra bent dűrög. Tovább menve még, egyszerre egy jegeskövön a lábam kisiklik, én egy fenyőgalyba kapaszkodom, ez elrecscsen s én szerencsésen beesem ballábammal egy hófúvásba, ülőrészemmel a jeges kőre jutván éppen. Szerencsére mindez oly gyorsan ment, hogy a kakas trilógiája még nem ért véget. Hasznom belőle annyi volt, hogy vérem annyira lehűlt, hogy akár egy sódarra, akár a siketfajdra gondolnom egy volt. Már láttam a nemes vadat kezemben s kinéztem egy rést, hol beszököm. A sors másként rendelte. A nap feljött — egy átkozott tyúk elkotyogta magát s az én kakasom elröpült, én csak a negyedik fenyőt láttam imbolyogni. Másnap a nagyérdemű Szentványi Károly mondván el búcsúbeszédjét Jolsván; deputációba kellett mennem; mi lett a kakasbúl? nem tudom. Ha ama brutális tót, ki 70 évig járta e hegyeket velem el nem téved! Ő már régen a mennyei tereken dűrög; de a mint azolta meghallottam csakugyan igazam volt, hogy ő, még pedig veszedelmes örvvadász volt. Bocsássa meg neki az ég.

1874-ben Blásy bácsi sürgönyöz: „öt kakas áll rendelkezésre“. Én vissza „nem vagyok Raubschütz — meglegszem egygyel — indulok“. A jó öreg már Kassán várt, s még az nap felmentünk Schmeckszre. Még akkor Tátrafüred e szerény nevet viselte, nem öltötte még fel mai nagyvárosi képét, mely engem éppen nem ragad el. Estve obligát szalonkáes a Räuberstein plateauján. Kényelmetlen, nyomasztó csend mindenfelé. A szalonkák némán húznak s az erdő minden éneke hallgat. Rossz jel, biztos előpostája e nyugalom a kitörő viharnek. Egy órakor jön Spitzköpf: „gneidiger Harr, steins

uf“. „Was per e Wetter Johann?“ „Ein verflixter Storm.“ Indulunk oly viharban, mely csaknem halomra döntötte az erdőt. Összejárunk mindent. A fajok természetesen hallgattak, nincs oly szerelmi tűz, mit e borzasztó Boreas meg ne fagyasztana. Haza tehát a fürdőbe. Estve ismét szalonkales a tegnapi helyen.

Nekem néha sajátságos előérzeteim szoktak lenni. Ily állapotban indulás előtt zsebembe akartam egy pár 0-ás patront csúsztatni. Blásy bácsi sasszeme észreveszi, s mondja: „mi a manót akar azzal, sneffet löni?“ Nem, válaszolám, kakast. „No, efféle baroque gondolata is csak magának lehet“, szolt, s kicsavará kezemből az öregsrétes patront. Mielőtt tegnapi helyemre az erdőből kibukkantam volna, szokásos elővigyázattal körülnéztem. S ime a tisztás tulsó szélén — holott csakugyan e tájon siketfajd nem szokott tanyázni, egy fenyőn gyanús sötét foltot látok. Visszahúzódni, a tisztást megkerülni, vissza belépni, gyorsan ment. S a mint az erdőszélhez érek — brr — brr — egyenesen az öreg állásának felverem az urogallust, s Blásy bácsi 50 lépésre bámulva nézhetett a dunsztal utánna. Én egy szót sem szoltam; de megvallom, boszúm édes volt. Vajjon nem a még akkor ösmeretlen telepathia szunnyadt-e már akkor bennem? Különbül minden mint tegnap. Egy órakor jön Spitzkopf. „Was per e Wetter Johann.“ „Ein Schnei, gneidiger Harr, bis zum Bauch.“ S megtaláltuk s némán fölvertük lőhetés nélkül mind az öt kakast. Leverve kértem Blásy bácsit: meddig tart e comédia? „Három naptól, három hétig“, volt a kevésbé biztató válasz. Én tehát fogtam s jöttem haza. Soha többé nem láttam a jó öregget. Melegen érző szívét imádott hegyei aljában rég a hideg hant földi. Nyugodjál kedves öreg békével. Soha többé oly vadászczimboras s vadóvó nem lesz a Tátrában.

Üresen még sem jöttem haza. Az öreg siket Johann, ezen ösmert alakja a régi Smecksznek leányával járt ki a törpefenyő régióba nyirfajdra. Maga már mit sem hallott, de a hangok irányára leánya figyelmezteté csak az öreg által értett hyerogliphszerű jelekkel. Úgy történt most is, hogy az öreg lelőtt egy nyirfajdkakast, de ki írja le bámulatát, midőn mellette a Krummholzban hevert zergebak is ott agonisált. Emlékül e kakast hoztam el.

1889-ben Pfob Ferencz, nagyszlabori gyárigazgató barátom hitt meg siketfajdra. Gyönyörű időben mentünk föl a tanyára, hol azelőtt néhány nappal Keleti Károly urat tréfálta meg a nagy kakas. Biztos reménynyel indultam ki Lukácscsal. Végig jártuk a legnagyobb óvatossággal az erdőrészt. Sehol semmi nesz, síri csönd mindenütt, melyet csak a szalonkák tömegesen húzó kurrogása s imitt-amott egy-egy siketfajdyúk felrebbenő zaja szakított meg. A nap is felmenő félben volt már, alig 10 hold maradt kikémetlenül s ime Lukácstól lopakodva jön egy hatalmas őzbak oly bunkós abnormis agancsokkal, milyeneket még nem láttam. Az őzagancsoknak valószínűs bolondja vagyok. Nagyobb örömet nekem senki nem okozhat, mintha egy-egy szép agancscsal megajándékoz. S ez olyan volt, hogy gyűjteményem 130 darabja közt hozzáfogható nincs. A bak megáll. Az én szivem oly hangosan ver, hogy féltem: észrevesz. Ekkor pokoli küzdelem folyt bensőmben. A bak önként kínálkozik; a fajdkakasra semmi kilátás, — de hátha mégis? S én passirozom a ritka példányt. Átkozott pechem úgy hozta magával, hogy felmenetelem reggelén zengette utóljára az évben szerelmi dalát. Két nap cserkésztem s hajtottam az abnormis bakra; ezt is elnyelte a föld.

Folyó év április 20-án Bánrévéről kapom Pfob barátom sorait: „biztos kakas, ha lehet, jöjjön azonnal velem.“ Fájdalom! egyetlen fiam épen nagyon beteg lévén, megköszöntem, tudatva egyuttal, hogy, ha szombatig baj nem lesz, vasárnap okvetlen Horkán leszek, ha nem mehetnék — hogy esetleg miattam másnak mulatsága ne vesszen el — sürgönyözök. Az ég kegyelme megóvott s vasárnap a legszebb reményekkel ültem fel Bánrévén a vonatra. Az ég borongós volt. Horkáig csak tartotta magát az idő. Itt a coupééből kilépve a földön talállok egy hatost. Hollá! gondoltam, miután életemben még sohasem találtam semmit, ez jó jel! Annál jobban lehangolt, hogy Szlabosról kocsi nem várt. Kérdezvén Jatzkó igazgató urat: nem intézkedett-e Pfob barátom? nemmel válaszolt; de a gyár bricskáját rendelkezésemre bocsátotta. Ez ugyan már Paskaházáig minden bordámat összetöréssel fenyegette; de mit törődtem én ezzel. Jobban bántott, hogy mindig jobban borult; a hegyekből már mi sem látszott s Csetneknél oly zápor vett elő, hogy

ott egy előttem utálatos szerszámot, esernyőt kellett vennem. Zuhogó esőben értem Szlabosra. Leszállván, jelenti a cameriera: „nincs itthon senki, urnőm s az ur a Kakason vannak.“ Haza jönnek-e? kérdém. „Ily esőben hölgynek lehetetlen,“ lőn a válasz. Igaz, gondolám. Erre jön a konyhai gondviselés s mondja: „csak méltóztassék átöltözködni; kénytelenek haza jönni, nincs mit enniök.“ Ez is igaz, gondolám s engedelmeskedtem. Rövid vártatva jön a gyárintéző, mondván: „az ur nem jön, csak holnap délután haza, Lukács, a vadász éppen megy fel, legjobb lenne vele menni.“ Szép, mondtam — de a megáradt patakon kamasliban hogy jutok által? Nyergeltetek, volt a szíves felelet. Elindultam. Lehotán túl a lovasz jobbra mutat, hol Pfob urat nejével látom jönni. Azonnal odalovagolva, üdvözlöm e pesti születésű Sporting Ladyt, s ajánlkozom lovagjául. Félre tekintve, megpillantok egy nagy kakast. Kérdősködve: ez-e a nekem szánt kakas? nemmel felelt, elmondván történetét, egyuttal azt is: miért nem küldött értem Horkára? A kakas sorsa ez volt: Lefelé őzbakra hajtatott, midőn a kakas feje felett elröpülve a túloldalon fölgalyazott. Rögtön felejtve lőn az őzbak s cserkészett a kakasra. Azonban közte és a kakas közt egy 200 lépésnyi tisztás volt. Nem volt mit tenni, mint megpróbálni az expresst. Az dördül s a kakas zuhan le. Keresik — nincs sehol. Ugy került meg, hogy a bélén átlótt kakas még mintegy 2000 lépésre repült a völgynek s ott egy épp arra menő mukásnak lábai alá esett. Ritka szerencse ez is. Értem pedig azért nem küldött, mivel nem reménylette, hogy ezen időben feljönnék. A kérdéses kakas pedig nemcsak nem biztos, de a lehető legbizonytalanabb. Már kétszer tett vele próbát, de sikertelenül, mindenáron azonban le akarta ezt lőni, hogy azután a fiatalabbak dűrögvén; ne jőjjenek ismét hiában. Egyébiránt, miután akár föl, akár Szlabosra, egyre megy — ajánlá: menjek fel Lukácscsal, neki holnap okvetlen Horkára kell mennie; estére azonban fel jön ő is. Tíz órakor ugyan kifáradva értünk fel a tanyára, s ott tanácskoztunk Lukácscsal, mint kapjuk meg ama ravasz ficzkót? Ily nem nagyon biztató előjelek mellett megkísérlettem elaludni. Szó sem volt erről.

Fél háromkor elindultunk meglehetősen tiszta ég mellett.

Egyszerre megszólal Lukács: el a szivarral, ezen a fán nem lophatta be tegnap a kakast az igazgató úr; s erre ismét: „hallja-e”? Én bizony nem hallottam semmit; de ő erősen állította, hogy lent a völgyben szól. Visszaemlékezve Pfob barátom tanácsára, hogy alólról próbálkozzunk, a mi már csak azért is ajánlatosabb volt, mivel így — esetleg ha hirtelen nem találjuk — a nap nem alkalmatlankodhatik, nagy ívben, kövek, gödrök s omlásfákon által bevonultunk a völgybe, közbe fölreppentvén egy tojót. A begyepesedett uton hallgatódzva, semmi nesz, míg egyszer egy sűrű fenyőtömbből óriás robajjal ellovagol az én kakasom. Ösztönszerűleg utána nézek s alig 400 lépésnyire fölgallyaz egy erdei tisztás közepén álló fenyőre s azonnal teljes erővel kezd dörögni. Lukács erre biztat: menjek neki. Igen ám! de a kövek, odúk, omlásfák, törmelékek mind oly dolgok, hogy a leggyakorlatabb egyénnek is kemény diók volnának. Azután, ha a tisztás széléig szerencsésen eljutnék is — a távolság miatt seréttel csak kockáztatott lövést tehetnék! Ekkor egy meglehetősen cifra gondolatom jön. Megkérdem Lukácsot: okos ember-e? Természetesen, ő igennel felel. Le tehát a puskával lábamhoz. El tudna-e felülről ama bizonyos fa irányába jönni? Persze, hogy el. Vissza tehát azon az uton, a melyen jöttünk. Azután, ha a kakas irányában lesz, midőn az nem köszörül, recsentsen el az erdőben bent egy fenyőágot, a többi az én gondom. Combinatiómat arra fektettem, hogy már egy tyúkot felrebbentettünk s a felriasztott kakas nem ment messze — úgy bizonyosan közel van rendes mulatóhelye s ha csekély zajjal felrebbentik — vagy lent felgallyaz, hol hozzá lehet jutni, vagy röptön lelőhetem. Bármilyen legyen is azonban az eredmény, ott nem férhetvén hozzá, nem kockáztatok semmit.

Lukács elindul. A nap már kelt, s én háromnegyed óráig gyönyörködhettem kakasom hóbortjaiban. Majd már a nap sugarainál egyes parthiejainak színét is kivehettem. Semmi sem volt rám elveszve. Soha e képet el nem felejttem. Egyszerre, midőn a kakas minden gyanú nélkül örülten dörgött — megfordul s felém néz. A vér megfagyott ereimben, azt hívé, hogy Lukács eltévedve, alólról ment neki s akkor a Coburgében lesz a kakas s adieu. Azonban az visszafordul, kiter-

jeszti farkát s utánozhatlan grandezzaival egy galylyal alább lép s aztán? brr — brr — el tőlem, jobbra lőtávolon kívül. — Lukács megérkezve kérdé: hol a kakas? Valahol jobbra, mondám s kész fegyverrel indulunk. Egy kanyarulatnál Lukács megrántja rokkomat s én az út szélén egy boróka alatt látom a nemes vadat leeresztett szárnyakkal mintegy 60 lépésnyire. Az ut túloldalán három tyúk. Kirnerem dördül s a hegy királyi druszája a mennyország kapujából rezgés nélkül terül végig a földön, míg a három Duenna riadtan röpül tova. Ne búsuljatok! özvegységtek rövid lesz, s én jóltevőtök, mivel pár nap alatt erőteljes ifju lovagok helyettesítik a vén reálinvalidust. Gyönyörű kakas volt ez, minőt e vidéken alig láttak. Korát 25 évre becsülik. Igaz, hogy volt oly tonsurája, mely becsületére vált volna bármely rouénak. Pfob barátom szakadó esőben, már elébb gratulálván a sikerhez, egy garami tóttal — feljött. Az eső szakadt egész nap s másnap délután 4 óráig, midőn gyönyörű napfénynél jöttünk le. Nem satyra ez? Vége volt a nyírfajd, s ott tartózkodó Rackelhahn fölkeresésének: vége az összcserkészetnek s szalonkalesnek. No de semmi, az eredmény így is dicső volt. Ne legyünk túlkövetelők s köszönjük meg Dianna ezen kegyét is. Vivat sequens, ha Isten is úgy akarja. Kakasomat azonnal küldtem Pfob barátom kegyéből Felkára Dannhauser tanár úrhoz, s ma e pompás állat vadászszobám legbecsesebb trophaeumát képezi. A hatos tehát csakugyan szerencsét hozott, s a hetes szám — legalább ez esetben — szerencsésnek bizonyult.

VIII.

Apróságok.

Levél a »Vadászlap« szerkesztőjéhez 1882-ből.

Régi dolgokról szól ez; de az akkori viszonyokra fényt vetvén — felvettem e gyűjteménybe.

Azt kérdezi ön tőlem: „mit értenek Németországban a „Gebrauchshund und Suche für solche“ alatt?“ A német Re-glementben ennek magyarázó §-a nincsen. Azonban nem vélek csalódnai, ha azt hiszem: hogy „Suche für Gebrauchshunde“ semmi esetre sem jelenti a keverékvérű ebek versenyét, hanem az oly mérkőzés, melyen az ebek vadászati modorban, rövi-debb kereséssel és mindenesetre a vad lelövésével próbáltat-nak ki, míg a valódi Trialnál a lövés nem obligát, s ennél az ebek angol tenyésztési modorban s célból szabadabb keve-rés mellett bíraltatnak el természetből s fajilag örökölt fajsaját-ságaikra nézve. Ennél a „pace“ egy ha nem is fő-de lénye-ges momentum, bármily távol legyen azonban az eb, karfel-emelésre (drop to hand) — s vadkirebbenés vagy kiszökésre (drop to wing) kézben kell, hogy legyen, azaz le kell hasálnia. A Gebrauchssuchénál a „pace“ a vadászat mértékére szállit-tatik. S nézetem szerint nálunk ez a „vadászverseny“ lenne; Németországban pedig az u. n. Berufsjägerek és német fajú ebek számára szólana.

S ez után egy kis potpourri de omnibus et quibus-dam aliis.

Annyi bajom, küzdelmem van, hogy Isten a. megmond-hatója.

Építésem kis Kennelem felépítésével annyira megkésétt, hogy az utolsó két hétben Jupiter pluvius az új succrescentiát — nem tudván vele hová lenni — csaknem egészen tönkre tette.

A Dash-Nelly Laweracksetter alom egészben nyugszik az urban.

A Beau of Devon-Lady of Hanva alom fele elbúcsúzott.

A setterkölyköket elvitte a szopornycza; a pointereket megtizedelte az agygörcs.

Ha azt teszem, a mit a külföldön: nyolcz hetes a kölyök — ha pattog a sindely is menjen — nem lett volna catastropha. Azonban nem tartottam gentlemanlike dolognak szegény kölyköket az országos árvíznek nekibocsátani, s úgy hiszem: a t. megrendelő urak nem veszik rossz néven, ha az én sok gondozásom s nem az ő ebük veszett kárba.

Óriás bajom volt a szegény Beau of Devon s Regulus Bang dressura helyett kapott úri betegségével. Vesztegzár a többi miatt; de szerencsésen sikerült minden.

„Grand Drake“ hol kószál Anglia s hazánk között egy hónapja? a manó tudja.

E napokban várom Kennelman-emet. A „Waidmann“ procurálta tele dicsériákkal. Vederemo. (Azóta bőven meggyőződtem, hogy az ily bútor drága; de a magyar paraszt ebőr többet ér.)

* * *

T. H. Scott úrtól Cliffordból — a ki egyike Anglia első szakembereinek, s többszörösen bíró volt versenyeken s kiállításokon Angliában s Amerikában s egyike a legsikeresebb tenyésztőknek, következő levelet kaptam: „Ha netalán találkoznának az ön szép hazájában gavallérok, kiknek valóban kitűnő angol vizslákra lenne szükségük, én nagyon szívesen elmennék az ügy érdekében Magyarországra néhány kitűnő példánnyal s egyuttal bemutatnám önöknek, miként kell az angol vizslát úgy vezetni, hogy az ne csak versenyen brillirozzon, de a vadászaton is a legkényesebb követelményeknek megfeleljen. Őszintén mondom: kár ott angol vizslát venni, hol vezetni nem tudják. Ha ön azt hiszi, hogy ez eszme életre való, úgy a jövő tavasszal önöknél teremnék.“

(E levél közlésének eredménye a szerkesztő meleg apostrophálása volt, Scott ur részére senki nem jelentkezett.)

(Dugába dőlt a farsangi poéma, mint előre féltém. Nagy

uraink nem vizslavadászok. A többi? no, hát ugy hiszem, kevés Bárczy István s jó magam akad.)

Én a setterekkel végkép felhagyok. Nagyon kényes jószágok ezek. Száz pointert könnyebb felnevelni mint 10 settert.

* * *

A kis felrázás a hatvani Sportegyesület vizslászati szakosztályának nagyon üdvös volt. Én tartottam tőle, hogy isten nyugalma már nem is álom, hanem lethargia volt.

Tartok tőle, hogy ez ügy még egy darabig vánszorogni fog; aztán utolsó fellobbanás nélkül szépen elcsücsül.

Magam részéről valami nagyon nem bánom; végtére pointerjeim a Kennel Club Stud Bookban jegyeztetnek, s ez azt hiszem, elég jó firma hitelükre.

Hát a versenyek? Nem is szólva a kiállításokról. Magam részéről ez utóbbiakat inkább nélkülözhetőeknek tartom nálunk. hol — ugy látszik — a fajösmeret gondos tanulmányozására kevés a kedv — habár ez is lényeges factor lenne a fajbeli tiszta tenyésztés előmozdítására. A contemplativus eljárás legkönnyebben s legsikeresebben vezet eredményre.

Most itt van a tél. Kedvező alkalom a contemplativ munkára — a szabályok elkészítésére. Ezek nélkül mozdulni nem lehet. Ha nem gondolkodnak ilyenekről, minek az alapján fognak egy esetleges Triálnét bírálni? Vagy a látszólagos mit semtevés azt jelenti eo ipso, hogy a gyermek már születése előtt meghalt?

Pedig kár lenne. Ott kint, különösen a canálison túl, a legcsekélyebb mozzanat is éber figyelmet költ. Hivatkozhatom angol lapokra. Ezek ugyan rólunk még több joggal elmondhatják mint a németekről: „no doggy nation“.

A „Waidmann“-Naso biográfiájáról beszélván — jól elől megemlékezik rólam a telivérttenyésztők között. Pedig más-ként alig tudja: ki az a „Herr von Hanvay“? Nem buzdítás-e ez is? Szomorú azonban e mellett az, hogy oly nagy ország-ból, mint hazánk, csak egy oly kismérvű tenyésztésről emlékezhetik meg, mint az enyém. Kétségtelen jele ez azonban annak, hogy érdeklődnek az iránt, történik-e nálunk valami, vagy semmi? Szívünkre kezünket: érdemlünk-e csak ennyit is?

* * *

Hanem hát persze a sport más terein is sok az nálunk, a minek lennie kellene s a mi nincsen.

Kellene — és lehetne — sok vad, hogy lehessen vadászni. Minek ott a görcső — bármily titkait fedezi is fel a mikroskopikus világnak — a hol hiányzik a világosság, mit látunk ott vele, hol a pinczében pislog az elalvó félen levő mécs?

Hogy sok vad legyen, temérdek lenne a teendő a tényésztők részéről.

Hogy azok megtehessék áldozataikat — szükséges egy minden irányban jó törvény, s annak szigorú végrehajtása.

Hogy jó törvény mellett ne legyen szükség szünetnélküli végrehajtásra; ahhoz kell hogy permanensen ébreszszük s támogassuk az ethicaileg nyugvó erőket.

De ha erre akarunk hatni s — talán szerénységgel nélkül mondhatva — legalább tárgyilagos czáfolatra érdemes javaslatokkal lépünk fel; akkor ezeket nem critisálják, mint éppen az ügy érdekében szándékunk volt; azok helytelenségét kimutatni meg sem kísérlük; hanem nagy uri non chalance-szal ellenpropositiókkal lépnek fel s így siklanak át rajta. Az út kinyesésére, a gyom kiirtására ez nem a helyes ösvény.

* * *

Van egy nagyreményű, megbecsülhetlen vívmányunk — hála érte, kik létesítették: *az országos vadászati védegyelet*.

Élén egy ember teliden teli belső és külső kvalitással. Az Isten éltesse! Mellette egy respectábilis táborkar kiválóan helyén levő erőkkal.

S ezek daczára miként haladhat? hiszen nem az a kérdés: „quid valean humeri“, hanem az „quid ferre recusent“?

A centrum kitünő. Hanem mit csináljon az orvos a legkitünőbb szívvvel is, ha nem nyilnak meg a vér- és visszerek. A centrum csak az emeltyü egyik vége — a másiknak mindenfelé az ország széléig kell érnie, vigan, szabadon mozognia, amonnan ki, innen be, ki- és visszavinni a sürgő munkát.

Hol késnek a vidéki fiókok az éji homályban? S ki az oka, hogy még az ügy rovására nincsenek? Mit csináljon a legjobb centrális szerkezet egy ily tenger nagy országban, hol p. o. az egész Tiszántúl s Erdély távolléte által tündöklük,

mintha csak a Rákóczy korszakot élnők, hol egy félév alatt az eredmény 500 tag, ez is szétszórva a szélrózsa minden irányában?

Pedig van ám aegise! Ott a honvédség szemefénye: József főherceg. Mein Herz, was willst Du noch mehr? Ily példák után menni passió lenne. Ez sem vonz!

A díj csekély — az eredmény, melyet czélozunk: óriási. A lap jó — s hozzá ingyen.

De az eddigi sorokozás csak egy csöpp a tengerbe. Ne ámítsuk magunkat a vizcsepről szóló mesével. Évezredek kellenek ahhoz, a míg „gutta cavat lapidem“. Pedig nem évezredek, de csak évek kellenek ahhoz, hogy, ha így vánszorogunk, a vadászat nemes sportja csupán hagyományban éljen s úgy legyünk, mint Franciaország némely része, hol már a pipiske a fővad.

Sorakozzunk, uraim! nekünk a vadászati védegyletben többünk van egy archimedesi pontnál. De mentül előbb, mentül tömegesebben. Munka s egyesülésben van az erő. Eddigi életünkre ráillik az Arany verse:

•Mert az élet, ha nem fajulva tengés, olcsó időnek hasztalan soka.◀

Tőlünk függ csak, hogy legyen úgy, mint a nagy költő folytatja:

•De vérben, érben a vidám keringés egy jobb jövőnek biztos záloga.◀

Ha e kérdéseket úgy akarnám folytatni, mint a gondolatok agyamba tolulnak, egy papirgyár összes anyagját telefirkálhatnám. Miután azonban egy magamforma pigmeus a hiányokon ugysem segíthet, hát nem teszem e hóbortos rhapsodiákkal tovább próbára a t. olvasó türelmét.

* * *

Mint curiosumot említhetem, hogy ősszel nálam a fogoly rendszerint kevesebb, mint télen maradt, holott nyáron — megbízható embereim — mindig sokról mesélnek. Csaknem hinni kezdek a vándorfoglyokban. Magam nem tudok róluk semmit. Megromlott egészségem miatt e pocséta világban gazdaságomat is legfeljebb az utról látom.

Mégis, mily vonzerő az erdei szalonka? Mindennek daczára négy vasárnapi — shocking mondaná az angol — de mit te-

gyek, ha hétköznapi nincs hajtó — vitt utánuk lázas vágyam ez erdőbe. Nem láttam egyetlen egyet sem, csak kedves doctorem lőtt egy után nagy lyukat a levegőbe.

Legényem tömérdek kacsáról beszél. Mi haszna? Minden be van fagyva.

Februártóli lőjegyzékem: 3 szalonka, 1 fürj, 10 nyúl, 1 tringa. Ezt sem mind magam lőttem. Csupán azért közlöm, hogy legyen a lapban egy gyalázatos lőjegyzék is.

„Szomorúan szól az ének, bús a vadász élete.“ Kedélyem savanyodik; lábam — podagrásodik; vadállományunk — fogy; megyünk csendesén lefelé.

No de felmarad jövőre egy vékony pókhálószálból font remény!

Adja Islen — ha addig nem találkozónánk — úgy hiszem, ily zagyva entrefilet után nem nagyon bánnák — hogy viradjon ismét fel a mi napunk is; általános melege indítsa mindnyájunk revirjének csemetéit pezsgő életre; mi pedig — olyan a milyen kertészek — hassunk, alkossunk s gyarapítsunk s legyen nekünk a jövő év egy sikerdús új élet sarkköve.

IX.

Egy igen szerény lőjegyzék.

1. Zerge	1	15. Mocsári szalonka . .	54
2. Vaddisznó	1	16. Bibicz	49
3. Őzbak	16	17. Tengeri galamb . .	1
4. Őzsuta	4	18. Vadgalamb	16
5. Nyúl	881	19. Róka	21
6. Siketfajdkakas	1	20. Vadmacska	1
7. Császármadár	3	21. Sas	6
8. Fogoly	412	22. Kánya	5
9. Fűrj	1513	23. Bagoly	10
10. Hars	162	24. Északsarki sirály . .	1
11. Vadlúd	4	25. Sirály	1
12. Vadkacsa	393	26. Gém	1
13. Gøjzer	4	27. Arany lillé	2
14. Erdei szalonka . . .	229	28. Tyukász ölyv . . .	1
Összesen			3793

Hát biz ez 25 évről nagyon is szerény eredmény. De tekintve a vadszegény vidéket — utóljára előttem annál kedvesebb, mennél becsesebb általában az ember előtt az, a mihez fáradsággal jut.

Erdi szalonkában legsikeresebb volt 1872. év ősze 48 darabbal.

Vadkacsában 1870/1 tele 80 darabbal.

Fűrjvel 1876 260 darabbal — három éve egyetlen egyet lőttem s egész nyáron nem hallok a szép Sajóvölgyön húsz darabot szólni.

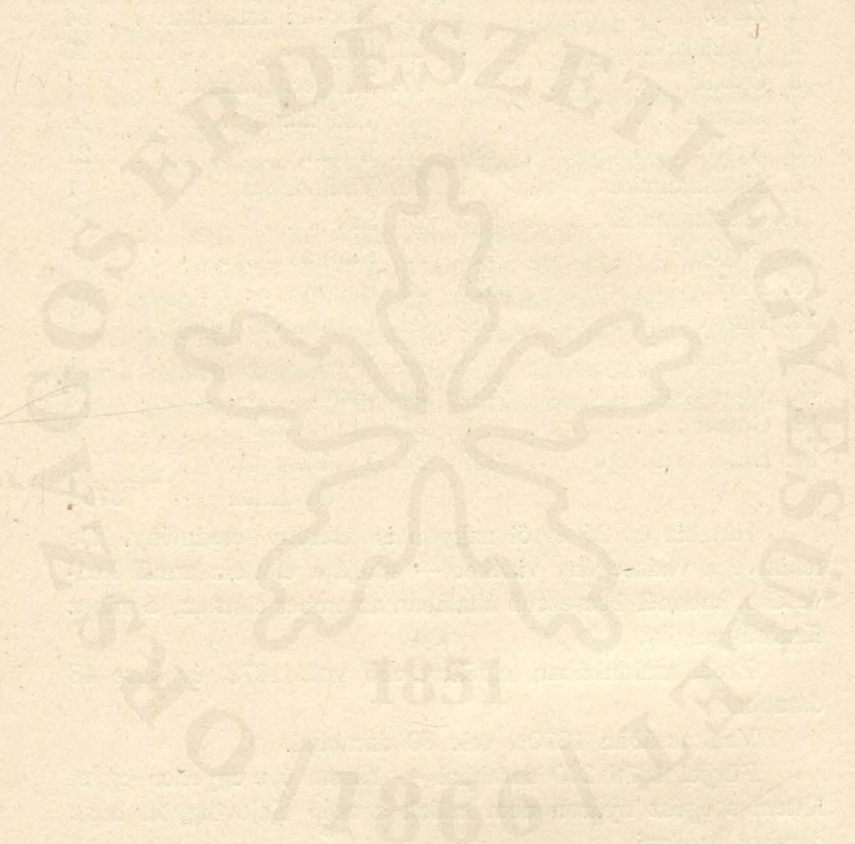
Nyúlra legjobb volt az 1875. év 63 darabbal.

Őzbakra az 1888-iki négy darabbal.

K

Károlyi Károly 1851-1866

K

3.

TERMÉSZETRAJZ.

X.

Vándor-madár-e a fogoly?

(Ajánlva Sir Johnnak.)

Járok sivatag sziklaormokon,
Hol a tél örök hóágyat vete;
Zuhatagok kőpárányára von
A mélység vonzó, vad igézete.
Eltekintek a sugár fenyveken
S kis mohon, mit a vén szirt növel
S magam mindig boldognak érezem
A fenséges természethez közel.

— — — — —
Hallgatom a bokron a madarat,
Midőn dalolva búsul vagy szeret.

— — — — —
Szent természet, dajkálkodó anyám,
Szeretlek én kimondhatatlanul!
Gyönyör s megnyugvás lelke száll reám
Lombod, virágod, ha sarjad, ha hűll,
Tanulni menvén hozzád, megjövök...

Ily kedves magasztosan zeng „virágregéi” előszavában azon felejtethetetlen nagy költőnk, a nagy természetnek azon páratlan imádója, ki annak annyi megragadó báját lesve el — „midőn tanulni járt hozzá”, s ki azokat a titkokat oly elragadó hangon hagyta reánk, mint irodalmunkban, sőt a menyinyiben kissé a világirodalmat ösmerem ott is senki; kiben s irodalmunkon kívül — „elköltöztvén immár kedvesi” — talán széles e hazában én vesztettem legtöbbet: „Tompá”.

Nagy szellemet kis ember választott mottóul. Fajdalom! nem követhetem őt a „zuhatagok kőpárányára”, a mezőség földön járó madarát szédülés fogja el ott, hol a sasok merész ívben metszik az aetheri léget. De igenis „hallgatom a madarat”, s most „midőn a lomb s virág lehullott”, sőt le esett az

első hó is (hejh, máskor nyomozni volt a jelszó!), most a négy fal közé zár a catharrus — igen alkalmas az idő arra, hogy „tanuljunk a természettől“.

Miután pedig t. barátom! tudom azt, hogy ön nemcsak a „fishing fly“-be szerelmes; de legyen bár Shakespeare szerint „az egész mindenség a dögleletes párák összfoglatja“ — mégis velem együtt imádja teremtményeiben a Teremtőt; engedje meg nekem, hogy e gyarló értekezést önnek ajánlhassam s ha úgy tetszik . . . vegye kedves lustaságában provocátióknak!

*

Alig van vad, mely — különösen vizslavadásznak — több élvezetet okozzon, mint a fogoly. Thémánk már csak azért is, de meg azon oknál fogva is, hogy újabb időben sokat foglalkoztatta a német sportlapokat s közte különösen az „Oesterr. Illustr. Zeitungot“, nem lesz talán érdektelen.

Az igazat megvallva épp úgy meg vagyok akadva, mint vadászati törvényünk, miután szép nyelvünk nem tesz — mint p. o. a német — különbséget a „Wander-“ és „Strichvogel“ között. Nem lehetne-e e két fogalmat magyarul így kifejezni „vándor-“ és „kószamadár“. Az elsőnek bizonyos szükség-szerű előfeltételei vannak, határozott az útja és iránya; a másodiknak nincsen. Szóljanak ehhez különül nyelvészeink s ornithológjaink, különösen Madarász és Herrmann Ottó urak.

Természetes, hogy ha egyáltalában igen — úgy a vándorlás a fogolynál csak az utóbbi értelemben engedhető meg; nem úgy p. o. a szalonkánál, mely más zóna alatt telet s nyaral. Így vélekedik az „Oesterr. Illustr. Jagdzeitung“ is.

A dologhoz legelőször „Waldfreund“ ur szolt. „Von der Bosch“ ur, Németország egyik nevezetebb vadászati írójának következő passzusához „a fogoly, legalább Németországban, nem vándor-, de még nem is kószamadár“ fűzve okoskodásait. Ezen tételben van ugyan némi kis furcsaság. A „legalább Németországban“. Hát vagy ott sem; vagy sehol. Sem a természet, sem annak törvényei, sem a fogoly nem más Németországban, mint egyebütt. A mi áll ott, áll egyebütt is; és viszont. „Waldfreund“ ur okoskodásában odáig jut, hogy a fogoly Németországban (ismét) legalább azon értelemben kósz-

madár, hogy tartózkodási helyét — ha nem is az ország határain túl is (tehát a fogoly a geográfiai határokat is ösmeri!) — de legalább mértföldek távolságára változtatja, s ez által elébbi tartózkodási helyére nézve kószamadárrá válik s „ez a Strichrebhuhn rendszerint nagyobb alkatú“. Mily zagyva definitió. Hiányzik belőle minden positivitás. Miért csak némely vidékén van ez így Németországnak, s melyek ezek? Miért válik csak régi helyére nézve kószamadárrá, hát az újra nézve azután nem? Mily okoknál fogva válik azzá? Miért rendszerint — tehát nem mindig — nagyobb alkatú, s ezen nagyobb alkat (?) ok-e arra, hogy talán azt egy külön válfajnak vegyük? Erre felvilágosítást Waldfreund úr nem ad.

Erre „Gerdolle“ úr nyilatkozik, mondván, hogy igenis a hatvanas években ő is látott 50—60 darabból álló falkákat s ezeket nem csupán késő ősszel — de, miután rendesen nem találta ezeket — míg az állandó falkákat akkor is, midőn ezeket nem —; megengedi ugyan, hogy ezek több csapatból vonultak össze; de össze nem vegyülvén az állandó falkákkal, idegen helyről kellett jönniök. Tehát, ha még az öreg „Manton“ nem is mondta volna „ces sont des perdrix de passage“; hajlandó azokat kószafoglyoknak tartani. Jelenlegi tartózkodási helyéről hasonló tapasztalatai nincsenek.

Azután egy névtelen úr Hannover-Mindenből írja, hogy az ottani erdészeti académia museumában két kitömött példány fogoly van. Az egyikén ez van írva „Standrebhuhn“, a másikon „Streichrebhuhn“ „Wanderrebhuhn“, s ez utóbbi sötétebb színezetű s amannál kisebb. (Waldfreund szerint a kószalók a nagyobbak.) Ő azonban ellenkező következtetésre jön, mint az elébbiek. Ugyanis „Riesenthal“ könyvéből azt idézve: „mily különbségek fordulnak elő a színezetnél, erre elég, ha különböző vidékekről származó foglyokat hasonlítunk össze. Ezen színkülönbség csupán családi, legfeljebb helyi, semmiképp azonban nem fajkülönbség, s azzal végzi cikkét: „ki tudja, nem áll-e ez a két kitömött példányra is?“

Végre jön egy „H“ úr. Ez concedálja a kószalást; s okául „a falkák túlerősségét adja.“ (Sic?) Óvszerül ez ellen pedig azt ajánlja, hogy „egyetlen falkát sem hagyjunk meg-tizedetlenül“.

(Nem tekintve azt, hogy e „medicina csakugyan pejor lenne morbo“; ott, a hol sok van, ismét nagy falkák verőd-nének össze. Mi haszna lenne hát e csodálatos praeservativumnak?)

Nem véve tekintetbe a (kivéven azon „von der Bosch“ és „Riesenthal“ urak komoly érvelését, melyet azon oknál fogva nem részletezek, mivel a tudósok érveivel való támogatást szaktudósokra hagyom) fentebbi okoskodások vékonyságát s az azokban foglalt édes-kevés positivitást; mivel még az alakra nézve is oly szembeszökően ellentétesek, az állítások — a színnek értékét pedig „Riesenthal“ kellően redukálja — annyi bizonyos, hogy a fennebbiek által „kószafogoly“ létezése sincs bizonyítva, a „vándorfogolyé pedig már éppen nem.

A kérdés azonban kétségtelenül megérdemli, hogy nálunk is igyekezzenek a fenekére nézni, s kívánatos lenne, hogy vadásztársaink közölnék észleleteiket; ornithológjaink pedig tennék közzé tudományos nézeteiket.

Semmi szín alatt nem számíthatom magamat az utóbbiak közé s örömmel fogok tapasztaltabbaktól s szakavatottaktól tanulni; de talán nem lesz túlszerénytelenség tőlem, ha — mintegy bevezetésül — én is bátorkodom igénytelen nézetemet koczkáztatni, semmi szín alatt nem követelvén annak számára súlyt.

Részemről teljesen meg vagyok arról győződve, hogy a fogoly nemcsak nem „vándor-“ de mégcsak nem is „kószamadár“, vagy, ha éppen tetszik, megengedek annyit, hogy: „kósza is, nem is“ a mint vesszük, illetve a mint kényszerülve van arra, hogy az legyen-e vagy sem?“

„Waldfreund“ úr fentebbi állításának van egy megczáfoltathatatlau! igaz tétele s ez az „hogy a mának legkérlelhetlenebb ellensége a holnap“.

Az emberiség már sok természeti törvényül elfogadott tétellel s ennek folytán kényszerűségnek vett következménnyel járt úgy, hogy egy szép napon megszűnt törvény lenni az, s csupán oly consequentiává sorvadt össze, mely egyenlő előzmények mellett mindig úgy és nem másként történt, mivel nem történhetett az előfeltételek szerint másformán.

Évszázadokig esküdtek azon tételben — s áll ez talán

a legtöbbek előtt ma is? —, hogy „a madarakat a költözködésre azok ellenállhatatlan ösztöne készíti“.

Miután az évszakok változása, természeti állandó törvényt követve ritka kivétellel mindig azonosan nyilvánul az időjárásban s annak physical következményeiben; mi sem természetesebb annál, hogy a madarak is „de regula“ egyenlően s csaknem ugyanazon időben vándorolnak.

És én — tartsák bár merészségnek —, dacára ezen tapasztalatilag izmos argumentumnak — azt kényszerű, változhatatlan törvény gyanánt még sem fogadhatom el; a puszta ösztönt pedig alapokúl a vándorlásra éppen nem.

Joggal kérdezhetik: mivel indokolom ezen állításomat? Elmondom.

Szerintem nem az ösztön, mely absolute, kétségtelen létezésének dacára — nincs a naptárhoz kötve, kényszeríti a madarakat a vándorlásra, helyesebben: a költözködésre. Én ellenkezőleg azt vallom, hogy az alapok, mely erre a madarakat készíti, s imperative készíti más valami, nagyon prózai közszükség s az ösztön csupán arra szolgál, hogy ezen kényszerítő alapok közeledését idejekorán megérezzék.

Ha azután a kényszerítő alapok valamiképpen kimarad; kimarad vele a consequentia is: a vándorlás kényszerűsége.

Természetesen, a „szent természet, dajkálkodó anyánk“ — és ezt nagyon helyesen cselekszi — nem gyakran nyújt arra módot, hogy az enyémhez hasonló következtetésekre juthassunk. A természet folyása törvényeken nyugszik s épp ezért meglehetősen conservatív és következetes. S miután ez így áll, jóformán ugyanaz a consequentia s ennek folytán a tapasztalat is, s annyira így van az, hogy a mi egy évben szabály, jóformán évszázadig az marad.

Azonban a természet is igazolja azt, hogy: nincsen szabály kivétel nélkül s nem egészen áll az, hogy „non datur saltus in natura“. Ez csak a keletkezés törvényeire áll.

Néha azonban a jó anyatermészet vagy megfelelkezik magáról, vagy oly accidens lép közbe, mely még az emberi agy előtt megoldatlan kérdés, s a jó Isten tudja miért? egy salto mortalit csinál s jóformán kifordul a sarkából. Ekkor megváltoznak az alapfeltételek s természetesen — legalább ad

interim — halomra dőlnek az ezekre épített s szükségszerű törvények gyanánt elfogadott consequentiák is. De csupán a feltételek változván, a következtetések mások; a természet azonban egyebekben az adott körülmények közötti szigorúan logicus eljárásából mit sem veszít. Minden feremtett állatjáról — így vagy úgy? — gondoskodik.

Én azt hiszem — s itt van az említett prósa ok —, hogy a madarak nem azért költöznek, ha jön az ősz, mivel pusztán ősztönből költözniök kell, hanem azért vándorolnak ellenkezőleg, mivel ama csálhatlan barometerül szolgáló idegrendszerük megéreztetni velük azt, hogy rövid időn a hőmérő oly állandó esése következik, mely nemcsak physicumokra hatna kényelmetlenül, de lehetlenné tenné táplálkozásukat, s tehát kétszeresen megélhetésüket. Az ősztön tehát nem kényszerítő ok, csupán azon csodálatosan alkotott médium, mely pontosan teljesíti föladatát arra nézve, hogy a madarak felösmerhessék faj- és önfentartásuk céljából a költözés szükségességét, mielőtt az késő lenne.

Ha nem következik be ily időjárás, elesik a költözés categoricus imperativusa is; s ugyanazon médium: az ősztön, mely máskor megsúgja nekik azt: „keresd föl két hazád másodikat“, biztosan tudatja velük azt, hogy daczára minden „ber—ber“-nek a riadó megfuvására nincsen ok s itt maradhatnak. S ha az időjárás olyan — kivéven a nagyon korán költözőköt —, itt is maradnak s pedig tömegesen.

Ki ne emlékeznék az 1872/3-iki télre? A thermometer egyetlen egyszer mutatott — egyet. A gémek és az erdei s mocsári szalonkák — kétségtelenül vándormadarak — tömegesen voltak itt egész télen által, s ha amaz ázsiai rém: a cholera nem grassál; az őszi szalonkázást bizvást a tavaszi húzásig élvezhettük volna. Hogy a sors mindig készen áll az ürömpohárral! Mindegy; argumentumom meg van.

Mi ebből a tanuság? Az, hogy kétségtelenül költöző madarak nem egyenként, de csapatosan nálunk telelnek akkor, ha feltalálhatják a megélhetés föltételeit, s hogy a vándorlás nem obligát, minden körülmény közt egyenlően megálló kényszerű törvény.

Ebből per analógiam. Ugyanazon törvények alapján

folyik, hogy viszont oly madarak, melyek nem vándor- de nem is kószamadarak, tovább húznak, mihelyt valamely vidéken az életfeltételek rájuk nézve bármi oknál fogva kedvezőtlenné változnak s addig röpködnek, míg kedvezőket lelnek.

Most félre minden idealismussal! A kenyér még az embernél is erősebb a hazaszeretet dicső erényénél. S ki kívánna többet a madártól, mint a teremtés remekétől?

Ha p. o. a Sajó völgyön nagy szironyos hó van, vagy bármi oknál fogva a kedves foglyocskák nem birnak táphoz jutni bármely évszakban is, a szegény madarak okvetlenül a falvakhoz közel vonulnak, hogy az ádáz gányó törében érje utól őket végzetük. Vagy az alföldön, hol sűrűbb az áldás, de ritkább a falu, sőt a tanya is, addig szállnak, míg kedvező feltételekre nem találhatnak. Ha igen, ott maradnak — ha nem, hát erejükből kifogyva, csörgő csontvázuk nyomorult véget ér, mint ezt az 1879/80-iki hallatlan télen tapasztaltuk, midőn az egész ország sírhalommá váltott szegényeknek. S ilyenkor azután nem használ a „Strich“ sem.

Tehát én arról meg vagyok győződve, hogy a fogoly nem „vándor“- de még nem is „kószamadár“; vagy — legfeljebb — ez utóbbi, ha erre a megélhetés lehetlensége szokott helyén kényszeríti.

A szomszéd területekről való kiverést számtalan oknál fogva, sőt még $\frac{1}{4}$ vagy $\frac{1}{2}$ mértföldre való átváltás a „Strich“ bizonyítéka nem lehet.

A test nagysága bizonyítékul igen gyöngye érv. Az csak azt bizonyítja, hogy a nagyobbaknak, talán már a szomszédterületeken is, kedvezőbb feltételük volt a kifejlődésre. Fajdvadászaink tudnának erről beszélni. Néha 9—12 fontosok esnek s egyik épp úgy öreg, mint a néha 7 fontos. Ki csinálna ebből külön siketfajd fajokat?

A szín? no már ez épen nem ok az ezer és egy területen is előforduló variánsok mellett. Mi marad hát föl?

Azonban szóljanak hozzá mások alaposabb készültséggel. Senki azt nagyobb élvezettel nem fogja olvasni mint én, s senki nem fog nagyobb örömmel abból okulni, mint épen én?

XI.

Hány válfaja van az erdei szalonkának?

Elmult a tél. A tavasz várva-várt vendégei: a szalonkák itt vannak.

Oly sok rejtélyesség van e kedvelt vad valója, életmódja, sőt még természetrajzi ismereteinek tekintetében is, hogy talán nem lesz haszontalan munka, ha azon t. vadásztársaim előtt, kik többé-kevésbbé szeretnek is a természetben buvárkodni, azon kérdést vetem fel: hány válfaja van az erdei szalonkának? E kérdés nem érdek nélküli — s habár kétség hozzá nem is fér — sokan nem akarják azt eldöntöttnek elismerni.

Három állítással találkozunk e részben.

Némelyek megkülönböztetnek három válfajt, u. m. a kéklábút, közepet s bagolyfejüt.

Mások a közepet elvetve csak kéklábút és bagolyfejüt fogadnak el.

Végre: számtalan árnyalataival szín s nagyságban csak egyetlen egy fajt.

Az első állítás mellett a tekintélyek közül csaknem egyedül áll Wildungen; s ezt bátran meghaladott álláspontnak tekinthetjük.

A második mellett már többen kardoskodnak, így Kapplick és Marchese Antinori, de érveik ép annyira nem erősek, semmi esetre nem olyanok, melyek a külön válfajba való beosztás szükségét, avagy csak megengedhetőségét indokolni bírnák. Egyetlen erejük abban áll, hogy a vadászok többsége, a megszokás s az ismérveknél a lényegesnek a

lényegtelenről való megkülönböztetésre elég képességgel nem bírván — ugyanezt vallja.

A harmadik állítás mellett sikra szállanak nem cselyebb tekintélyek, mint Brehm, Dietzel és Steinbrunner, legfőbbkép pedig Hoffmann kitűnő monographiájában.

Brehm ugyancsak szóról szóra ennyit mond: „Minden vadász két fajt ösmer, a természetbuvárok azonban részint külön válfajnak tartják ezeket, részint ugyanazon faj variánsainak. Csak hallgatólag számíthatnók ugyan ennek folytán Brehmet a harmadik állítást pártolók közé; de bátran hivatkozhatunk tekintélyére, csupán egyetlen fajt nevezvén meg: a scolopat rusticolát.

Steinbrunner már határozottan csak egy fajt enged meg — a lábszár színének különbözőzeig — minden egyéb változatot mindkét u. n. válfajnál kimutatván.

Dietzel szintén így vélekedik, csak hogy már a lábszár kék színét is igyekszik kimagyarázni az által, hogy ez nem külön fajjelleg, hanem csak onnan származik, hogy az ilyen példányoknál a bőrvédés későbbi, minek folytán a gyöngébb felbőr (epidermis) alatt a füstvény színében változik.

Mindennél azonban fontosabb argumentuma a faj azonoságára nézve azon általa felhozott körülmény, hogy vizsla előtt coup double-lel két példányt lőtt le, melyek egyike hím, másika tojó volt; az egyik kéklábú, a másik bagolyfejű és melyeknél az egy helyről való fölrebbenésen kívül a bonczkés az elpárház világos jeleit mutatta.

Hoffmann még tovább megy, jeles monographiájában graphicus kimutatást közöl 37 példányról, mely által documentálva van az, hogy:

1. a szín a szalonkáknál még a nemre sem, annál kevésbé szolgálhatna a faj meghatározásánál támpontul, mert alig akad két egymáshoz még csak erősen hasonló példány sem.

2. Hogy a nagyság is igen praecarius a meghatározásnál. Vannak igen kis hímek s nagy tojók, s viszont. A hím rendszerinti kisebbsége lehetne talán szabály is, de csak olyan, mely alól annyi a kivétel, hogy akár ezt vehetnők szabályul.

3. Kutatás alá veszi a kék és sárga lábszint mint állítólagos fajjellegzet és kimutatja e téren is, hogy nem igaz az, hogy a kéklábuk egy kisebb válfajt képeznek, mert vannak ezek között is nagyok és kicsinyek ép úgy, mint a sárgalábuk között, holott eddig a kék láb összekötve a kisebb alakkal vétegett fajjellegül.

Idézzünk néhány példát:

20.sz. a. hím, 16	lat — 120	párizsi""	hosszú, kéklábú.
21. " " " 16	" — 126	" "	sárgalábú.
12. " " tojó 20	" — 129	" "	kéklábú.
33. " " " 19	" — 132	" "	"
26. " " " $17\frac{3}{4}$	" — 127	" "	sárgalábú.
12. " " " $22\frac{2}{2}$	" — 130	" "	"
19. " " hím 24	" — 129	" "	"

Íme, kék és sárgalábú hímek s tojók kis és nagy példányokban. A szabály szerint a hímnek kisebbnek kellene lennie és súlyra a 19. sz. a. hím a legnagyobb. Testhosszra igaz, hogy a 33. sz. nőstény a legnagyobb, no de ez meg véletlenül kéklábú, melynek a kisebb fajhoz kellene tartoznia.

Teljes súlylyal esik a latba az egyfajú variánsok mellett Hoffmannak azon kérdés alakjában felvetett állítása „hát csak az ezen kimutatásban közlött példányoknál kimutatott a kék színből a sárgába átmenetül szolgáló színváltozatokkal a lábszárakon mit csináljak, hová sorozzam ezeket?”

Eddig a szaktudósok.

És mit hoz ezen találó, mély észleleten alapuló állításokkal föl az ellenfél?

Az állítólagos külön válfaj kisebb testalkatát;
a lábszárak kék színét, és
a korábbi húzást, illetve vándorlást.

Az első állítás czáfolatára alig szükség szaktekintélyekre hivatkoznunk. Mindnyájunk lőtt különböző időben különféle nagyságúakat és kicsinyeket nemcsak az első napokban.

A másodikra nézve legerősebb döntő érv a Dietzl által is kimutatott elpárizzás a kék- és sárgalábuk között. Nincs okunk Dietzl állításán kételkednünk. Magamnak is volt alkal-

mam huzáson két szalonkát látnom, melyek egyike nagysága után ítélve kéklábú volt, másika bagolyfejű, s melyeknek huzási, szerintem szerelmi szólása — mert ha nem ez lenne, úgy a szalonka őszi huzásán is szólna — világosan mutatta nemi gerjedelmüket; azonban — sajnos — én csak az egyiket kaphattam meg, de ez éppen a kéklábú volt, s ha ennél feltevésemben nem csalódtam, bajosan csalódhattam a másiknál, melynek bagolyfejénél nehezebb volt az optikai csalódás. Már most, ha az elpárázást a kék- és sárgalábuaknál, illetve bagolyfejűeknél tény gyanánt vesszük, csak a természet törvényeit kell követnünk, hogy azon logícailag helyes következtetésre jussunk: mivel elpáráztak, egy fajhoz tartoznak.

Most tessék ám azt elhinni, hogy a mésalliance az állatoknál sokkal ritkább, mint az embereknel. Például láttunk ugyan kanárit csízzel, vagy, hogy honi példánál maradjunk, utóbbit a stiglincczel elpárázni, de csak akkor, ha a mindenél hatalmasabb szaporodási ösztön saját fajával nem volt kielégíthető, t. i. fogságban. Soha ezt senki szabadban nem észlelte sem megtörténtében, sem eredményében. Pedig ki tagadná e madarak fajrokonságát?

Miért tenne e részben a szalonka kivételt akkor, midőn ösztönét saját fajával kielégíthetné? Vagy miért állana meg a kéklábú a sárgalábúnál és viszont, miért ne menne el p. o. a nagy mocsári szalonkáig, mely szintén fajrokon s gyakran található erdő alatti mocsárakon? S mégis senki nem észlelte ezek elpárázását. Hát még a Hoffmann kimutatása a színváltozatoknál s átmeneteknél mit vétett?

Nem viciálja azt azon kivétel sem, hogy a házi állatoknál megesik, hogy a kacs a tyúkot zaklatja, ki tudja: nem hat-e a házi állatokra is az emberi civilizáció okozta bujaság vissza? De félre a rossz tréfával, a házi állat bő tápláléka ép annyira fokozhatja a nemi ösztön túlkapásait, mint az embereknel.

A harmadik: a korábbi húzás vagy vándorlás, és talán azon körülmény is, hogy az u. n. kéklábú faj nehezen tart ki a vizsla előtt, a külön faj melletti érvül gyermekesen gyöngé. Magam is lőttem egy nap alatt ilyen is, olyat is. Legfeljebb annyi áll, hogy a kéklábuak (melyek, még azt is megengedem,

azok, melyek a legmagasabb éjszokról jönnek) az elsők között találkoznak leginkább. De nem ám mint külön faj (mert hiszen sajátságos, semmi módon meg nem magyarázható *unicum* volna az, hogy egy bizonyos faj, mely tavasszal létezik, teljesen hiányzanék ősszel, holott, ha ez azon különfaj lenne, mely a legmagasabb éjszakra húz, még leginkább a legkorábban kellene visszafelé húznia, mivel elkésve leginkább ki lenne téve az elveszés veszélyének és ősszel még sem látott senki kéklábú szalonkát), hanem csak mint esetleges variáns, vagy még az sem. Az okra, hogy ilyenek vannak, már Dietzl rámutatott az epidermis pigmentumával. Itt ugyan én vele csak addig megyek, hogy a színbeli változást csakugyan az okozza, v mint a felbőr korábban, vagy későbben vedlik, tehát vagy erősebb, vagy gyengébb ellenálló képességgel bír s következőképpen érzékenyebb; de már a mi a föstményt illeti, erre nézve eltérek tőle és a később vedletteknél a lábszár kék színét egyszerűen annak tulajdonítom, hogy a tollal nem fedett érzékenyebb felbőrt a korábbi utazással összekötött zordonabb idő ép úgy megkétkíti, mint akár saját édes bőrünket.

És itt volnánk azon pont megfejtésénél: miért nincs ősszel kéklábú szalonka? Szerintem egyszerűen azért, mivel még akkor, midőn nálunk a szalonkák rendszerint ősszel áthúznak, még nincs oly hideg, mely bőrüket kékre húzná, mikor pedig olyan a hideg, már ők nincsenek nálunk, vagy végre, ha oly hirtelen jönne, hogy előle hirtelen szabadulni nem tudnának, nekünk esik jobban a befűtött kandalló előtt sütkérezni a kényelmes csibukot szíva, mint utánuk járni, nem lévén a vadász sem ősszel kielégített szenvedélyével oly tüzes, mint tavasszal, midőn bármily czudar időnek sem hederít oda sem. Én azt hiszem, hogy ez a Columbus tojása.

Hogy az elébb jövő — nem bánom hát — kéklábú szalonkák az eb előtt nehezebben tartanak ki, ez igaz, de egyzersmind természetes is, a nélkül, hogy ebből a külön faj számára érvet lehetne kovácsolni. Először, minden vándormadár rosszabbul tart ki az első napokban; másodsor, hogy épen az előörsöknél tapasztalható ez, természetes magyarázatát leli abban, hogy az átmeneti idő rendesen szelesebb és

változón zordonabb; már pedig minden vadász tudja, mily nyugtalanítólag hat ez minden vadra.

Valóban nevetséges aztán azon állítás, hogy a szalonkák kék lábát s ezzel összefüggőleg kisebb alakját azzal indokolják, hogy ezek későn s a magas éjszakon kelt s ép ezért ki nem fejlődhetett, vagy épen a hosszú ut által elcsigázott példányok. Ugyan, Uram fia! mennyi bornirozott állítás így egy szuszra! Ne szóljunk arról, mily pontosan kimutatja Hoffmann, hogy van nagy kéklábú szalonka is, de hát soha sem figyelték még meg az urak: mikor is van hát ama kéklábú szalonka? Tavasszal. És mikor költ a szalonka? Ápril és májusban éjszaki hónapban. Tehát hogy esik az meg, hogy a ki nem fejlett példányok nem ősszel, hanem tavasszal jönnek. A szalonka a délen, hol télen tartózkodik, nem költ, s mint ezt számos megfigyelésen kívül a tapasztalás bizonyítja, az ősszel húzó szalonkánál semmi nemi gerjedelem nem mutatkozik; dagadt testikulumokat a hímnél, megtermékenyült petét a tojónál még ősszel soha senki nem talált — sőt a szalonka ősszel némán húz, nőszdalt nem hallat. Pedig, ha ősszel nincsenek, a mint nincsenek kéklábú szalonkák, akkor vagy azon urak állítása egyszerűen alaptalan, vagy kell, hogy megessék azon physiológiai absurdum, hogy az octóberben itt öt hónapos korában áthúzó fiatal szalonka nagyobb s fejlettebb, mint a visszahúzó tíz hónapos — azaz a szalonka az egyetlen állat, a mely visszafalé nő.

De absurdum az indokolás második része is. Mert a hosszú, fáradságos út lefogyaszthatja ugyan a húst, helyesebben a zsírt; de nem vonhatja mint egy dróton össze az egész csontvázat; pedig az állat nagysága kizárólag ettől függ, amattól csak súlya. Egy sovány, kiálló csontú u. n. bagolyfejű szalonka lehet könnyebb, mint egy kövér kis u. n. kéklábú, de kisebb? No ezt higye, a kinek a fejébe fér.

Az elmondottakat röviden összevonva azt hiszem: megnyughatunk a következőkben, hogy:

1. a nagyság és szín a szalonkánál nem fajjelleg, csak épen semmi álláspontot nem nyújtó, igenis accidentális játék és hogy az erdei szalonkák közt e téren épen annyi a variabilitás, mint a hány példány van. És hogy

2. a kék láb sem fajjelleg, csupán a zord időjárásnak a lábszár tollal nem fedett bőrére való kékitő behatástól ered ép úgy, mint jó magunknál a kék arcz vagy kéz, és végre hogy

3. az erdei szalonkának van ugyan talán egy millió variánsa, de nincs több, mint egyetlen faja : a scolopax rusticola.

Egyébiránt, ha valaki másként hiszi s indokolni bírja :
audiatur et altera pars !

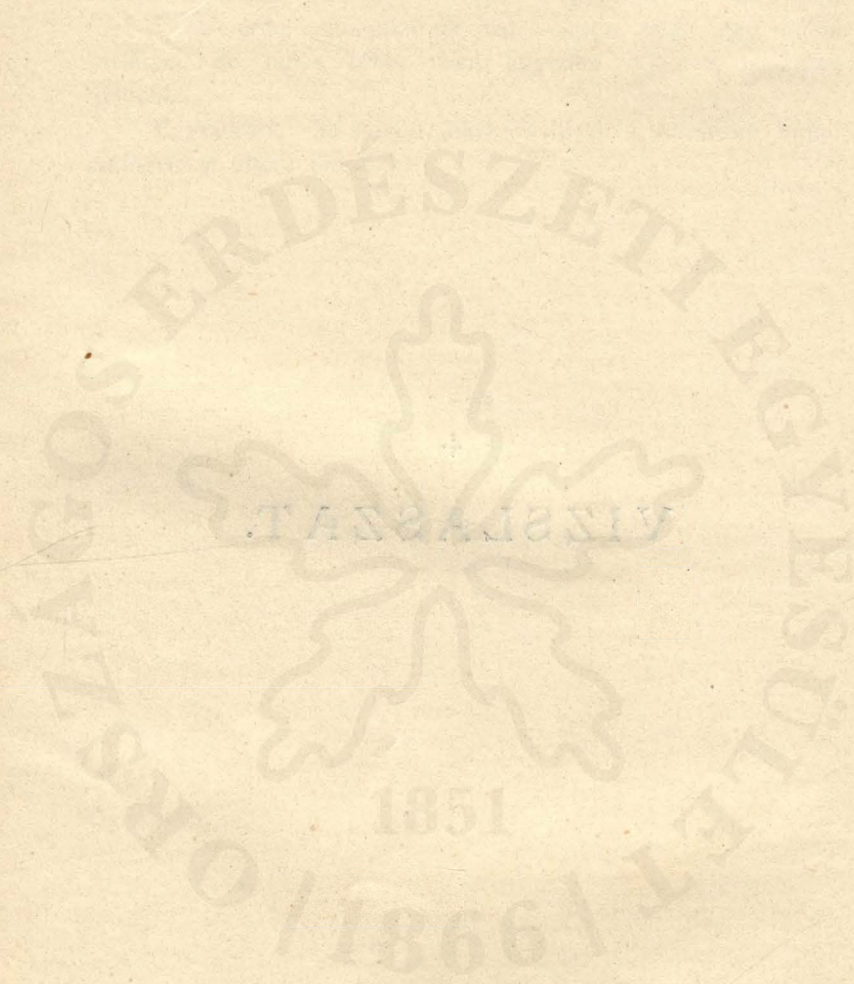

1851

1866

4.

VIZSLÁSZAT.

XII.

Néhány általános szó a vizslászatról és állapotainkról.

„Lehetnek — irtam az „Angol vizsla“ című 1883-ban írott könyvem előszavában — kik a hajtókopók csaholásában vélik föltalálhatni a mennyei sphaerák bájangjait. S tagadhatlanul, van is abban valami felemelő, midőn a vadász önmagára támaszkodva várja az ős rengetegben a jó szerencse kedvező esélyeit. A férfias bátorság és a lélekjelenlét nem egy momentuma jut itt érvényre. De nem tehetek róla; előttem a fény mellett mindig megjelenik az árny is. Értem a vad elzavarását s ez által lehetetlenné tételét a nyugalomnak: a tenyésztés sine qua nonjának — nem is említve azt, hogy a kopók saját szakállukra való, csaknem ellenőrizhetlen garázdolkodása által mily méltatlan bosszúságot okozunk a szomszédnak.“

„Magam is hódolok azon élvezetnek, melyet s cserkészet nyújt. Le a kalappal. Hiszen tudományos ösmeret ügyességgel és kiszámítással párosulva tulajdonkép itt jutnak legfőbb érvényre.“

„Nem tagadhatom meg, — hiszen magam is szerencsés voltam élvezhetni ama magas hevélyt, melynek járatlan utakon való, nyaktörő sport után: a királyi kampós — a zerge a jutalma.“

„Fel birom fogni a hajtó- és körvadászatok csatazájában a tömeges eredmény bódító hatását.“

„Birok érzékkel a vízi vadászat idegfeszítő pházisai iránt is.“

„De hát, uram fia! mindez összeségében nem a mindennapi halandónak adatott. A szerencse fiai pedig vajmi kevesen vannak köztünk.“

„Szerintem a vadászat nemei között egyetlen egy sem bir annyi költői bájjal — annyi ártatlan élvezetet egy sem nyújt, mint a midőn egy nemesvérű, jól vezetett vizsla, fékezve magas temperamentumát, bámulatos attitudeökben mintegy hódolatul rakja le ura lábai elé minden tehetségét, — nem szolgálva még szenvedélye sem gátul arra nézve, hogy önmagát megtagadva csupán urának éljen és szolgáljon.“

„Ám mutasson nekem valaki a vizslászaton kívül még egy más oly vadászati módot, melyen fegyver nélkül is lehessen mulatni? A nemes vizsla munkája a nélkül is meg- és elragad.“

„És végre még a szegény embernek is hozzáférhető, s márcsak ezért is legnemesebb módja a vadászatnak.“

Ezt irtam akkor; nem tudnám másképen írni ma sem.

A vizsláról, mint olyanról per longum et latum írni nem tarthatom feladatommak. Kit ez bővebben érdekel, — megtalálja fentemlített könyvemben. Csupán néhány általános megjegyzést teszek úgy a vizsláról magáról, mint arról, a mi e téren nálunk s körülünk történt. Ha azután némileg magamról is szólok, azok előtt, kik ösmerik a történeteket, semmi aggodalmam nincs, hogy ez a tőlem mindig távol levő „*propria laus*“ színét viselhesse magán.

Nemcsak nálunk — habár itt még inkább, mint másutt — az átöröklés tanának vagy nem ösmerése, vagy félre magyarázata; a faj mindent domináló befolyásának helyettesítése a mindig becses, de oly gyakran kétes értékű individualizmussal; végre ennek szerencsétlen alapján a külön fajok keresztezése, melyek eredményeivel a közvetlen eredményben sem, annál kevésbbé lehet számolni a következő generációkban; lehetetlen, hogy meg ne bosszulta volna magát, s látták mindenütt eredményét a borzadályt okozó progeniesben. Fajteremtés — nagy feladat s nagy érdem; de csak ott, hol öntudatos czéllal s helyesen választott eszközökkel történik — s a legtöbb esetben, pénz, idő egyaránt vesztett jószág. A világba való keresztezés pedig mindig átkos dolog, — s ára csalódás.

Vizsla s véreb együtt — legalább azon uton, mint eljártak — mindig elérhetlen cél lesz, s ha sikerre jutna az efféle keresztezés, mint constans faj; mindig az adná meg az árát, ki a vizslát akarta tenyészteni illetve tökéletesíteni, mivel hova tovább épen annak becses sajátságait tenyésztené ki belőle.

Ifjúságom azon korba esett, midőn már tűrhető vizslát látni fehér holló volt. Azonban elvetődtem a tenyésztés classicus hazájába: Angliába — s szemem kinyilott. Nem voltam ugyan vak az angol vizsla imádásában. Jól láttam, hogy egyrésről nem egy modern tenyészirány ott nem felelhet meg követelményeinknek, sőt individuális vezetésük egyáltalában nem; de egyszersmind láttam azt is, hogy nem minden tenyésztés széllel bélelt ott sem s hogy azokból, melyek nem ilyenek, intelligentiával lehet olyanokat nevelni, a melyek az átöröklés biztosítása mellett mindarra, mire egy rationábilis vizslavadásznak szüksége lehet, és merem állítani — magasabb intelligentiájánál fogva könnyebben, mint a lusta, buta, eltenyésztett s nagy kinnal visszatenyésztendő német, vagy vulgo csehajt — be lehet vezetni s megtanítani, úgy, hogy velük vadászni ne kín, de magas élvezet legyen.

Tizenhárom évvel ezelőtt irodalmilag kezdtem a „Vadász-és Versenylap“ hasábjain az ügyet mozgatni — magam tenyészanyagot szerezvén; tenyészteni is. Az eszme gyökeret vert — s 1884-ben megalakult gróf Eszterházy Béla elnöksége s az én alelnökségem alatt a „magyar vizsla-verseny-egyesület“, mely a vizslászat érdekeit minden irányban felkarolván — évenként rendezett nyilvános versenyeket, még pedig 1884-ben Monostor-Szigeten, 1885-ben Galánthán, 1886-ban Szombathelyt, 1887-ben Monostorszigeten, 1888-ban Galántán, 1889-ben Monostorszigeten. Kiadta a magyar vadászbörtörzskönyv első s talán utolsó kötetét, s habár elnöke Esterházy mindent elkövetett, mivel a társulat fennállását biztosíthatni vélte: az vajadás után 6 évi tengélet folytán feloszlott.

Hogy magában az ügy lett volna népszerűtlen, azt nem merném állítani. Hogy nem magyar szalmatűz volt-e? Ezt bátran mondhatnám. Sok tekintetben magán érdekek sértve érzése gátolta az egészséges fejlődést, s nem annyira a német s angol vér elsőbbsége feletti olykor éles viták, mint az első

irány kézzelfoghatósága, s azután azon makacsság, melylyel maga az egyesület létjogának s czimének ellenére nem birt a faj — bár, angol vagy bárminő, csak azután az legyen — egyedüli magaslatára emelkedni s melylyel versenyein alapszabályai ellenére mindig tért engedett a keverékeknek éppen a gyakorlatilag legfőbb stakeban: a használati versenyben — engem oda vitt, hogy alelnöki állásomról már 1887-ben kénytelen voltam lemondani. Feltámad-e még valaha? nem tudhatni; de az már több a hibánál, hogy az egyesület a feloszlásnál legalább meg nem kereste a vadászat általános s részletes érdekeiért egyaránt nemesen működő országos vadászati védegyesületet, hogy ez vállalja el az ebtörzskönyv további folytatását.

Theoretice az eredmény néhány meddő vita volt — s practice irodalmilag az én könyvem „az angol vizsla“. Itt is megtörtént az, hogy értékéről én nekem ítéletem nem lehet ugyan, és azt, hogy jó vagy rossz lehetett, vitatni igen, de azt, hogy egyetlen magyar mű ez irányban, nemcsak az egész magyar journalistica elhallgatta, hanem midőn azt 1885-ben Budapesten az ebkiállításon kiállítottam — a jury sem vett róla tudomást, holott Bécsben, hol azt természetesen nem érthették — fényes diplomát kaptam reá.

Tenyésztésem sikeréről tanuskodnak a budapesti s bécsi kiállítások, a magyar, osztrák, porosz, sziléziai versenyek, sőt azon körülmény, hogy általam tenyésztett s tőlem Angliába került pointerek első concurrentiában ott is díjban részesültek. Elterjedését pedig mutatja e mű végén közlött catalogus.

Irodalmi munkásságom s beszerzéseim összekötetésbe hoztak a continentális s angol tenyésztőkkel és sportlapokkal s elmondhatom, hogy sem Németországban, sem a Kennel-Clubban ujitások nem történtek a nélkül, hogy véleményemet ki ne kérték volna.

Az österreichischer Hundezucht-Verein kiállításai 1883-tól fogva a birói tiszttel mindig megtisztelt, habár eleinte szigoromhoz a bírálatnál sehogy sem birtak hozzáfűlni.

Sok kellemes emlék köt engem e kiállításokhoz s az egyesület élén álló osztrák aristocratiához. Sok kellemes epizód folyt ott le, melyeknek fájdalom! delicat voltuknál fogva reám legkellemesebbjeit itt nyilvánosan nem mondhatom el. Elmondok azon-

ban kettőt. Az első egy az osztrák törzskönyv behozatala céljából tartott delegáció lefolyása; s másik: hogy jártam én meg 1885-ben?

A kiállítás végén hozzám jön b. Villa Secca s felszólít: mennék el említett delegációjukba. Én — nem lévén mandátumom — eleinte vonakodom; de többek kérésére végre elmegyek. Nagyon illustris társaság volt ez. Hoyos József gróf elnökölt, Bellegarde marquis volt az előadó. Csak úgy rajzot tak azután a Traunok, Würmbrandok, Clam Gallasok, Gudenusok, hg. Schwarzenbergék, Eisensteinok, Hardeggek s a jó Isten tudná valamennyinek a nevét. Én szerényen félrehúzódva, félreültem. Bellegarde nagyon helyesen és szépen referál. Utána fölkel az ifjú Schwarzenberg s cseh barátai nevében óvást tesz az osztrák törzskönyv ellen s kijelenti, hogy ők, a csehek, el nem fogják ösmerni. No, gondolám, látva a kigyúló szemeket, jó hogy félreültem, ezek mindjárt megeszik egymást. Azonban fölkel Rauch báró Frankfurtból, a német egyletek delegátusa, s gyönyörű előadásban capacitálni akarja a csek urakat, hogy se igazuk nincs, sem a maguk s ebeik érdekében nem cselekszenek oppositójukkal helyesen — sem pedig célt nem érnek, mert náluk nélkül, vagy velük az osztrák törzskönyv mégis meglesz, s elismerve a művelt világon mindenütt, míg ha különcködnék, egy esetleg cseh törzskönyvet Németország nem ösmerne el s ennek csak a cseh urak s a sport adná meg az árát. Erre persze nem volt mit felelni. A tüzes szemek lecsillapultak; de az ifjú herczeg cseh corónájával együtt demonstrálva hagyta el a termet.

Ezután következett az érdemleges tárgyalás. Az 1. §. így szólt: „Bejegyzésre jogosítvák mindazon ebek, melyek, vagy melyeknek szülői a „Kennel Club Stud Book“-ban, vagy a „Deutsches Hundestamm-Buch“-ban be vannak jegyezve s s azok egyenes ivadéakai.“ Természetesen elfogadták. Ekkor feláll b. Villa Secca s azon indítványt teszi, hogy „ama törzskönyvekkel egyenrangúnak ösmertessék el a magyar is“. Azon időben még nem létezett a magyar vizslaverseny-egyesület s a törzskönyvet ideiglenesen a hatvani sport-egyesület vezette. Az indítványt Hoyos gróf apostrofálta, mondván, hogy neki is van tudomása a magyar ebtörzskönyvről, mely, ugy tudja,

— az én művem, de mielőtt határoznának, tudniok kell, mily alapon áll a magyar törzskönyv? Ezen nagyon helyes kívánság folytán kénytelen voltam álláspontomat úgy a törzskönyvre mint az elősmerésre nézve elmondani. Kifejtettem, hogy a mi törzskönyvünk oly szigorú bázison áll, hogy p. o. vannak az angol törzskönyvbe bejegyzett ebek, a melyek nálunk nem lennének bevezethetők. Ilyenek mindazok, melyek a „Kennel Club Stud Book“-ban a „pedigree unknown“ fekete gerendájával birnak. Nálunk az ebnek 8 generációt kell igazolnia. A nálunk bejegyzett ebek azonban sans façon jegyeztetnek Angliában, miről stichpróbák által bárki meggyőződhetik. Így az elősmerésnek elvi akadályja nem lehet. De van alaki, mely miatt én, megköszönve az elősmertetés szándékát, kérem ne siessenek vele. Ugyanis alakulóban van a magyar Field Trial Club, most igeiglenesen csak egy privát, habár nagyon respectabilis társulat vezeti; legyenek tehát kis várakozással, míg a Trial Club megalakul, s akkor nemcsak köszönettel vesszük az elősmerést, biztosítva előre is az osztrák törzskönyv elősmerését, de megígérem, hogy Clubunk az osztrákkal cartellviszonyba lép. E nyilatkozatom kellemes tudomásul vétetett. Azonban, lehet, hogy én fejeztem ki magamat nem éppen precise; lehet hogy Clam Gallas grófból kitört a Gesammt-Monarchie vágya; elég az ahhoz, a t. gróf egy nagy dictiót tart a felett: mily öröme telik abban, hogy én megígértem, miszerint egyesületünk majd egyesül az övékkel. Minden pacificus kormánypartiságom daczára felforrott bennem vér a s épen fel akartam állani egy paprikás német dictióra, de szerencsémre megelőzött Bellegarde marquis s elmondá, hogy „t. collegája alaposan félreértett engem. Én egy szót sem szólottam beolvadásról — csupán cartellviszonyt helyeztem kilátásba; de még, ha tettem volna is, ő opponálna annak, mivel, ha ők Németországgal — melyhez legalább a nyelv azonossága köti — külön törzskönyvet állítanak fel, úgy ő még ellenem is követelné, hogy a monarchia dualisticus állása sporttéren is kifejezést nyerjen“. Így füstbe ment az én dictióm, minek én örültem legjobban. Érdekes a dolog csak annyiban, hogy az a gonosz politika még a sportba s beleártja magát.

Bécsben szokás volt, hogy a Comité és Jury tagjai a

kiállítás napját megelőző estve ösmerkedési estélyt, a kiállítás bevégeztével pedig búcsú-ebédet rendeztek valamely vendéglőben, hol azután feszélytelenül kiki megette a maga beefsteak-jét s megitta 3 deci borát, vagy sörét, de mindenesetre a bécsiek szokott kedélyessége volt a commerce képe. 1885-ben hazatérve a magyar királyba, asztalomon találok egy egészen a multak szokása szerint szerkesztett meghívót „Das Comité beehrt sich“ stb. Éppen Boroszlóbol jelen volt kedves barátom: Wallenberg Pachaly Károly báró volt nálam, s kérdi mi az? Meghívó, mondom, egy kedélyes estebédre, nincs kedved eljönni? Szívesen mennék, mondá, de se meghiva nem vagyok, sem frakk nincs velem. Semmi, mondám, eljössz egyszerűen velem; nekem sincs frakkom, megyek ezen utczaí ruhában; biztosítalak, hogy jól fogsz a kedélyes compániában mulatni. S hat órákor lementünk a Sanct Stefans Kellereiba. Ki írja le azonban megkökkenésemet, midőn nemcsak egy chambre separéet nyitnak fel előttünk, hanem kellnerek helyett egy csomó galonnirozott lakáj kapkodja el botunkat, felöltönket. Még jobban megdöbbsentem, midőn a mellékajtót feltárva díszbe öltözött társaságot s gróf Traunt, ő Felsége fővadászmesterét látom, hogy beneventál. Minden lekötelező szivessége mellett ezen főurnak láttam, hogy kérdőleg futott végig jószágos szeme toilettemen. Nem volt mit tennem, bocsánatot kértem s indokoltam, hogy a meghívó egészen úgy szólván, mint a régiek — én is csak azt hittem, hogy a szokásos összejövetel lesz; de meg ezt híven, még vendéget is hoztam magammal. Ő excellentiája kedélyesen mosolygott, s vége volt a kellemetlen intermezonak, a milyen is csak velem történhetik. A pezsgő között folyton növekedett a jókedv s folyt a toastok vad árja. Végig ittak boldogért, boldogtalanért. Feltűnt nekem azonban, hogy egy igen szeretetreméltó jelen volt urról: gróf Wurmbrand Ferdinandról meglátszottak felejtkezni. Azt gondolám, ezen segíteni kell okvetlen. Szedd össze magad s mondj egy német toastot. Magam is megijedtem ettől, annyival is inkább, mivel a jó úr egészen idegen volt reám nézve. De eszembe jut, hogy hallottam, miszerint a Wurmbrandok czimerében sárkány van. Akár igaz, akár nem, jól van. S néhány szót előre bocsátva kijelentettem, hogy a gróf egészségeért neve

alapján akarok inni. A „Wurm“, mondtam, mai értelemben nem éppen aestheticus szó — de ha az ó német nyelvet s mythológiát tehintjük, úgy a Lindwurm, vagy egyszerűen Wurm sárkányt jelent s a legfőbb vitézség jelképe volt. Ugy tudom, hogy ez van a gróf czimerében — s éppen azért kívánom, hogy ő, ki velünk szellemének „Brand“-jával az előítéletek „Wurm“-ját irtja, sokáig éljen. E bohó ötlet még újabb kedvre derítette a különben is kedélyes társaságot, mely nekem az önkénytelen attentátumot, melyet a tévesen szerkesztett meghívó folytán elkövettem: szivből megbocsátotta.

XIII.

A „magyar vizsla-verseny-egyesület“ valódi céljairól.

(Szerény elmefuttatás, mely talán több valamivel az egyéni véleménynél.)

Nyolcz éve — most már 12 — hogy folyik már hazánkban is a vizslászat regenerációjának munkája. Hat éve múlt, hogy — az azóta, fájdalom! fel is oszlott — egyesület megalakult. A támogatás — 120 tag körül — mely iránta mutatkozott, veszedelmesen hasonlít a semmihez. Tartott 6 nyilvános mezőversenyt, s kiadta a magyar vadászeb-törzskönyv 1-ső s talán utolsó kötetét. Ezen kívül látható-e az egyesület munkásságának kézzelfogható hatása? Ez a legtermészetesebb kérdés. A szomorú válasz pedig, hogy néhány száz úr kivételével, kik ma már csak a tisztán tenyésztott vizslában esküsznek, a nagy tömegnél: alig.

S ha ez így áll: miben rejlik az ok? Talán az egyesület helytelen céljaiban? vagy az alapszabályok homályos voltában? Avagy a kitűzött cél meg nem értésében, vagy végre az újítás elleni abszolút ellenszenvben?

Ez utóbbi bünt alig lehetne fajunknak szemére lobbantani. A nemzeti genius ugyan egyben-másban a mi specifícusan magyar, görcsösen ragaszkodik az ósdisághoz; de, hol ezen gát nincs, talán nagyon is kapkod az újítás után? Recipál bárhonnan, élesebb kritika nélkül: megfelel-e az újítás viszonyainknak? Eltöröljük a botbüntetést, mielőtt börtönrendszerünk volna, s mielőtt a népet nevelés által oda emelnők, hogy valóban a botozás lenne, s nem az a szégyen, hogy azt nem nélkülözhetjük. Sallangba, s hozzá a §§-ok zavaró sallangjába öltöztetjük a hannoverai, vagy a jó ég tudja hová

való? perrendtartást, s oda dobjuk: „nesze magyarom, légy vele boldog“. Hogy miként válik be ezen mixtum conglomeratum? az már nem a mi gondunk. Különben mit csinálna rendezett viszonyaink mellett a törvényhozás, ha minden törvény után nem kellene néhány novella. A képviselőknek is kell valamiért a diurnum. Igaz, hogy azután nagy későn kitor a lamentabile carmen, de csak midőn érezzük, hogy derék nép volnánk mi, csak a nervus rerum gerendarum hiányzik mindenre. A pénz pedig — daczára a nagy hypothékának s zsiros kamatnak — csak nem akar másünnen ide vándorolni, mivel hát famosus perrendtartásunk olyan, hogy az annuitások befolyásáig várhat a kölcsönadó unokája.

Magyar vizsla — bármint erőködjek Szárnyas Sándor úr — nem volt soha. Tuhutum conservativ ódisága tehát itt gátul nem szolgálhatna; s ezért nem hihetjük, hogy a vajudva tengés oka az egyesület újítása lett volna.

Vagy talán a kitűzött cél nem egészen világos az alapszabályokban?

Mi volt e téren a mi bajunk? Az, a mi 12 év előtt a continensen mindenütt. A fajbeli tiszta tenyésztés örök törvényeinek szem elől tévesztése — a derűre való keresztezés minden fajjal és nemfajjal. Továbbá azon téves felfogás, hogy a keresztezés többé-kevésbé sikerült eredménye már egyszerűsrimind a tenyészsiker is. Ennek az eljárásnak természetes következése az elkorcsosulás lehetett.

A mai kor már teljesen átértette azt, hogy bármi állatfajt sikeresen csak a tiszta tenyésztés által lehetet fejleszteni. Új ajok előállítás, ennek theoriája, valamint módozatai nem illenek ez értekezés szűk keretébe. Nemcsak azt keressük ma: megfelel-e egy egyed hivatásának gyakorlatilag? de biztosítékot kívánunk arra nézve is, hogy az egyed tovább tenyésztetvén, utódaiban is céljainknak megfelelő ivadékot fogunk nyerni, olyat t. i. mely értelmes fejlesztés, gondos nevelés és idomítás folytán, s azon változhatlan törvénynél fogva, hogy: „a mi gyakoroltatik — fejlődik — a mi nem visszafejlődik“ — érték és becsben gyarapodni fog.

Az, a mi erre biztosítékot nyújt, már régen nem titok: ez a faj constantiája. E nélkül a jövőt illetve örökös pro-

blemákkal állunk szemben. A visszaöröklés a constantia véghatáran — a 8-ik generáción innen — a soha meg nem határozható mértékű visszaütődésben nyilvánul. A constantiában birjuk a panaceát az ellen, hogy ez — a fajjelegével ellenkező módon nem s legfeljebb az individuális potentiában fog nyilvánulni.

Ezen czélnak elérése: az az constans fajok utján való elkerülése a káros visszaütődés veszélyének szóval: a keresztezések eltörlése a föld színéről, ez azon vörös fonal, mely az egyesület létalapjául szolgálva annak alapszabályain logikai következetességgel keresztül vonul.

Az egyesület jelszava: elősmerése minden constans fajnak s a fajbeli tiszta tenyésztés.

Ezért vette fel az egyesület első helyen alapszabályai speciális részében „a törzskönyvet, még pedig a vizslák valamennyi fajainak számára, s mellékesen, hogy a vadászat többi ágainak és kisegítő szolgálatot tegyen valamennyi vadászeb faj számára. Hogy a törzskönyv hasznát s tenyésztési szempontból való fontosságát itt taglaljuk: arra szükség nincsen. Érti azt ma minden állattenyésztő, s ép azért nem követjük el a banalitást, hogy e téren további érveléssel a t. olvasó türelmét próbára tegyük.

Ezért karolta fel továbbá a „nyilvános versenyeket.“ Ezeknek létczéljáról, fájdalom! még ma is két irányban uralodik sajnálatraméltó, téves felfogás. Tévesen hiszik azt először exclusivus Sportnak és önczélnak. Másodszor, még szomorúbb azon felfogás, hogy az bizonyos faj egyeduralmának biztosítása czéljából hozatott be. Mind a két szempont ép oly helytelen, mint az önként ezekhez csatlakozó harmadik, mely amazok logikai folyómánya: hogy „a verseny létoka nem a gyakorlati használhatóság végrátiójában fekszik“.

A verseny sohasem önczél, hanem egyszerűen a fajbeli tiszta tenyésztés szolgálatában álló segédeszköz, melynek segítségével kézzelfoghatólag bebizonyítjuk a törzskönyv által elméletileg biztosított fajsajátságoknak gyakorlati célokra való bevállását. Ennek azonban kettős irányban kell történnie. Először documentációja által az állatnak veleszületett s hamisítatlan színben feltűnő fajsajátságainak, milyenek a vizslánál

az orr, szilárd megállás, nyugódt utánhuzás, gyorsaság, gyorsóság, s ezekben azon modor, melylyel mindazt végezi. Ezek biztosan csak a tenyésztési versenyben bírálthatnak el s e miatt az ezeket könnyen illusoriussá tehető dressurából csak annyit követelünk, hogy a vizsgálandó eb annyira engedelmeskedjék, hogy az elbírálás alúl el ne vonhassa magát. S ezért főfontosságú a kölyökverseny.

2-or. Mivel végre az állatot namcsak azért tenyésztjük s tartjuk, hogy az éljen, egyék s igyék — hanem hogy azt gyakorlati céljainkra fel is használhassuk ; elkerülhetetlen e mellé egy másik, a melyen — míg amott hamisítatlanul láttuk az állatnak ama fajsajátságait, melyekből hozzáértő kéz csodákat mivel, de a melyeknek hiával a legügyesebb dresseur is nagy kinnal csak automata gépet faraghat — az állat bemutatthassa, hogy gyakorlati céljainknak miképen képes megfelelni. Az tehát a tenyésztési — a másik a használhatósági, vagy ha valakinek ép a szó okoz örömet : a vadászati verseny.

Elbírálási kategóriája az elsőnek szabadabb ; a másiknak kötöttebb.

A versenyeknek a vadászattal temérdek érintkezési pontja van ; de azzal teljesen azonos még a vadászati verseny sem lehet, mivel a versenybírálás csak oly téren történhetik, hol a bírák a concurrensek minden actióját láthatják. Így p. o. lehetetlen versenyt kukuriczában tartani. Azonban ez nem baj, mert a mely vizsla nyílt téren feltétlenül kézben van, az — ha tiszta faj s racionálisan van nevelve — fedett téren önként fog őrizkedni attól, hogy urát elveszítse.

Egyedül ezen két verseny combinációja által érhető el a helyes cél. Kizárólagosan tenyészversenyekkel soha senki sem fogja sem a telivér vizslát, sem a versenyt népszerűvé tenni, mivel ennél bizonyos pontig hiányzik a gyakorlati elbíráhatóság. Csupán használati versenynél pedig — közel állván azon veszedelem, hogy a veleszületett sajátságok helyett a dressirkunst foglalja el a csalóka helyet — a tenyésztési magas cél nem éretnék el, s ezen út ép odavezetne, mintha p. o. a lóversenyt eltörölnék. Sapiienti sat.

Az alapszabály oly világosan jelöli meg ezen utat, hogy az félremagyarázhatlan. Abban tehát nem feketik a fejlődés akadályai.

Fölmarad tehát ama föltevés, hogy t. i. azon téves hit kapott lábra, miszerint a versenyek csakugyan egy faj számára létesítettek s ez természetesen: az angol, melyről azt állítják, hogy viszonyaink közt nem alkalmas a gyakorlati vadászatra.

Ezen aggodalom is teljesen alaptalan. Az alapszabályok mindezt világosan megczáfolják. Ezek a versenyeknek angol s németfajt egyenlően képesítenek; csupán a keresztezéseket zárják ki; de ezeket még akkor is, ha $\frac{225}{256}$ részben angol vérük volna, s ezt helyesen, mert, ha biztosítékot keresünk arra nézve, hogy az ivadék — az egyedi tehetőség soha nem dominálható korlátai között — az legyen, mi volt az előd, arra nézve a garantiát csak a constantiában leljük föl s keresztezési eredményeknél biztosak a 8-ik generációig inclusive soha biztosak nem lehetünk. Megeshetnék, hogy a keresztezés temperamentumára az angol ősré ütne vissza s így ép abban, mi nincs inyünkre; vagy a németre, s ekkor nem nyertünk semmit. Szóljunk-e arról, hogy ezenfelül a mult gondos (?) tenyésztése folytán vizsla külső alatt mopszli tehetség is rejtethetnék, vagy egy Bodri rukkol elő? Tenyésztési szempontból a keresztezés megbizhatlan, s értéktelen, mert oly individuumokat eredményez, melyekkel számítani nem lehetvén, mind a két alapvérnél kevesebbet érnek. Ennyi, mint a német mondja: a Pudelskern. A használati versenynél egyetlen faj — mint olyan — sincs kizárva; előnye egyiknek a másik felett nincs. Lát-szólagos a faj előnye a kölyökversenynél, mivel ez csak angol fajokra szolt. Ha valaki a kynologiai mozgalmakat csak a leglazább figyelemmel kísérte is, átlátja, hogy ez is csak lát-szólagos egyszersmind ideiglenes.

Mi az összes világ törekvése? Tiszta tenyésztés útján biztosítotttság az ivadéokban.

Mi ennek a sine qua non-ja? Fajbeli tiszta tenyésztés alapján constantia.

Midőn a mozgalmat nálunk megindítottam, sőt, midőn az egyesület megalakult, ilyen csupán az angol -volt. Régen folynak ugyan már a német fajnál a reconstruálási törekvések. Azonban könnyebb a bűnt elkövetni; mint jóvá tenni. Nyolcz generáció már magában legalább 12 év. Ha azután tekintetbe

veszszük, hogy még a minta is hiányzott, hogy erről évekig keserű vita folyt, míg azután megállapodtak a szó teljes értelmében Sperling által festett modelben, hogy azután az ehhez hasonló egyedeket kellett keresni, hogy mindenki a magáét tartotta a legjobbnak; évek teltek belé, míg komolyan munkához láthattak. Az egyéni ambíció s más emberi gyengeségek miatt még 1877 és 78-ban Berlin elvetette azt, mit Hannover díjazott, s vice versa s viszont, midőn a minta meg lett volna, de még a constantia természetesen hiányzott, észrevették, hogy a correct külső s tehetség nem jártak karöltve; nem ütközhetik meg senki azon, hogy azon egyesület, mely zászlajára a fajbeli tiszta tenyésztést írta, nem tehetett mást, mint egyelőre tenyészversenyeit csupán a constans angol fajoknak nyitni meg s várni a némettel, míg azt constans fajnak elősmeri a világ. S hogy e részben még ma is mily gyöngye lábon áll a dolog, hivatkozunk arra, hogy a champion hosszúszőrű német Brunónál még nagyon közlelő kimutatható settevér. A rövid szőrűeknél az érdemes Schmidt kapitány már elért a hét generációig, s a nagyárdemű Korthals griffonjaival már a constantia határát elérte. Vajjon midőn a németek maguk ma is csak ennyivel dicsekedhetnek, mint óriás eredménynyel: lehetett-e nálunk már 6 év előtt a német fajt constansnak elősmernünk? A német maga ma sem meri még ezt állítani. Az egyes kivétel ugyan megerősítheti a szabályt; de szabályúl észszerűen azt alkalmazni nem szabad.

Nem volt tehát az egyesület barátja semmiféle exclusivitásnak. Ez különbül sem vezet soha célhoz. Egyik ezen, a másik más uton akar célhoz jutni. De mindenki oda törekszik. Az egyesület nemcsak exclusivus nem volt; de loyaltásában elment a lehetőség legszélsőbb határáig s tekintetve véve már alakulásával a siker közeli voltát a használati versenyben mintegy előjelezte a német vizslának a még el nem ért constantiát.

A mint a német faj Németországban constánsnak nyilvánítottatik, az egyesület azonnal megnyitotta volna számukra a kölyökversenyt, mint tette eddig az üresen maradt törzskönyvi rovatban s a nem cultivált használati versenyen, természetesen külön. Nincs azonban ebben sem semmi exclu-

sívitás, sem hátrány, legfeljebb loyaltás a német faj iránt. Ezek, lassúbb temperamentumoknál fogva az angolnál versenyezve, a priori meglennének verve. Ezt követelni, avagy megengedni épen az angolvér pártolóinak nem szabad, mert ez lovagiatlanság, vakulj magyar lenne, sőt nem lenne tisztességes sem, mivel a mérkőzésnél lehetőleg egyenlőknek kell lenniök az alapfeltételeknek.

A helytelen suppositióra okot szolgáltatathatott az, hogy én, ki e mozgalmat megindítottam az angolvér hive vagyok. Azonban, azt hiszem, valamennyi ellenem emelt vád közt legigazságtalanabb az exclusivitásé, s hogy én a német fajt meg akarom ölni. Nem kell ez ellen más tanu, mint az általam készített alapszabályok s ujabban azon körülmény, hogy egy más angломannel szemközt — ki még ma sem akarja a német fajt elismerni — a griffont ajánlottam mindazoknak, kik vadászatra minden oldalról alkalmas vizslát akarnak; de nem törődnek a stylussal s elegantiával.

Gátul szolgált azonban ezen helytelen nézeteken kívül az is, hogy azon urak, kik irodalmilag elitették az angolvért, nem alázták meg magukat a versenyekre, nem neveztek arra — ha volt nekik a papiron kívül is, s mire jogosítva lettek volna — német vizslát. De nem olvasva critikai szemmel az alapszabályokat sem, helytelen czélt tűzve ki a versenyeknek, önkéntes, az alapszabályokkal ellenkező alapot adtak ez alá. S ebbeli eljárásukban oly messzire mentek, hogy vagdalkoztak egy faj mellett, melyet senki meg nem támadott, de melynek nálunk való létezéséről ép úgy hallgat a német vizsla részére is nyitott törzskönyv, a minő a versenyeken is, ép úgy mint fényes dialecticájuk távollétük által tündököltek. Hogy ily negativus bizonyítékokkal mennyire vélik e jó urak pártoltjaik érdekeit előmozdítani? ők lássák.

A félreértés veszedelmére sem hallgathatok még el egyet. S ez legfőbb zavart okozhatott. A fogalomzavarra maga az egyesület nagyérdemű igazgatósága adott okot, midőn a fentemlitett vörös fonalat elejtve — az alapszabályok ellenére —, megnyitotta a használati versenyt a keverékkorcok számára. Habár ezen intézkedés alapja egy kétségtelen jóakaratu tévedés volt, t. i. a föltevés, hogy, ha ezek ki lesznek zárva, a ver-

senyek csakis néhány telivér tulajdonosok által lesznek cultíválva, s így elmaradna mindenki más, nem szolgálhatna a verseny, sem az eszme terjesztésére, sem a telivér népszerűsítésére. Hibás volt ez a kiindulási pont, mivel a korcsvizslák is alig jöttek, kik pedig azokkal jöttek, azok nem nyerhettek meg a telivér számára, mivel azokat csak a tenyésztési versenyben láthatták, a használati versenyben pedig ép a határozat miatt nem s ép arról nem győződhetek meg: milyen Gebrauchshund a telivér? S ha az 1885-iki propositió megmarad, nem is fogják sohasem láthatni. Minden tiszteletem mellett collegáim iránt, sohasem birtam ezen fonák intézkedést megérteni. Hiszen ezen eljárással csak azt bizonyíthatták: mily örült sebességgel bir a telivér futni, holott ép az ellenkező lett volna bizonyítandó: Nem volt ezen határozat mellett a telivér a használati versenyre nevezhető, továbbá azért sem, mivel abból — ha véletlenül egy talán 127/128 vérű angolkeverék nyert volna individuális potenciája, avagy brutális szerencséje folytán — ez reparálhatlan zavarokat idézett volna a felületesen gondolkozó publicumnál. A ki gondolkozni bir, ugyan tudta volna, hogy itt sem a fajtalan, mint olyan győzött, hanem egy szerencsés individuális átöröklés a telivértől, mivel rendszerint a constans faj jobban átörökíti magát. De azért a baj nagy lett volna, mert a közönség nem ezen tételes szempontból indult volna ki, hanem egyszerűen elitélte volna a telivért s lett volna értelemzavar „íme a kuvasz legyőzte a híres telivéreket. Pedig, menjünk tovább; a győztes keresett a tenyésztésre; lenne, de késő kiábrándulás, mert az ismét tenyésztési törvény, hogy a „mongrel“ első generációban igen tehetséges állat, de azontul hova tovább, szellemileg s testileg nyomorék: Lettünk volna aztán ismét gazdagabbak egy amabilis confusióval. Szerény nézetem szerint nem a korcsot kellett volna qualificálni; de buzdítani a német faj apostolait, hogy „ki a véka alá rejtett kincsükkal, és sikra ama széllel bélelt angliusok ellen“ — aztán győzzön a jobb. Ha a telivérnek a versenyen lehetlenné tétetik demonstrálnia: milyen Gebrauchshund? míg a versenyeken nem csupán ilyenek concurrálnak; az egyesület mindig maga alatt vágja a fát. Míg a használati verseny a korcsoké; addig a telivérré, kik azt nem, vagy csak

rontott példányokban látták, mindig azt mondják: „nem való hozzánk.“ Vadászaton kevés ember előtt lehet az ellenkezőt bizonyítani. Hiában írják azután, mily brillians vadászeb a Kazy Lázár „Russ“-ja, a Hámos Aladár „Rock“-ja, a Tóth Mór „Brittá“-ja, a dr. Schwartz „Lord Byron“-ja, a Szent Iványi Árpád „Pontó“-ja, a Szunyogh Zoltán „Wisper“-je, a Fonagy „Pick“-je, a Stesser „Bellá“-ja stb. Ha akarják hiszik, ha nem — nem. Még azután in partbus infidelium afféle Szárnyas Sándor-féle eldressirozott satyrákat látnak csak a telivér angolból, mely még „két éves korában Kennelben lakik — kint hajóskötelen jár s eleven tyúkot eszik“, addig természetesen elítélik az angol vizslát is, s a ki ajánlja is. Nagy baj az, ha egyes példányokért egy fajt ítélnek el és saját ügyetlenségüket ily módon kürtölik világgá!

De, hogyha a versenyen angol s német telivér bemutatja azt, hogy épp úgy, mint József császár idejében nem a tojás volt aranyat érő ritkaság, de a császári vendég, hogy a telivér Gebrauchshund és urának dolgozik, ha egyszer gazdáját ilyenül elismeri, s ha az emberek értik ennek a nyitját (célja lett volna az egyesületnek e megfeythetlennék hitt problémának Columbus tojása voltát egy egyleti dressur és dresseurképző intézettel megmutatni) — s ha meglátják, hogy elvégre a telivér előtt még kukoriczában is lehet lőni, s ha mindenekelőtt használati versenyen német s angol vizslát együtt látnak; akkor minden láрма nélkül önként ledűlnék Jerikó falai.

A vizslaverseny-egyesület célja volt tehát: kiküszöbölése a fajnélküli korcsnak, fajbelileg tisztán tenyésztett vizslákkal biztosítani a vadászközönséget arról, hogy az ivadék is az lesz, a mik voltak ősei. Nem pártolni egyik fajt sem a másik róvására, hanem bemutatni a fajtulajdonságokat a tenyésztési — s a használhatóságot a használati versenyen, szabad utat hagyva mindenkinek arra, hogy keresesse ideálját az izlésének megfelelő fajban.

Ott találja azután az, a ki hihetetlen orrot, stylust és elegantiát keres a sportnál, az angol telivért szerintünk ezen sorrendben: pointer, angol-irish és gordonsetter; a ki megelégszik a csupán jó orral, lassusággal, s minden élvezet

nélkül az ebben csupán lőni akar, annak ott van a németfai: griffon, vagy Stichelhaar, rövid és hosszúszőrű német vizsla.

Ezekkel el fog esni alapja bizonyos bizonyítatlan, de annál magasabb hangú állításoknak — s a kölcsönös akgtódzásoknak. Elfog tűnni minden zavaros, alaptalan insinuatío és mindenki megtalálhatja a magáét. A jövendő egyesület pedig nem egyesek kedvéért, de a közérdekeit megindítandó törekvésén: a tiszta fajok tökéletesítésén sikeresen dolgozhat. Azok pedig, kik eddig — bármi oknál fogva — nem helyesen ítélték meg az egyesület céljait s alap nélkül féltették a német vizslát az angoltól; egész nyugodtan foghatnak a tiszta paritás alapján az egyesület céljaihoz járulni támogatásukkal. Egyesülésben van az erő: nem egymás ok nélküli larángatásában. Az egyesületnél pedig a siker egyedüli biztosítéka a támogatás eredményében, az anyagi módban fekszik, miután az aggodalmak a fentelmondottak alapján — hitünk szerint — önként eloszlanak.

Vadásszon azután kiki izlése szerint német, vagy angol fajta vizslával, pointerrel, setterrel, griffonnal, hosszú- vagy rövidszőrű német vizslával — csak legyen az fajbelileg tiszta. Ez volt, s ez legyen egy jövendő egyesület célja. Ez a vadász-közönség jól felfogott saját érdeke. Egyenjogulag, egymás mellett, a két faj és nem egymás rovására. Tiszteljük egymás izlését és tisztulni fognak az eszmék is. A közösen ápoltság pedig (kivált ha nagy uraink a Streifjagd eredményeit egy hónapra felosztva, megkísérlenék a lelövés egyenlő ingere mellett gyönyörködni a vizsla munkájának elragadó élvezetében) feltartóztatlanul haladni fog. Épp oly szépen megférhetünk angol s német vizsláinkkal hazánk szép terein, mint az operában a fülbemászó olasz ária a Wagner jövő zenéjével. Szerintünk ez utóbbi a német vizsla, mert legfeljebb még jövője van. Lehet, hogy tisztelt ellenfeleinknek az angol vizsla az. Ez ellen sincs ugyan kifogásunk, de csak szon magyarázattal, hogy azért az, mert nem tudnak vele bánni. A vers vége pedig az: angol vagy német; de minden körülmény közt fajbelileg tisztán tenyésztett vizsla.

XII.

Tenyésztési eredmények.

A „Neue Deutsche Jagdzeitung“-ban Pohl ur tollából egy fenti czimü magvas értekezés jelent meg, mely éppen a szerző jól megérdemlett népszerűsége miatt méltó figyelmet érdemel.

Midőn e czikkkel foglalkoznánk, földadatunk csak annyiban kényes, mivel könnyen azon gyanuba eshetnénk, hogy megjegyzéseink éle a német vizsla ellen van irányozva. Semmi sincs kevésbé szándékunkban ennél. Semmiféle faj jogosultságát nem vonjuk kétségbe, mihelyt az valóban tiszta faj. Sőt a német vizsla regenerációjában elért eredményeket — daczára, hogy nekünk soha se lesz ideálunk — melegen üdvözlöttük. Ha aztán ezen regeneráció teljesen belett végezve nem fogjuk a német vizslától a faji egyenjogúságot megtagadni.

Azt hiszem hogy t. barátom cikkét alig lehetne loyálisabb prämissákból megbeszélni, mintha ehhez hozzá tesszük, hogy jelszavunk : „legyen mindenki saját izlése szerint boldog“.

Mindazáltal nem hallgathatjuk el azt, hogy bámulnunk kell azon : minő csodálatos fordulatot csinált nézeteiben Pohl ur, ki eddig szóval, tollal s tettel az angol vizsla oly meleg apostola volt?

Pohl ur kiválóan analiticus szelleme mellett nagyon fontos okoknak kellett lenniök, hogy egyszerre eddigi kegyenczeit mintegy számüzni akarja a continensről, s azok helyett a német vizslának praetendálja az egyeduralmat.

Vajjon mily Isten csodája által jutott egyszerre a német vizsla odáig, hogy nemcsak mindenben megfelelhet a vizslához egyáltalán fűzhető kívánalmaknak ; de hogy egyáltalán

mindenütt feleslegessé teszi az angolt? Ezen kérdés szellőztetése messze túlhaladja e röpke sorok célját.

E helyett lássuk mire tanít bennünket Pohl ur?

„Rövid reassumálás után megállapítja az időpontot, miért, s a legkedvezőbb auspiciumok alatt történt meg az angol vizsla invasiója a Continensen. Továbbá, hogy miként képes a betolakodott igényeinknek megfelelni? Végre, midőn — szerte — az eredmények hova tovább kedvezőtlenebbek lőnek, mi ennek az oka s kinek róható az hibául föl? A végeredmény azután az: „segítsetek, ha még egyáltalán birtok, vagy ha nem — félre az idegennel, s éljen a német vizsla.“

Nemcsak régi barátságunk, de az igazság követeli azon bevallást részünkről, hogy Pohl urat ítéletében sehol praeoccupatio nem vezeti. Sőt nyíltan bevalljuk, hogy sok mulasztást teljes joggal ostoroz. Még tovább megyünk: ha praemissáit tényekül elfogadhatja valaki; úgy az azokra épített következtetések logicussága ellen sem lehet kifogást tenni.

De, minden őszinte tiszteletünk daczára, nyíltan ki kell mondanunk, s ezt bebizonyíthatni is véljük, hogy ezen praemissák nem mindig nyugosznak bebizonyított tényeken, sőt olykor a legjobb esetben legfeljebb plausibilis hagyományokon, mit talán azt menthet némileg, hogy különösen az angol vizslát illetőleg újabb időben divattá vállott szárnyas szavakat oly autoritativus súlylyal röpiteni léggé, hogy valóban mély és critikai studium kell hozzá, hogy az ezen az úton létrejött dogmákat (?) helyes mértékükre szorithassuk vissza.

Mennyire fog ez gyöngé tollunknak sikerülni? azt elbírálni legkevésbé vagyunk hivatva. Akár igen, akár nem: jóhiszeműségünket senki sem vonhatja kétségbe; mert a mint mi tiszteljük a mások nézetet, úgy ezt másoktól is megkövetelhetjük. Azonban nézeteinknek csálhatlanságot nem követelünk.

Mindenekelőtt szabadjon elmondani: miben értünk Pohl urral egyet? Azután az eltéréseket a consequentiák levonásánál s végre a segítség utjait kimutatnunk.

Annyi lenne, mint a nap fényét megtagadni, ha azt állítanók, hogy az angol vizslák többsége a continensen azon kívánalmaknak, melyeket itt a vadászatnál a vizslához kötünk,

mindenekben megfelel. Ily könnyen véve a dolgot, tehát egész logikai következés lenne, hogy az angol vizsla abolícióját kimondjuk. Mert azt be kell vallanunk, hogy a versenyek magukban — dacára tenyésztési és egyéb szempontokból kétségtelenül nagy becsüknek — nem lehetnek elég ok az angol vizsla tartására, annál kevésbé tömeges tenyésztésére. Az ok erre a versenyek mellett csupán az lehet: ha az angol vizsla a practicus vadászat igényeinek is meg bír felelni.

Igen, de azt mondják: „a milyen a vadász — olyan a kutyája.“ Bocsánatot kérek, ez ugyan igaz; de igaz azután az is, hogy először a vadászok nagyobb részét és csak azután kellene a vizslákat dressurába küldeni, hogy azok egy telivér állattal birjanak észszerűleg bántani és ne csak azt elrontani.

Ezen körülményben rejlik lényeges oka az angol vizsla ellen röpitett vádaknak. De vajjon elég ok-e ez a szomorú körülmény a verdictre? Legkevésbé rejlik az ok az angol vizsla tenyésztésében, és ezen pont fölállítása épen a legsebezhetőbb része a tiszteletreméltó szerző állításainak. Tényleg van valami ok az anyaország Anglia egy más irányban nyilvánuló hibájában; azután a még nagyobb tévelygésekben a mi részünkről, hogy az általánosnak elkövetett hibáit az angoloknak, melyek a mi viszonyaink között már még érzősebbek, egyrésztől vakon követjük, sőt más oldalról talán még fokozzuk.

A hiba beismerése az első lépés a javulásra. A segély útjai szerintünk világosak és könnyűek. S annál inkább, mivel a baj okai nem ott rejlenek, a hol az én tisztelt barátom keresi.

Pohl úr azt mondja: „sokan abban keresik az okot, hogy a mai pointerek már nem tisztavérűek, hanem új kísérletek tétettek a Foxhounddal.“

Ezen sokak alatt bizonyosan Pohl urat is kell értenünk legalább oda mutat sok privát levelezés vele s szóbeli megvitatásunk. Ha ezen az úton nem birtuk tisztelt ellenfelünket az ellenkezőről meggyőzni, kísértjük meg még ez egyszer.

Ha a főoka a szomorú tapasztalásoknak abban rejlenék, a mit Pohl úr mond: a foxhound vérenek újabban való bekeverésében; úgy hasztalan venné a tollat bárki is a kezébe, sőt a gyakorlati segélyre minden kísérlet hasztalan lenne

— mert akkor hiányoznék erre a *conditio sine qua non*: a használható anyag. Új faj tenyésztése titáni munka volna, melyhez a *continens* — ha nem is épen a *rationalis* képesség — de mindenesetre hiányzanék a szükséges tőke és kitarítás.

A mit t. barátom a pointer culturtenyésztéséről mond — tény. De hangsúlyoznunk kell azt is, hogy Mr. Edge törzsével nem lépett elébb nyilvánosság elé, mint a midőn az teljesen *constans* volt, és csak midőn a célbavett gyorsításon kívül minden mást kitenyésztett abból, a mi még a foxhoundra emlékeztethetne. A többi fölsorolt Gentleman, mint Lord Derby, Lord Lichtfield, Lord Sefton, Duke of Portland stb., nem hozhatók föl tulajdonkép helyesen ezen irány közremunkálói gyanánt. Ezek nem teremtettek új törzsöket, csupán egyszerűen beszerezték s tovább tenyésztették a Mr. Edge által teremtett törzset. Annál magasabb aztán érdemük abban, mit már Mr. Edge nem tehetett: a faj *consequens* javítása. Ezt levonva, ezen urak Kenneljeiben ma is teljes tisztaságában lehet az Edgevért föllelni, valamit Anglia sok más fashionable Kenneljeiben. Ha a Kennel Club Stud Book 18 kötetét alaposan tanulmányozzuk: úgy meglátjuk, hogy Anglia legnevesebb pointerjei az Edgervérre vezethetők ma is vissza, a mi — *redit ad idem* — tovább kereszteztetett nevezett tenyésztők pointerjeinek vérével.

Nem tagadható, hogy mai napig vannak a K. C. S. Bookban bejegyzések a „pedigree unknown“ fekete gerendájával; de ugyancsak a K. C. S. Book igazolja, hogy ezek kimúlnak a nélkül, hogy utódjaik abban tovább fellelhetők volnának. Ha imitt-amott talán mégis: egy fecske nem csinál nyarat.

Ugyancsak a K. C. S. B. studiuma bebizonyítja azt, hogy azon pointerok, a melyek leszármazásukat annak coryphaeusaira viszik vissza, kivétel nélkül — s néha többszörösen annak törzsoszlopait — S. Price Champion Bang-jét (739), Brockton Bounce-át (756), Sir Richard Garth Champion Drake-jét (842), Whitehouse Champion Hamlet-jét (876) és Statter Major-ját (905) s ezek által a tiszta Edgevért nevezik ősökül. Közben azután kétségtelenül találunk keresztezéseket e szó tenyésztési szűkebb értelmében a „Derbykkel, Lichtfieldekkel,

Seftonokkal, Portlandokkal“ stb. De ezen reinfusiókban bajosan lehet szégyenfoltot találni. Hol a nyom visszafelé a törzskönyvben elvesz, ott mindenütt az „Edge’s Blood“ áll.

És itt egy őszinte kérdés. Hány úr, a ki ír, tanulmányozza a K. C. S. Book-ot? S még tovább, hány continentalis egyesületnek van az meg?

Ha egyáltalában van újonnan beömlesztett Foxhound-vér, az törzskönyvezett pointerekkel nem jön át. Ha azonban valaki vesz egyet, melynek származása nem a K. C. S. Book-ban, sem az abba jegyzett pointerekben, legkevesbé pedig a pointenyésztésben s egyedül a vevő ügyetlenségében, vagy tudatlanságában rejlik.

Sajnos, hogy egyébiránt nagyon judiciosus urak is oly szárnyas szavak által, a milyen az ép incriminált, el hagyják magukat ragadtatni, a nélkül, hogy azok értékét kritikailag kutatnák, és a helyett, hogy a K. C. S. Bookot, melyből állításunk valódiságáról meggyőződhetnének, tanulmányoznák; meglegszenek a hamis tan továbbadásával, mivel azt talán egy oly úr röpitette világgá, a kiről a rosszakarat nem föltehető. És ha szorgalmasan utána járnának, kisülne, hogy eshetőleg történhetek afféle keresztezések is, de legfeljebb olyanoknál, — habár ez sem bizonyos — melyek után a „pedigree unknown“ áll, s ezek közül is csak azoknál, melyek nem nyert díjak alapján vannak beírva, mert nem tehető föl az, hogy angol bíró evidens keresztezéseket díjazna. Így legalább 90%-jénél ezeknek is megszűnik az új foxhound-keresztezés mumusa. A többinél pedig visszamegy a származás azon Edgevérrre, melyet Pohl úr ma is teljes joggal oly magasra becsül.

Igen is joggal beszélhetni egy régibb s újabb Foxhound-keresztezésről. Csak ne felejtsük el, hogy „qui bene distinguit — bene docet“. Az első infúsiója a Foxhoundvérnek Colonel Thornton által történt; aztán, egy félszázad mulva, Mr. Edge által. Azóta jóval több mult el egy félszázadnál, s új infúsió tudva nem történt. Ha tehát valaki az újabb infúsiót elítéli, úgy ép az Edgevért itéli el.

Mondják, hogy újabb időben Mr. Llewellyn csinált setterjeivel új experimentumot, és talán nem joggatlanul lehet ennek

balsikereit az újabb időben ezzel oki összefüggésbe hozni? Ámbár ezen Llewellynnél szokatlan balsikerek tények, s ezenkívül ezen állítást azzal is lehetne támogatni, hogy ezen úr újabb időben ebeiről a pedigreét még a Kennel Clubnak is megtagadta, míg elébb valamennyi ebeit bejegyeztette a K. C. S. Bookba; még ez sem elég nekünk arra, hogy ellene a vérfertőzés vádját emeljük.

Ezzel azt hisszük, hogy az új foxhoundvér keverés vádját alaposan megczáfoltuk. De megczáfolja ezt Pohl úr maga is, mondván: „Az amerikaiak pointerjeiknél s setterjeiknél elengedhetlenül megkövetelik, hogy azok apportirozzanak.” Alig hozhatott volna ennél maga ellen s mellettünk nyomósabb érvet. Aligha fog egy oly eb, melyben felemésztetlen foxhoundvér van, nyugodtan s tisztán apportirozni. És mégis, tetszésszerinti fogadást ajánlok Pohl úrnak arra, hogy az amerikaiak minden pointerje s setterje az angol törzskönyvbe jegyzettektől származik, s a legújabb importációk oda a legfashionablebb Kennelekből e részben semmi rosszabbulást nem mutattak. Hát hiszi-e valaki, hogy a Yankeeek oly rossz praticusak, hogy jó vérüket hasznavehetetlennel rontsák el? Vagy hogy azok oly boszorkánymesterek, hogy ők ezen elfoxhoundozott vérű angol ebekkel is elérjék mindazt, mitől a mi szívünk hangosan feldobogna? Bizonyára nem. De ők elérnek mindent az ő prairiejeiken, hol a nap bizonyosan jobban perzsel, mint Albion ködös hónapban, a szép Siléziában, vagy a magyar pusztán, egyszerűn, mivel értenek ahhoz: mint kell a nemes anyaggal bánni? Mig a mi fogalmaink szerint nem tesznek így Angliában, mivel nekik nincs rá szükségük, és mig mi nem tesszük, mivel nem értjük a mesterségét, hogy azokat viszonyainkhoz mértten neveljük.

Megbocsáthatatlan hiba egyébiránt az, hogy, mihelyt Angliáról van a szó, csak a Field Trialeket tartják szem előtt. Hát uraim! elfelejtik-e azt, hogy Angliában csak két verseny van — az is tavasszal? és hogy a Field Trial habituék Angliában is törpe minoritást képeznek, és hogy még ezek is hódolnak a vadászat szenvedélyének?

Ama bizonyos természetes gátak — a kerítések — már inkább jelentenének valamit. De eltekintve Amerikától s attól,

hogy elvégre Angliában sincs minden parcella palánkkal körülvéve; annak okát, hogy ott a pointerek jók, nálunk nem — alig lehet ebben keresni. Hogy ezen kerítések a vezetést lényegileg könnyebbé teszik, az kétségtelen. Mint említők, nem is minden parcella van kerítve; de a mi van is, sövénynyel van, s az micsoda egy olyan átkozott „fence breaker“-nek? És ha minden művelt föld palánkkal lenne körülvéve, hát a moorokon mit csinálnának ama világba szágúldó vad dögökkel, hol nem is szabad mértföldnyire revirozni, mert elvégre a gyakori csalitokon az angol Gentleman szeme se lát át, s mulathatná magát kutyája keresésével, ha az áll: de grouseot ugyan alig lőni előtte. Hogy az angol vizsla, ha azt idejekorán, észszerűen nevelik, mindent ép úgy meg fog tenni nálunk is, mint Amerikában, az kétségtelen, s e részben nem hypothesisekre hivatkozom — de egyszerűen utalok a Lakatos Károly és Fonagy József urak által nevelt s vezetett vizslákra. Ott volt a többek között az én, fájdalom! kimult „Young Kincs“-em — beszéljünk erről, mert Anglia messze van, Amerika még messzebb — ez briliáns volt már egy éves korában a nyílt mezőn foglyokra ép úgy, mint 21 erdei szalonka esett előtte, s a nádasból ép oly gyönyörű volt vele kacsára dolgozni, a mily szépen apportírozta azt a Tiszából. Végre a kukoriczában is használható volt. Pohl úr ismeri ezen vadászterület kellemességeit. Vajjon hiszi-e, hogy mindezt egy foxhound-vérű dög megtehesse, hozzá első idényében?

S „Young Kincs“ nem áll magára. Ott van „Dolly“-m, melyet ellenlábásaim Galánthán a kukoriczába szorítottak, s daczára annak, hogy ott bizonyosan néhány point elveszett, a vadászversenyben 2-ik díjat nyert. Ott van Fonagy ur „Piqué“-je s „Lady“-je, ott Stesser ur „Belle“-je, s egy sereg más pointer.

Néhány szót még a „nemapportírozás“-ról. Alaposan téves a nemapportírozást a Field Triallel egy kalap alá hozni akarni; még szarvasabb hiba, az angol vizslának erre való alkalmatosságát tagadásba hozni. Sokkal a versenyek életbe lépte óta már sok angol nem apportírozhatta ebeit, de nem azért, mivel azok ezt meg nem tették volna, de mivel kétségtelen elegánsabb, s módjukban állott, ezt más ebbel tétetni,

s főképp mivel nem az apportírozás maga, de a szeles vagy pecsenyevadász ezzel rontja el leghamarább az ebét. De mai nap is számtalan angol apportírozót ebeivel, s a „Shooting Times“ minden száma hirdet eladó „retriving pointers és setters“-eket.

Én azt mereven állítom, hogy biztosság az eb vérére nézve csak a Kennel Club Stud Book óta van, s biztos pedigreeket azóta lehet kiállítani. Nem állítom, hogy csalók Angliában sincsenek — az ember ember mindenütt —, hogy azonban e csúf fajzat mesterségét nem a Kennel Club Stud Bookban s nem ott űzi, hol oly szigorú a fekete könyv, melynek disqualificáló végzéseit minden angol sportlap közli, az egyszer kétséget nem tűr.

És daczára az új foxhoundvérkeverés vádjának ezen kétségtelen czáfolatának, mégis igaz az, hogy a pointerek s setterek újabb időben idegesebbek szabályszerűleg, sem hogy igényeinknek megfelellessenek. Nézzük: miben rejlik ennek az oka? Azt hisszük: ezt fölhalálni nem nehéz. De fölhalálnunk s rámutatnunk okvetlen szükséges, mert különben okát mindig az épen megczáfolt phantasmagóriában keresnek, s ép oly zsákutczába jutna a continentális világ, a melyből kijutni semerre sem lehet.

Feljebb azt mondtuk, hogy a pointerek túlnyomó többsége azon Edgevérből származik, a melyből a Pohl úr által méltán gloricált régi Sturgeon-vér. De hát ezen törzs sem valamely ősrégi, s körülbelül összeesik amaz újabb Foxhoundkeveréssel, ha az „újabb“ epithetont helyesen használjuk. Előre hallom az ellenvetést: „igaz, de egy közbevetett keresztezés folytán ma ez sem a régi már.“

Ez igaz. De ebből ama czáfolt állítás számára erőt kovácsolni bajos lenne. Eltekintve attól, hogy W. Sturgeonról, a ki teljes életében vizslavadász volt, s a ki nem Show, hanem vadászó pointereket, melyeket Pohl úr velem együtt megbámult, nevelt, nem tehető föl, hogy öreg korára fáját készakarva a vadászatra elrontsa s attól, hogy „Millie“, mely által ama kényszerült közbeneső keresztezés történt, Champion Mike-nak, eme leghíresebb triál s vadászpinternek álombeli testvérje volt, a törzslapja ennek tiszta Edgevérré vihető

vissza. Annak okát tehát, hogy Mr. Sturgeon újabb törzsének vére olykor vehemensebb s nehezebben vezethető; más körülményben kell keresnünk, mert új Foxhoundvérről nincs szó sem.

Senki, a ki valaha tenyésztéssel s annak törvényeivel alaposabban foglalkozott, — s Pohl úr ezt tette — nem felejt-heti azt el, hogy szorosabb értelemben vett keresztezésnél nemcsak a törzs, de κατεξυργη az egyediség is óriás szerepet játszik, és ez utóbbival biztosan számítani a legnehezebb feladat, mert nem elég, hogy a két nem birjon minden kiegyenlíteni óhajtott sajátságot, de azt is tudnia kellene előre: mint jutnak azok épen e két egyed által érvényre, s hogy miként fog az atavismus fellépni? Ezek oly titkok, melyek egyáltalában a priori nincsenek hatalmunkban.

Különben nemcsak Pohl úr, de sok mások kellemetlen csalogódásainak oka abban rejlik egyedül, hogy „peccabatur intra muros et extra“. Szerencsére ezen bűnök nem titkos tenyésztési kontárkodások által követték el.

Kétségtelenül szerepet játszottak ennél nem a „Field Trial“-ek, mint olyak; de azoknak helytelen felfogása s alkalmazása. A „pace“-re t. i. mértéken túli súlyt fektettek lényegesebb sajátságok rovására. Teljes joggal becsülnek egy versenygyőztes ebet magasra; de mindig megboszulja magát az, ha egyoldalú és hozzá nem lényeges sajátságok poussiroztatnak utóbbiak rovására. Jött a soha utól s el nem ért Phänomenon: Champion Drake, oly collossalis pace-ével, melyet soha nem láttak, de hozzá oly óriás orral, mely amazzal felhúzta az istrángot, s melyet amaz nem birt csökkenteni. Azonnal mindenki Drake-kal akart tenyészteni. A mi lassúbb volt — nem kellett. Még rosszabbá vált a dolog, midőn a settereknél Llervellin Countessje s Nellje épp oly veszett pace-el megjelent. Tenyésztésre mindenki — az orra való tekintet nélkül — a legvadabban futó egyéneket kereste, sőt az ebet idegei erejére való tekintet nélkül mesterségesen hajtották s szelesítették, nehogy sebesebb eb vigye el a pálmát. S így haladt ez, míg a „pace“ ugyan collossális lett; az orr pedig, nem fajilag ugyan, de egyénileg nem birta az egyensúlyt vele tartani.

Az egyed magas befolyását a tenyésztésnél senki el nem tagadhatja. Itt van az első óriás hiba, mennél tovább hajtották ezt; annál inkább betenyésztették a szükségtelen s oktalan nervositást.

Azután következett egy másik, a tenyésztésnél nem kevésbé lényeges tényező, és az ezen iránybani áramlat csak a bajt növelte. Értem a kiállításokat. Bizonyosan utolsók volnánk azok között, kik a kiállítások ellen haranguiroznak; de túlsok mindenből megárt. Azonfelül vadászebnél egy csupán szép eb nagyon is kétes becsű. Itt is az egyoldalúság jutott érvényre. Minden áron csak kiállítási eb kellett. Sajnos! minden tenyésztő tapasztalta azt, hogy szépség és alkattökély nem mindig jár vadászati kitűnő sajátságokkal karöltve. Mi részünkről — természetesen nem a fajjelegek rovására — a szépség s vadászati kitűnőség közül gondolkozás nélkül az elsőt áldoznók föl. De nem így gondolkozik a többség — s így kezdődött a tömeges tenyésztés a kiállítások számára. A kiállításra való praeparáció némely ebet valódi hivatásától örökre elvonta. A championok vagy champion-jelöltek minden más előtt használtattak a tenyésztésre. A folytonos kiállítás izgalmi azonban folyton izgatottságban tartották az egész idegrendszert; a vérkeringés erőszakos zavarást szenvedett. Ily ebek a tenyésztésre használva, okvetlen hovatovább idegessé váltak, s így vezethető temperamentumukat nemcsak egyénileg elvesztették, de ezt átörökítve az ivadéka, ez a vadászat céljaira hovatovább alkalmatlanná váltott. Im egyszerű oka a vadászatra való rosszabbulásnak. Habár tulajdonkép az eredeti anyagból tenyésztettek: az ivadék többsége olyan s alig lehet másforma, mint Pohl úr leírja, s az nem arra való, hogy a többség, mely egyáltalán nem bírja az angol vizsla belső becsét mélyebben felfogni, encharmirozva volna általa.

Ezek eddig Old England bűnei.

De magunkat sem menthetjük fel minden vád alól. Magunknak is van a bűnben részünk, mennyiben a vizsla vadászatra való használatát nem mindnyájunk tartottuk földolognak. E helyett inkább majmoltuk az angolokat a fent körülírt tévedésükben, s ha lehet, még túlcitáltunk rajtuk. S itt

az oka azután annak, hogy az eredeti Edgevér s vele a setter urak, melyeknél az incriminált hibák még jobban előtérbe lépnek, de a melyekre Pohl úr nem is reflectált, csupán a pointereknek rontván neki, habár ezeknél, daczára hevesességüknek s féktelenségüknek, Foxhoundvérről már épen nem lehetne szó, ma többségükben csakugyan nem bírnak kellő nyugalommal s nem akarnak a puskának állani. Ebben a pontban ismét találkozom t. barátommal, habár ezen eredményre, mint fennebbiekből látszik, vele diametrálisan ellenkező úton jutottam.

Uraink két sarkalatos hibában szenvednek. Egyrésztől megtagadnak az angol vizslától minden képességet arra nézve, hogy belőle használható vizsla válhassék. Mások elhinnék azt elvileg, de daczára a reáfordított iszonyú fáradságnak, nem bírják azt elérni.

Miért? erre könnyű a válasz.

Először, s ebben legkevésbé hibásak azon urak; mivel fent kimutatott okok szükségképeni következése gyanánt túlhevés vért kapnak kezeikbe. Azután — s ennek már az urak maguk az okai, mivel nem értenek az angol vizsla neveléséhez, azaz, hogy azt a nélkül, hogy el ne rontsák, a feltétlen nyugalomra, appelre, s akaratának uráé alá való rendelkezésére tudnák venni. Rendszerint egy sarkpontot figyelmem kívül hagynak, hogy t. i. minden telivér korán érik. Egy 3—4 éves parasztsikó még semmire sem való; a telivér két éves korában már Derby-díjat nyer. Ép úgy áll a dolog a vizslával. Nem szabad a telivérrel 8—10—12 hónapos koráig várni; de a mint épen intelligentiája mutatkozik, tehát 3—5 hónapos korában el kell kezdeni a nevelést. Az ebnek feltétlenül kézben kell lennie, mielőtt kiviszik, tehát mielőtt hivatásának s tehetségének teljes tudatára jut. S ha így tesznek, feltéve, hogy temperamentumát el nem vadítják, 10 esetből 9-ben Young Kincs válik belőle. Ellen esetben az arány ellenkező lett.

Ezen tehát mindenki segíthet; de nem teremthet tetszés szerinti temperamentumot. Olyan ez, a milyen épen. És itt ismét találkozom Pohl úrral, már a tenyésztők főadata kezdődik. A tenyésztésre szánt egyedeknél a vadászat kellékeire

kell a fősúlyt fektetni. Tehát nyugodt, vagy legalább vezethető temperamentum, mérsékelt pace s mindenekelőtt éles orr legyen a fődolog. A szépség csak másod sorban jöhet tekintetbe. Csont és izmok azonban az előbbiekkal egyenrangúak. Azután következik az ivadék gondos kiválasztása s végre elkerülése annak, hogy a nevelésnél egyik tulajdonság a másiknak rovására poussiroztassék. Ha azután a helyes kezdet megvan, a kívánt sajátságok — különösen, ha az ebekkel szorgalmasan vadásznak — megszilárdulnak s hovatovább constánsabbá válnak.

Mondhatják ugyan ellenünkben: „igen, de oly ebek ritkák.“ Igaz, de nem ritkébbak, mint a reconstruálás alatt vajúdjó németek között, s elvégre találni mégis csak lehet olyanokat is. Azután épen, mivel kevesen vannak olyanok, rámutathatnak a beltenyésztés veszélyeire. Ezen factort figyelmen kívül hagyni ugyan nem szabad; de oly nagynak e veszély nem mondható. Sőt belső meggyőződésünk, melyet a tapasztalás is igazol, hogy mérsékelt beltenyésztés nélkül soha semmiféle tenyész-irány nem ment nagyra. Mindenesetre azonban nagy értelemmel s óvatossággal kell ezen kétélű fegyverrel bánni, különben többet lehet vele ártani, mint használni.

Kísértsék meg a javasolt úton járni. Sok idő veszett el hászontalanul; de még az elkövetett hibákon segíteni nem késő. Egyesüljünk tenyésztők ezen célra, s biztos, hogy az eredmény nekem ad igazat, s így nemcsak az angol vizsla tulajdonkép szükségtelen eltűnése a continensről lesz kikerülve, sőt a kölykök a Pohl úr aggodalma daczára majd csak ismét elkelnek; de az ő jogosult — ha jelenleg kissé megingott — posíciója is ismét megerősödik a talán addig már reconstruált német vizslával szemben.

Rövid időn, néhány év alatt, ha azután mindenki: angolt vagy németet, megtalálja a magáét, büszkén átkialthatunk angol mestereinknek: „nézzetek ide, itt vannak a ti alapotokon a mi tenyész-eredményeink, melyek az ős törzset vadászatra való képességben felülmúlják“, s akkor teljes joggal fogjuk a ma „elpace“-elt angol pointereket és settereket nél-

külözhetni, s még nagyobb joggal magyar vagy német pointerokról s setterekről beszélhetni a nélkül, hogy a rekonstruált német faj jogosultságát tagadni kellene.

Bizonyosan oly cél, melynek sikere által a vadászvilág nagyot nyerne, és kielégítheti a legambitíósusabb tenyésztőt is s melynek elérése nem is ütközik semmi nehézségbe.

Megjegyzések »a vizslák használhatóságáról fajtulajdonságaik szerint« című cikkre.

Szalacsy Sándor ur a „Vadászlap“ 1886-iki 3-ik számában fennebbi cím alatt alapjában igen figyelemreméltó cikket irt. Sajnálom, hogy sok olyan állítás is van abban, mit részemről alá nem irhatok, mivel mindkettőnknél hivatottabb bírák, az angolok első szaktekintélyeinek ítéletével ellentétben áll, sőt sok olyan is, a mit a legkérelmezhetőbb bíró: a tapasztalás ellenkezőleg bizonyít. Senkit sem tartok csalhatlannak — magamat legkevésbé —, de azok közé sem tartozom, kik előtt nem létezik tekintély, olyan t. i. kinek gyakorlati s elméleti súlyát elősmerte a világ. Igen kétes vállalkozás ilyeneknek súlyát pusztá ellenvéleménnyel paralyálni akarni, bár bírjon az illető — készségesen beösmérem — köztünk kimagasló gyakorlati ösmeretekkel.

Bevezető sorai arról, mit a vizsláktól követelni kell, tételesen helyesek. S még az is megengedhető — habár vele darázs-fészekbe nyúlt —, hol a német vizslákkal szemben csupán az angolokat ösmeri el állandósított fajnak. Nem kicsinylendő azonban azon munka s eredmény, melyet német szomszédjaink — multak bűneit espiálandók — a hosszú s rövidszőrű német vizsla restructiójánál máris elértek. Toláiban maradt azonban az angolok mellett egy faj, mely immár constans, s viszonyaink között is bizonyosan megfelel: s ez „a griffon“, melynél Korthals úrnak vannak halhatlan érdemei. S ha valaki szárazon-vízen egyaránt használható vizslát akar, ha a stylus s elegantiával nem törődik — minden angломanségem daczára lelkiösmeretesen ajánlhatom a Kor-

thals-griffont; bizonyosan többet ér ez ezen új kedvenczénél Szalassy úrnak: a Gordonsetternél.

Lehetetlen, hogy bárkinek is föl ne tűnt volna az értekezésben, hogy midőn Szalacsy úr meleg hangon a Gordonsettert állítja fel a használati vizsla eszményéül, azt mondja „négy év óta pointereket használók“. S miért? „mert tudok azokkal bänni“. Ebben semmi kétség. De ha a „gordonok mindenre használhatók, s hozzá: könnyen vezethetők“, úgy aligha a „bänni tudás“ elég indok a vadászatra értéktelenebb pointerekkel való évekig tartó kinlódásra, annyival inkább, mivel a második indok, hogy t. i. „a gordonok nehezen beszerezhetők“ csakugyan nem áll. Nem tudom ugyan a „nehezen“ az árra, vagy e forrásra vonatkozik-e? Az elsőhöz illettőleg ajánlkozom t. barátomnak, hogy az elsőrangú Gordont fele árán megszerzem neki, mint egy hasonrangú pointert, avagy angol settert. Ha azonban — mit nem akarhatott — a „nehezen“ alatt azt érti, hogy egy tulajdonságaiban a nevezettekkel a versenyt kiálló egyént kaphasson: ebben én is egyetértek vele.

A cikkkiró idézete kétségtelenül állott az „Idstone“ gordonjaira. Ma azonban lámpással kereshetni oly gordont, mely a várakozásnak mindenben megfeleljen. A „Kent“ és „Regent“ hires s becses vére, mely nem egy english setter család vérének javítására használtatott föl; keresztezésekkel el van rontva. S ez, és nem a „széllal bélelt Field Trialsek“ a mai concurrensképtelenség okai. Ha a nagy Idstone rövid nap előtt nem vándorolt volna az örök vadászterületekre; ép úgy megírná mindezt Szalacsy úrnak, mint megírta nekem. Különbül szerencsére ma is sokkal több Angliában a vadász, mint a Field Trialer, s lássuk, mit tapasztalunk, ha a minden értékét leghelyesebben kifejező coefficientst: az árakat tekintjük. Anglia egyik legtekintélyesebb, „Leatherhead“ nom de plume alatt író sportírója néhány nap előtt közölte a „Kennel Gazette“-ben „Gordon or black and tan“ című értekezését, melyben így szól: „Only a few years ago at Aldridge's the Gordons could command the highest figures, both

at this and last years sales there has been a very marked falling off, and they have not fetched anything like the prices of pointers and setters“. Magyarul: Nem sok évvel ezelőtt még Aldridgenél a gordonok követelhatték maguknak az elsőséget; de már az idei és tavalyi vásáron látszott hanyatlásuk s nem érték el azon árakat, mint a pointerok s angol setterek.

Azt is állítja czikkíró úr, hogy „a Gordonok s ú. n. black and tan“-ek nem azonosok. A fentebb idézett czikk czíméből, a Kennel Club Stud Bookból, Ildstone, Stonehenge és Vero Shaw művéből (talán mindez megjárja tekintélynek?) mindenütt azonosoknak találjuk. A három első forrás határozottan együtt használja a két elnevezést az „or“ kötszóval. Stonehenge „black and tan“-nek nevezi, zárjelbe téve „sometime called Gordons“. „Sometime“ azelőtt, mi talán annyit jelent, hogy a „Gordon“ kiment a divatból? Vero Shaw azonban egyszerűn Gordont említ. Mindezekből világos, hogy a Gordon hercegtől elnevezett törzs oly ágát képezte a fajnak, mely arra nevét is reá nyomta; de hogy a kettő egy és ugyanaz, annyira kétségtelen, hogy az ellenkezőről az angolok bámulva hallanának.

A mi ezen fajnak „a vadászaton való különös használhatóságát“ illeti, ha t. barátom a különben méltán nagyhírű Prof. Metzdorf-féle „Sam“-re hivatkozik, úgy kérdezem: honnan vette értesítését? Én Samről nemcsak olvastam, de egyaránt láttam versenyen s vadászaton. Láttam briliánsan győzni versenyen, s láttam briliánsan állani vadászaton. De azt elhiheti nekem t. barátom, hogy, habár más Gordonnál nem látott tehetséggel dolgozott mindkét téren, „a higgadt keresésnek“ nyomát sem láttam, sőt én őt láttam mindenféle fajú más setterrel szemben túllovagolni, s nem egyszer szerettem volna, tűrhető szemeim daczára, egy kitűnő binoclet, hogy egyetlen mozdulata se vesszen el reám nézve.

A mit a „pointerről“ ír, azt sem írhatom alá. Én sem saját 25, sem másutt szerteszét látott 100-nál többenél nem tapasztaltam, hogy az „csak a foglyok iránt érdeklődik“, sőt, fájdalom! setter rokonaival s a német

vizslákkal egyenlően — nem egy kellemetlen jelenetnek voltam a tapsifülessel tanúja, habár be kell vallanom, hogy a pointer, legmagasabban álló intelligenciája folytán, legkönnyebben leszoktatható e bűnről. Megengedem, hogy több az elrontott, mint a helyesen vezetett pointer s hogy az utóbbiak ivadéka rossz kezekben még bolondabb lesz. De határozottan tagadom, hogy „a meleg nyúl nyomon s őzcsapán való hajtásnak“ oka „a foxhoundvér volna.“ Egy-szerű oka az eb őstermészete, melyet okosan temperálni épen a dressura feladata. Tisztelt barátom különbül jobban tudja, mint én, azt, hogy ma minden fashionable pointer vére az Edgetörzsre vezethető vissza. Mr. Edge már egy félszázadja néma ember, legalább ennyi idő óta nem ömlesztetett a pointerbe új foxhoundvér. Sőt tagadná az az angolokban a tenyésztés nagy mesterségét, ki azt állítaná, hogy ezen vér-beömlesztés nem egyedül a sebesség fokozatának céljából történt, s nem ösmerné ismét azoknak észszerű eljárását, ha azt állítaná, hogy ezen sajátságon kívül — visszatérve az: „old spanish pointer“-re, minden más foxhoundtulajdonság gondosan vissza ki nem tenyésztetett. Csalhatatlanul igazolja ezt cikkíró úr maga is, mondván, hogy „a pointer a foxhounddal ellentétben magas szélllel keres“, sőt ezen magas orral való keresést mondja akadályául annak, hogy „a pointer a sűrűbe esett vadat, túlcsapva azon magas orral nem apportirozza“. No, a mely vizsla a sűrűben fekvő vadat nem apportirozza, mivel azon „magas orral túlcsap“, az nem szokott a csak alacsony orral követhető nyúl nyom után kiírthatlan természete folytán nyomozni. Igaz, hogy ha egyszer ez „Unatra“ rákap; úgy — mint valamennyi vizslája a világnak — nemcsak némán fogja ezt tenni: de hangosan hajtani, mint bármely kopó.

A mi „a kukoriczában s erdőben való használatot“ illeti, én azt hiszem, hogy ott semmiféle vizslának nincs classicus terrenuma. A „sárszalonka iránti érdeklődést“ — nem lévén nálam, nem ösmerek; de mindezen állításaival t. barátom egy nekem „Ralf“ dolgában írott igen kedves levelében éles ellentétben áll. Az erdei szalonkára nézve nem akarok egy cikke után jövő entrefilére hivatkozni; lévén ott

az én pointeremről a szó; de említett levelében t. barátom „Ralfnak“ épen a „sárszalonkára való dolgoztatását ajánlja“. Kérdem már most: „melyik tapasztalása áll — a privát levélben, vagy jelen cikkjében közlött?“ Annyi bizonyos, hogy a kettő mereven ellentétes.

Az angol setterekről írottakat sem hagyhatom szó nélkül. Habár — a mi ma már nem is áll — „az ebnek irrespirábilis bőre“ volna is; mégis csak melegebb a bunda, mint a blouse. Így, legyen bár a bőr irrespirábilis vagy nem: a hőség kiállhatatlanabb lesz a bundában, ha csak a setter szőrét befelé nem fordítaná, mint a juhász a bundát. Következésképp nagyobbak kell a szomjnak s ennek folytán az ideglehangoltságnak lennie, mivel a hőség elpárolgást okoz akár a bőr porusain, akár a nyelven által, — a vesztett nedv pedig pótlást igényel — s ez a szomjuság. Különbül e részben se én szóljak. Szóljon Anglia egyik legnagyobb tekintélye mint tenyésztő s bíró egyaránt, kiről M. Lawerack azt mondja, hogy „ezénél jobb setterek nem lehetnek“. Mr. William Lort: „a grouseokra a settereket tekintem jobbaknak. Tekintve a pointer tűzét, kopasz talpát, szőrét s a moorokon való győzkező esőszakadást s a durva talajt; ezek mind ellene szólnak. Ha úgy a reggeli alatt egy óráig istenesen szakad az eső, nem hiszem, hogy a pointereknek nagy kedvük lenne a nyargaláshoz. A pointer kétségtelenül hamarabb megdermed. Ellenben a setter hamarabb kidől a forróságban, s a vizet nem nélkülözi oly könnyen, mint a pointer. Annyi előnye kétségtelenül van a pointernek, hogy könnyebben tanul s nehezebben felejt“ s nem kfván minden idény előtt új gyakorlatot“. A tétel utóbbi részét t. barátom is beismeri; mint egyeztethető azután ez össze t. barátom azon állításával, hogy „a setter könnyebben tanítható arra, hogy a vadásznak keressen“?

A versenyeket illetőleg t. barátom két irányban téved. A verseny nem a vadászat, de a tenyésztés szolgálatában álló fontos segédeszköz. Nem következik azonban ebből, hogy ne legyenek oly versenystakejeink is, melyeken a v'zslát mint vadászó ebet mutathassuk be. Sőt inkább én magam is mindig e mellett küzdöttem. Hanem ha már a kölyköknél is

„vadászmannert“ követelnek, úgy könnyen, sőt minden valószínűség szerint azt érik el, hogy nem a mindennekfelett becses veleszületett fajsajátságokat, de a dressurát fogják díjazni. Mit nyer ezzel a tenyésztés, a fajjavítás? tessék megítélni! Hogy nincsenek oly stakejeink, milyeneket t. barátom kíván; azért engem legkevesébbé terhel a felelősség. Ne versenyjeink correct alapszabályait kárhoztassák ezen kétségtelenül nagy hibáért, de azt, hogy t. barátom is mindig egyedül hagyott akkor, midőn alapszabályaink értelmében is követeltem, hogy a használati versenyben is kizárólag telivér — angol vagy német — faj vizslák concurrálhassanak. Tavalý már nemcsak a korcsokat qualificálták, hanem tetézték a hibát azon famosus intézkedéssel, hogy a telivért kizárták, elhatározván, hogy oly vizsla, mely telivérv versenyben győzött, a használatiban részt nem vehet. Ugyan ki fogja ab invisis a használati versenyre való nevezés által bevallani, hogy maga sem hisz abban, miszerint ebe saját osztályában győzhessen, s mit nyer ez által az ügy, ha elveszik a módot, hogy ép a vadászati mód szerinti használati versenyben a telivér vadászatra való használatosságát documentálhassa?

Második tévedése: magáévá tétele a német lapok folytonos, de ép oly alaptalan lamentóinak, hogy „Angliában csupán csak a sebességet díjazzák“. Ez igen erős vád s volt idő, midőn úgy is volt. Szerencsére ma már nem áll. Lehetnek, kik ez ellenkező célra vezető uton akarnak célzt érni. Ki hinné azonban, hogy ép a practicus angol az, ki oly vak legyen, hogy de regula oly sajátságokat toljon előtérbe, a melyek — szándékosan írom ezt — zsebének ártsanak? Ugyan, ha úgy volna is, hány Field Trialere van Angliának? Alig 30. S ezer annyi vadásza. Hány eb kell par excellence Field Trialernek, hány a Shooting Gentlemannek? Hová tenné Mr. Sam Price, Mr. Lloyd Price, Mr. Pilkington, Mr. Llewellyn stb. százakra rugó kölykeit, ha csupán Trialerek vennék? S vajjon venné-e épen t. barátom által czitált Amerika az ilyeket s azok utódjait méregdrágán, ha csakugyan úgy állana a dolog? S miután mégis a legjobbakat, mert versenygyőzőket veszi s csak ott vadász ebekül apportirozva beválnak: ez a legfényesebb bizonyítéka annak, hogy t. barátom ez irányban is tévesen van informálva.

Szolgálok még két ténynyel állításom beigazolására. A versenyek keletkezése után néhány évig oly scála használta-tott (l. k. s. t. B. Vol I.), hol 100-ból 30 esett a gyorsaságra, tehát csaknem harmada. S most? alig kap ez valamit, hanem helyesen annál többet a veleszületett fajtulajdonok. Vajjon rosszabbulás-e ez, s melyikünk mellett szól?

Előttém fekszik az „Illustrated Shooting Times“ 1883 augusztusi száma s abban egy cikk, vonatkozva hg Solms és Mr. Bevan cikkeire „Field Trials“ czimmal, aláírva nem kisebb tekintélyü Field Trialer, mint Mr. J. H. Salter által. Négy pontban emel ez panaszt. Bennünket azonban csak az első érdekel: „that sufficient credit is not given of superior pace“, azaz panaszkodik, hogy a sebesség nem jön eléggé tekintetbe.

Egyebekben egyetértek a becses értekezéssel. Tisztelem egy emberöltő tapasztalatait; de még jobban 100 éves ratio-nábilis tenyésztés s ezer e körül szerzett tapasztalásait elős-mert tekintélyeknek. Reménylem t. barátom, épen a mindket-tőnk által melegen ápoltt vizslászsport érdekében nem neheztel, ha állításaimat mindenütt tekintélyekkel támogattam. Meg vagyok győződve, hogy az elmondottak tapasztalatai. De ezek nem elegendő döntő súlyú tényekkel s tekintélyekkel szemben, melyeknek én csak szerény recapitulátora vagyok.

XVI.

Néhány szó a nyilvános vizslaversenyekről.

A „Hunde-Sport“ szerkesztője azon megtisztelő kérést intézte hozzám: „írnék lapjába a vizslaversenyekről, mivel az érdekeltség — valószínűleg a dolog nem alapos ismerete miatt — ezek iránt csekély s azt hiszi, hogy kérését teljesítve, a német sportvilágot lekötelezném“. Szívesen teljesítettem kívánságát a következő cikkben:

A fentebbi téma fölött elágazóak a vélemények s ezen intézmény vagy félreértetik, vagy helytelenül alkalmazzatik. Sőt némi jel arra is mutat, hogy vannak, kik azt compromitálni szeretnék, így szólván: „az egész vakulj magyar s nem kell csak némi fogás, hogy valaki azon győzhessen. Ugyanazért nincs se gyakorlati haszna, se eredménye.“

Mielőtt ezen, valóban otromba nézetet czáfolnók, legyen szabad elmondanunk: mi az, mit a vizslától észszerűleg követelnünk szabad? A válasz egyszerű. A vizsla az apró vadra való vadászás segédeszköze. Feladata: orra segítségével az ide tartozó vadakra bennünket reá vezetni. Mindenekelőtt értenie kell azt, hogy a fütty figyelmének igénybe vételére való s neki ennek föltétlenül engedelmeskednie kell. Erre rögtön gazdájára kell néznie, hogy láthaassa, mit kíván ez tőle? A vezényszavakat (mennél kevesebb, annál jobb) értenie kell s ezeknek s a kézintéseknek, melyekkel elkerülhető az oly undelicát láрма, vakon kell engedelmeskednie.

Hátra parancsoltatva, ott kell maradnia, míg mást nem rendelünk neki. Keresés közben füttyre s intésre az irányt meg kell változtatnia. Minden, bármily terepet gondosan át kell kutatnia. Karfelemelésre össze kell rogyania bárhol legyen

s bárhová menjünk, míg csak fel nem szabadíttatik. A terepet keresztül-kasul gondosan felkutatni s vezetőjétől való távolságot annak nyíltsága, avagy fedettsége szerint megszabnia. Mindent szilárdul meg kell állania s a futó szárnyas után nyugodtan utánhuznia. Kellemes, ha secundál. Nem szabad a lövéstől félnie; de megtörténte után azonnal hasra kell rogyania. Végre a lelőtt, vagy sebzett vadat szárazon vagy vízen tisztán el kell hoznia.

Ez a vizsla feladata s munkája. Tehát saját akaratát mindenben uráénak alá kell rendelnie, annak vakon engedelmeskednie, ezt úgy értve, hogy folytonos figyelem, de nem zavaró commandirozás alatt álljon, e szerint átkeresse a tért s így a vadat feltalálva s megállva, a legszebb modorban azt puskavégre hozza.

Ezek az idomítottság alapföltételei s a vizslának kötelességei. Erre a telivér angol s német egyaránt alkalmas.

Mindazt, a mi ezen túl van, meghaladja a vizsla föladatát s kopó avagy véreb dolga. Ebből mindenki láthatja: mi a helyesen elnevezett „használati vizsla“. Észszerüleg ennél tovább menni nem szabad, mert ezen kívánalmakat túlhaladó követelések által a vizsla annyira „sokoldalú“ talál lenni, hogy tulajdonképeni hivatása teljesítésében nem lesz megbízható, vagy megújul az átok, melylyel — bocsánat e banális szóért — a német vizslát „elvérebesítették“.

Hogy fennebbi feladatokat az angol s a német vizsla egyaránt teljesíti, ép oly bizonyos, mint a mily különböző a modor, melylyel azt az egyik s a másik megteszi. Ma meg nem teszi; annak nem a faj az oka. Melyik fajt tartja Péter vagy Pál alkalmasabbnak, azt nem szellőztetjük. Fődolog, hogy mindenesetre tiszta faj legyen.

A tiszta faj fogalmáról értekezni, nem tartozik ide.

Mindazonáltal nem hallgathatom el azt, hogy a tiszta fajbeli tenyésztés nem nélkülözhet bizonyos segédeszközöket s ezek a törzskönyv a származás igazolására, a kiállítások a fajjelleg correctségének megítélésére és a nyilvános versenyek a faj gyakorlati képességeinek beigazolására.

Ezzel egy lényeges pontig értünk el, mely által amaz abszurdus állítás elvileg meg van czáfolva.

Kétségtelenül áll az, hogy a versenyek s a gyakorlati vadászat nem bírálható mindenekben ugyanazon szempontokból el. Hogy a verseny a tenyésztő critériuma arra nézve; mennyire bír az eb a veleszületett fajtulajdonságokkal természetből; a vadászat pedig a vadászé arra nézve, miképen tette a nevelés ezen veleszületett fajsajátságokat gyakorlati szempontból még becsesebbé?

Ebből önként folyik: a verseny adja — a vadászat neveli az anyagot. Az elsőnek nem lehet feladata a „dressura“ által győzni, hanem a veleszületett sajátságok magasabb foka által; utóbbinál ezen fajsajátságokat a dressura s gyakorlat emeli abszolút értékre.

Ez a helyes felfogás a versenyekről, melyek jogosultságát abszolút szempontból senki meg nem tagadhatja. Hiszen, habár az angol addig, míg vizslája Trialeb, azt vadászatra alig használja; később épen ezen nagy Trialgyőzőkből s ezek ivadékából lesznek a legjobb vadászebek, még a moorokon is, hová pedig a vadon száguldó eb legkevésbé való.

Hanem hát mi nem vagyunk Angliában, nem tarthatunk „large kennel“-t. Mindazonáltal meg kell a verseny intézményét tartanunk; de egyszersmind azt viszonyainkhoz szabni. S hogy mégis kevés iránta az érzék, főoka az, hogy nem bírták azt viszonyainkhoz alakítani.

Mielőtt tovább mennénk, szabad legyen egy kitérést tennünk.

Sohasem tett reánk kellemes benyomást, bármennyire becsüljük az angol vizsla temperamentumát és sebességét; az, hogy a continensen abban keresik a „virtust“, hogy a helyett, hogy ezen becses tulajdonságot észszerűen fölhasználnák vadászati céljainkra, daczára Angliától nagyon különböző vadászati viszonyainknak, uraink úgy a versenyeken, mint a vadászaton az által compromittálták az angol vizslát, hogy azt „elpace“-szelték, az az annyira túlhajtották, hogy azután az jóformán semmire sem volt való, a minek a szomorú vége az, hogy elrontották vizsláikat s a faj megérdemlett renomméeját annyira, hogy, ha e szegény állatok beszélni tudnának, okvetlenül fölajdulnának: „ments meg Uram barátinktól!“

Ki csodálkoznék azután, ha — kivált, miután a német vizsla a tenyészversenyeken alig, az angol pedig, a használatiakon úgy szólván fennebbi oknál fogva is sohasem jelent meg — ezeknek eszeveszett, látcsővel alig szemmel kísérhető vad száguldozása, daczára az olykor méltán megbámult ponteknek, nem vonzhatott, s hogy a helyett, hogy ezen büntetésre való túlzást ostromozták volna, az intézményt magát ítelték el s attól minden gyakorlati értéket megtagadtak?

S mindennek daczára a versenynek nemcsak magas gyakorlati értéke van, de az oly élvezetet is képes adni, mint semmi más neme a sportnak. Hiszen tömérdek vadász gyűl azon össze s a dijnak s a legjobb eb birásának ambíciója által nagyon is ingerlő hatása van. Csak azután a bírák mindig a legjobb ebeket s ne olykor semmi vadászati értékkel nem bíró firlefanczot díjaznának!

Mennél nagyobb tért foglalnak el a versenyek, annál több gondot fordítanak a fajbeli tiszta tenyésztésre, valamint a vizslák gyakorlati vezetésére. S ki tagadná azt, hogy mind a kettőre égető szükségünk van? De már a propositióknál arra kell ügyelni, hogy a kívánalmak megfeleljenek a vizsla gyakorlati értékének.

S e részben példát vehetnénk az annyira gáncsolt angoloktól. Volt idő, a midőn ama csodálatos tüneménynek: Champion Drake-nek villámsebessége, mely kivételkép még hatalmasabb orrának nem volt képes ártani, azon téves következtetést vont maga után, hogy ő győzelmeit csak sebességének köszönheti, s ennek folytán 100-ból a pacet 30-czal díjazták; vegyünk ehhez a rokon temperamentumra 10-et, a dressuráért 20-at, így a többi lényeges s absolut becsü tulajdonságokra maradt összesen 40 point. Nemsokára átlátták a tévedést s a pacet reducálták 20-ra, s az orr a többi lényeges kellékekkel kapta a 80 pointot. Sőt ma már pointeket kap az orron kívül a „beating the ground“ — azaz, hogy a vizsla sebesen keresse ugyan, de úgy fedezze a terepet, hogy azon egyetlen vad se maradhasson megállatlanul, a mi az 1000 ölre való vadszáguldást teljesen kizárja.

Mennél inkább lábra kap azon helyes meggyőződés, hogy idegen jót helyes ugyan recipiálni; de nem szabad idegen

hibákat majmolni; annál tártabb kapu nyílik a versenyeknek is a helyesebb belátásnak.

Hogy veleszületett sajátságok átörököltetnek, azt ma mindenki tudja. Hogy ezeket elbírálhassuk, elkerülhetlen a concurrentia. Hogy azonban a helyzet annál tisztább legyen, miután vadászaton nagyszámú közönség alig van — vagy ha van, annak esze inkább a lövésen, mint az eb munkáján jár: szükséges egy nagyobb számú, érdekelt publicum. Mindkettőre legjobb alkalom a verseny.

Miután ez — mint már említettük — mint segédeszköz áll a tenyésztés szolgálatában, természetes az, hogy versenyen csak fajbelileg tisztán tenyésztett vizslák jelenhetnek meg s hogy minden vérkeverék onnan ki legyen zárva. Verseny-nyertes ebek méltán kerestetnek a tenyésztésre. Ha tehát esetleg vérkeverék nyerné; a tenyésztésnél veszélyes zavarok jönnének ilyenek után létre. Nem az a szerencsétlenség, hogy imitt-amott korcs nyert a tisztavér fölött — még az sem, hogy tudatlanság fölött markukba nevetnek, mert értelmes ember tudná, hogy ez nem azért történt, mert a tisztavér utópia, hanem mivel a győztes individualiter, valamely kitűnő telivér őséire vert vissza. De a szerencsétlenség abban volna, hogy ezután még esetleg mopszli tehetség is születhetnék vizslabőrben.

Mivel a verseny a fajbeli tiszta tenyésztés segédeszköze, azon első helyet a tenyészversenynek kell elfoglalnia. Mondtuk már fent, hogy ez más kategóriákon nyugszik, mint a gyakorlati vadászat, s hogy ezen az ebek tisztán tenyésztési becsük alapján bíráltnak el s hogy itt a dressurának az eredményt nem szabad elhomályosítania.

Önként fűződik ehhez azon kérdés: „mily fajok számára tartassanak ezek meg?” A válasz: „minden constans faj számára.” A másik kérdés: „együttesen-e az angol s német fajoknál?” Istén ments! „Külön.” S ezt nem azért, mivel, a mint mondják: „az angol vizsla egyoldalú”, „a német uni-versális” — mi a használhatóságot mindkét faj számára egyaránt vindicáljuk; — hanem mivel éppen a tenyészversenyeknél a faj sajátságos jellege jön considerációba; kell, hogy az egyedek lehetőleg egyenlő esélyekkel birjanak. Hol volna ez meg

a szélesebb angol vizslával szemben a lustavérű németnél — s ez önhibája nélkül együttes concurrentiában már előre meg lenne verve. Ily olcsó dicsőséget egy Gentleman angol vizslabarát sem óhajthat.

A kérdés már most az: „hány tenyészversenyre van szükség?” Egyetlenre, de a német s angol faj szerint természetesen két stakere osztva: Határozottan elvetjük az eddigi módot: „a kölyök és a felnőttek versenyét.” Egyetlen tenyészverseny kölykök számára bőven elég.

Mit követelünk a felnőtt vizslától, angoltól s némettől egyaránt? elmondtuk a bevezetésben. S mi az örült száguldást úgy sem ösmervén el fajsajátságának — az újabb német faj pedig sebességben örvendetesen gyarapodván; a különbséget a kettő között nem is annyira a sebesség fokában, mint inkább a stylusban találjuk. Az élet egy másik terén is élethalálharcz folyik. Értjük a homöopathákat s allopathákat. Át lesz-e e két iskolát elválasztó ür hidalható? ki tudja. De annyi áll, hogy ma már a homöopathák eltértek a Hahneinan szörgolyóitól; az allopathák pedig az akódósistól. S a mint az angol vizsla jó kezekben már nem vadszáguldó, ép úgy a német vizsla hová-tovább veszíteni fog lustaságából s megszűnik láb alatt botor-kázó dög lenni. Akkor azután csakugyan csak a stylus marad föl s ez nem lehet elég ok a segregációra.

De hát hol és hogy tegyék le a felnőttek vizsgájukat?

Ezen kérdésre való válasznál lépnek azután Angliától különböző viszonyaink előtérbe. Ámbár most sem térünk el fentebbi állításunktól, hogy a verseny és a vadászat nem ugyanazon kategóriákon nyugszik — mivel elkerülhetlen az, hogy lehetőleg a vizslák, mint vadászebek is bemutatassanak, s mivel ez a tenyészkölyökversenyen nem megy: erről okvetlen gondoskodnunk kell. S a mód az, ha az eddigi „használati versenyek” helyett, habár a lényeg az marad, de azután a névbe nem lehet kapaszkodni — „vadász-versenyek” fognak tartatni. Ebben azután angol s német-fajú vizslák együttesen concurrálhatnak. Cselekményeik azután nem eltérő stylusuk, hanem a gyakorlati vadászat követelményei alapján bíráltassanak el.

Hogy ilyenmü versenyek szükségesek: világos abból,

hogy ennek propositiói vadászati követelményeken nyugosznak, hogy p. o. ennél az apportírozás is okvetlen megköveteltetik s így lehető megközelítőleg teljes vadászképet kapunk; főkép pedig azért, mivel ép ezen oknál fogva ezek nemcsak a Sportmaneket, de a gyakorlati vadászt is vonzani fogják s így a versenyek látogatottabbak s hasznosabbak lesznek. Ez által a Field Trial lehetőleg azonosíttatik a vadászattal s alkalmassá válik arra, hogy mi eddig lehetetlen volt, a kitartás (endurance) elbírálható legyen.

A vadászati elbírálásnak ki kell mindarra terjeszkednie — de semmire azon túl —, a mi a vizslák valódi hivatását képezi. Ha épen alkalom van rá, a kacsázás ellen még nem lenne kifogásunk; azonban minden erdei komédiázás (Waldprüfung) — a vadfojtogatás (Abwürgen) — vér- és vonszalék-munka elleni (Schweiss- und Schlepparbeit) — mint ezt a komédiát Németországon csinálni kezdik — határozottan minden vizslafaj nevében protestálunk. Ezek a véreb megbecsülhetlen kincset érő sajátságai, de nem a vizslái. Hagyják ezt azoknak, a mi igen kíváncsok, tartsák továbbra is a Schweiss-hundprüfungokat, mint dicséretesen cselekszi a „Nimrod-Schlesien-Verein. Bár tennék s tétetnék nagy uraink nálunk is. De a vizslát ne alázza Schweiss-hundmunkára senki sem.

Mindezeknél fogva: mi hát a vizslaversenyek főadata s értéke? Mindenekelőtt mint gyakorlati segédeszköz szolgálni a fajbeli tiszta tenyésztésnek, miért is kizárandó belőlük minden korcs. Bizonyosan nem jut eszünkbe senkit egyéni szabadságában korlátozni akarni: miattunk vadásszék kuvaszával, a kinek tetszik. Van azok közt is imitt-amott használható állat. De hát az-e a fő, hogy mi van jó ebünk? De hátha kimúlik? Mi lesz fiaiból? Nem, a fődolog az, hogy az ivadék is biztosan az legyen, mik voltak ősei. A verseny feladata, az ezen biztosítékot nyújtó fajokat hamisítatlan fajsajátságaikkal a tenyésztési s vadászati képesíttetésükben a vadászversenyen bemutatni.

Ezzel, úgy hisszük, eléggé be van bizonyítva a versenyeknek sportszerű, vadászati s mindennekefelett tenyésztési értéke s jelentősége, s ezzel a bevezetésben említett absurdus vád meg van czáfolva.

Még csak egy passusra kell — ha ugyan érdemes — felelnünk. Hogy t. i. csakugyan elégségesek-e bizonyos fogások a győzelemre? Röviden ennyit: „az ügyesség a győzelmet megkönnyíti ugyan, de ez magában soha sem elég.“

A versenyek eddig is sokaknak okoztak gyönyört; de előadott okoknál fogva nem vergődhetek népszerűsége. Ha ajánlatimat elfogadják s ezáltal mintegy practicus keretbe foglalják az ügyet: ez is meg jön önként. A főczél: mindig a tiszta faj. S ez főképp az által érethetik el, ha a bíró urak csak oly ebeket díjaznak, melyek oly sajátságokban tűnnek ki, mik a vizslának főbecsét képezik s ha a vadász urak azután az így bevállottak utódjait szerzik be. Mert kétségbevonhatlanul igaz az, hogy: mennél hiresebb s bevállottabb törzsből ered egy állat, annál jobb szolgálatot fog az a vadászaton is tenni. S miután a vadászati verseny eminensül használati verseny kell, hogy legyen jövőben — ha úgy lesz — meg van a Columbus tojása.

A versenybírálat módozatairól a Hundesportnak írottakat itt annyival inkább mellőzhetem, mivel, kit érdekel, megtalálhatja az „Angol vizsla“ czimű művemben.

XVII.

Field Trial kép.

A magyar vizslaverseny-egyesület versenye Galánthán 1886.

Felejthetlenné lesznek azon gyönyörű sportnapok minden résztvevő számára, melyeket Galánthán átéltünk már csak a várúr, tisztelt collegám, az egyesület elnökének: Gróf Eszterházy Bélának páratlan magyar vendégszeretete folytán is, melyet három napon által a gróf Eszterházy Károly és angol sógora, b. Fekethe Aladár, b. Höller István, Szalácsy Sándor, Kazy Lázár, Világhy János és Gyula, ifj. Tóth Vilmos, Kovács Bálint, Fónagy József, Pataki Albin, Kuffner Károly, Egerváry Gyula és csekélységünkől álló társaságot úri lakában megvendégelte. Az Esterházyak ezeréves fénye ragyogott minden mozzanatban a legcsekélyebb feszélyező nyomás nélkül. Azonfelül az eredmény a napot a magyar vizslászport valódi ünnepevé tette. Mindazonáltal éppen Pozsony vármegyében, hol annyi sportsman lakik, a részvét nem felelt meg a jogos várakozásnak, minek oka talán az éppen folyó foglászatzban rejlett. Azon körülmény azonban, hogy nyolcz vármegye volt képviselve, joggal hinni enged, hogy a jó ügy folytonos hódítást csinál.

A vadállomány annyira kitűnő volt, hogy a három stake minden phásisaival két répa s egy lóhertáblán lefolyhatott. A szimat, habár a forróság nagy volt, mivel folyton kellemes légmozgás volt, tűrhető, habár a perzselő nap urak és vizslák bőrét egyaránt égette. A foglyok nem tartották helyüket erősen; annál inkább kitüntethették azonban a vizslák virtuositásukat.

Legnagyobb örömet azonban az okozta, hogy a derék mesterek: Kazy Lázár és Szalatsy Sándor mellett oly reményteljes új sarjhajtások tűntek föl, mint Kovács Bálint és Fónagy József, kik classicus idomításuk és vezetésük által az ügy elővivőinek számát a legelőnyösebben szaporították. Kovács ur, sajnos azóta hallgat; ellenben Fónagy ur az ép oly classicus Lakatos Károlylyal megmutatták: mit képes helyes vezetés az angol vizslánál nemcsak versenyeken, de a gyakorlati vadászaton is elérni. Fónagy ur hazánk határain túl is, Ausztriában és Poroszországban dicsőséget-dicsőségre halmozott azóta a pointereknek s a magyar névnek egyaránt. Csak tovább ezen az úton. Az angol vizsla egyetlen „punctum saliens” a vezetés, de csak így előre s nem maradhat el az „in hoc signo vinces”.

Sajnos, hogy midőn este a a vidám társaság a park százados fái alatt egy bámulatos augusztusi nap estéjének áldásos hűvösét élvezte; ismét volt alkalmunk oly vitákat hallgatni, melyek bebizonyították, hogy az ügy még mindig kamaszéveit éli nálunk. Reményljük, hogy a galánthai verseny ismét sok tévhitet eloszlatott.

A két telivérszerenyben a jury következőképen alakult: gróf Esterházy Béla, Világhy János úr s én. Az u. n. használati versenyben, melyben szabad lévén minden bizonytalan származású ebnek futnia, szerintünk egy helytelen eredmény a megrögzött előítéleteknek — collegám túlságos scrupulositásból — erdészének ebe is concurrálván, kilépett s helyét Kazy Lázár úr foglalta el.

I. Telivér kölyökverseny.

Nevezve voltak: Keleti Károly úr „Rip van Winkle” telivér pointer kanja, Sykétől-Lillyből; Fáy Victor ur „Fred”-je, telivér pointer kan Sykétől-Bloomból; Fónagy József úr „Drake” telivérpointer kanja, Sykétől-Lillyből és „Lady of the Valley” telivérpointer szukája, előbbi nővére; Szalatsy Sándor úr „Juno” telivérpointer szukája Gunnertől-Venus of Braunfelsből és Szentiványi Árpád úr „Ponto” telivérpointer kanja, Young Bangtól-Luff of Hanvából.

Keleti Károly úr országos ügyek miatt nem jelenhetvén

meg, „Rip van Winkle“, valamint Szentiványi úr „Pontó“-ja is, sajnos, elmaradtak. Különösen sajnálom „Pontó“ elmaradását, mert ez, daczára túlnyomó champion Bang vérének, a legnyugodtabb temperamentumú pointer, melyet valaha láttam, „Drake“ a Szegedről való út által annyira megviseltetett, hogy vissza kellett azt utólag vonni. Ámbár a nemes vér erősen küzdött a vérhas ellen is; hasztalan, a nemes állat idegei végkép lehangolódtak; bámulatos volt azonban az akaraterő küzdelme a még erősebb baj ellen. „Juno“, ámbár bravourral vezetve, édes keveset mutathatott nagy nevű szülei dicsőségéből, annál briliánsabban dolgozott azonban „Fred“ az apja nagyszabású actiójával és stylusával, s bámulatos volt látni, midőn az alig egy éves eb villámgyorsan félrevágva magát, csaknem égne meredő orral s csaknem kettétörő gerinczczel óriás paceból állotta az oldalról jövő szimatját az óriás távolban fekvő fogolyfalkának. Gyönyörű kép volt a szoborra merevedett eb. Habár ösmert appeljét a szokatlan concurrentia némileg zavarta: a jelenvolt angol noblemannek is imponált a megállásbani szilárdságával és colossális sebességével lépést tartó nyugalmával, valamint csodával határos orrával, mely egyensúlyban lévén villámsebességével, egyszerre egy egész hectár összes szimatját látszott felölelni.

Teljes joggal vitt el egy igen szép trophaeumot, ezüst borserleg egy gyönyörű setterrel a fedelén. „Juno“, miután „Drake“ kidőlt, a második díjat, egy szép ezüst tabatièret, rajta egy fogolycsapattal, kapta.

II. Használati verseny.

Mivel oly ebek, melyek a telivérszenyban 1-ső díjat kaptak, ebből ki vannak zárva, csak négy eb neveztetett, melyek, kivéve az első díjnyertes, különbül szintén fajjellegtelen „Dash“-t semmi keresést nem mutattak, legfeljebb oly értelemben, ha valaki öncsalásból annak tartja azt, ha az eb előtt gazdája veri ki a vadat. Egy, mint angol vendégünk helyesen mondá, „tedious trial“ után, végre egy fél örökkévalóság után elkészültek, s így, megköszönve istennek, hogy csak négyen voltak, az 1-ső díjat, 100 francot, a házi úr vadásza „Dash“-jének, a másodikat pedig Kuffner úr „Miss“-

jének adtuk. A concurrenssek mind evidens keresztezések voltak, s ha Pozsony vidékén ezek a „használati vizslák“ coryphäusai, úgy ez vagy hihetetlen, vagy nagyon szomorú. De a kölyökverseny nyomása félreismerhetlen volt; mert — mint hallottuk — a győztes gazdája a díjat egy telivérkölyök beszerzésére szánta.

III. Felnőtt telivérek versenye.

Nevezve voltak: Kazy Lázár „Russ“ telivérsetter kanja Dashing Ruthwentől-Dashing Megből; Fáy Victor úr „Fred“-je l. f.; Szalacsy Sándor úr „Juno“-ja, l. f.; Fónagy József úr „Lady of the Valley“-je l. f.; tehát egy már versenygyőztes setter és három pointerkölyök.

Mindenki, t. barátom Kazy Lázár is, azon biztos tudattal indult a stakenek neki, hogy a cserágot Fred-től senki el nem vitathatja. Másként lőn; de ennek oka legkevéssbé rejlik a briliáns kölyökben. Bármennyire felül is állott ez a gyorsaság, biztonság és orra nézve versenytársai felett; bármily biztosnak mutatta magát a kölyökverseny különféle phásisai alatt: még is megvolt az ő Achilles-sarka is. Vezetője: Kovács úr, kinek első fényes próbája Fred volt a telivérrel, Fredet eleinte kissé fölöslegesen zaklatta commandóival; most azonban, jóindulatú tanácsunk daczára, ne incommodálja Fredet, ezt félreértve, s azt hive, hogy azt teljesen magára hagyhatja, a fiatal s már a kölyökverseny által jóformán excitált ebet a legcriticusabb helyzetekben is teljesen figyelmen kívül hagyta. Ezen eljárás mihamarább megboszlta magát. Alig fordult Fred egynehányat, szimat ütött az orrába. Sajnos, a csapat egy már elébb erősen megzavart falka volt, mely a szomszédos megvadászott területről röpi a vég nélkül hosszú répa földbe. Fred gyönyörűn állott. Egy atom sem mozdult benne, mintha márványból lett volna faragva. De a foglyok szaladtak; a szimat veszett, Fred nem csillapított még akkor sem, midőn szokása ellenére gyorsan kezdett utánhúzni. Jóformán 10-szer is megállott, de a falka eközben mindég szaladt, s első megállása helyétől jó 500 lépésre fixirozta a falkát gyönyörű poseban. Kovács úr, a helyett, hogy utána ment volna, isteni nyugalommal lépdelt a bírakkal, kik a közel kereső Juno miatt nem haladhattak.

Igy történt, hogy még midőn mintegy 250 lépésre voltunk, az álló eb körül zajjal röpkedtek fel a foglyok minden irányban. Ez sok volt szegény Fred idegeinek, máris görcsösen reszketvén; két szökést tett utánuk, s ezzel közel 20 point tevő jogát erősen devalválta. Még egyszer ismétlődött ezen jelenet ugyanazon falkával. Ismét bámulatos attitudeöket láttunk; de Kovács úr nem okult az előzményeken, s midőn a foglyok elröpültek, szegény Fred az utánszökésből a kergetés természetes hibájába esett, s hibája nélkül, illetve vezetője hibája miatt, ezért 20 minust kapván — elejtetett az időközileg 4-et elért Juno ellenében. Tanulság, hogy a mily hiba a félénk örökös zavarás commandókkal; ép úgy nem szabad, különösen még gyermek ebet teljes ellenőrzés nélkül hagyni. Az eb nem volt hibás; csak a tapasztalatlan vezető, mert bevégzett verseny után Fred ismét elragadott mindenkit prációs és gyönyörű munkájával. Azonban ez már késő volt; a becsület meg lett mentve, de a dicsőségtől szegény feje elesett.

Most „Lady of the Valley“ s „Russ“ következett, mindkettő tulajdonosok által vezetve, Lady szépen és elegánsan, Russ briliánsan revirozott Kazy úr előtt, s vezetője páratlan routineja folytán valóban példásan. A fiatal szuka ennek folytán — habár teljes becsülettel — kénytelen volt a fegyvert tenni.

Most már az első díjért „Russ“ és „Juno“ küzdöttek. Az eredmény előre biztos volt. Most láthatták a nézők, mit mindent érhet el egy művész egy jól iskolázott telivérrel. Russ egy bámulatosan vezetett használati eb a szó legszorosabb értelmében, mely mindent megtett, mit a nemes vizslától kívánnak, legyen az bár a legfashionablebb telivér. Azonban az is bizonyos, hogy Russ-t születésekor a magasabb tehetség geniusa nem csókolta homlokon. Stylusa nincs; mozgása, habár gyors, vontatott; állása pedig éppen minden elegantia nélküli, esetlen; biztossága valódi vad előtt azonban kifogástalan.

A mit nála legjobban megbámultak, az az, mit erővel reá akartak dictálni: a munka elragadósága; abból őt egy jota sem illeti meg, annálinkább azonban Gentlemanvezetőjét, ki soha sem hívalkodik briliáns eredményeivel és ki ma is igazságtalan volt önmaga iránt, midőn azt mondta, hogy a díját

sem Russnak, sem önmagának, csupán Kovács ur Fred iránti figyelmetlenségének köszönheti. Ebből a hármas distinctióból csak az első s utolsó áll; de nem áll a középső, mivel Russ Kazy nélkül nemcsak soha s sehol nem nyerhetett volna, de más kezekben? No de erről hallgassunk. Ő valóságos unicum már csak azért is, mivel ebe iránt ezerszer elfogulatlanabb, mint a közönség, mely Russt istenítette, a helyett, hogy ura geniejének hódolt volna. Még ma is gyönyörködöm a briliáns modorban, melylyel Russt sokkal tehetségesebb ellenfele ellen győzelemre vezette. Russ egyetlen hibát sem követett el s bámulatosan követte ura minden intését. Kazy úr sasszemeivel megjegyezte azon pontot, hol a Fred által megkergetett farka levágott. Már annak közelében oly óvatosan s röviden vezette Russt, hogy ezt látva, sokan kétségbevonák azt is, hogy Russ ereiben oly kék Llewellynvér folyik. Aztán magasabb virtuositással egyenkint állatta meg Russal a foglyokat, mindenik kiröppenésénél droppoltatva azt mindaddig, míg a rovás megtölt a foglyokon, melyeket Fred zabolatlan genije szétvert. S valóban ezen esetről csaknem összeütközésbe jöttem bírói lelkiösmeretemmel, hogy vajjon oda oda ítéljem-e Russnak minden állásáért az obligat + 2-öt; avagy egy új pontot javasoljak a scálához: Kazy úrnak ítélni + 100-at? Mert ép úgy megtette volna mindezt az ő kezében minden eb, mely atyja megválasztásában a legvigyázatlanabb volt, mert egy érdemleges s valóban elragadó pointen kívül, melyet Russ Ladyvel concurrálva csinált, t. i. midőn a farka fölrepült, ő ugyanazon helyen, félre fordítva fejét, állott, egy tapsifülest semmi érdekest nem láttunk tőle. Meg kell azonban jegyeznem, hogy kiröppenésre s lövésre gyönyörűen droppolt, igen szépen apportirozott. Így nyerte Russ minden meritorius érdem nélkül az 1-ső díjat, egy ezüst serleget.

„Junónak“ még „Lady of the Valley“-vel kellett a 2-ik díjért mérkőznie. Ha Lady már Russal szemben megmentette a succès d'estime, természetes volt, hogy a 2-dik díjat, egy szép ezüst poharat, + 26-tal a Junó + 9-e ellen elvitte. Ha Szalacsy úr szokott mesteri vezetése meg nem lephetett már, szívből óhajtjuk, hogy jövőre ezt ebe jobb dispositiója megérdemlett sikerre vezesse. Fónagy úr elegáns vezetésével elra-

gadott mindenkit. S hogy Ladyben mit bírt, tanúsítja, hogy ennek fia s leánya: „Pick“ és „Lady“ ez idén úgy Morvaországban, mint Boroszlóban fényes s ismételt sikert arattak.

Igy folyt le a galanthai verseny, mely után jó magyar szokás szerint, a várkastélyban nem maradt el a magnum áldomás, mely a társaságot jóval éjjél utánig együtt tartá.

Nekem igen jó napom volt. Midőn a cigányok rárántották a legszebb nótákat s Fónagy úr kivevén a primás kezéből a hegedűt, megmutatta, hogy a száraz fán ép oly mester, mint pointerjeivel elég módomból volt a nap eseményeit lelki szemem előtt elvonultatnom s ezt a meditációt nem zavarta egyéb, mint koronkint a pezsgős palaczkok dugóinak pattogása. Örömem annál nagyobb volt, mivel oly urak, mint Kazy, Szalacsy, Kovács s Fónagy, az ügy diadalát hova-előbb kivívandják. Azonfelül az én jó öreg Syke-m gyermekei győzelmével érdem szerint aratta a reá hulló dicséretet.

Másnap a gróf fogolyvadászatot rendezett. Sajnos, nekem fűtve volt a mozdony s mennem kellett a gyönyörű Vág-völgyre, hol annyi rom koszorúzza a mult dicső emléke gyanánt a hegyek ormait; el C s e j t h e mellett, melynek „hatalmas asszonya nehézkes álmokat lát, ha megjő alkonya“; el T r e n c s é n mellett, hol a büszke olygarcha Csák Máténak, ki büszkén daczolt a fölkent király hatalmával, marczóna alakja, azt mondják, kísért az éjjél táján; el T e m e t v é n y mellett, hol a Rákóczy-kor lelkes hőse: Bercsényi Miklóst, ki ura iránti ragaszkodó hűségében Rodostóban elmélkedett a a töltött káposztáról s mélabús lelke bánatával „hallgatta a tenger mormogását“, míg a halál meg nem váltotta, az élénk képzelet szép holdvilágos éjjeleken meg-megjelentet; el G a l g ó c z mellett, hol még ma is az Erdődyek nemes törzse honol; el P o d h r á g y mellett, hol az Esterházyak örökében ma már egy új plutokrata báró ül; el I l l a v a mellett, hol az államfogház tömegénél csak a benne lakozó bűn nagyobb; el B u d e t i n mellett, melyet a szabadságharcz alatt egy istenéről s hazájáról megfejtkezett evangelicus pap rabolt ki hordájával; el Ó v á r, a Pongráczok ősi fészke mellett, lelki szemeim előtt mindenütt kigyúlni látva az ormokon a Rákóczy-kor tűz-

telegrammjait ; elvitt a gőzlo az én kedves kárpátusi idyllembe
— Lucsivnára.

Ha a robogó vonaton száguldunk, mennyi anyag kínál-
kozik az elgondolkozásra ! Mily anthithesis ez s a régi tutaj !
Ez immáron feledékenységbe merül. Elmultak az idők, midőn
a Vág völgy szorgalmas, szegény lakói Komáromig úsztak le
ezen, hogy azután pénzükkel visszavándorolhassanak szegé-
nyes, de semmiért fel nem cserélendő sterilis rögükhöz. A
vasút civilizáló nyomása hova-tovább a mythos korába szo-
rítja az elavult járművet. Nem tesz semmit ; más tekintetben
ezer kárpótlást nyújt a „másina“. Nehezen szokik el amattól
a szegény tót ; de lassan majd hozzáfüllik a jobb újhoz.

S ha már egyszer idáig tévedtünk, térjünk vissza vizs-
láinkhoz. A német vizsla a tutaj, az angol a gőzmozdony.
Sokaknak öröm lehet ma is a Vágon tutajon lefelé siklani, de
nekem nem lenne minden szépsége mellett a Vág völgynek
kedvem gyalog vissza felsétálni. Én jobban szeretem a mozdonyt.

Azt mondják : az angol vizsla a jövő zenéje. Meglehet.
De az meg bizonyos, hogy a német se nem élvezhető zene,
se jövője nincsen.

Sok oly napot testvéreinknek Szent-Hubertben, mint a
galánthai volt s sok oly maecenást a vizslászportnak, mint
az én tisztelt collegám : gróf Esterházy Béla !

XVIII.

»Syke.«

(Hanvay Zoltán telivér pointer kanja. 3-dik díj Shrewsburyben a pointer puppystakeben; az 1883-iki Gross-Strelitz-i verseny legjobb ebe; 1-ső díj Monostor-Szigeten a telivérversenyben „Dashing Ruthwen“ ellen 1883; 2-dik díj ugyanott 1884.)

..... in every part,
So well proportion'd, thas the nicer skill
Of Phidias himself can't blame the choice
Of such compose thy pach.

Blaine's Rural sports.

..... Plötzlich steht
wie angemauert er

Graf v. Waldersee.

Egyetlen cikk e könyvben, melyet más írt. Dr. Pelech János t. barátom, kiből fájdalom „Sir John“ már régen elhallgatott, írta lelkesedésében Syke-ről. Miután e cikkben semmi túlzás nincs, nem fogja t. barátom plágiumul venni, ha én, mint Syke tulajdonosa, — annyival inkább, mivel e „crack“ képmása e könyvet díszesíti — a cikket egész terjedelmében közlöm a „Vadászlap“ 1884-iki folyamából.

Ha nagyjainknak — írja Sir John — közttereinken szobrot állítunk s olykor kétes nagyságokról is, sőt mindennapi halandókról szól magasztalólag a krónika s érczbe vési nevüket, csodálatul az utókor számára: akkor az ember leghűségesebb követőjéről — a sportsman legbecsesebb kincséről s elvállhatlan társáról, a jeles vadászebről — miért ne emlékezzünk meg legalább szakadékony hirlappapíron? Sőt méltán kíváncsi az, hogy a sporttörténelem lapjain megörökítsük

egyes kiválón phaenomenon ebeink nevét önmaguk érdemeiért s kedves emlékül egyaránt mindazoknak, kik ösmerték, tehetségüket bámulva, magas élvezetben részesültek általuk s példaképen az utókor sportsmanjeinek, ebbaratoknak és tenyésztőknek. A „Kennel Gazette“, a „Field“, a „Bell's Life of London“, a „Hund“ s más külföldi lapok régóta művelik e tért; míg nálunk alig lehet effélét olvasni. Én követésül ajánlom sportiróinknak s megkezdem ezt azonnal egy kiváló ebbel, egy pointerrel, melyről egy nagytekintélyű angol kynologus „a celebrated phenomen“ epithetonnal emlékezik meg; ez „Syke“ Hanvay Zoltán tulajdonában.

„Syke“ Bromfield-Salopban látott napvilágot 1881. január 2-án. Tenyésztője: W. R. J. Mawson, a hg. Westminster headkeeperje. Hogy mily szerencsésen választotta meg Mr. Mawson a tenyészanyagot: arra az élő bizonyíték „Syke“. Már a priori lehetett következtetni, hogy oly nemes ősoktól, a minő egy champion „Drake“, Sir Richard Garth e soha utól nem ért csodaállatja, Mr. Whitehouse champion „Hamlet“-je, Mr. Statter „Major“-ja, Whitehouse champion „Rap“-ja s a hg. Westminster kenneljének színe-java után csak „first rate pointer“ születhetik. Különbül, hogy mily kék vér forog ereiben, arra nézve elég egy tekintetet vetni gyönyörű pedigree-jére, mely a hanvai kennel catalogusában látható.

Láthatjuk ebből, hogy mai nap nemesebb vérű pointer nem létezhet, mert a legjobb ebek a tüneményszerű pointerek, melyekről egyáltalában a Sportirodalom megemlékezik, ősök gyanánt megvannak e pedigreeben. Így látjuk apai ágon a nagy „Drake“-t s így ő par excellence Drake-vér. Az azonban ő champion „Faust“ révén is. Nem csekélyebb becsű vér ő anyai ágon, ott van a Lord Lichtfied-féle tiszta Edge-vér. Ezenfelül champion „Rap“ által a Whitehuse-féle híres champion „Hamlet“-vér.

Ennyit „Syke“ származásáról. Valóban szép „nemesi levele“ van.

Az angol Kennel-Club Stud Bookban 13388, a magyar ebtörzskönyvben 84, a hanvai pointer Kennel catalogusában 12 számot visel.

A mi „Syke“ külsejét illeti, egészben véve nem mond-

ható lebilincselő szépek. A „large sized“ pointerekhez tartozván, s egyénileg is vaskos, igen erős csontú lévén, kissé állva, nehéz alakot mutat; s így az elegánsabb metszetű „small size“ pointerekkel csupán szépséget kereső egyén szemében nem versenyezhet. Szépség alatt természetesen en bloc csak a nézőre való behizelgő hatást értjük. Ezzel azonban távolról sincs mondván az, hogy Syke talán a fajjellegekben mutatná bár a legcsekélyebb fogatkozást; sőt ellenkezőleg, a helyesen alkotott és vadászati célokra tenyésztett pointerek minden racing pointját egymáshoz való arányokban ép úgy, mint egyenként az utolsóig tanulmányozhatjuk rajta.

A szépen metszett fő, az értelmes, mély tűzű szemek, a helyesen metszett mérsékelten hosszú fülek, teljesen racinglike vannak alkotva. A felső hosszú állcsont, beleékelte orrcsontokkal megadja a pointer arczkifejezéséhez a legszükségesebb vonásokat; maga a nagy, nedves orr, tág orrlyukaival s szabadon libegő orrczimpáival, melyek sohasem nyugszanak már külalkatával is sejteti az óriás szagérzéklet; de, hogy is ne lehetne ily tág légzési utakon és nagy felületeken kellő mennyiségű szimatot felfogni? Valóban! akár egy egész búzatábla összes szimatját képes volna ez orr egyszerre felölelni. A szép ívezett, bár talán kissé vastag nyak helyes arányban áll a mély mellkashoz; az erős derék, a rendkívüli izmú lábszárak kerek macskatalpaikkal, a szépen hordott vékony fark, mind helyesen alkotvák.

Az ebnek colossális méretei összhangban annak önálló magatartásával, bátor és nagyszabású pace-szével már eleve sejtetik velünk a „grand dog“-ot, a champion-ebet.

Íme méretei:

Orr a homlokig 11 cm.

Orrtőtől a nyakszirtrőtől 15 cm.

A nyak 11 cm., innen a farktőig 63 cm.

Vállmagasság 64 cm.

Első lábak 38 cm.

Fark 39 cm.

Mellkas körülete 78 cm.

Súly 30 kgr.

Ebből láthatók a helyes aránya s az eb colossális volta.

Ha azonban Syke külseje nem is nyeri meg a nézőt közönséges viszonyok között, annál szebb akkor, midőn dolgozik s annál páratlanabb akkor, a midőn áll. Valóban, mintha kicserélték volna ez ebet, minden izma, minden testrésze oly szép, oly szabályos tartásba esik, hogy méltó, miszerint a legjobb szobrásznak modellül szolgáljon.

Syke szőr finom, sűrű, rövid és vizhatlan. Színe: fehér, barna foltokkal és pettyekkel.

Már kölyök korában kiválott egykorú társai közül fel-tűnő ereje, nagyszabású testarányai és finom szagérzéke által, melyet gyakran már a Kennelben elárult. Első oskoláját négy hónapos korában nyerte Mr. Mawsonnál, úgy, hogy egy éves korában a Shrewsbury Field-Trial pointer puppy stakejében a 3-ik díjat nyerte. E versenyről a Kennel Gazette részletesen megemlékezik s azt mondja, hogy a dolog soká úgy állott, miszerint Barclay Field úr „Young Dick“-je elől Syke vinné el a 2-ik díjat, azonban egy szeszélyes pillanatában egyszer megtagadván a szokott secundálást, meg kelle elégedni a 3-ik díj dicsőségével. Oly concurrenssek mellett, mint e versenyben indultak, valóban nagy dicsőség harmadiknak is lenni.

Ezután Barwig úr iskolájába került magasabb akadémiai tanulmányokra, és nem hiába, mert, habár a Gross Strelitzi versenyben elejtették, a legjobb eb mégis ő volt. Schmiedeberg úr a „Neue deutsche Jagdzeitung“ recensiójában azt mondja: „Syke siegte längst, als einer der Richter seinen Concurrenten noch immer ungebührlich die Bons machen liess, was umso unangenehmer ist, da es zu befürchten ist, dass diesen beklagenswerthen Umstand der gegenwärtig gewesene Eigenthümer als Nationalitätshass deuten könnte.“

Harmadizben volt a „Syke“ legérdekesebb versenye Monostoron. Itt a sors a finishben Bárczy úr tavalyi kitűnőn nyert „Dashing Ruthwen“-jevel hozta össze. E versenyen Syke páratlan szagérzéke, biztos állása, kitartóssága, correct keresése, nagyszerű actiója, kitűnő appelle s teendőivel teljes tudata, által annyira elragadta a közönséget, hogy Syke győzelme után az öreg Krisztoforovich úr Zomborból, midőn marasztották a további versenyre, azon szavakkal „mit láthatnék még Syke után?“ hagyta el a szívetet.

1884-ben Kazy úr „Russ“-ja ellen a 2-ik díjat vitte el ugyanott.

Ennyi Syke nyilvános szereplése. Dressurája nem hagy kívánni valót, viszonyainkhoz alkalmazta azt a dressura nagymesterre: Barwig úr.

Ha vadásztáskáinkat és fegyverünket vállunkra akasztjuk, Syke ugrál s helyét nem találja örömében, szorosan sarkunkban halad társával „Thorn“ retrieverrel bár minden lépésnél egy nyulat vertünk volna is föl; Syke utána néz, de helyéről parancsunk nélkül világért sem mozdul, csak minden izma reszket az izgatottságtól. Ime! egy magasan aratott buzartarlóhoz érünk. Ebünk ledroppol, s parancsszóra hosszú galoppban ugrik el s mintha izmai aczélból, vagy halcsontból lennének alkotva, oly ruganyosan hordják őt állandó galoppban jobbról-balra, keresztül-kasul a terep fölött. A mint így sebes lanceadokban, magasan hordott fejjel, tág orrlyukakkal szimatolva száguld és repül szél ellenében, egyszerre szimatot fog, meghököl, mintha varázserő hatott volna reá, vissza vagy oldalt vágja magát, szoborrá dermed, mozdulatlanul áll, csak egyenesen kinyújtott farka hegyének reszketése s orrszárnyainak ljátéka arulja el, hogy él. Festői szép látvány! Most azonban egyszerre, a nélkül, hogy szólítottuk volna, megindul, elébb lassan, csúszva, mint kigyó halad előre, majd gyorsabb tempóban oldalt kerül, tekintetét szüntelen maga elé, de jó messzire egy pontra szegzi, aztán villámgyorsan szemközt fordul velünk, s újra mozdulatlanul áll. Minden világos előttünk. A tarlóban bogarászó fogoly csapat észre vette Syke lángszemeit, a vén kakas menekülni óhajtván, megindul az egész folttal s lopakodik a tarló védelme alatt. Ámde Syke jól ismeri a fogást. Megelőzi őket s szemben a vadászszal fixirozza. Közelebb lépünk. A vén kakas előre, a többi utána kiröppen. Fegyverünk dördül s két fogoly vergődik lövésünkre. Syke azonban már ekkor nem látható; az első kiröbbenésekor már hason fekszik, mintha a később jövő lövés őt érte volna, hasra rogyott, s a szárnyaival vergődő fogoly sem bírja kötelessége megszegésére csábítani. Parancsszavunkra azonban a legjobb kedvvel kezdi újból munkáját. Ez uraim! a pointer munkája, ez par excellence Syke működése. Orra rendkívüli, megtörtént, hogy fürjet szél-

mentében előre rohanva 50—60 lépésnyire már visszafordultában mereven állott.

Vad kiszökkenésre, fölrepülésre, lövésre feltétlenül droppol. Paceje sebes galopp teljes összhangban éles orrával.

Ez, a mit Sykéről mondhatok. Bizonyos, hogy benne egyesülve találjuk mindazt, mit egy nemes eb a természet bőkezősége s okos nevelés mellett mutatni képes, hogy gazdájának a vadászatnál lehető lebilincselő modorban szolgálatára lehessen.

Syke, s ezt tulajdonosának tudta nélkül áruljuk el, 150 font sterlingért került egy éves korában Hanvára, s ha jól értesültem, Porosz-Sziléziában 5000 márkát kínáltak érte. De ez árat tulajdonosa refüsirozta.

Syke most három éves, s hitünk szerint teljesen befejezett eb. Vajjon viheti-e még feljebb?

Vivat sequens!

Dobsina, 1884. július 1-én.

Dr. Pelech János.

Ez mind, szóról-szóra így áll. Ilyen Syke. Csak egy pár momentumot akarok még róla elbeszélni. Ama Gross Strelitzi versenyen az első „tie“-ben Elssner kapitány Nasovérü kitűnő, de kissé nagyon szabadjára hagyott „Bessie“-jével futott. Bessie elragadó külseje mellett Sykére a német sógorok mintegy száználommal néztek. Azonban, a mint meglátták Syke munkájában az actiót, hogy mint változik e morosus állat e közben plasticus szépséggé, a mint egyik pointet a másiknál virtuozabban aratta Syke, bámulva kérdezték „kié e bámulatos állat“? S rövid időn Bessie + 4-e ellen Sykének + 18-a lévén, valóságos tapsviharral kísérték minden újabb pointjét. S ekkor történt, hogy keskeny parasztföldeken folyván a verseny, hol krumpli, tarló, szántás, álló zab váltakoztak nagy hosszúságban, Syke egy krumpliföldön bámulatos szépen, orrát az égnek meresztve áll. A bírák sürgetik Barwigot: röppentse ki a foglyokat. Barwig erre mosolyogva mondja: „sokszor fog még Syke állani, mielőtt az megtörténhetik, látom mozdulataiból, hogy a foglyok futnak s Syke addig nem mozdul, míg a szimat el nem vesz“. A bírák erre mindjárt készen voltak a „falsches Stehen“ miatt a bün-

tetéssel. Erre én kértem: ne büntessék ez ebet, mely soha-
 sem áll hamisan legfőbb erényéért. Erre a bírák helyesen azt
 válaszolták: „be nem bizonyított állítás nem tény s ezért a
 concurrenst megrövidíteni nem szabad“. „Nem is ezt kívánom,
 mondtam, Sykének van + 18-a s így — ha csak disqualificáló
 hibát nem csinál — muszaj győznie. Bessienek van + 4-e s
 így a győzelemre semmi kilátása. Fogassák föl Bessiet —
 töröljünk mindent s azután, ha Syke igazolta magát, — kezd-
 jük újra.“ Taps követte ezen ajánlatomat. Syke még szám-
 talanszor állott a krumpliföldön s a végében levő zabtablán a
 foglyokat, s így állással, utánhuzással 50 pointet csinált, míg
 végre a grófi nagy zabtablához értünk, a mely a keskeny
 parasztföldre düllött. Ettől mintegy 50 lépésre, mint szobor
 meredt meg, s Barwig belépven a zabba; a falka fölrebent.
 Ettől fogva Syke volt a publicum bámult kedvencze, s az
 öreg Schmiedeberg és Wallenberg Pachaly Károly barátom
 arcza sugárzott az örömtől. Syke igazságtalan elejtésében
 nemzetiségi ellenszenvet látnom eszemágában sem volt; de
 megvallom boszantott, s csupán Pohltól, Schmiedebergtől s
 Wallenbertől búcsúzva első vonattal visszamentem Boroszlóba,
 a búcsúnál másnapra Wallenberg meghíván Schmolzra. Nem
 tartozik ugyan szorosan ide, de nem mulaszthatom el, hogy
 e derék emberről itt ne emlékezzem meg. Nagy áldozattal
 tartja ő fel a kriptai idomító intézetet, melyből Barwig mű-
 vészi kezei közül oly sok győző került ki. Másnap kimenvén,
 bemutatott a bárónénak. Ebédnél a báróné hiányzott. Azon
 kérdésemre: talán rosszul lett, azon választ kaptam: „nem, de
 bocsánatot kér, nem jöhet, mivel a Kindsfrau Boroszlóba ment.“
 Én el voltam ragadtatva, az asszonyok ideálja előttem az,
 kinek gyermeke az első. Ebédre leves után jó angol vese-
 pecsenye jött. Magyar szokás szerint körülhordták másodszer
 is. Azután egy könnyű tézta s fekete kávé. Délután a pom-
 pás 5000 morgen nagyságú gazdaságot remek tehenészetével
 s czukorgyárával jártuk be. Estve a báróné praesideált. S a
 vacsora kezdődött tejbe gombóta levessel. Gondoltam —
 délben éhen maradván — jó lesz magunkat biztosítani, s meg-
 dupláztam. Ezt látva a háziúr kérdé: „talán nem volt délben
 étvágya?“ „Nagyon jó.“ „Miért ett hát oly keveset?“ „Hát,

válaszoltam mosolyogva, tudtam, hogy önök okosabban élnek ; de hát egy meghívott ebédnél mégis számítottam négy ételre.“ Hanem a gombóta után jött még egy sült. Ily okosan él a német úr ; s nem rontja magát úgy mint mi százféle jóval annyira, hogy azután Karlsbad se segíthessen.

A mit Sykéről, mint vadásztársról Pelech barátom ír ; az is mind úgy áll. Sohasem felejttem el, midőn egyszer Lénárd-falván kimentünk Madarász Pál barátommal. Ismerve a vad-szükséget e sík, kopár területen, Sykét szabadjára bocsátottam. Óriás gyorsasággal száguldott idestova. Barátom, ki még sohasem látott telivért, gúnymosolylyal kísérte ; míg végre talán 500 lépésre Syke bámulatos szépen áll ; oda sétálunk s egy felrebbenő fürjet barátom szépen eldupláz. Hát mindig így bolond messze jár e dög ? kérdé. Közel lévén egy csalitos, Sykét rövidre fogom. Rövid vártatva áll, s barátom lelő egy foglyot ; egyúttal keresi Sykét. Nézz a földre, mondom, s barátom ott látja a csalitban hasalni, s utánna szépen tovább csinálni munkáját. E percztől fogva a szó szoros értelmében kalaplevéve kísérti Sykét barátom.

Sykét az állatkerti tenyészdének adtam. Előre kicsinálva Podmaniczky Géza báróval, hogy ez, ki szerelmes volt Sykebe, megengedte Serák urnak, hogy ott vadásszék vele. Ha tudtam volna, hogy e nagyszabású, végtelen temperamentumú állattal soha többé nem vadásznak, s bezárják 60 méter területre, hol egész nap az emberek bámulása előlről s hátulról az osztrák-magyar államvasút talán száz vonatjának dübörgése ugatja, sohasem látta volna Syket az állatkert !

XIX.

Vér nem válik vízzé.

Mint az első gárdaezred obsitos tagja, távol állva a küzdelmektől ép úgy mint a vizslaverseny egyesület ügyeire való befolyástól; mint tárgyilagos szemlélő nézem távolból a dolgok folyását s miután így ama direct érdek, mely talán látszólagosan fegyvert adott ellenem ellenlábasaim kezébe, teljesen elesett, talán nem fogják félremagyarázni: ha ismét megszólalok.

Sine ira et studio teszem ezt, s így az előzményeket gondosan kerülöm s felveszem a szálát ott, hol Lakatos Károly úr mérkőzési kihívása a versenyeken Szárnyas Sándor úrhoz megjelent.

Helyes volt-e e kihívás? Én azt hiszem föltétlenül. Férhetett ugyan hozzá az intentio erőszakos félremagyarázása; de az is áll, hogy második felvilágosító cikkje után minden kétségen kívül állott az, hogy mit s mily czélból akar. Mert a helyszínén való mérkőztetése az angol s német fajnak lett volna az egyedül helyes út a sok irka-fírka helyett tényekkel megoldani a Gordiusi csomót.

S mégis: miért nem láttuk Szárnyas urat a vadász-matchben? Ennek az oka egyszerű. „Az angol vér, rationalis vezetés mellett minden téren legkitünőbb“ — mondta az egyik tábor. „Hatalmas versenyállat, de vadászatra használhatlan — állítá a másik: az üdv csak a német vizslában rejlik.“

A publicum régen megunhatta, hogy genális, vagy ellenkező eszmefuttatásokkal terhelték máris tultelt gyomrát s méltán megkivánhatta „ám lássuk mind a Welfek, mind a Gibellinek medvéjét“.

A bizonyítás kötelessége egyenlően állott mindkét táborra nézve. Nagyon helyesen léteznek ma is tekintélyek; de a mai practicus kor erre jogot nem a penna, de a tények alapján ad; de ezen aztán önként.

Hanem hát még a szóbeli vitánál is, hogy annak eredménye lehessen, elkerülhetlen az elvi fixirozott kiindulási pont. Itt is évektől olta hiányzik s sem a közönség, sem maga az egyesület nem akar erre helyezkedni. Az elvi álláspont pedig az: „tenyésztésre csak fajbelileg tisztán tenyésztett vizslák alkalmaztatnak, az azután legyen kinek-kinek ízlése szerint: angol-e vagy német“. Annyi bizonyos, hogy minden kynológiai egyletnek „raison d'être“-je kizárólagosan a fajbeli tiszta tenyésztést propagálni, s módot nyújtva a közönségnek arra, hogy megismerkedhessék minden tiszta fajjal: választhasson azok közül módja s ízlése szerint. De ugyanezért ki kell versenyeiről minden keveréket zárni, ép úgy, mint megnyitni azt minden elősmert tiszta fajnak, nevezzék azt bármely nemzet nevéen, vagy legyen annak szőre rövid, tüskés avagy hosszú?

Ez utóbbit — tért hagyván azonban a korcsnak is — megtette az egyesület. Hogy a német irány pártolói nem neveztek; erről az egyesület nem tehet. De qualificálva ép a cardinális pontnál: a vadászati stakenél a használhatóságra — lehet — kielégítő, de tenyésztésre alkalmatlan keverékeket: elvi kítűzött célja ellen cselekedett nemcsak, hanemkivéve Lakatos úr kihívása alól ugyancsak az elvi alapot: lehetetlenné tette ennek részéről is a nevezést, mivel a Club alapelve ugyanazonos, de eljárási módozata ellenkező a kihívó elvi álláspontjával.

S így, hogy ezúttal nem is nevezett Lakatos úr a vadászversenyre, nagyon helyesen cselekedett. Hibázott azonban nézetünk szerint abban, hogy a verseny színhelyén, akkor, a midőn a korcs már kiesett: privát vadászmatchre nem hitta ki akár valamennyi telivért, akár a győztest. Azonban menthető az is, hogy ezt sem tette; lévén a bebizonyítandó tétel nem az: „a setter, vagy a pointer-e a jobb használati eb?“ Hanem az: „a német, vagy az angol faj-e a jobb használati eb, általában: lehet-e az angol ilyen is?“ Hogy ez csak fajjal faj ellen bebizonyítható, az kétségtelen. Az általános kihívás elmaradását indokolta az, hogy fajnélküli korcsok is voltak nevezve. A kihívottak pedig, kik nem a keverékvér tulajdonosai, de a német apostolok voltak: távollétök által tündököltek. De, ha ott lettek volna is, more patrio magyarázták volna, hogy itt nem két elvi irány, de talán két hazai

tenyészirány verseng? S hogy efféle confusiók s régen nevet-ségessé vállott insinuációknak elejét vette Lakatos úr visszavonulásával, csak gratulálhatok ezért finom tapintatának.

A monostori 1887-iki verseny kritikája nagyon örvendetes. Talán hiba volt tőlem meg nem várni a verseny részletes leírását, mielőtt e cikket megírtam volna. De nekem nagy örömet okozott „Lady of the Valley“ s különösen „Frippon“ győzelme a telivérszenyben: habár, bármily fényes versenygyőzelemnél jobban örültem volna, ha Lakatos úr vadászon is bemutathatta volna ez ebeket, lévén ez a gyakorlati használhatóság bizonyítéka, s hiszem, hogy ennek is eljövendő ideje s módja, mint a mily lehetetlen volt most, valamint, hogy ama küzdőtársaink, a kik tagadják az angol vizsla vadászatra való használhatóságát, s állítják, de nem bizonyítják a német faj superioritását; elvégre majd csak előállnak valaha nemcsak a papirosan ebeikkel.

Méltán felmerül a kérdés: „mi köze mindennek a cikkek címéhez?“ Hát van annyi, hogy előzménye annak, hogy „Frippon“-t úgy mutassam be, azon, mai napig is meg nem értetve az unalomig variált témának: „csupán tiszta tenyésztésből s az elődök használhatósági potenciájának alapján lehet az ivadéktól biztosan várni, hogy elődei kitűnőségeit a tett mezején is magában s ivadékaiban bizonyítani fogja“ — kézzel fogható bizonyítékát.

Ha jól emlékszem, Göthe mondatja Mephistopheleszel: „Blut ist ein ganz besonderer Saft“. Talán furcsán hangzik ez a mai ultrademocrata világban s mégis az állatok minden fajánál naponta igazolja ezt ezer s ezer példa. Isten ments, hogy az emberekre is akarjam ezt alkalmazni, pedig talán ezek pedigreeje is — ha az mindig bizonyos lenne — talán hasonlót mutatna? Hiszen már Wesselényi mondja „Balitéletében“: „egy szép holdvilágos est, egy kis megfedekezés, egy csinos huszár; s aztán vége a genealógia hitelességének“. A huszár pedig ép úgy volt már „charge“, mint szolga. Fiat applicatio!

Mért olyan Frippon, a milyen? Ám mondja meg következő pedigree. Mellőzzük itt a kiállítási díjakat, csupán a versenynyertes ősök díjait fogom alább elősorolni.

Peregi János úr „Frippon“-ja.
M. v. e. t. k. 43. I. díj felnőttek versenye Monostorszigeten, 1887.

u. n. Belle of Hanvá-já. m. v. e. t. k. 104.	H. Z. Ralf of Hanvá-já. 17511. (I.)	Hr. Solms Naso II.-ja. 8123. (II.)	Lort Naso-já 7087.	Arputnot Duke-já 845.
Shirley Tydings-jé. 11356.	u. a. La vole-já. 11331. (III.)	Ste. Solms Miranda II.-ja.	Lort Fairy-ja.	Brierley Cotter-jé. Macdonna Mirandá-já 1212.
Sir Th. Lennard Priam-jé. 8124. (IV.)	Cs. a. Belle Faust-já. 10008. (VI.)	R. J. L. Price Luckof Edenhalt 90022 (V.)	Sir R. Garth Champ. Drake-jé 842. (VIII.)	Sir Musgrave Sal-já.
Sir Th. Lennard Teal-jé.	G. Lowe Young Bang-jé. 4994.	Pilkington Champ. Faust-já 6034.	R. J. L. Price Champ. Belle-jé 1058. (IX.)	S. Price Champ. Bang-jé 739. (VII.)
S. Price Champ. Bang-jé. 739. (VII.)	Sir Leithbridge Peg-jé.	Lord Dorvne Mars-a 914. (X.)	Coham Bang-jé. Rev. Pearce Vestá-já.	Sir R. Garth Champ. Drake-jé 842. (VIII.)
Sir Leithbridge Peg-jé.	Lord Dorvne Mars-a 914. (X.)	Coham Bang-jé. Rev. Pearce Vestá-já.	Sir R. Garth Champ. Drake-jé 842. (VIII.)	R. J. L. Price Sal-já 1286.

I. Ralf of Hanva: Monostorsziget 1884, kölyökverseny I. díj; u. a. serlegverseny II. díj.

II. Naso II. Berlin: Hectorsuche 1879. I.; Oppeln: Nimrodsuche 1879. I.; Hannover: Vollblutsuche 1880. I.; Oppeln: Nimrodsuche 1880. I.; Prága: Vollblutsuche 1881. I.

III. La vole: Shrewsbury Puppystake 1881. I.; Kennel Club 1881. Puppystake I.

V. Luck of Edenhall: Shrewsbury: Derbystake 1881. I., u. a. Bracestake I.

IV. Priam: Leriton: Derbystake 1878. I.; Chesterford, Allagedstake 1881. III.; Blandford, Allagedstake 1883. II.; Cöln: International Suche 1882. I.

VI. Belle Faust: Shrewsbury, bracestake 1881. I.

VII. Champion Bang: Shrewsbury, Puppystake 1871. III.; Devon, senglestake 1872. I.; u. o. Angleslastake I.; u. o. Port Eliotstake I. Schrewsbury, Combermerestake 1875. II.; u. o. Cloverleystake 1874. I.; ugyanabban 1875. I.; ugyanabban 1876. I.

VIII. Champion Drake: Stafford Puppystake 1868. I.; ugyanott Allagedstake I.; ugyanott Bracestake I. Shrewsbury 1869. Championstake I.; ugyanott Ansteystake I.; ugyanott Southillstake I.; ugyanott Bracestake I.; ugyanott Championstake 1870. I. Liriston, Cambridgestake 1871. I.

IX. Champion Belle: Vaymol, bracestake 1872. I.; u. o. Countystake I.; Schrewsbury 1872, Acton Reynaldstake I.; ugyanott Countystake 1873. I.; Bala, Rhiwlasstake 1873. I.; ugyanott, Penlynstake I.

X. Mars. Southampton, bracestake 1870. I.; Vaymol, bracestake 1870.; Schrewsbury, bracestake 1872. I.; u. o. Allagedstake II.; u. o. Bracestake 1873. I.; u. o. Combermerestake 1875. III.

Azt hiszem, hogy ezen tények elég világosan szólnak, s én, mint tenyésztője, Frippont bátran ajánlhatom tovább tenyésztésre a pointerkedvelők figyelmébe. Tulajdonosának pedig szívből gratulálok a szép győzelemhez, a melylyel az 1 éves Frippon bebizonyította, hogy „vér nem válik vízzé“.

XX.

Egy kis beszámoló-féle.

(Ajánlva gróf Esterházy Béla elnöktársamnak.)

A mai kor is hódol a divatnak. Divat ma, hogy a tiz évet jubilálják. Tiz éve mult annak, hogy a vizslászat regenerációja körül irodalmilag s tenyésztés által megkezdtem munkásságomat.

Habár az eredmények nem is felelnek meg egy emberöltő egy harmadának, e működés némi maradandó nyomot mégis hagyott hátra. Hogy többet ne mondjak: ott a magyar vizslaverseny-egyesület s annak szerény törzskönyve, mely, ha minden telivértulajdonos reá szánná forintját a bejegyzésért, ma egy tekintélyes kötet lehetne. Valóban bámulnunk kell különösen tenyésztőinken s ezek között első sorban Barczy István úron, hogy e téren ambíciójuk csekélyebb különbül oly tiszteletreméltó gazdálkodási szellemüknél. Ha anyagját mindenki bejegyeztette volna, nem lenne törzskönyvünk oly szánandóan sovány, de tartalmával oly tanulságosan mulattató olvasmány, milyenre, különbül is nagyon szegény sportirodalmunkban nagy szükség lenne. Ott vannak a többé-kevésbé sikerült versenyek, melyeken helytelen számításból, sőt az alapszabályok ellenére, a használati versenyek a kuvasz-képesítése folytán úgy tartattak meg, hogy az ügynek talán többet ártottak, mint használtak, támpontot adva azon téves felfogásnak, hogy a telivér csak vad száguldó, a verseny pedig sportpassió s egyéb semmi, legfeljebb alkalom arra, hogy egy pár kenneltulajdonos port hintsen a közönség szemébe. Legfőbb ideje lenne immár, hogy az egyesület ama komoly cél érdekében intézze ügyeit, a melyet alapszabályaiban oly helyesen kifejezett!

Eredménye volt s ezt igazán nem czéloztam : egy áldatlan tollharcz, mely számtalan confusiót okozott, halomra döntve áldatlan modorával sokat abból, a mi nagy kinnal épült, más-résről meg tetszelgett az angol telivér negativus leszólásában, agyba-főbe dicsérvén a német vizslát, a nélkül, hogy szószóloi egyetlen-egyét birtak volna nyilvánosan mutatni. Az ily eljárás képes az egyesület tekintélyét végkép tönkre tenni, mert elvégre is tényekkel nem bizonyított hangzatos szavak ellen küzdeni sem lehet. A ki valamit állit, bizonyítani is kellene. Különbül a demonstrálandó tény a tintával egyszerre szárad össze. Sokkal jobban tiszteljük mi azon urakat, kik vadászainkat a német vizslával akarják az ígért földjére bevezetni, mintsem fel ne kérnők őket ezennel, hogy a sík térre való kilépés által hárítsák el maguktól a vád ama hova-tovább plausibilissé váló külszinét. A sport nem politika. Ennél-nincs meg az ellenzéknek ama kényelmes szerepe, hogy az egyszerű rosszalás elég legyen. Positivus tényekkel kell itt kilépni, ellenesetben tönkre tehetik ugyan a kitűzött czélt, de majoritásuk soha sem lesz, hanem csendesen megszűnnek tényezők lenni. Tehát viszontlátásra Philippinél uraim!

Kétségtelen az eredmény a telivéranyag terjedésében. Sajnos, hogy uraink ezeket a helyes tenyésztési alapon kiválasztva, nem viszonyainkhoz mértén igyekeznek ezt javítani; hanem a keresztezés sikamlós terére tévedve, akaratlanul visszaesést provocálnak, mivel ezen az uton nem a rosszabb javul, de a jobb romlik.

Méltán kérdezhetni: mi e sorok célja? Csakugyan jubileálás? Isten ments ettől! Ha nem a fenti sovány eredményt, de a legfényesebbet constatálhatnók is tiz éves működésünk resultátuma gyanánt, ha irodalmi működésünk is fényesebb eredményt mutathatna fel, mint a mai, jóformán elfelejtett „Az angol vizsla“, mely Takácsy úr diagnosisa szerint: „vagy nem kell, vagy kivágtatlanul hever“, már csak szerénységünknel fogva is, magunk elutasítanók a jubileum vágyának gondolatát is. Nem reclámot — utáljuk még e szót is — csinálni, de e sorok egyszerű célja az, hogy kennelemről s annak eredményeiről kötelességszerűleg nyilvánosan adjak számot, a mi nemcsak jogom, de kötelességem, mivel a kennelt nem magam,

de a t. vadászközönség érdekében tartottam s tartom továbbra is fönn.

Rég éreztem ezen kötelességet; de némi aggodalmat, szemben a nállunk divatos kritikával, mely mindent subjectivis szempontból vesz bonczkés alá, mindaddig nem birtam legyőzni, míg Bárczy úr kenneljelentése úgy a Vadászlapban, mint az Österreichischer Jagdschutz-Verein Mittheilungjaiban meg nem jelent. Ez győzött az én scrupulusaimon is.

Részemről aláírom mindazt, mit Bárczy úr utóbbi lapban általában a tenyésztésről mond s egyúttal kennelje ösmértetéseül felemlít. Mi collegiális elősmeréssel adózunk kennelje eredményeinek, de el is mondunk itt egy ténnyt, melynél bennünket gyöngéd tekintetek — mint őt — nem feszélyezhetnek. Nemcsak az áll, a mit ő elmond, hogy a continensen nincsenek jobb setterek, mint a „Szentendreiek“, hanem hozzá tesszük: Angliában sem. Sőt, miután Llewellyn úr meg nem elégedett azzal, hogy setterekben legjobb anyaga neki van s nem gondolt azon ténnyel, hogy a javításnak is meg van a maga határa; újabb időben bizonyos manipulációkhoz nyúlt, minek arcánúmat csak ő tudja, de a mely az 1885-iki versenyek tanúsága szerint nem sikerült, a ki valódi, rontatlan Llewellyn settert akar tehát, keresse azt Szent-Endrén, s ott romlatlanul föltalálja.

Hogy a hanvai pointerkennel s annak productumai a bécsi kiállításokról nem dicsekedhetnek a szentendrei setterekkel hasonló eredményekkel, az kétségtelen. Természetes azonban ennek az oka, miután én ott állandóul bíró voltam 1887-ig, nem concurráltak ebeim, mert birói tiszttel angol felfogás szerint s szerintem is, a concurrentia össze nem egyeztethető.

Mindennek daczára sem szégyenelheti kennelem magát e részben sem. „Beau of Durn“ 3-dik díjat nyert Totnerben, 3-ikat Swindonban, 2-ikat Margate, 2-ikat Brüsszelben; „Devon Bastow“ 1-sőt Barnstaple, 1-sőt Darlington, 1-sőt Truso; „Devon Noble“ 3-ikat Chesterfield, 2-ikat Sheffield, 1-sőt Bristol, 1-sőt Plymouth, 2-dikat Crystal Palace; „Jilt“ (Grand Drake-Lady of Hanva) 2-ikat Bécs 1883, 3-ikat Bécs 1884; „Kincs“ 2-ikat Darlington; „Luff of Hanva“ 1-sőt Budapest 1885; „Ralf of Hanva“ 1-sőt Budapest 1885;

„Syke“ 2-ikat Budapest 1885; „Lady of Hanva“ 1-sőt Frankfurt 1878; „Lilly“ (Grand Drake-Lady of Hanva), 2-ikat Bécs 1886; „Lady of the Valley“ (Syke-Lules), 3-ikat Budapest 1885; „Lord of Mannersdorf“ tdíj Bécs 1884. és 1885; „Burr“ 1-sőt Agricultural Hall 1877, 1-sőt Birmingham 1887; „Prince of Welss“ (Ralf of Hanva-Vuncs) 1-sőt Brighton 1886; „Princess of Welss“ 3-ikat u. o.; „Tory I.“ 1-sőt Bécs 1888; „Villám I.“ 2-ikat Bécs 1888; „Lord of Hanva“ tiszteletdíj Bécs 1888.

Bármily dicsőség legyen is a kiállítási győzelem, igazolva a fajjeleg s alkat correctségét; sokkal becsesebbdk azon babe-rok, melyeket az eb versenyeken arat. Kennelem pointerjei versenyeken következő díjakat nyerték ivadékaikkal; „Kincs“ 2-dik díj kölyökverseny Gross Streht 1884; „Ralf of Hanva“ 1-ső Monostorszigeten a kölyökversenyben, 2-dik a serlegversenyben, akkor Szalacsy úr birtokában; „Syke“ 3-dik a pointer-puppystakeben Shrewsburyben 1882, 1-ső a telivérversenyben Monostorszigeten 1883, 2-dik u. o. 1884; „King Lear“ 2-dik a kölyökversenyben Monostorszigeten 1884; „Lord of Hanva“ 2-dik a vadászversenyben, Szombathelytt 1886; „Belle of the Village“ 3-dik a pointer-puppystakeben Shrewsburyben 1882; „Dolly“ 2-dik a vadászversenyben Galánthán 1887; „Ly on of Hanva“ 2-dik a kölyökversenyben Monostorszigeten 1889.

Kétségbevonhatatlan az, hogy egy tenyészállat — bármily fényes legyen carriereje — a legnagyobb dicsőséget utódjai eredményében mutatja. „Syke“ utódjai, u. m. Fáy Viktor „Fred“-je, az én „Lady of Valley“-m, Conrad hadnagy „Syke of Krystan“-ja, Steuer József „Belle“-je, azután unokái: Fónagy József „Pick“-je és „L a d y“-je mind nevezetes versenygyőzők. Továbbá: Hámos Aladár „R o c k“-ja (Beau of Dawn-Lady of Hanva), Wallenberg úr „Fello w“-ja (Regulus Bary-Girl), Peregi János „Frippon“-ja (Ralf of Hanva-Belle of Hanva) szintén ezekhez sorakoznak.

Ha a versenydíjak a tenyészanyagnak, mint olyannak jelességét igazolják, erre azt mondhatják: „ezek a sportsman győzelmei“. Habár nem osztozhatom egészen ezen felfogásban, nincs az ellen sem kifogásom. Kétségtelen az, hogy a

főcriterium az: „hogyan felel meg a versenyanyag a gyakorlati vadászaton?” Természetesen hallgatok saját ebeimről, csupán az ivadékokból külön következőket: Gróf Károlyi László „Black”-je (Regulus Bang-Kincsem), dr. Pelech János „Bloom”-ja (Beau of Devon-Lady of Hanva), a cs. és kir. fővadászmesteri hivatal „Count”-ja (Devon Noble-Belle of the Village), Muzsik Gyula „Donald”-ja (Beau of Devon-Lady of Hanva), Szakáll Mihály „Drake”-je (Devon Bastow-Kincs), gr. Forgách László „Faust”-ja (Ralf of Hanva-Kincs) és „Mab”-ja (Devon-Bastow-Kincs), Barwig Henrik „Girl”-je (Devon Noble-Belle of the Village), Vojnich Sándor „Hamlet”-je (Lawyer-Lady of Hanva), Jesovich Károly „Lady Byron”-ja (Devon Noble-Belle of the Village), dr. Schwartz Ottó „Lord Byron”-ja (Beau of Devon-Lady of Hanva), Tóth Mór „Lawyer I-e” (Regulus Bang-Kincsem), u. a. „Brittá”-ja (Lawyer I. Maud), Molnár Victor „Lord”-ja (Beau of Devon-Lady of Hanva), Jankovich Gyula „Mars”-a (Lawyer-Lady of Hanva), Szepessy Gyula „Norá”-ja (Syke-Kincs), Szentiványi Árpád „Pontó”-ja (Young Bang-Luff of Hanva), Tóth Vilmos „Queen”-je (Devon Bastow-Belle of the Village), Hámos Aladár „Rock”-ja (Beau of Devon-Lady of Hanva), Darvas András „York”-je (Devon Bastow-Kincs), Wallenberg „Fellow”-ja (Regulus Bang-Girl), ugyanaz „Szellő”-je (Syke-Luff of Hanva), Szúnyogh Zoltán „Wisper”-je (Beau of Devon-Lady of Hanva), Fáy Victor „Fred”-je (Syke-Bloom), Draskóczy „Young Syke”-je (Syke-Luff of Hanva), Bayer György „Snipe”-je (Ralf of Hanva Belle of Hanva), Peregé János „Frippon”-ja (Ralf of Hanva Belle of Hanva), Badiny Gyula „Beauty”-e (Tory I. Luff of Hanva), egyik kitünőbb a vadászaton, mint a másik s valamennyi ama hasznavehetetlennek kikürtölt Field-Trial-vér. Vajjon csak ennyi is mondható-e pusztán véletlen sikernek? Több mint 100-ról nincs tudomásom. Habár az individuális potenciára egy és ugyanazon alom egyedek között is van különbség s árnyalatok, mégis merem állítani, hogy ha van is vadászatra alkalmatlan a pointerek között, annak oka nem annyira azokban, mint gazdájukban rejlik.

Kétségtelen az, hogy az angol vizslának Achilles-sarka

a vele való bánás nem tudásában fekszik. S bizonyos, hogy a nevezett jeles vizslák nem mindenkinek a kezében váltak volna olyanokká. Sőt áll az is, hogy ügyetlen ember a legjobb készlet is elronthatja. S nem tagadható, hogy ennek oka jó részben az angol vizsla nagy temperamentumában rejlik. A tűz is veszélyes bizonyos kezekben, de azért eloltsuk-e azt mindenütt? A fentebbiekből folyik, hogy nálunk első sorban a vadászurakat kellene dressirozni, hogy azután tudjanak a vizslával bánni. Ezért voltam azon, hogy a vizsla-verseny-egyesület egy dressur- s vizsladresseurképző intézetet állítson fel.

Régóta igyekszem azon, hogy oly apaebet kaphassak, melynek vérében egy oldalról lehető közel feltalálhassam az Edgevért, sőt, ha lehetséges, az Old Spanish pointer véré; másodsor mely oly családból eredjen, melyet generációkon által folytonosan vadászatra használtak. Fájdalom! ez nem akart sikerülni, mivel az angolokat elfogta a kiállítási láz. Pusztán a véletlen s Mr. Sturgeon törekvéseimmel való sympathizálása juttatott az ő jó öreg „Burr“-jéhez, mely mind-ezen feltételnek megfelel. S csupán az ő 14 kora, mi engem elszomorít.

Gróf Forgách László „Mab“-ja „Old Burr“-al, s Pearlem Sturgeon „Don“-jával megforogván; e két alomra nagy reményt fektetek.

Ezen száraz közlés kapcsában talán nem lesz érdektelen, ha W. Sturgeon levelének „Don“-ra s a „Bangvérré“ vonatkozó részét közlöm.

„Úgy hiszem, nem lesz oka „Pearl“ ideküldését megbánnia. Don mindenben érdemes fia az érdemes apának. Ő Ehrendiplomot kapott Boroszlóban 1886-ban s ugyan Ehrenpreist Bécsben is. Miután azonban a Pearl anyja „Romp“ egészen az én régi fajtámból való volt, bajosan találhatott volna Pearlhez Donnál méltóbb férjet. Én az alomból kettőt tartottam meg. „Dont“, mely temperamentumának kellemességére egészen Old Burr, s Bowot, mely részben a Bangvérré ütött vissza. Egyik különb a másiknál a maga nemében; csakhogy Don könnyen vezethető, míg Bow kemény, akár a kova. Don egy teljes nagyságú pointer, 65—67 font, s így csak valamivel kisebb, mint Burr. Azonban egészen ennek

arányosságával s ép azon nagyság, melyet én vadászatban legjobban kedvellek; s nem egy könnyen hiszem, hogy akár szépségre, akár vadászati képességekre hamar különb akadjon.“

„Én — folytatja a jó öreg úr — mindig inkább vadász, mint pusztá ebkedvelő voltam. (I was more Sportsman, than Dogman.) Nem mondom, hogy a szépség reám is nem hatott lebilincselőleg; de a fő nálam mindig a vadászat volt. Hosszú életem alatt pointerjeimet mindig vadászatra s saját izlésem szerint tenyésztettem, s mindig csak azoktól, melyek vadra teljesen beváltak, s ezen szempont mellett nem sokat törődtem a divat áramlatával.“

„A „Bangvér“ courage-zsának s kitartóságának föltétlen bámulója vagyok. Hiszen, midőn malheurjeim folytán saját fajú szukáimból kifogytam, nem birtam Burrhoz alkalmasabb párt szerezni a Don anyjánál. De bizony a Bangvért nem minden kontár bírja helyesen vezetni. Az én régi fajtam a Bangvérhez teljesen méltó orr mellett ép oly couragezsal s kitartósággal birt; de egyuttal egy hajszálon volt vezethető, s azt hiszem, hogy ebben nagy előny van a vadászra nézve.“

„Ön azt kérdi tőlem: nem a foxhoundtól származik-e a Bangvér lázas izgatottsága? Nem tartom magamat hivatva direct ítéletre, de számtalan jel szólt a feltevés mellett. Szerintem azonban — legyen az bármiként — a baj nem ezen lázas izgatottságban rejlik — hiszen, ki ezzel bir, annak aranyat ér — de hány vadász van ilyen? hanem abban, hogy a tenyésztésnél erre fektették a túlsúlyt, miibe azután a legtöbb vadásznak beletörik a bicskája. Én magam is „Milkie“-vel, Old Bang legjobb fiának: Champion Mikenak nővérével csak ötödik évében birtam oda jutni, hogy egészen kezemre dolgozott. Hanem azután élvezet is volt az, midőn előtte s az ön „Romp“-je előtt 17 nap alatt 901 foglyot fűztem agyátékra. Boldogan emlékeztem akkor azon időkre vissza, midőn közel egy félszázadig jártam régi hazámból ide, s lelővén 1500—2000 foglyomat, mentem vissza a grouseokra s lőttem ezekből annyit, a mennyit egy a jövővel is törődő Gentlemannek lehetett. Tempi passati.“

„Szivemből kívánom, hogy ön s nemes honfitársai „Old Burr“ utódjaiban feltalálhassák mindent, a mit keresnek. S én

erről meg vagyok győződve. Magam részéről boldog lennék, ha aztán az ön érdeme mellett nekem — a sír szélén álló aggnak — is jutna az elismerésnek egy kis ágacskája. Good by.“

Engedje méltóságod, hogy a múlt collegiális összeköttetés által bátorítva felkérjem, hogy a vezetése alatt álló egyesületnél oda hatni méltóztassék, hogy a használati versenyek a statutumok értelmében tartassanak meg. Ez lesz még az egyetlen mód, az egyesület iránt mélyebb érdeklődést felkölteni; a tovább való halogatás könnyen végzetessé válhatnék. Ekként azután megerősödve, fel kellene állítani az idomító s idomárképző intézetet, s végre a „Nimrod Schlesien“ egyesület példája nyomán kiterjeszkedni a vizsláról a vérebre is, hogy így a kis és nagy vadászat érdekeit felkarolva az ön elnöksége a magyar vadászat történelmében oly emléket hagyjon, milyent ön — négy évi összeköttetésem után én tudom legjobban — méltán megérdemel.

XXI.

Legyen tehát béke s a békéből üdv.

(Válaszúl Szárnyas Sándor urnak.)

Örömmel olvastam hozzám is intézett sorait. Ön „az én beszámolómat egy új korszak hirdetőjének tekinti“. Én pedig ezen új korszak főbiztosítékának az ön cikkét tartom, melyben ön lelép „az új korszak negatív kritikájának teréről“. Helyesen! tagadással nem viszsziük az ügyet elébbre. Én ugyan csak a magam nevében szólhatok; de örömmel fogadom a nyújtott jobbot. Legyen tehát béke, a mi alatt nem a tespedést értem, hanem amaz „áldatlan tollharcz“ végképen való kimulását. Requiescat in pice!

Általánosságában Szárnyas úr cikkéhez nem férhet szó. Hogy azonban a béke a békepraeliminárén meg ne törjék, engedelmet kérek következők elmondására.

Nyomon fogom Szárnyas urat követni. Csak egyben nem. Én t. i. „nem fogok az ellentábor közé durrantani“. Mert így cselekedve, gyakran az ember nem oda talál, a hová lő. Nem mindig csak a „Kernschuss“ talál; de gyakran, tömegbe durrantva, a kósza srétek is sértenek. Szárnyas úr harmadévi lövöldözéseiben voltak ilyenek is, s épen e miatt nem lehetett azokra válaszolni.

Jelen, urbanus hangú felszólalásaira azonban én is készségesen adok felvilágosítást. A puskaaporhoz tehát az általam használt „kuvasz“ szolgáltatta a gyűjtő anyagot? Ha ez csakugyan így áll, úgy a „robbanás, mely csakugyan okozott sok confusiót“ — ok nélkül történt. Ama szót én jogsan, öntudatosan s indokoltan használtam; de sem

akkor, sem most oly értelemben, hogy azzal bárkit sérthettem volna. Ön azt egyszerűen félreértette. Az országházban minap a „Generális“ azt mondta, „saját szavainak mindenki a legilletékesebb magyarázója“ — s ebben is, mint egyébben igaza volt. Megmagyarázom tehát, mit értettem, s mit értek ma is a „kuvasz“ alatt? Soha nem illetem e lealázó epithetonnal a „fajbelileg tisztán tenyésztett német vizslát“. Habár ez nem ideálom, iránta, mint egyáltalán minden faj iránt — legyen bár az az angoltól oly távol, mint a Sirius — ép oly elősmérréssel vagyok, mint a mennyire soha más izlését rontani nem akarom. De, hogy értékétől fogalmam másétól eltérjen, ahhoz — azt hiszem — teljes jogom van. A ki a törzskönyv s a versenyszabályok szerkesztője volt, az — bármily erős meggyőződés hangján szóljon is a jobbnak tartott faj mellett — felül áll „az exclusivus angломánia“ vádján. Én kuvasznak tartok — lett légyen az a Champion Drake mesallianceból származott fia — minden keverék származású vizslát, mivel nem tudhatom: mi lesz ivadékaiból? Ezen magyarázat után, azt hiszem, megszűnik minden izgatottság.

Szivemből örülök Szárnyas úr cikkének azért is, mivel „Jim“ szellőztette a zárt sciakot. Gyengéim közé tartozik az is, hogy jobban szeretem, ha a vizir nyitva áll s szembe nézhetek. De szabad legyen „Jim“-ről egy szerény megjegyzést kockáztatnom, s „Jim“-ről Bárczy úr Llewellenjeire következtetnem. Általános érvényű a tenyésztésnél a szabály, hogy „egy individuum“ jeles tulajdonai ép oly kevésbé jogosítanak föl a „faj“ dicsőítésére, mint „egyesek“ fogyatkozása nem elég ok „a faj“ ócsárlására. Versenystállók tulajdonosai, sőt — hogy tekintélyre hivatkozzam — Kozma Ferencz úr még mindig talál selejtezni valót. De azért nem csapja el a fajt, melyben sok kiváló közt olykor egy „bak“ is megakad. Hiában! igen tisztelt uram! a tenyésztés még igen sok fel nem fedezett titkot rejt kivált az átöröklési téren. „Jim“ féktelenségéből pedig Bárczy úr setterjeit elítélni már csak azért sem lehet, mivel „Jim“-et a Llewellinség meg sem illeti. Igaz, hogy apja „Dash-Dash-Llewellin“, de anyjában, „Mädchen“-ben, egy mákszem Llewellinvér sincsen. Pedig az anya vére igen lényeges fontosságú. „Jim“ anyja: first class show-vér;

de éppen ebben van a baj. Ebben keresse Szárnyas úr a valódi okot: „Jim“ féktelen, mivel anyja — hosszú vonalon — nem vadász-, sőt még nem is versenyvér; de a kiállítások izgalmai által lázassá vállott „show-vér“, melyet tekintet nélkül a vizsla valódi, vadászértékét képviselő sajátságokra, csupán a test szép arányai után tenyésztettek. Erre tanít bennünket a törzskönyv. De azért, hogy „Jim“ a Llewellynverbe keveredett, ezen vér nem tehet. Ennyit a Bárczy megbízása nélkül.

Én ma is csak ismételhetem, hogy a Bárczy s általam importált anyagnál $99/100$ részben a vadászatra való hasznavehetlenségnek az oka a vadászbán s nem a vizslában fekszik. Szívesen hiszem s a fentebbiek alapján meggyőződéses is, hogy „Jim“ a másik $10/100$ -részben legfelül áll s a vadász nála ártatlan a lében. A nyugodtabb temperamentum után való kutatásnál engem nem az vezetett, hogy pointerjeim talán a vadászatra hasznavehetetlenek lettek volna (tudok én parasztvadász kezében is hasznavehető hanvai pointert), ezt megczáfolják a mult cikkemben felsorolt pointerok; hanem mivel láttam, hogy magyar uraink kezében még ennyi temperamentum is sok. Nagyon téves azon hit is, hogy a mi célunk csupán a versenyvizsla lett volna, hiszen a verseny sehol sem önczél. Ha csupán ilyeneket akartunk volna tenyésztetni, úgy Bárczy úrral nagyon oktanok lettünk volna e célra 1000-eket eltemetni. Vagy Schwindlerék, ha oly kölyköket árultunk volna vadászvér örve alatt. Ezeket rólunk Szárnyas úr sem hiszi, mert gentleman oktalanhoz és Schwindlerhez bizonyára nem ír.

Mindenben igaza lehet Szárnyas úrnak; egyben azonban erősen téved. T. i. ha azt hiszi, hogy harmadévi cikkjének legcsekélyebb része is volt abban, hogy én átláttam, hogy uraink legtöbbjének az eddig tenyésztett angol vér túltemperamentumú. Még névleg sem volt szerencsém Fekete Izidor urat ösmernem, kit pedig régebben ösmerek, mint nom de plumejét, midőn rég tisztában voltam ez iránt. A Szárnyas úr cikkje 3 éves; az én leveleim ez irányban Mr. Sturgeonnel, Mr. Boalerrel, Mr. Fauntlewyval, mind élő Gentlemanek, megmondhatják, mikorból datálódik?

A versenyről való téves felfogás még, úgy látszik, sokára fog eloszlani. Hiába hivatkozunk Németországra, hol a lustavérű német vizslára nézve is oly becsben tartatnak ezek,

hogy nem kell ott vizsla, mely nem versenyvérből való, s hogy ezen felfogás mily hasznos eredményű a német vizsla vadászposíciójának megerősítésére? Tartson azonban a versenyről bárki a mennyit akar, egyet nem tagadhat el, t. i. hogy az igen alkalmas mód a vadászok tömeges összejövetelére, s hogy azután a jelenlevők elbírálhassák, hogy az ott megjelent anyag csupán versenyanyag-e vagy más egyéb is?

A vadászverseny már legalább is félvadászat. Hogy ezek nálunk nem tartatnak úgy mint kellene, nem az én hibám. A versenyt pedig, a nélkül, hogy valaki látta volna, elítélni nem nagyon objectiv eljárás.

Mi gátolja meg azt, hogy a verseny után vadászsunk is? Csak egy nappal kell a versenyt megtoldani. Hogy száz ember, akár approbál, akár elítél, mindenesetre előbbre viszi az ügyet, mintha ezen 100 embert 1000 mértföldnyi téren külön kell összeszedni: az kétségtelen.

Ugy látom, hogy az ártatlanul használt: „Philippinél“ ismét rossz fát tettem a tüzre? Tehát hagyjuk el ezt is. Találkozunk vizsláinkkal a versenyen s közvetlen utána a vadászon. Én ma is az angol vizsla rendíthetlen híve vagyok; de elősmerem a német faj jogosultságát is. Hanem hát furcsa dolgokra tanít ám a paedagógia. Egy közönséges tanító csinál az „Alltagsmensch“-ből egy „Durchschnittsmensch“-et rendszerint. De kezei közt a teremtés genialis kegyencze, miután ennek lázasabb képességeit gondosan meg kell óvni a túlcapongástól s másrésről nem szabad azokat nyögbe szorítani, de folyton okosan tempírálni, okvetlen elromlik a chablonszerű kontár kezek között. Ezen arány áll a német és az angol vizslára nézve. Az erélyesen nem disciplinált genietől mentsen isten; ez mindenha extravagál. Én Solms herczeggel tartok: „Wer einmal Vollblut reiten kann, wird nie mehr einen Gaul besteigen, obwohl er auch auf diesem nach Rom gelangen kann. Aber wie?“

Daczára azonban mindezekben, ha ön, vagy bárki más meggyőző arról, hogy a német vizslában több a tehetség; én nem fogom magamat szégyenleni nyíltan kinondani a „pater peccavi“-t. A mit azonban eddig itthon és Németországban, hol a leghiresebb német vizslákat láttam, versenyen és vadászon tapasztaltam, az nem igen fog megtántorítani.

Nagyra becsülöm én azon urakat, kikkel ön Galánthán vadászott. De — bocsánat őszinteségemért — nem birom fel-fogni: mit akar ön ezen hivatkozással bizonyítani? Azt, hogy nagy uraink se pointert, se settert, sőt még pedigréetlen vizslákat sem tartanak: azt jól tudom. S minek is tartanának? Ők nem vizslavadászok. Kukoriczában vizslázni nem sokkal jobb, mint sötétben legyet fogdosni. Mi a mi nagy uraink vadászata? Tömeges lödőzés. Mi az ő foglyászatuk? Streif-jagd. Mire való itt a vizsla egyébre, mint apportirozni? Sem-mire. Egy nap 1000 fogoly, ez a fő. Minek volna ezért pointerre, vagy setterre költeni? Elég ahhoz néhány gyermek s egy pudli apportirozni. Nagyon becses sajátság ez is, de talán még sem a vizsla főfeladata? Sőt, pardon e triviális hasonlatért: én a nemes vizslának csupán erre való kárhoztatását olyforma mulatságnak tartom, mintha az esküvő után a vőlegénynek menysszonyát csak üvegfalon át volna szabad cultiválnia. Sajnos, hogy éppen nagy uraink nem követik a hg Portland, Westminster, Solms, Lord Derby, Lord Lichtfield, Lord Sefton etc. urak példáját. Meghajlom én nagy uraink társadalmi, különösen sportérdemei előtt; de daczára őszinte tiszteletemnek irántuk: mig a Streifsjagdon 1000 fogoly lesz a mottó: addig előttem a vizslászatnál nem tekintélyek. Pedig sok élvezet rejlik ebben. A nagy opera Lohengrinje mellett mily kedves néha egy fülbemászó dallam, egy népdal! A Streif- és Kreisjagd czimbaratta, brum-brum-brumja után még kedvesebb lenne egy kedélyes vizslászat.

Tehát ne polemizáljunk többet. Hanem legyen közös devisünk „épen a telivér, az angol vagy német, kinek-kinek tetszése szerint, de pereat „a kuvasz“. Azután legyen kiki hite szerint boldog. Ne gúnyoljuk egymásét, de ki a versenyre és utána a vadászatra. Aztán győzőn a jobb.

S ezzel én leteszem a tollamat. Reménylem: e néhány sor ismét ledöntött néhány araszt válaszfalat. Ha még egyáltalán valaha nyilvános téren megjelenhetnék, szívesen rázom meg Szárnyas úr felém nyújtott jobbját. Addig pedig legyen mindnyájunk számára béke s a békéből üdv!

XXII.

A hanvai Pointer Kennel catalogusa.

a) *Tenyészanyag.*

1. *Lady of Hanva*. K. C. S. B. 10087. m. v. e. t. k. 141.
Szuka. Fehér-narancsszín foltokkal, szül.: 1878. apr.
Teny.: Hg Solms Albert, Braunfels.
Apja: Bray D. H. S. B. 116.; anyja: Sidney II.
K. C. S. B. 11353.
2. *Lawyer*. m. v. e. t. k. 55. Kan. Fehér-barna foltokkal.
Szül.: 1876. apr. Teny.: R. G. Clarke-Church,
Stretton.
Apja: R. G. Clarke Bob-ja; anyja: Huggins Junó-ja.
3. *Tell*. m. v. e. t. k. 87. kan. Fehér-sárga foltokkal. Szül.:
1877. apr. Teny.: Bogen H., Cöln.
Apja: Tom; anyja: Miss.
4. *Beau of Devon*. K. C. S. B. 9999. m. v. e. t. k. 6. kan.
Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1878. febr. Teny.: Mr.
Stranger.
Apja: Hapland Don-ja; anyja: Stranger Junó-ja.
5. *Regulus Bang*. K. C. S. B. 10049. m. v. e. t. k. 79. kan.
Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1880. apr. Teny.: Mr.
J. H. Salter-Tolleshunt, D'Arcy.
Apja: Champion Mike K. C. S. B. 4215.; anyja:
Belle „O“ K. C. S. B. 10055.
6. *Grand Drake*. K. C. S. B. 11298. m. v. e. t. k. 44. kan.
Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1880. apr. Teny.: The
Sporting Dog and Field Trial Company, Thirsk.
Apja: Champion Bang. K. C. S. B. 739.; anyja:
Moll II. K. C. S. B. 10105.
7. *Kincsem*. K. C. S. B. 10084. m. v. e. t. k. 137. szuka.

Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1880. szept. Teny.: hg. Solms Albert, Braunfels.

Apja: Young Bang K. C. S. B. 4994.; anyja: Lorna K. C. S. B. 11337.

8. *Hungarian Belle*. K. C. S. B. 11326. m. v. e. t. k. 129. Szuka. Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1881. apr. Teny.: Mr. Norrish, Crediton.

Apja: Bonus Sancho. K. C. S. B. 10000; anyja: Fursdon Juno K. C. S. B. 13418.

9. *Devon Noble*. K. C. S. B. 11286. m. v. e. t. k. 35. kan. Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1879. febr. Teny.: Mr. Huxtable.

Apja: Huxtable Neró-ja; anyja: Champion Belle of the Ball K. C. S. B. 10059.

10. *Belle of the Village*. K. C. S. B. 13400; m. v. e. t. k. 105. szuka. Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1891. jan. Teny.: Mr. Wilson.

Apja: Wilson Shot-ja; anyja: u. a. Nell-je.

11. *Kincs*. K. C. S. B. 13428. m. v. e. t. k. 135. szuka. Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1882. szept. Teny.: Mr. Georg Lowe, Old Ford Manor House.

Apja: Lancet K. C. S. B. 13373; anyja: Kew K. C. S. B. 13427.

12. *Syke*. K. C. S. B. 13888. m. v. e. t. k. 84. kan. Fehér-barna foltokkal. Szül. 1881. jan. Teny.: Mr. R. G. Mawson, Bromfield.

Apja: Mawson Drake-je; anyja: u. a. Blanche-je.

13. *Devon Bastow*. K. C. S. B. 14050. m. v. e. t. k. 24. kan. Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1882. apr. Teny.: Mr. Leache.

Apja: Don of Devon K. C. S. B. 10015; anyja: Leache Belle II-je.

14. *Luff of Hanva*. K. C. S. B. 17510. m. v. e. t. k. 147. szuka. Fehér-barna foltokkal. Szül. 1883. apr. Teny.: Mr. Pilkington, Stoneleigh.

Apja: Lake K. C. S. B. 13372; anyja: Pilkington Pearl-je.

15. *Romp*. m. v. e. t. k. 168. szuka. Fehér-barna foltokkal.

- Szül. 1880. apr. Teny.: Mr. Th. Sturgeon, Roseacre.
Apja: Sturgeon Bounce-a K. C. S. B. 7069; anyja:
u. a. Doll-ja.
16. *Dianna*. D. H. S. B. 816. m. v. e. t. k. 114. szuka.
Fehér-sárga foltokkal. Szül.: 1882. apr. Teny.: Langs-
dorf kapitány, Aachen.
Apja: Naro II. K. C. S. B. 8123; anyja: Dianna
D. H. S. B. 139.
17. *Ralf of Hanva*. K. C. S. B. 17511. m. v. e. t. k. 76.
kan. Fehér-barna foltokkal. Szül.: 1883. jul. Teny.:
hg. Solms Albert, Braunfels.
Apja: Naro II. K. C. S. B. 8123; anyja: La Vole
K. C. S. B. 11331.
18. *Belle of Hanva*. Szuka. Fehér-barna foltokkal. Szül.:
1882. márcz. Teny.: Mr. E. Shirley, Ettington Park.
Apja: Sir Th. Lennard Priam-je. K. C. S. B. 8124;
anyja: Shirley Tiddings-je. K. C. S. B. 11356.
19. *Marble*. m. v. e. t. k. 67. kan. Fehér-barna foltokkal.
Szül.: 1882. apr. Teny.: Mr. C. S. Fauntleroy,
Idminston.
Ap: Champion Bang. K. C. S. B. 739; any: Fausta
K. C. S. B. 11336.
20. *Lady of the Valley*. m. v. e. t. k. 143. Szuka. Fehér-
barna foltokkal. 1884. apr. Teny.: Pataki Albin, Makó.
Ap: Syke (12) any: Lilly (),
21. *Lord of Hanva*, m. v. e. t. k. 55. Kan. Fehér-barna
foltokkal. Szül.: 1884. april. Teny.: Mr. Sam Price-Bow.
Apja: Champion Graphic K. C. S. B. 13366; anyja:
S. Price Climax-ja.
22. *Lord of Mannersdorf*. Ö. H. S. B. 97. Kan. Fehér-barna
foltokkal. Szül.: 1884. jan. Teny.: Eisenstein Károly,
Lovag-Brezina.
Apja: Rex K. C. S. B. 16775; anyja: Little Dorrit
Ö. H. S. B. 25.
23. *Burr*. K. C. S. B. 7072. Kan. Fehér-barna foltokkal. Szül.:
1875. márcz. Teny.: Mr. Th. Sturgeon-Roseacre.
Apja: Sturgeon Wax-ja; anyja: u. a. Moll-ja.

24. *Lyon of Hanva*. Kan. Fehér-barna foltokkal. Szül. : 1888. febr. Teny. : Schwartz A. Ybellán.
Apja : Lord of Hanva (21), anyja : Miss Ö. H. S. B. 592.
25. *Lady I. of Hanva*. Szuka. Fehér-barna foltokkal. Szül. : 1891. jan. Teny. : Zsótér László, Szeged.
Apja : Lyon of Hanva (24) ; anyja : Zsótér László Flórája, m. v. e. t. k.
26. *Spadille*. Szuka. Fehér-fekete foltokkal. Szül. : 1888. apr. Teny. : Wallenberg-Pachaly Károly, Schmolz.
Apja : Gorm den Bangle, D. H. S. B. ; anyja : Girl (73).
27. *Bang of Hanva*. Kan. Fehér foltokkal. Szül. : 1891. apr. Teny. : a tulajdonos.
Apja : Lyon of Hanva (24) ; anyja : Bella (170).
28. *Faust of Hanva*. Kan. Fehér-barna foltokkal. Szül. : 1891. apr. Teny. : a tulajdonos.
Apja : Lyon of Hanva (24) ; anyja : Spadille (26).
29. *King Lear*, m. v. e. t. k. 53. Kan. Fehér-barna foltokkal. Szül. : 1883. jun. Teny. : Reil W., Boroszló.
Apja : Duke, D. H. S. B. 434 ; anyja : Doll D. H. S. B. 1095.

b) *A hanvai pointer kennelben tenyésztett kölykök :*

I. Lawyer-Lady of Hanva alom. Szül. : 1879. aug.

30. *Bob*. Fáy Gyula, Nyustya.
31. *Hamlet*. Vojnich Jakab, A-Roglaticza.
32. *Mars*. Jankovich Gyula, Öreglak.
33. *Prim*. Szentiványi Miklós, Sajó-Gömör.
34. *Sidney*. Szemere József, Debreczen.

II. Tell-Lady of Hanva alom. Szül. : 1880. aug.

35. *Bang*. Berényi József, Kaproncza.
36. *Funó*. Marton Kálmán, Rima-Brizó.
37. *Rap*. Dr. Fodor Béla, Ózd.
38. *Romp*. Ragályi Gyula, Ragály.

III. Beau of Devon-Lady of Hanva alom. Szül. : 1881. jan.

39. *Ben*. Molnár Sándor, Kolozsvár.

40. *Lord*. Molnár Victor, Abafalva.
41. *Mona*. Lovassy Károly, Debreczen.
42. *Rock*. Hámos Aladár, Cserencsény.

IV. Beau of Devon-Lady of Hanva alom. Szül.: 1881. aug.

43. *Bloom*. Dr. Pelech János, Dobsina.
44. *Wisp*. Br. Bánffy Ernő, Borsa.
45. *Wisper*. Szunyogh Zoltán, Pocsaj.

V. Beau of Devon-Lady of Hanva alom. Szül.: 1882. febr.

46. *Doll*. Sibrik Kálmán, Szarvaskend.
47. *Donald*. Muzsik Gyula, Mikebuda.
48. *Diana I*. Szakmáry Dónát, Lucsivna.
49. *Emlék*. Tóth Pápay Soma, Szerencs.
50. *Lord Byron*. Dr. Schwartz Ottó, Selmeczbánya.
51. *Maud*. Buday József, Debreczen.
52. *Minnie*. Geiger Albert, Maros-Vásárhely.
53. *Wagg*. Pongrácz György, Videfalva.

VI. Regulus Bang-Kincsem alom. Szül.: 1882. márcz.

54. *Black*. Gr. Károlyi László, Budapest.
55. *Byron*. Ifj. Molnár Victor, Budapest.
56. *Countess*. Szunyogh Szabolcs, Esztár.
57. *Karnac*. Pataki Albin, Makó.
58. *Lauyer I*. Tóth Mór, Karczag.
59. *Ranger*. Dr. Sebeők Antal, S.-A.-Ujhely.

VII. Grand Drake-Lady of Hanva alom. Szül.: 1882. aug.

60. *Don*. Kuhinka Gyula, Szihla.
61. *Duke*. Br. Vay Aladár, Harkacs.
62. *Lilly*. Pataki Albin, Makó.
63. *Mab*. Barcsay János, Szorokszó.
64. *Filt*. Marquis Bellegarde Henrik, Niemes.

VIII. Grand Drake-Hungarian Belle alom. Szül.: 1882. aug.

65. *Boy*. Póhl György, Boroszló.
66. *Lord I*. Gróf Szápáry Iván, Kis-Velence.

IX. Devon Noble-Lady of Hanva alom. Szül.: 1883. febr.

67. *Miranda*. Blásy Ede, Felka.

68. *Miss.* Madzsar Béla, Nagy-Károly.
 69. *Wim.* Dr. Szabó Samu, Rimaszombat.

X. Devon Noble-Belle of the Village alom. Szül. : 1883. febr.

70. *Count.* Cs. és kir. fővadászmesteri hivatal.
 71. *Duchess.* Gr. Westphalen Frigyes, Kulm.
 72. *Emlék.* Dr. Keleti Károly, Budapest.
 73. *Girl.* Barwig Henrik, Kriptau.
 74. *Lady Byron.* Jessovich Károly, Selmeczbánya.

XI. Lord- (40) Lady of Hanva alom. Szül. : 1883 július.

75. *Bob I.* Fáy István, Zádorháza.
 76. *Funo I.* Szakraida János, Harkács.

XII. Syke-Lady of Hanva alom. Szül. : 1884 május.

77. *Brag.* Jankovich Gyula, Öreglak.
 78. *Dido.* Rusznyák Gusztáv, Zádorháza.
 79. *Die.* Csányi Ágost, Csány.

XIII. Devon Bastow-Kincs alom. Szül. : 1884 június.

80. *Byron I.* Ifj. Molnár Victor, Budapest.
 81. *Mab I.* Gr. Forgách László, Mándok.
 82. *Drake.* Szakáll Mihály, Molványhid.
 83. *King.* Szepessy Gyula, Berente.
 84. *York.* Darvas András, Miskolcz.

XIV. Devon Bastow-Belle of the Village alom. Szül. : 1884 november.

85. *Queen.* Ifj. Tóth Vilmos, Nyitra-Ivánka.

XV. Young Bang-Luff of Hanva alom. Szül. : 1884 július.

86. *Lad of air.* Szemere Pál, Csákova.
 87. *Ponto.* Szent Iványi Árpád, Felfalu.
 88. *Wagg I.* Pongrácz György, Videfala.

XVI. King Lear-Lady of Hanva alom. Szül. : 1884 július.

89. *Carmen.* Tóth Pápay Soma, Szerencs.
 90. *Grant.* Sztuchlick Ferencz, Temerin.
 91. *Noble.* Varságh Béla, Békés-Csaba.

XVII. Syke-Kincs alom. Szül. : 1884 július.

92. *Lord of Ság.* Hg. Hohenlohe Chlodwig, Ság.

93. *Nóra*. Szépeßy Gyula, Berente.
 94. *Sport*. Ifj. Molnár Victor, Budapest.

XVIII. Syke-Luff of Hanva alom. Szül.: 1885 január.

95. *Bird*. Kovács Bálint, Kellemér.
 96. *Dolly*. Kutrovácß Károly, Paári.
 97. *Guy*. Madarassy Pál, Budapest.
 98. *Sylph*. Varságh Béla, Békés-Csaba.
 99. *Szellő*. Wallenberg Pachaly Károly, Schmolz.
 100. *Young Syke*. Dráßkóczy László, Kálosa.

XIX. Syke-Romp alom. Szül.: 1885 április.

101. *Bravo*. Illyés Lajos, Budapest.
 102. *Pearl*. Madarász Victor, Hanva.

XX. Ralf of Hanva-Dianna alom. Szül.: 1885 május.

103. *Bloom I*. Berényi József, Kaproncza.
 104. *Burr*. Ferenczy Lajos, Árokszallás.
 105. *Gem*. Gróf Zedtwitz Kúnó, Új-Arad.
 106. *Grand*. Egerváry Gyula, Budapest.
 107. *Mira*. Kovács Bálint, Kellemér.
 108. *Naso*. Palóczy Lajos, Orosháza.

XXI. Ralf of Hanva-Lady of Hanva alom. Szül.: 1885 május.

109. *Bray*. Miskólczy Adolf, Budapest.
 110. *Lady of Ságh*. Hg. Hohenlohe Chlodwig, Ságh.
 111. *Pique*. Ratkovszky Árpád, Jolsva.

XXII. Ralf of Hanva-Luff of Hanva alom. Szül.: 1885 augusztus.

112. *Bang I*. Karsai Albert, Budapest.
 113. *Dash*. Bay Barnabás, Bába.
 114. *Dick*. Szeniczey Ödön, Paks.
 115. *Faust*. Gr. Forgách László, Mándok.
 116. *Fop*. Szalavszky Gyula, Nyitra.
 117. *Kinis of Horpács*. Gr. Széchenyi Imre, Horpács.
 118. *Lancet*. Soltész Nagy Albert, Miskolcz.
 119. *Young Wirp*. B. Nyáry László, Jánosi.

XXIII. Ralf of Hanva-Kincs alom. Szül.: 1885 július.

120. *Prince of Wilts.* }
 121. *Princess of Wilts.* } Mr. C. S. Fauntleroy, Idminston.

XXIV. Ralf of Hanva-Belle of Hanva alom. Szül. : 1885 november.

122. *Frippon*. Peregi János, Győr.
123. *Glee*. Tejfalusy Jenő, Nyitra.
124. *Jessie*. Ferenczy Lajos, Árokszállás.
125. *Snipe*. Bayer György, Kis-Jenő.
126. *Young Ralf*. Szalatsy Sándor, Szöd.
127. *Zeno*. Ragályi Miklós, Dövény.

XXV. Marble-Lady of the Valley alom. Szül. : 1886 január.

128. *Tony*. Fonágy József, Szeged.
129. *Young*. Máriássy Andor, Rakottyás.
130. *Zeno*. Horváth József, Besztercze.

XXVI. Lord- (40) Luff of Hanva alom. Szül. : 1886 március.

131. *Beau*. Halász Zsigmond, Dabas.
132. *Lady of Mannersdorf*. B. Neuenstein Frigyes, Mannersdorf.

XXVII. Marble-Lady of Hanva alom. Szül. : 1886 március.

133. *Crack*. Kossuth József, Csíz.
134. *Lady of Vienna*. Markowsk / Rudolf, Bécs.
135. *Treff*. Kirchmeyer Rezső, Eperjes.
136. *Wat*. Tobak Ferencz, Kárász.

XXVIII. Marble-Dianna I. (48) alom. Szül. : 1886 május.

137. *Fellow*. Kazy Lázár, Nemes-Oroszi.
138. *John*. Sztuchlik Ferencz, Temerin.

XXIX. Marble Luff of Hanva alom. Szül. : 1886 szeptember.

139. *Flirt*. Tobak Ferencz, Kárász.
140. *Marquis*. Horváth József, Cziz.
141. *Ponto I*. Szent Iványi Árpád, Felfalu.
142. *Priám*. Kovács Mihály, Nagy-Szalonta.
143. *Rip*. Okolicsányi Gáspár, Ráthó.

XXX. Lord (40) Pearl (102) alom. Szül. : 1887 február.

144. *Pretty*. Deák Lajos, Kecskemét.

XXXI. Marble-Lady of the Valley alom. Szül. : 1887 február.

145. *Lilly I*. Fügh István, Mezőhegyes.
146. *Naso I*. Lakatos Károly, Szeged.

XXXII. **Lord of Mannersdorf, Luff of Hanva** *alom. Szül. : 1887 április.*

- 147. *Emlék I.* Eisenstein Károly lovag, Brezina.
- 148. *Szellő I.* Kazy László, Nemes-Oroszi.
- 149. *Tory I.* Gróf Zichy Géza, Tetétlen.
- 150. *Villám.* Budapesti állatkert.

XXXIII. **Lord of Mannersdorf-Luff of Hanva** *alom. Szül. : 1887 november.*

- 151. *Byron II.* Reiner Ferencz, Pádé.
- 152. *Emlék II.* Pongrácz György, Karancsalja.
- 153. *Monarch.* Guttmann lovag, Tobitschau.
- 154. *Szofia.* Kossuth József, Cziz.

XXXIV. **Burv-Mab I. (81)** *alom. Szül. : 1888 márczius.*

- 155. *Burr I.* Herrman erdész, Gross-Sürchen.
- 156. *Burr's Boy.* Sitányi Alajos, Eperjes.
- 157. *Garnet.* Bornemisza László, Rima-Szombat.
- 158. *Mab of Mándok.* Grof Forgách László, Mándok.
- 159. *Nell.* Hevessy László, Sztárnya.
- 160. *Young Burn.* Steszer József, Budapest,
- 161. *Young Kincs.* Szabó László, Debreczen.

XXXV. **Sturgeon Don-ja-Pearl (102)** *alom. Szül. : 1888 márczius.*

- 162. *Feal of Hanva,* Beltz Ágoston, Boroszló.
- 163. *Kincsem I.* Lakatos Károly, Szeged.
- 164. *Szellő II.* Hanvay Zoltán, Hanva.

XXXVI. **Tory I. (149)** **Luff of Hanva** *alom. Szül. : 1888 július.*

- 165. *Bang II.* Almássy Zsigmond, Dombrád.
- 166. *Beauty.* Badiny Gyula, Rima-Szombat.
- 167. *Fancy.* Herrmann erdész, Gross-Szürchen.
- 168. *Hamlet I.* Gróf Keglevich Miklós, Egres-Káta.
- 169. *Noble I.* Dapsy Frigyes, Székely-Udvarhely.

XXXVII. **Villám (150)** **Luff of Hanva** *alom. Szül. : 1889 február.*

- 170. *Bella.* Okolicsányi Manó, Losoncz.
- 171. *Lorna.* Hunyady László, Jász-Kisér.
- 172. *Luna.* Tornynos György, Rima-Szombat.
- 173. *Manton.* Szakmáry Dezső, Vanyiszkócz.
- 174. *Rex.* Jobszty Gyula, Beregszász.

XXXVIII. Villám (150) Miss alom. Szül.: 1889 augusztus.

175. *Miss I.* Rusznyák Gusztáv, Zádorháza.

XXXIX. Lord (40) Pearl (102) alom. Szül.: 1889 május.

176. *Lady of Rhéde.* Isaák István, Nagy-Rhéde.

XL. Lyon of Hanva-Beauty (166) alom. Szül.: 1890 április.

177. *Trick.* Havass Imre, Budapest.

XLI. Lyon of Hanva-Bella (170) alom. Szül.: 1890 jullus.

178. *Bang III.* Jobszty Gyula, Beregszász.

XLII. Lyon of Hanva-Spadille alom. Szül.: 1891 április.

179. *Lady.* Szemere Pál, Nyiregyháza.

180. *Ranger I.* Dr. Sebeők Antal, S.-A.-Ujhely.

181. *Spadille I.* Gallossik László, Eperjes.

182. *Bang of Hanva.* Hanvay Zoltán.

XLIII. Lyon of Hanva-Bella (170) alom. Szül.: 1891 április.

183. *Lady of Plantage.* Mr. Thomas Sturgeon, Plantage.

184. *Faust of Hanva.* Hanvay Zoltán.

XLIV. Lyon of Hanva-Dances László Bellája Sykétől. Szül.: 1891 április.

185. *Lord II.* Lukács Géza, Rima-Szombat.

186. *Miss II.* Zareczky Pál, Besztercze.

187. *Tory II.* Szakáll Lajos, Rima-Szombat.

c) *A hanvai pointerok s azok közvetlen utódjai által kiállítá-
sokon s mezőversenyeken nyert díjak jegyzéke.*

	Kiállítás	Verseny
1. <i>Lady of Hanva:</i> Frankfurt a/M. 1878	1	
2. <i>Beau of Devon:</i> Totnes	V.H.C.	
Swindon	3	
Margate	2	
Brüssel	2	
3. <i>Belle of the Village:</i> Pointer puppy- stake Shrewsbury 1882		c.
4. <i>Devon Bastow:</i> Barnstaple	1	
Darlington	1	
Truro	1	
Bécs 1884	1	

	Kiállítás	Verseny
5. <i>Devon Noble</i> : Chesterfield	3	
Sheffield	2	
Bristol	1	
Plymouth	1	
Crystal Palace	1	
6. <i>Hungarian Belle</i> : Margate	2	
7. <i>Kincs</i> : Ruppysuche Gross-Strelitz 1883		2
Newport 1886.	2	
8. <i>King Lear</i> : Monostorsziget kölyök- verseny 1884		2
9. <i>Luff of Hanva</i> : Budapest 1885 . .	1	
10. <i>Ralf of Hanva</i> . Monostorsziget kölyök- verseny 1884		1
Monostorsziget serlegverseny 1884		2
Budapest 1885	1	
11. <i>Syke</i> . Pointer puppystake Shrews- bury 1882		3
Telivérsverseny Monostorsziget 1883		1
" " 1884		2
Budapest 1885	2	
12. <i>Lady of the Valley</i> . Budapest 1885	3	
Galántha, telivérsverseny 1885		2
Monostorsziget, telivérsverseny 1887		2
13. <i>Lord of Hanva</i> . Szombathely, vadász- verseny 1886		2
Bécs 1888	Tiszteletdíj	
14. <i>Lord of Mannersdorf</i> . Bécs 1884 . .	Tiszteletdíj	
Bécs 1885	Tiszteletdíj	
15. <i>Burr</i> . Agricultural Hall 1877	1	
Birmingham 1877	1	
16. <i>Lyon of Hanva</i> . Monostorsziget kölyök- verseny 1889.		2
17. <i>Rock</i> (42). Telivérsverseny Szombat- hely 1886		2
18. <i>Lilly</i> (62). Bécs 1886	2	
19. <i>Filt</i> (64). Bécs 1883	3	
Bécs 1884	2	

	Kiállítás	Verseny
20. <i>Szellő</i> (99). Boroszló 1887	1	
21. <i>Prince of Wilts</i> (120). Brighton 1886	1	
22. <i>Princess of Wilts</i> (121). Brighton 1886	V. H. C.	
23. <i>Frippon</i> (122). Monostorsziget, telivér- verseny 1887		1
24. <i>Lady of Vienna</i> (134). Bécs 1888	2	
25. <i>Emlék I.</i> (147). Tinz kölyökverseny 1888		1
26. <i>Tory I.</i> (149). Bécs 1888	1	
27. <i>Villám</i> (150). Bécs 1888	2	
28. <i>Naso I.</i> (146). Galántha, telivér- verseny 1888		2
29. Fáy Victor „ <i>Fred</i> “-je [Syke-Bloom (43)] kölyökverseny, Galántha 1885		1
30. Wallenberg Pachaly Károly „ <i>Fellow</i> “-ja [Regulus Bang-Girl (73)] kölyök- verseny, Tinz 1885		1
31. Steszer József „ <i>Belle</i> “-je [Syke-Lilly (63)] Telivérverseny, Monostor- sziget 1888		1
Morva telivérverseny 1888		1
32. Conrad hadnagy „ <i>Syke of Kriptau</i> “-ja [Syke-Girl (73)] Telivérverseny, Szombathelyt 1886		1
Telivérverseny, Hamburg 1886		1

Kanjaim kifogástalanul igazolható telivérpointer szukákat 100 frtért fedetnek. Kölykök előleges megrendelésre szigorún a megrendelési sorrendben darabonként nemkülönbség nélkül 50 frtért kaphatók 8—10 hetes korukban.

SAJTÓHIBÁK.

7. lap	7. sor	alólról:	hiány	helyett olvasd:	<i>hián.</i>
8. »	9. »	felülről:	s	»	<i>is.</i>
12. »	20. »	»	8000	»	<i>9000.</i>
16. »	9. »	»	nem	»	<i>sem.</i>
20. »	12. »	alólról:	nacionális	»	<i>rationális.</i>
22. »	2. »	»	minden	»	<i>mindez.</i>
22. »	2. »	»	papírokon	»	<i>papíroson.</i>
33. »	4. »	»	mind	»	<i>mint.</i>
39. »	19. »	felülről:	szeretném	»	<i>szeretnék.</i>
42. »	1. »	alólról:	feledtem	»	<i>feleltem.</i>
45. »	14. »	felülről:	őrállomány	»	<i>őzállomány.</i>
48. »	5. »	alólról:	bensője	»	<i>bendője.</i>
52. »	19. »	felülről:	panorájában	»	<i>panorámájában.</i>
53. »	2. »	alólról:	Lucsiznán	»	<i>Lucsivmán.</i>
59. »	1. »	felülről:	nem	»	<i>sem.</i>
63. »	15. »	»	e	»	<i>a.</i>
63. »	2. »	alólról:	tyúkfajok elől kimaradt az	»	<i>a</i>
84. »	10. »	»	nevezetebb	helyett olvasd:	<i>nevezetesebb.</i>
86. »	9. »	»	megczáfolyhatlaúl	»	<i>megczáfolyhatlanúl.</i>
89. »	14. »	»	kiverést	»	<i>kiverés.</i>
91. »	12. »	felülről:	scolopat	»	<i>scolopax.</i>
108. »	11. »	alólról:	ajok	»	<i>fajok.</i>
111. »	7. »	felülről:	versenyeknek	»	<i>versenyeknél.</i>
112. »	7. »	alólról:	előlegezte	»	<i>előlegezte.</i>
117. »	1. »	felülről:	XII.	»	<i>XIV.</i>

